BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVI
A
25
NAPOLI

SEGMENTUM ALTERUM PARTIS SECUNDÆ TOMI PRIMI.

CONTINENS RES GESTAS

A PRIMO BELLO PUNICO,

AD CHRISTUM NATUM.

AUTORE

PHILIPPO BRIETIO ABBAVILLÆO

Societatis JESU *Sacerdote.*

VENETIIS;
Sumptibus Hæredum Coſmi Fioravanti Bibliopolæ Neapolitani.

M DC XCII.
Superiorum Licentia, & Privilegio.

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

SEGMENTUM ALTERUM
PARTIS SECUNDÆ
TOMI PRIMI.

HACTENUS Populus Romanus in Italia quid poſſet oſtenderat, & adoleſcenti ſimilis abeſſe ab oculis Matris reformidarat: nunc, quaſi vir factus, majora cogitavit, & ſe non Italiæ modò, ſed & orbi regendo putavit parem. Vrbes adhuc & non grandes populi fuerant materies multorum triumphorum: deinceps ſingulatim Provinciæ, atque regna triumphata ſunt; nec jam Romæ milites, & ordinum ductores in catenis, ſed Dynaſtæ ipſi atque Reges oſtentati ſunt: Tumque intellexere nationes eos verè totius Orbis dominos eſſe, quorum in oculis, principes mancipiorum cultum induebant. Verùm tandem quæ orbem univerſum devicerat Roma, ipſa ſe vicit, ne quid invictum in terris reliquiſſe videretur; & quæ tot ſuſtulerat Principes Auguſti Cæſaris imperio ſubdita eſt, cujus tempore venit in Orbem Chriſtus, verus & unicus hominum Princeps; ut mortales omnes agnoſcerent ſe tantùm ſubditos eſſe Deo, & hominum imperia, nihil aliud eſſe præter Dei ſervitutem.

LIBRI QVINTI
VLTIMA DECAS,
Ab anno Mundi 3790. ad 3800.

OLYMP. CXXIX. ann. 1.	Mundi 3790.	Vrb. Cond. 490.

Eumenes poſt Philetærum Pergami regnat.

PERGAMI principatum tenuit Eumenes poſt Philetærum annis duobus ſupra viginti. Philetæro autem duo fuere fratres hic Eumenes, & Attalus qui ambo duos filios ſibi cognomines pepererunt regni Pergameni propagatores. Sic huic Eunucho primo Principi Pergameno ſoboles fraterna non deſuit.

Zeno Cyprius moritur.

Mortuus eſt ætatis ſuæ anno nonageſimo octauo, cum Stoicorum Scholæ annis quinquaginta octo præfuiſſet Zeno origine Cyprius. Hunc ferunt e viuis abiiſſe ſine morbo, & tantùm deficiente naturâ: alij tamen eum ſe ſtrangulaſſe credunt monitu genij ſui; alij fame, alij lapſu periiſſe. Curatum eius funus Athenis magnificè, cùm ob diuturnam profeſſionem, tum ob ſuauiſſimos, & homine Philoſopho digniſſimos mores.

Appius Claudius Caudex inchoat. PRIMVM BELLVM PVNICVM.

Appius Claudius, Caudex cognominatus, quod primus ad bellum nauibus, ac claſſe vſus eſſet, huius anni Conſul PRIMVM PVNICVM BELLVM inchoauit. Trajicere conatus in Siciliam tempeſtate coortâ, & Pœnis inſuper obſiſtentibus, multas naues amiſit. Has tamen red-

reddidere Carthaginienſes, ne huic bello cauſam præbuiſſe viderentur. Appius tamen exploratâ freti Siculi naturâ, inuitis Pœnis Meſſanam appulit cùm copiis, autorque fuit Mamertinis clam euocandi èx arce Hannonis, atque in carcerem compingendi. Quod cum agnouiſſent Pœni, jubent Romanos faceſſere Siciliâ, non obſequentibus bellum indicunt, & in ſuis omnibus caſtris repertos Italicos milites crudeliter interficiunt. Tum obſident Meſſanam cum Hierone. Conſul autem dum fingit repetere Italiam, mox nauigatione conuersâ appellit ad Siculum littus non longè à caſtris Hieronis, cumque deuictum in montes compellit. Oppugnauit & Punica caſtra, immò & Syracuſas, ſed vtrobique irrito conatu; quando tantùm non interceptus eſt. Tandem peſte ac fame preſſus relicto Meſſanæ luculento præſidio Romam rediit, triumphaturus, cum vix bellum eſſet inchoatum.

Conſulum alter M. Fuluius Flaccus Volſinium cepit & euertit, ſeruos propugnatores vrbis, at dominis ſuis infidos tormentis excruciatos necari juſſit, fidos verò alio in loco habitare juſſit, ac de his omnibus triumphauit, quando & triumphus ſeruili nomine videtur fuiſſe funeſtatus. *Volſinium captum & euerſum à Rom.*

Tum primum Marcus, & Decimus Bruti in honorem patris ſui demortui tria gladiatorum paria commiſere, impiâ parentatione, & quæ poſteà humani ſanguinis plurimùm ſpecie pietatis immaniter effudit. *Gladiatores Romæ primum in funeribus adhibiti.*

CAPVT X.

DECAS DECIMA.

Ab anno 3790. *ad* 3800.

OLYMP.CXXIX. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.2. 3791. 491.

AMbo Conſules Man. Valerius Maximus, & Manius Otacilius in Siciliam cum copiis trajicere juſſi ſunt, vbi ſeptem atque ſexaginta vrbes in poteſtatem ſuam redegerunt. Collecto igitur ex dedititiis grandi exercitu Syracuſas oppugnaturi veniunt: Verùm occurrens illis Hiero pugnauit feliciter, multos captiuos abduxit, & ſeruauit vrbem. Cum tamen idem Hiero poſteà aduerſus Valerium malè pugnaſſet, obſeſſæ iterùm Syracuſæ. Itaque videns ſibi rem eſſe cum hominibus cedere neſciis, pacem petiit à Romanis, quam obtinuit vrbibus redditis quas occuparat, & centum talentis perſolutis, vt ſeruaret regnum. Perſtitit autem fidelis annis quinquaginta, magno vtique commodo dantis fidem, & accipientium.

Victus Hiero pacem impetrat & ſeruat conſtantiſsimè.

OLYMP.CXXIX. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.3. 3492. 492.

Antiochus Soter regni ſui anno vndeuigeſimo obiit Succeſſit ei filius ex Stratonice Antiochus cognomento ὁ Θεὸς, quod nomen accepit à Mileſiis adulatoribus, cum eorum tyrannum Tymarchum ſuſtuliſſet, opere planè quod ſaperet Deum, cujus tantùm manu mali populorum rectores debent exterminari.

Moritur Antiochus Soter.

Ei ſuccedit Antiochus Deus.

Tum Demetrius Antigoni Gonatæ filius pænè puer abſente patre reparato exercitu non modo amiſſum regnum Macedoniæ recepit, ſed & Alexandrum Epiri regem qui Patrem Gonatam regno ſpoliarat, exuit ſuo, atque ad Arca-

Demetrius recipit Regnum Macedoniæ.

das.

das fugitiuum abire compulit. Idem tamen Alexander paulò poſt reuocatus à ſuis didicit & lubricam eſſe principum dignitatem, & miſeris ſpoliatiſque Regibus numquam eſſe deſperandum.

Alexander perdit regnum Epiri ac recipit.

Nicomedes Bithyniæ Rex, vt Euſebius tradit, Aſtacum amplificauit, & de ſuo nomine Nicomediam dixit, vrbem inter Orientales illuſtrem, & principum deinceps Bithynorum primariam.

Nicomedes Aſtacum, de ſuo nomine Nicomediā vocat.

Carthaginienſes Hannone duce belli ſedem aduerſus Romanos eligunt Agrigentum, quò plurimum commeatum conuehunt, & grandes copias mercenariorum aduocant. Duo Conſules L. Poſtumius Megillus, & Q. Mamilius Vitulus hanc vrbem belli caput obſederunt, vbi tam oppugnatores, quàm propugnatores fame morbiſque debilitati prælium atrox ineunt. Romani vincunt, Pœni amiſſis Elephantis, multiſque opibus Heracleam profugiunt. Captum Agrigentum, ciues ſpoliati ac venditi duriſſimas hoſpitij pœnas dedere, Conſules alterum de Carthaginienſibus triumphum meruerunt.

Romani capiunt Agrigentum.

OLYMP. CXXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3793. 493.

Conſules L. Valerius Flaccus & T. Ottacilius Craſſus, Siciliam quoque adeunt ambo, multaſque mediterraneas ciuitates ſibi adjungunt: at maritimæ metu Punicæ claſſis in officio continebantur, vel à Rom. deficiebant. Præterea eadem claſſis Italicam populabatur oram, & in varia loca aut bellum, aut belli metum circumferebat. Romani itaque qui hactenus Locrenſium, Rheginorum, & Tarentinorum nauibus vſi erant, nacti Punicam nauem quæ ad oram ſuam impegerat, huic ſimiles ædificare nituntur. Dum paratur Romana claſſis Hannoni abrogatur imperium, eique ſubrogatur Amilcar Barcino, quaſi is cladem Agrigentinam ſarcire poſſet: additus quoque huic Annibal ſenior

Romani primum claſſem ædificant.

qui præeſſet claſſi, vt duobus Conſulibus, duo Pœni duces objicerentur.

OLYMP. CXXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3794. 494.

C. Scipio ad Liparam capitur.

C. Cornelius Scipio, & C. Duilius Nepos Coſſ. paratam à Romanis claſſem 130. nauium conſcenderunt. Primus Scipio Meſſanam appulit, vnde ad Liparam proditoriè inuitatus, operâ Boodi legati Annibalis oppreſſus eſt, viuuſque captus cum aliquot Tribunis miſſus eſt Carthaginem vbi in vinculis necatus eſt, expertus in inſidiis, capturâ, nece, Punicam fidem. At eius collega Duillius paratis Coruis in ſuis triremibus perrexit in Annibalem, eius naues 50. cepit, & inter reliquas Prætoriam ipſam, cæteras fugauit. Coruis enim ſuis effecit vt ſtatariam quaſi pugnam Pœni inire cogerentur, quâ Romanis inferiores erant. Elapſus Annibal ex Prætoriâ naui in Scapham, atque vt potuit claſſem reparauit. Conſul exſcenſione factâ in Siciliam Ægeſtanos obſeſſos liberauit, oppidum Macellum expugnauit. Viciſſim Annibal quatuor millia Romanorum, qui ob enatam in prædæ diuiſione controuerſiam, ſeceſſerant concidit, ac deinde cum reliquiis ſuæ claſſis Carthaginem reuolauit. Hic in Concione populum interrogauit, vtrum claſſe pugnaret aduerſus Romanos, cui cum populus aſſenſus eſſet, pugnaui, inquit, & victus ſum; ſicque pœnam crucis non effugit modò, ſed & cum nouis nauibus remiſſus eſt in Siciliam. Duillius autem reuectus Romam triumphauit, & quandiu vixit retentâ quadam triumphali ſpecie quotidie triumphare conatus eſt, admotâ ſibi tibicine ad cujus cantum quotidie è cœnâ reuertebatur.

Duillij de Pœnis naualis victoria.

Duillij perpetuus triumphus.

OLYMP. CXXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3795. 495.

C. Aquilius Florus Siciliam ſeruat.

C. Aquilius Florus in Sicilia impedit quò minus hæc tota veniret in Carthaginienſium manus. Hic enim Amilcar vrbes plurimas vi ali-

aliquas proditione cepit, quando & Drepanum muniit, & Erycem, ne vſui eſſet Romanis, euertit.

Eius autem collega L. Cornelius Scipio Barbati filius cum duceret claſſem in Corſicam, ventis exagitatus ædem Tempeſtati vouit, ac poſteà ſtructam dicauit. In hac cepit Aleriam primariam inſulæ ciuitatem. Inde perrexit in Sardiniam vbi & potitus eſt Olbia vrbe, ſingulari ſtratagemate. Porrò in vrbis huius oppugnatione cecidit Hanno, ab eodem Scipione magnifico elatus funere, vt virtute cum Pœnorum furore certaret, qui affinem ſuum crudeliter ſuſtulerant. Quibus geſtis meritò triumphauit, non vno tantùm, ſed multiplici triumpho dignus.

L. Cornelius Scipio benè gerit in Corſica: vouet ædē tempeſtati.

Eodem anno Romæ ſeruorum tria millia & quatuor millia ſociorum naualium, de incendendâ vrbe conſpirarunt. Patefacta eſt per Ælium quemdam Potilium conjuratio, qui eam adornarat vt pateſaceret, & multorum ſupplicio perfidè ſibi gloriam, mercedemque quæreret.

Romæ ſerui meditantur vrbem incendere.

OLYMP.CXXX. ann.3. *Mundi* 3796. Vrb.Cond. 496.

Conſules A. Atilius Calatinus, & C. Sulpitius Paterculus ambo de more in Siciliam miſſi, qui & Pœnis prodire non audentibus inſultant. Atilius Hippanam, Mytiſtratum, & Camarinam capit: & Mytiſtratum obſidione 7. menſium cinxit, tertiò repetitâ; ideoque ferro & flammis in obſtinatam vrbem ſæuitum. Camarinam quoque cum expugnaſſet machinis ab Hierone miſſis, vniuerſos eius ciues ſub coronâ vendidit. Ad hanc porrò vrbem Calatinus perierat inſidiis circumuentus niſi eum, atque copias M. Calpurnij Tribuni militum virtus periculo liberaſſet. Hic cum trecentis ſociis euaſit in tumulum fortiter, omniaque hoſtium tela in ſe conuertit, occupato aduerſus eum, diſtento-

Duo Conſules vario euentu pugnant in Sicilia.

Calpurn. Trib. mil. ſeruat Conſulem & exercitum.

A 5 que

que hoſte, Conſul ex locis iniquis euaſit, treceñti milites illi omnes interierunt, Calpurnius vulneribus deformatus inter cadauera inuentus diligenter ſanatus eſt, atque in triumpho Atilij nobiliſſima pars pompæ fuit.

Annibal Giſconis filius victus ab Atilio à ſuis cæditur.

Conſulum alter Sulpitius poſt vexatam feliciter Sardiniam, Africam inuadere cogitat. Annibal Giſconis filius patriæ metuens eodem pergit, ſed ambo aduerſâ tempeſtate repelluntur. Deinde Annibalem per transfugas ſubornatos decepit Atilius, quaſi Romani iterum Africam tentaturi eſſent; itaque ſtatim ille ſoluit è portu; verùm incidit in Sulpitium qui multas eius naues demerſit, alias ipſe vacuas reliquit hoſti, fugitque Sulcos in vrbem Sardiniæ, vbi coortâ ſeditione à ſuis interemptus eſt. Polybius in crucem actum ſcribit, Oroſius lapidibus obrutum, pœnâ vtraque dignâ ignauo, atque fugitiuo.

OLYMP. CXXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3797. 497.

C. Atilius Seranus Pœnos prope Liparas vincit.

C. Atilius Seranus (ita dictus quod miſſi ad eum Conſulem ſalutandum, ſemen manu ſuâ ſpargentem deprehenderant) ad Tyndaridem Siciliæ portum applicuit. Vnde cum vidiſſet Carthaginienſium claſſem ſatis incompoſite præternauigantem, eam cum decem nauibus aggreditur, reliquis ſubſequi juſſis. Sed eas decem, pluribus Pœni aggreſſi corrumpunt, & periculum adibat Prætoria, niſi remigum incredibili contentione ſubducta foret. At reliquæ naues Romanæ aduentantes, eis repoſuerunt vicem; decem enim capiunt cum militibus, octo deprimunt, reliquas in Liparam fugant, ita Conſulis ſui temeritatem fortitudine ſuâ Romani emendauere.

OLYMP. CXXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3798. 498.

Antigonus Gonatas hoc anno libertatem Athenienſibus reddidit, deducto ex Muſeo

Mace-

Macedonum præſidio. Eos enim ſibi demereri voluit, & obſtringere, beneuolentiâ potius quàm vi; cum illa aut ſemper, aut diu vigeat, hæc tantùm duret quantùm violentia, quæ non ſolet eſſe diuturna.

Antigonus Gonatas libertatem Athen. reddit.

M. Atilius Regulus, & L. Manlius Vulſo huius anni Conſules cum claſſe trecentarum, & quadraginta nauium in Africam trajicere parant; quibus oppoſiti Annibal, & Hanno cum triremibus paulò pluribus eos aditu prohibere ſtudent. Commiſſum tandem inter vtramque claſſem certamen, quo Romani ſuperiores extitere amiſſis tantùm nauibus 24. ſine vectoribus, cum Pœni triginta è ſuis demerſas, ſexaginta ſex cum hominibus captas perdidiſſent. Quare victrix Romana claſſis verſus Africam vela facit, quò tendit quoque Hanno, vt patriam tueatur, ſed fugienti quàm propugnatori ſimilior. Conſules igitur exſcenſionem ad Clypeam faciunt, qua vrbe ſtatim fortitudine ſuâ, & formidine oppidanorum potiuntur. Indè vaſtitatem agris inferunt, corrumpunt ædificia pulcherrima, quæ hoſtem, & armatum numquam viderant, immenſam abigunt vim pecoris & armenti, accaptiuorum 20. millia, præter ſuos, quibus compedes fregerant.

Victi Pœni a M. Atilio Regulo & Vulſone Coſſ.

Rom. Clypeam capiunt & Africam populantur

Interea litteræ à Senatu deferuntur quibus imperatur vt Conſulum vnus maneat in Africa, alter redeat Romam. Manlius cum 27. millibus captiuorum pergit ad triumphum de victoriâ nauali, Atilius reſtat in Africa cum nauibus 40 quindecim millibus peditum, & equitibus quingentis, ſed reſtat ad vincula, & indignam tam illuſtri capite carnificinam.

Relinquitur in Africa Regulus.

Ac principio oppoſitos ſibi tres Imperatores Aſdrubales duos, & Amilcarem repulit: (alij Boſtoarum vnius Aſdrubalis loco ſubſtituunt) iiſque inuitis totam regionem populatus eſt. Tum ad oppidum Adin, dum ei ſuppetias ferre cupiunt, magnâ affecit clade, in tumulis pugna-

Regulus rem egregiè gerit in Africa

re compulſos, vbi nullus equorum, nullus Elephantorum vſus, quibus Pœni abundabant. Eo in prælio duodeuiginti millia armatorum cæſi, capti cum Elephantis octo, equorum quinque millia, denique ſeptuaginta tres ciuitates receptæ hujus victoriæ fuere appendices. Ex iis autem oppidis ſelegit Tunetum, vbi caſtra poſuit, ad diuexandos ex proximo Carthaginienſes, ſtationem opportunam.

Serpens inuſitatæ magnitudinis ad Fl. Bagradam.

Tum quoque ad Bagradam fluuium inuſitatæ magnitudinis ſerpentem interemit. Erat is pedum centum viginti, tam duris ſquammis, vt hæ reſiſterent telis. Tandem muralis machinæ ſaxo confractus, multiſque ſimul appetitus telis interiit. Hujus pellis Romæ ſuſpenſa è templi Tholo diu perdurauit, vt inuentum eſſe illiuſmodi in Africa monſtrum, ſaltem oculis crederetur.

OLYMP. CXXXI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann 2.	3759.	499.

Achæi vnum Prætorem eligunt.

Achæi hoc anno pro duobus Prætorem vnum eligere cœperunt, quorum primus Carynenſis fuit. Hic magiſtratus Vere eligebatur, vt apud Ætolos Autumno, atque vnius hominis regimen viſum eſt turbatis hiſce Rebuſpublicis accommodatius.

Carthaginienſes pacem petunt, fruſtra.

Carthaginienſes pacem à Romanis flagitant; ſed tam duras proponit conditiones Regulus, vt quouis bello viris fortibus deteriores viderentur. Pace itaque deſperatâ Xantippum Lacedæmonium non ita pridem aductum, cum lectâ mercenariorum manu copiis ſuis præficiunt Imperatorem. Atilius ducem illum quaſi Græculum contempſit; verum ſtatim is quis eſſet oſtendit. Deduxit enim Pœnos ex montibus in planiciem vbi eorum equitatus excurreret, atque Elephanti facere poſſent impreſſionem. Et verò

Victus Regulus à Xantippo.

ſic Atilium adortus, non modò deuicit, ſed & viuum cum quingentis cepit. Duo millia non ſine portento Clypeam fugerunt, reliqui interfecti

fecti ſunt. Eutropius triginta millia cæſa, quindecim millia capta cum Regulo mendaciter aſſeruit; quia vix ſedecim millia Regulus ſub ſignis habebat. Pœni periculo hoc perſuncti Xantippum cum Græcis ſtatim remittunt, ne ab iis ſeruati viderentur, & remittunt ſtipendio non perſoluto, deferendos in inſulā deſertā, Xantippum etiam in veteri naue, ac rimoſa, ſed recens ad dolum tegendum picatā, vt naufragium faceret, quod ei contigiſſe nonnulli ſcribunt, alij tamen aſſerunt ab eo vitatum, conſcenſā aliā naui. Atilium fame maceratum, & ab Elephante ſæpè territum in carcerem teterrimum compegerunt, mortalium omnium ingratiſſimi homines, & vindictæ appetentiſſimi, quæ duo ferè ſcelera cognata ſunt, & conjuncta.

Carthaginenſes ingrati in Xantippum, in Regulum crudeles.

Seruius Fuluius Nobilior, & M. Æmilius Paulus Conſules auditā ſuorum clade, cum claſſe 350. nauium Africam petunt. Tempeſtate jactati Corſuram inſulam occupant, ac præſidio muniunt. Inde repetito verſus Africam curſu inueniunt objectas ſibi ducentas Biremes Punicas, quas vincunt, & ex iis 114. capiunt cum vectoribus. Ad tantam victoriam quidam ſcribunt multùm profuiſſe erumpentes ex Clypea Romanos, quos recepere in ſuis nauibus Conſules, & ad triumphum feſtinauere. Verùm ad Siciliæ latus Auſtrale tam fœdum paſſi ſunt naufragium, vt ab vrbe Camarina Pachynum vſque, littus hominum jumentorumque cadaueribus, & quaſſatarum nauium fragmentis ſterneretur, atque prætexeretur. Ducentæ octoginta quatuor naues dicuntur periiſſe, incolumes tantùm octoginta Romam appuliſſe. Quam Romanorum cladem more ſuo Diodorus Siculus amplificat, in Pœnos, quàm in Romanos propenſior. Naufragos Hiero benignè ſuſcepit, veſtibus texit, cibo aliiſque neceſſariis recreauit, ac Meſſanam perduxit. Quibus Carthagine auditis reparatā ſubito claſſe Aſdrubal cum trecentis nauibus,

Coſſ. vincunt Pœnos, & ſuos Clypea recipiunt.

Horribile Ro. naufragium.

Sicilia vexatur à Pœnis. bus, & Elephantis centum ſexaginta in Siciliam appellens, eam plurimùm turbat. Carthalus etiam Agrigentum capit, & incendit, ac eius mœnia penitus euertit. Ita hoc anno Dij atque homines in Romanorum perniciem, & clades conſpiraſſe videbantur.

OLYMP. CXXXI. *ann.* 3. *Mundi* 3800. Vrb. Cond. 500.

Coſſ. Siciliam in officio retinent. Cn. Cornelius Scipio Aſina, & A. Atilius Calatinus ambo ſecundùm Coſſ. iubentur nouam reparare claſſem. Itaque expediunt 220. triremes, & adiunctis quæ Meſſanæ erant naufragij reliquiis trecentarum nauium claſſem educunt. Appellunt in Siciliam peropportunè, alioqui tota periclitabatur, vrbeſque omnes inclinabant in Aſdrubalem. Aliis vrbibus confirmatis *Panormus à Rom. capitur.* Panormum Conſules machinis acerrimè verberatum ad deditionem cogunt, pactis in ſingula capita dedititiorum duabus minis, idque factum à quadraginta millibus ciuium, reliqua triginta millia vænierunt. Panormi exemplu ſecutæ vrbes fœderis Punici. Ita res Romana in Sicilia reparari cœpit, atque vrbs eiuſcemodi capta naufragij memoriam apud Siculos aboleuit.

LIBER VI.

SÆCVLVM MVNDI TRIGESIMVM NONVM.

Ab anno Mundi 3800. *ad* 3900.

CAPVT PRIMVM.

PRIMA DECAS.

Ab anno 3800. *ad* 3810.

OLYMP. CXXXI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3801.	501.

NOVI Coſſ. Cn. Seruilius Cœpio, & C. Sempronius Blæſus in Siciliam, inde in Africam trajicere conantur, ad quam tamen, prohibentibus Pœnis exſcenſionem numquam facere potuerunt. Quare ad Lotophagorum inſulam delati, & inde in breuia Minoris Syrtis, onerum jacturâ ægrè ſuas expedierunt naues. Itaque victis ſimiles verſus Siciliam direxerunt iter. Verùm ad Lilybæum tam atroci tempeſtate jactati ſunt vt 150. naues amitterent, & ab omni ferè parte Sicilienſia littora ſuis naufragiis Romani ſtrauiſſe dicerentur.

Noui Coſſ. fruſtra Afr cam tentant.

Naufragium faciunt ad Syrteis.

OLYMP. CXXXII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3802.	502.

Sub initium hujus Olympiadis, vti ſcribit

Arria-

Parthici regni initia ſub Arſace.

Arrianus in Parthicis apud Photium, Arſaces cum Teridate fratre, Agathoclem (alij Pherecle m vocant) ab Antiocho Θεῷ Parthienes præfectum, ob tentatam alterutrius pudicitiam occidit; tumque Rex Parthorum creatus, poſteà Callinicum vicit, ſicque firmauit imperium deinceps Romano metuendum, ac propè par.

Bactrianorum regnum ſub Theodoto.

Arſaci autem præluxerat exemplo ſuo Theodotus Bactrianorum præfectus, qui mille vrbes abduxit à Macedonibus, alioſque Principes Orientis ad rebellionem induxit; dum Macedonum in Aſia Reges parùm inter ſe conueniunt, & exemplo ſuo ad ſeditiones, vt conſpirationes ſubditos ſuos erudiunt.

Ro. mare omittunt, ideo excipiuntur à Pœnis.

Populus Romanus tot naufragiis perfunctus ſtatuit hoc anno mare, ac naues omittere, & ſexaginta tantùm nauibus defendere à Carthaginienſibus Siciliam. Sed hoc decretum temerè emiſſum fuiſſe euentus prodidit. Pœni enim jam Domini maris ex propugnatoribus, facti ſunt oppugnatores, vbique Romanos aggreſſi. Tranſgreſſi igitur in Siciliam ambo Conſules C. Aurelius Cotta, & P. Seruilius Geminus Himeram cepere, ſed vacuam, tranſportatis priùs per Pœnos ciuibus. Tum etiam Aurelius acceptis ab Hierone nauibus in Liparam inſulam tranſiit, & cognominem inſulæ obſedit vrbem. Ab ea Auſpiciorum causâ reuocatus Q. Caſſium Tribunum militum reliquit legatum ſuum, ſed pugnare prohibitum. Cum nihilominùs oblatâ occaſione, is inuaſiſſet hoſtem, & multos è ſuis amiſiſſet, eum rediens Conſul exautorauit. Frontinus hunc legatum vocat Aurelium, & Conſulis cognatum: additque virgis cæſum inter gregarios relatum, ſeueriſſimo exemplo diſciplinæ militaris. Tum quoque vrbem Thermas Romani mille, præfecti portæ vrbis à ſe capti, proditione cepiſſent, niſi nobiliorum obſtitiſſet auaritia: hi enim cum ſoli vrbem locupletem diripere voluiſſent, ingreſſi juſſere

Seueritas Rom. in diſciplina militari.

Ro. vario exitu in Sicilia pugnant.

claudi portam, ſicque reliquos excludi. At hi pauci â multis ciuibus conciſi conſilium Romanis vtiliſſimum, cupiditate ſuâ, eiuſdemque pœnâ, diſcuſſere.

OLYMP. CXXXII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3803. 503.

Aratus Sicyonius Sicyonem Achæorum ſocietati prudenter adjungit, factus eius prætor, cum annum ætatis vigeſimum vix expleſſet, ſed annos ſupplente virtute, ac ſapientiâ. *Aratus Prætor Achæorum.*

L. Cæcilius Metellus Conſul cum collega C. Furio Pacillo cum 60. duntaxat nauibus ex S. C. in Siciliam trajiciunt, ac Panormum appellunt, commeatum, legioneſque nouas deportantes. Aſdrubal, cognito regreſſu Furij cum parte copiarum, ex Lilybæo profectus Metellum aggreditur, maxime confiſus ſuis elephantis 130. quos Romani ſummoperè reformidabant, atque equitum peditumque triginta millibus. At Romani ex munitionibus ſuis belluas telis appetitas in Pœnos ipſos conuerterunt, ac perturbatis hoſtibus ſuperueniens cum recentibus copiis Metellus plenam retulit victoriam. Capti centum viginti elephantes, & traducti per vniuerſam Italiam cum Indis rectoribus, & Romanis ademerunt metum, & Metelli triumphum nobiliorem reddiderunt. Aſdrubal amiſſis ſuorum viginti millibus Lilybæum fugit, & abſensâ Pœnis capite damnatus eſt. Quidam in patriam reuocatum ſcribunt, ibique actum in crucem dediſſe pœnas ſuperbæ ſuæ ſtoliditatis. *Metelli de Aſdrubale ingens victoria.*

Hac clade turbati Pœni captiuos nobiles Romanos, cum Atilio Regulo mittunt Romam, vt de pace, & permutandis captiuis agerent, jurejurando prius aſtrictos, ſe redituros Carthaginem, ſi nihil impetrarent. Atilius pacem & permutationem captiuorum diſſuaſit, quod Punica nobilitas, & juuentus in vinculis Romanis eſſet, ſenes & jam morituri in Carthaginienſium cuſtodiis. Addidit & mendacium *Regulus miſſus Romam pacem diſſuadet.*

ora-

orationi ſuæ: finxit enim epotum à ſe venenum, ex quo breui moriturus eſſet, ſicque pace diſcuſsâ lætus, & alacer ad vincula rediit. Ingreſſus Carthaginem habitus eſt crudeliſſimè; reſectis enim palpebris, vel ſurſum deorsûmque conſutis, expoſitus eſt ad Solem: Quotidie etiam incluſus in machinâ ſeu dolio acutis clauis intrinſecus horrente, in quo circumagebatur, machinâ illâ ex loco lubrico defluente. Sic cruciatus, ac prætereà diu vigilare coactus interiit Regulus, vir ſupra hominem fortis & conſtans.

Pœnorum in Regulum crudelitas.

Aliunde nobiles Pœnos affinibus Atilij Senatus cruciandos obtulit, quod illi quoque atrociſſimè præſtiterunt, haud ſatis ex Romanâ fortitudine, quæ crudelitate, cum crudelibus pugnare non debuit.

Nec Romani minus crudeles in Pœnos captiuos.

OLYMP. CXXXII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3804. 504.

Metelli victoria Romanos iterùm nauibus committere fortunam ſuam compulit. Creati igitur Coſſ. C. Attilius ſecundùm M. Atilij frater, & L. Manlius Vulſo cum claſſe ducentarum nauium Panormum appulere, vnde Lilybæum profecti, eò copias omnes Siculas euocarunt, vt hanc vrbem obſiderent, eo capto in Africam tranſgreſſuri. In huius vrbis auxilium miſêre Pœni Annibalem à quo fortiter eſt propugnata, vt acriter oppugnata, maximè cum vterque populus ex eo oppido fortunam ſuam proſperam aut aduerſam pendere crederet.

Lilybæum fortiter inuaditur à Ro. fortiter à Pœnis defenditur.

OLYMP. CXXXII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3805. 505.

Exules Sicyonij bona repetebant ſua, nec iis reſtituendis par erat Aratus. Pergit itaque ad Philadelphum, ad quem per multa pericula peruenit, atque ab eo centum quinquaginta talenta abſtulit, magnæ diſcordiæ inter populares ſuos amuletum.

Aratus obtinet pecuniam à Philadelpho.

In Siciliam noui Conſules P. Claudius Appius, & L. Iunius Pullus traiecere ambo ob contem-

temptam religionem infelices, & pullos ſacros quia eſſe nollent, bibere juſſos, atque ſubmerſos. Claudius cum decem millium ſupplemento venit Drepanum, quod occuparant Pœni Lilybætani, eoque ſubmiſerant equites, vnde plurimùm Romanis incommodabant. Hìc dum Adherbalem cum 90. nauibus, ipſe cum centum viginti parat inuadere, tam malè claſſem ad littus diſpoſuit, vt vinceretur, amitteret 90. naues cum propugnatoribus, ipſe cum viginti fugeret ex æquo impius, imprudens, & ignauus.

Coſſ. ambo infelices ob contemptam Religionem.

Iunius ab Adherbale.

Alter Conſul juſſus commeatum deferre Lilybæum cum 60. nauibus, eo tempore venit quo Carthalo Pœnus claſſem Romanam ad eum portum vicerat. Is igitur occurrit Iunio, & inter claſſem cui Quæſtores præerant, & claſſem quam ducebat ipſe Conſul ſubit, alterutram oppreſſurus. At Romani dum certamen declinant ad periculoſa loca confugere, vbi coortâ tempeſtate eorum naues ita conquaſſatæ ſunt, vt ne tabula quidem vlla integra ex tanto naufragio ſupereſſet. Carthalo ægrè euaſit Pachyno, cui cælum ſine labore, ſine ſanguine pugnauerat. Iunius conatus eſt nobili aliquo facinore cladem ſuam ſarcire, cepitque Erycem Veneris æde notam in monte, ſed proditione, vt aliquid infamiæ rebus eius geſtis ſemper allineretur; ſicque Romam rediit collegæ ſuo, vt impietate, ſic infortunio ſuppar.

Appius à Carthalone vincitur.

OLYMP. CXXXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3806. 506.

Superioribus annis Magas Ptolemæi Philadelphi frater, qui Cyrenæis præerat, capitali odio proſequebatur fratrem, ideo Apamen filiam Antiochi Σωτῆρος quem huic infenſiſſimum norat, vxorem duxerat. Suaſit igitur ille ſocero vt Philadelphum bello peteret, & cum exercitu deſcenderet in Ægyptum. Hanc expeditionem vt auerteret Ptolemæus pluribus populis Antiocho infeſtis ſubſidia miſerat, quorum excurſio-

Terminata diſcordia inter Reges Syriæ, & Ægypti.

ſionibus ab Ægyptiaco bello diſtractus eſt. Cum igitur iſtæ inimicitiæ diu perſeueraſſent inter Ægypti Syriæque Reges (nam eas Soter filio ſuo Θεῷ reliquerat hæreditarias) eæ tandem hoc anno ſopitæ, ac terminatæ ſunt. Dedit enim Philadelphus Antiocho Deo vxorem filiam ſuam Berenicem, licet hic ex Laodice jam duos haberet liberos Seleucum Callinicum, & Antiochum Hieracem. Ac proinde Laodicem ὁ Θεὸς deinceps concubinæ loco habiturus eſſet. Tantùm autem diuitiarum dotis nomine attulit Ptolemæus, vt inde φερνοφόρος appellaretur. Sed nuptiæ auro conciliatæ, breui ſuperioris vxoris amore, auro potentiore, diſſolutæ ſunt.

Berenice nubit Antiocho Deo.

Romani ex tædio tot naufragiorum iterùm maritima neglexerunt bella. Itaque P. Seruilius Geminus, & C. Antiſtius Cotta Coſſ. ſine claſſe in Siciliam traiecerunt, vbi Lilybæum & Drepanum terrâ vexarunt, & Carthaginienſes quominùs in alios portus inſulæ facerent exſcenſionem prohibuerunt. Tum quoque Romani cum Hierone perpetuam firmarant amicitiam, remiſſis ei tributis, quia jam ſe ſocij & amici nomine conſtanti fide dignum reddiderat. Aliunde Carthalo Pœnus Italicam vexauit oram, ſed terroris plus Romanorum ſociis, quam damni circumtulit.

Romani rurſus omit tunt mare.

OLYMP. CXXXIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3807.	507.

Mortuus eſt hoc annó Ptolemæus Philadelphus, & ex morbo quidem, cum tenui admodum eſſet valetudine; ideoque noui ſemper aliquid quæreret, quò ſe oblectaret. Hoc vno celebratiſſimus fuit, quod eius potiſſimum operâ Deus qui tantùm hactenus Hebraicè locutus erat, verſione ſeptuaginta duorum Interpretum Græcè quoque, & pari fide loqueretur. Statim autem patri ſucceſſit Ptolemæus Euergetes ita dictus ob egregia in Ægyptios merita, eorumque Deos ex Syria relatos, animumque benefi-

Moritur Philadelphus.

Patri ſuccedit Euergetes.

cum,

cum, & qui verè ſaperet Regem.

Hoc anno natus creditur Annibal, magnâ Romanarum victoriarum morâ, atque pernicies, quo Amilcari cognomento Barcæ maris præfecturâ commiſſa eſt. Hic excenſione factâ Locrorum, & Bruttiorum agros vaſtauit. Inde ad Panormum appulit, locumque inter Erycem, & Panormum communiit, vnde negotij multum, damnique Romanis exhibuit. Intereà carebant claſse Romani pertinaciùs, quàm vtiliùs. Priuati tamen aliquot cum nauibus ſibi à Rep. conceſſis, in Africam nauigarunt, Hipponemque ſubeuntes multas hîc naues, plures ædes incenderunt; & quamquam in portu extenſa catena concluſi viderentur, ex eo tamen feliciter & ingenioſè fugerunt. Conſulum verò alter L. Cæcilius Metellus ſecundùm ad Lilybæum ſubſtitit; alius Numerius Fabius Bûteo (alii M. Fabium vocant) Drepanum obſedit, ac Peliadem ſeu Columbariam inſulam deleto Pœnorum præſidio occupauit. Quamquam autem careret nauibus, eam ductis è terra aggeribus continenti junctam contra Amilcarem tam fortiter, quàm ingenioſè defendit.

Naſcitur Anibal.

Coſſ. non male rem in Sicilia gerunt.

OLYMP. CXXXIII. *Mundi.* Vrb. Cond.
ann. 3. 3808. 508.

Auditâ Ptolemæi morte Antiochus Deus jam ſolutus metu, & amore ſuperatus Laodices, eam cum liberis reuocauit in Regiam. Hæc verita mariti lenitatem, quam jam ipſa experta erat in ſuis amoribus, per ſuos miniſtros Deum illum ex hominum numero ſuſtulit veneno, filioque Seleuco Callinico ad regnum viam patefecit. Is ingreſsus regnum ſtatim filium ex Berenice natum cum ipsâ, Icadioni, & Gennæo proceribus interficiendos tradit, matre exhortante. Berenice addicta neci fugit in Aſylum Daphnes, ſed inde extracta per dolum trucidata eſt. Verùm vnde ſperabat Callinicus regno ſuo ſecuritatem, & tranquillitatem, inde huic bel-

Antiochus Deus reuocat Laodicenam quæ ille interficit ur.

Patri ſuccedit Seleucus Callinicus.

bellum, & vltimam propè perniciem accerſiit.

Eius ini-tium re-gnum cru-dele. Onias Simonis juſti filius Pontifex Hieroſolymitanus, cum tributa non penſitaſſet Ptolemæo Euergeti pœnas dediſſet rebellionis ſuæ, & auaritiæ, niſi Ioſephus ſororis ejus filius, qui ſe in Regis inſinuarat amicitiam eum auunculo ſuo placaſſet: profuit ergo huic ſui nepotis induſtriâ, ac ingenium; & didicit quanto periculo pecunia debita principibus denegetur à ſubditis.

Ioſephus Euergetem Oniæ placat.

Hoc anno, quo fuere Conſules M. Fabius Licinius, & M. Fabius Otacilius Craſſus, munitur ab Amilcare Eryx; ad quam cum biennio pugnatum ſit, mons ille non Veneris tantùm, ſed & Martis ſedes fuit.

Claudia ob voces impias mulctatur. Filia Appij Claudij Cœci in turba populi compreſſa, has voces importunas effutiit, *vtinam frater meus viueret, & duceret claſſem*; is erat Appius Pulcher, clade potiùs quàm rebus geſtis illuſtris: ideo hæc mulctata eſt ab Ædilibus, quod votum impium, & Romanâ fœminâ indignum concepiſſet.

OLYMP. CXXXIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3809.	509.

Aſiæ vrbes in Callinicum rebellant & ſe Euergeti dedunt. Auditâ morte Berenices, eiuſque filij vrbes Aſiæ in Callinicum exarſerunt, & Ptolemæo ſeſe frequentes dediderunt, qui hanc armis proſequebatur iniuriam. Hic Syriam cum claſſe ingreſſus totam occupauit, vnâ cum Cilicia, & ſpoliis Aſiaticis ditauit exercitum. His damnis & maiorum metu Laodices & Callinici crudelitas in Bereniceen ſtetit.

Pœni victi a Fabio Buteone. M. Fabius Buteo Conſul Africanam claſſem tendentem in Italiam, paratâ claſſe Romanâ ad eius tutelam propè Ægimurum deuicit, & Libycis ſpoliis naues ſuas exornauit, quæ tamen diſiectæ tempeſtate atque diſſipatæ nobilem triumpho materiam ſubſtraxere.

OLYMP. CXXXIV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3810.	510.

Concitata eſt hoc anno grauis in Ægypto ſeditio,

ditio, quam ob cauſam populatâ Callinici ditione Euergetes redire compulſus eſt. Retulit nihilominus quadraginta milia talentorum auri, vaſa precioſa, ſimulacra Deorum duo millia quingenta, quæ Cambyſes olim extulerat ex Ægypto, vnde nomen Euergetis apud gentem Diis ſuis, & idololatriæ addictiſſimam promeruit. Syriam autem reſeruauit ſibi; Ciliciam amico ſuo Antiocho gubernandam tradidit, Prouincias autem trans Euphratem Xantippo duci ſuo regendas commiſit. Callinicum ſanè exuturus regno niſi ex medio victoriarum curſu turbæ eum domeſticæ reuocaſſent, quas componere potiùs, quàm hoſtem perdere princeps bonus voluit.

Seditio in Ægypto reuocat Euergetem ex Syria.

Coſſ. A. Manlio Torquato, & C. Sempronio Blæſo ſecundùm Colonia Brunduſium deducta eſt à Romanis, jam ſuo damno intelligentibus quantò ſibi præſidio commodi portus eſſent.

Brunduſium deducta Colonia.

Ad Erycem quoque acerrimè pugnatum, vbi ex æquo fames & arma nocuerunt; dum ſibi inuicem Romani atque Pœni commeatus præſcindunt, & cibaria vtrimque multo ſanguine redimuntur.

Ad Erycem pugnatum acerrimè.

CAPVT II.

DECAS SECVNDA.

Ab anno 3810. ad 3820.

OLYMP. CXXXIV. *ann.* 2. *Mundi* 3811. Vrb. Cond. 511.

AEtoli Macedonum ſocietate relictâ Achæis ſe conjungunt, vnde plus præſidij, minùs damni expectabant. Certè hoc anno Aratus Prætor Achæorum Acrocorinthum occupauit callidè, atque inde Antigoni Gonatæ præ-

Ætoli Achæis iunguntur.

præſidium deiecit, vnde libertas Græciæ quaſi ex ſuperiori loco viſa eſt effulgere.

Callinicus claſſem amittit tempeſtate. Seleucus Callinicus parat ingentem claſsem aduerſus vrbes quæ ab eo ad Euergetem defecerant, ſed eam tempeſtas diſſipauit, & obruit. Tum miſero principi magis calamitas, quàm fortuna profuit: eo enim caſu miſericordiâ permotæ quædam ciuitates, quaſi facinorum jam Diis dediſset pœnas, in eius obſequium ſponte redierunt. Syria tamen ſemper in poteſtate Euergetis manſit, non voluntate, ſed metu domini potentioris, & vicinioris. *Miſero principi reconciliantur vrbes.*

Ro. primum vſi milite ſtipendiario. Coſs. C. Fundanio, & C. Sulpitio Gallo Romani primùm vſi ſunt milite mercenario. Galli enim quidam dediderunt ſe Romanis vnaque præſidium quod eis commiſsum erat quoniam eis ſtipendia maligne primùm, deinde nullo modo perſoluebantur; quo pacto deinceps, iis Gallis nec fides, neque ſtipendia defuerunt.

Priuati Ro. Africam ſuis nauibus vexant. Tum etiam Romani priuati aliquot nauibus ſuis Africam infeſtauere; ne cum Reſpublica deeſſet ſibi, relicto mari, Romani omnes Reipublicæ defuiſse viderentur.

OLYMP. CXXXIV.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 3.	3812.	512.

Moritur Gonatas ſuccedit et filius Demetrius. Hoc anno mortuo Antigono Gonatâ, qui fortunæ ludus inſolens fuit, regnauit in Macedoniâ Demetrius eius filius, jam à pueritiâ fortis, & rerum gerendarum gnarus.

Eumeni ſuccedit Attalus. In regnum item Pergami Eumeni ſucceſſit Attalus, quod & annis 43. tenuit. Is cum Gallo græcos deuiciſset, ſibi nomen regis impoſuit, eoque ſe dignum virtutibus regiis præſtitit.

Iterum Seleucus vincitur. Seleucus vrbibus ſibi reconciliatis vltionem in Euergetem parat, qui eas ad rebellionem inuitarat. At iterùm prælio victus pæne ſolus fugit, quàm anno ſuperiori, miſeratione dignior. Scribit igitur ad Antiochum Hieracem fratrem ſuum, eique offert Aſiam intra Taurum auxilij præmium. At is conductis Gallis in miſerum fra-

fratrem irruit, eumque toto regno ſpoliare conatus eſt, & iam præcipitem impellere. Et vero eum primo impetu vicit. Verùm cum iidem auxiliatores Galli in eum arma conuertiſſent, ab illis pacem pecuniâ redimere coactus eſt, meritò expertus infidos, qui aduerſus fratrem impius & perfidus extitiſſet. *Hieran fratrem Seleucum ſpoliare nititur.*

Romani Conſulibus C. Lutatio Catulo, & A. Poſtumio Albino claſſem educunt ducentarum nauium, quas priuati pararant, & tum eâ lege tradiderant, vt eædem rebus ex ſententia confectis iis reſtituerentur. Ei claſſi præfuit Catulus cum Prætore, ac Drepanum vicepiſſet, niſi in oppugnatione accepiſſet vulnus. Pœni audito nomine Romanæ claſſis parant & ſuam, quam rebus omnibus inſtructam, & maximè commeatu Hannoni committunt. Is ſtatuerat ſibi creditum commeatum ad Erycem deponere, ibique leuatis nauibus cum Romanis confligere, ac ſeſe Amilcari conjungere, vtrumque ſapienter impediit Catulus, atque eum agreſſus ad Ægatem inſulam prælio deuicit, demerſis 50. nauibus, 70. captis cum vectoribus. Hanno cum paucis fugit in vicinam Hieroneſum. Eryx autem cibariis deſtituta ſe victori dedidit. Amilcare nihil præter miſſionem ſub jugo detrectante, Ita Pœni propugnatores, duodeuiginti denariis in ſingula capita perſolutis liberi dimiſſi ſunt, digni propter fortitudinem & conſtantiam meliori conditione. *Catulus Pœnos vincit ad inſ. Ægatem.* *Eryx dedita Ro.*

OLYMP. CXXXIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3813. 513.

Obiit tum Lacydes Cyrenæus Philoſophus autor Academiæ nouæ cum Scholam annis ſex & viginti rexiſſet. Hic ab Anſere ſic deamatus, vt ab eo volucris neque noctu, neque interdiu diuelleretur, eius perpetuus comes, & aſſecla. Mirum fuit alitem alioqui ſtupidam, ſic amare potuiſſe. *Moritur Lacydes Philoſ.*

Pax hoc anno Carthaginienſibus à Romanis

Pax inter Rom. & Pœnos poſt bellum 24 annorum. conceſſa poſt viginti quatuor annorum bellum atrox; tot enim annis primum bellum Punicum tenuit. Eius conficiendæ cura Amilcari commiſſa fuit, qui cum videret eam eſſe patriæ penitus neceſſariam, his conditionibus cum Romanis pepigit, vt Pœni Sicilia excederent, Syracuſanos non aggrederentur, captiuos ſine pretio redderent, argenti talenta Euboïca bis mille ducenta intra viginti annos penderent, qui tamen poſteà ad decem contracti ſunt, additaque mille talenta, quæ ad belli ſumptus in præſentiâ perſoluerentur. Quibus legibus acceptis, victam ſe ſine dubio Carthago, Roma gemino triumpho Lutatij exconſulis, & Valerij proprætoris ſe victricem profeſſa eſt. *Conditiones pacis.*

In Africa bellum Libycum. In Africâ ſtatim exortum eſt bellum Libycum à Mercenariis, quibus adjuncta ſunt ſeruitia, ac vicini populi. Id cruentiſſimum fuit, & Pœnos jam deiectos vehementer afflixit, vtpote domeſticum & ab hoſte ſuis vrbibus, & agris incluſo.

Faliſci appetiti bello à Rom. Conſules duo Q. Lutatius Cereo, & Aulus Manlius Torquatus ſecundum bellum geſſere contra Faliſcos, qui Genucium Tribunum plebis, affecerant contumeliâ. Sex tamen diebus hoc confectum, quindecim millibus eorum cæſis, pax reliquis data, agrique adempta pars.

Tiberis inundatio, & incendium Ro. Tiberis hoc quoque anno intumeſcens afflixit vrbem: ſecutum mox incendium, quo ſæuientè in ædem Veſtæ, Lucius Metellus Pontifex Maximus Palladium eripuit, ſed inter flammarum vortices oculos amiſit, ante præmonitus à duobus coruis vt rediret in vrbem: & reliquo vitæ tempore cœcitatem religionis causâ procuratam patientiſſimè tulit, ipſe ſpirans exemplar pietatis. *Metellus Palladiũ ſeruat, & fit cæcus.*

OLYMP. CXXXV.	*Mundi ann.*	Vrb. Cond
3.	3814.	514.

Eumenes Gallogræcos debellat. Eumenes Bithiniæ Rex Gallogræcos jam bello feſſos, ipſe recens aggreditur, ac debellat, ſicque

ſicque & victoriâ ſuâ, & gentis à ſe deuictæ famâ magnam ſibi Aſiæ partem vindicauit.

Ro. Euergeti offerunt auxilium.

Tum quoque Romani auxilia Euergeti per legatos ſuos obtulerunt, ſed iis actæ gratiæ quia tum offerebantur, cum iis Rex nihil indigeret, pluriſque fecit voluntatem Euergetes, quam rem, & Romanos ſocii diffiti meminiſſe, magnæ huic gloriæ fuit.

Siciliâ prima Ro. prouincia.

Hiero cultus à Ro. ob fidem.

Floralia ludi.

Sicilia à Lutatio Catulo ordinata prima Romanorum prouincia fuit hoc eſt procul ab Italia victa. Tum autem arma Siculis adempta ſunt, iis inutilia, ſub præſidio Romanorum. Hieroni tamen ſeruatum regnum ob ſingularem fidem, atque perpetuam, & quia tum ex occaſione Floralium ludorum Romam veniens ducenta millia modiorum tritici populo diſtribuenda curarat. Tum autem initium habuiſſe videntur infames illi ludi, in quibus publicè meretrix nudabatur in honorem Floræ, quæ quondam quæſtum ex corpore fecerat, nunc vt Dea Romæ colebatur. Quare viri frugi ſemper ab iis abſtinuerunt, & putarunt eos inſtitutos fuiſſe in publicæ honeſtatis contumeliam.

Liuius Romæ fabulam docuit.

Hoc item anno Coſſ. C. Claudio Centone (hic Appij Cæci filius fuit) & M. Sempronio Tuditano Liuius Romæ primum fabulam docuit & fortè ſordidis illis ac turpibus ludis malus ille Poëta proluſit.

Rom. in Pœnos fides.

Perſeuerabat in Africâ bellum Libycum, quando inuitati Romani à Mercenariis, vt ſibi adeſſent, & eos repulere, & frumento, quo plurimûm indigebant Carthaginienſes iuuere; vnde magnam ſibi humanitatis & clementiæ laudem (quam quærebant vnam) etiam apud hoſtes repererunt, & obtinuerunt.

OLYMP.CXXXV.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*2.	3815.	515.

Ciuile bellũ inter Callinicũ & Hieracem.

Fratres Callinicius, & Hierax perfuncti externo bello, ciuile ac domeſticum excitarunt, in quo tandem victus Antiochus fugere compulſus

eſt ad Artamenem Cappadociæ regem. Neque etiam hic ſatis tutus fuit, indidem quoque abire coactus, omnia metuens, omnia circumſpiciens, poſteaquam fratri confidere deſiiſſet.

Naſcitur Ennius. Coſſ. C. Mamilio Turrino, & Q. Valerio Falione natus eſt Ennius Poëta ille famoſus, *ingenio maximus, arte rudis*, ex cujus ſtercore gemmas Virgilius legit.

OLYMP. CXXXV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3816. 516.

Belli Libyci finis. Bellum Libycum tribus annis & quatuor menſibus geſtum hoc anno, maximè Amilcaris Barcæi induſtria, terminatum eſt; hujus authores grauiſſimas dedere pœnas, ſed adhuc ſceleribus ſuis impares.

Rom. ſibi Sardiniã vindicãt. Tum quoque, Conſulibus T. Sempronio Graccho, & P. Valerio Falcone, inuitati Romani à mercenariis Libycis, qui pulſi ex Africa venerant in Sardiniam, ſtatuunt in eam nauigare, Pœniſque eam ſibi vindicare aut retinere paratis bellum decernitur. In quo Romani parum conſtantes extitere, cum eos defenderent in Sardiniâ, quibus in Africâ negarant auxilium; ſed hoc gloriæ, illud Sardiniæ cupiditas poſtulabat, & tum vtile, honeſto præualuit.

Liguſticũ bellum inchoatum. Sempronius inchoauit Liguſticum bellum ob Ligurum latrocinia, quod tribus annis tenuit, licet hoc tam malè excepti eſſent, vt bellum deſperare viderentur. Id tamen freti potius locis quàm viribus, pertinaciter continuarunt.

OLYMP. CXXXV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3817. 517.

Galli in ſe arma conuertunt in Rom. parata. Galli Coſſ. L. Cornelio Lentulo, & Q. Fuluio Flacco tumultum in Italia concitarunt poſt annos quadraginta quinque, ex quo fuerant à Dolabella profligati. Sed accitis Tranſalpinis arma in Romanos parata in ſe conuerterunt, mutuiſque ſe cladibus attriuerunt. Ita Conſules his auditis rediere, vti Polybius ſcribit. Alij tamen, qui bellum hoc ad ſuperioris anni Con-

ſules

ſules referunt, tradunt his à Valerio cum Gallis pugnatum eſſe, & primò quidem malè amiſſis ſuorum tribus millibus & quingentis: ſed cum accepiſſet aduentare ſibi auxilia ea præuertiſſe ac hoſtium quatuordecim millia in acie ceciδiſſe, duo millia cepiſſe, neq; tamen triumphaſſe ob ſuperiorem cladem. Zonaras autem ſcribit hos Conſules in Galliam Ciſalpinam coniunctis viribus ingreſſos, rem geſſiſſe feliciter, ſed prædæ cupiditate diſtractis omnia malè ceſſiſſe, & nihil propiùs eſſe factum, quàm vt caſtra Flacci caperentur. Sed de his deficiente Liuio ſtatuere nihil certi poſſumus.

An Rom. cũ Gallis iũ pugnarint.

Amilcar Africanis rebus compoſitis in Hiſpaniam tranſit, ſecumque nouennem ducit filium Annibalem iurare compulſum ad Iouis Aras ſe cum primùm, & quandiu, & quantùm poſſet Romanis hoſtem fore, cui voto cumulatiſſimè ſatisfecit.

Amilcar cum Annibale tranſit in Hiſpaniam.

OLYMP. CXXXVI. *Mundi ann.* 1. 3818. Vrb Cond. 518.

Conſulibus C. Licinio Varo, & P. Cornelio Lentulo Galli multitudine ſuâ feroces Ariminenſem agrum petiere, nec iis negare quidquam ſunt auſi Coſſ. diffiſi paucitate copiarum ſuarum, ſed eos ad Senatum remiſerunt. Cum nihil Romæ obtinuiſſent illi rediere ad ſuos, qui interim ſe mutuis cædibus oppreſſerant, vinci quàm vincere paratiores. Gallis igitur omiſſis qui iã timendi non erant, ſed irridendi, Lentulus mouit in Ligures, quorum aliquot caſtella cepit, majori tumultu, quam damno. Varus Corſicam debellandam ſuſcepit, in quam Claudium Cliniam legatum præmiſit. Is Corſis attonitis & pacem petentibus pacem dedit honeſtiſſimis vtrimque conditionibus: verùm aduenìens Varus eas reſcidit, neque Corſos expugnare deſtitit, donec penitùs debellaſſet. Romani, vt violati fœderis à ſe amolirentur infamiam, Cliniam Corſis dediderunt, non receptum expulerunt,

Galli tel iũ moliuntur, & in ſeſe arma conuertũt.

Bellum in Ligures & Corſos.

Ro. Fœdus in Corſos violãt.

aut, vt volunt alij, necatum in carcere proiecerunt in Gemonias Scalas, fœdifragi, ſimul & crudeles.

Tertij ludi ſæculares Romæ. Tum quoque ter ij ludi Sæculares celebrati, quamquam alij in alium annum eos reijciant, ſicut & hos Conſules. Mirum rem tam publicam certo temporis apud autores carere teſtimonio.

OLYMP.CXXXVI. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*2. 3819 519.

Carthaginien Sardiniā cedunt & multa ſubeunt. Carthaginienſes belli Sardici autores extiterant cum in eiectos Mercenarios & iis opitulantes Romanos arma conuertiſſent. Cum ergo denunciatum ſibi viderent bellum, neque tum ſe Romanis victoribus pares intelligerent, non modò iis ceſſere Sardiniam, ſed & ducentorum Talentorum mulctam ſubiere. Tum autem C. Atilij Bubbi collega T. Manlius Torquatus de Sardis triumphaſſe in tabulis Capitolinis legitur, ſignum vtique certum fœdere Punico Sardos non eſſe comprehenſos.

Iani Gemini clauſū Romæ templum. Tum Iani Gemini templum iterum clauſum eſt, bellicæ ciuitatis argumentum, quod ſemel ſub Regibus, iterum ſub his Conſulibus, tertio Auguſto principe certæ pacis ſignum Ianus Geminus clauſus dederit, belli tempore ſemper apertus.

OLYMP.CXXXVI. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 3820. 520.

Bellum in Sardos, Corſos, Ligures. Coſſ. L. Poſtumio Albino, & Spurio Caruilio Maximo Rugâ bellum in Sardos, Corſos, ac Ligures geſtum, Caruilius de Sardis legitur triumphaſſe, quorum fuerat victoria difficilior.

Næuius dat ad populum fabulas. Tum quoque C. Næuius Poëta ad populum fabulas dedit, quarum nulla ad poſteros memoria docet eas intra famam fuiſſe.

CA-

CAPVT III.

DECAS TERTIA.

Ab anno 3820. *ad* 3830.

OLYMP.CXXXVI. *Mundi* Vrb. Cond.
*ann.*4. 3821. 521.

COſſ. Q. Fabio Maximo Verrucoſo, & M. ſeu Manio Pomponio Mathone Sardi ac Ligures rebellarunt, & Sardi quidem excitati à Carthaginienſibus, qui iiſdem per Romanos attritis ſuperuenire meditabantur. Quare Pœni huius belli incentores detecti, hoſtes iudicati ſunt, atq; ad eos Fabius Conſul caduceum & haſtam miſit, ſeu teſſeras his ſignis impreſſas, vt eligerent vtrum mallent. Reſponderunt ſapienter & fortiter, ſe neutrum velle, quod relinquerent Romani ſe ſeruaturos. Tunc tamen non eſt inchoatum bellum, quia neutri ad inferendum parati erant. De Liguribus deuictis triumphauit Fabius (qui poſtea *cunctando reſtituit rem*) & Honoris templum dedicauit: de Sardis Matho, quos fiducia potius locorum, & innata genti ferocia ad bellum potius, quam Carthaginienſes incitarant.

Pœni Sardos accendunt ad bellū, ideo hoſtes iudicati.

Fabius Max. de Liguribus triūphat.

In hunc quoque annum (ſi Tullius de Senectute bene rationes ſubduxit) cadunt natales Catonis Maioris, viri numquam ſatis citò nati.

OLYMP.CXXXVII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*1. 3822. 522.

Extinctus eſt hoc anno Demetrius Antigoni Gonatæ filius, relicto Philippo puerulo ex Phthiā Alexandri Epirotarū Regis filij Pyrrhi nepte, quæ nupſit poſtea Antigono Tutori. Is Antigonus quia in exſoluēdis promiſſis cunctabatur dictus eſt Δώσων, item & Euergetes, quod

Moritur Demetrius relicto Philippo puerulo.

Lacedæmoniis, vi captis, peperciſſet. Hoc autem anno regnare cœpit pupilli ſui nomine, cujus regnum annis 12. aut vt alij malunt 14. non malè adminiſtrauit, & modeſto nomine regiam ſuam majeſtatem occultauit.

Antigonus Tutor Macedoniam adminiſtrat.

Coſſ. in Sardos mouent.

Romæ fuere Conſules M. Æmilius Lepidus, & M. Publicius ſeu Poplicius Malleolus, qui ambo in Sardos mouerunt. Ab iis cum ingentem abſtuliſſent prædam, & appuliſſent in Corſicam, hæc eis erepta eſt, quare poſteà ambo populi, ſpoliati, & vindices, bello ſunt appetiti.

Cauſa belli Gallici.

Tum quoque ab Æmilio Conſule Senatu licet repugnante, immò & patre huic inferente manus, atque ex Roſtris detrahente lata lex de diuidendo agro Piceno, qui Senonibus deuictis ademptus erat. Quæ belli Gallici fax, & cauſa fuit. Nam ob id maximè Boij, & Inſubres ſtatuerunt euocare in auxilium ſuum Gæſatas intra Rhodanum, & Alpes populos, ita dictos ab ære, quod æra bellando mererent, vt tradunt Polybius & Plutarchus, vel potiùs à teli Gallici genere. Hæc autem Gallorum Ciſalpinorum, & Tranſalpinorum conjuratio Romanos vehementer afflixit, & ſi nacta fuiſſet duces, eos in vltimas anguſtias conjeciſſet.

Gæſatæ euocati à Ciſalpin. Gallis.

OLYMP. CXXXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2 3823. 523.

Antigonus tutor vincit Dardanos, & Theſſalos.

Repreſſit hoc anno Antigonus Tutor irrumpentes in Macedoniam Dardanos, & Theſſalos, mortuo Demetrio rebellantes. Paulò poſt in eum quoque concitata eſt à populo ſeditio, adeò vt obſideretur in regiâ. Verùm is proceſſit ſine ſatellitio, projectiſq; in populum purpurâ & diademate, ei dare juſſit inſignia regni, cui parere vellent. At populus pudore motus, hæc ei reſtituit, quæ diu recuſauit ille, & donec ſeditionis autores ad ſupplicium dederentur, tunc maximè judicatus regno dignus, cum id recuſaſſet.

Antigonus ſeditionem prudenter extinguit.

Anno quo Conſulatum geſſere C. Papyrius Maſo,

Maſo, & M. Pomponius Matho ſecundùm Sardi & Corſi prædones ſubacti. De Corſis primus in monte Albano triumphauit Papyrius cùm ei triumphus Romæ negatus eſſet à Patribus, quare & deinceps in omnibus ſpectaculis coronâ myrthea vſus, vel certe quia in campis myrtheis Corſos ſuperaſſet, quod eſt ſimilius vero. Is poſteà triumphandi modus à pleriſque vſurpatus eſt, nota ambitionis potius, quàm rei bene geſtæ, aut certè minoris honoris argumentum.

De Corſis triumphatum in monte Albano.

Tum etiam Sp. Caruilius ante duos annos Conſul, primus Romæ vxorem ſuam ſterilem repudiauit, cauſatus ſe eam tantùm duxiſſe prolis cauſa. De tempore hujus facti grauis eſt controuerſia, & meritò de hujùs tempore dubitatur, quod numquam fieri debuit.

Primum repudium Romæ.

Agron Illyrici Rex re bene aduerſus Ætolos geſtâ dum exultat intemperantiùs obiit ex crapulâ: cui ſucceſſit vxor Teuta mulier impotens, & crudelis, ac tali marito digniſſima.

Agron obiit ex crapula cui ſuccedit vxor Teuta.

OLYMP. CXXXVII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3. 3824. 524.

Coſſ. M. Aemilio Barbula, & M. Iunio Pera. Teuta Illyricos ſuos Piraticam exercere ſinebat, non jam nauibus, ſed claſſibus metuenda Græcis. Italicis etiam mercatoribus multa inferebat damna, maximè captâ Phenice Epiri vrbe. Miſſi itaque ad eam legati qui de injuriâ quererentur C. & L. Coruncani (Plinius P. Iunium, & T. Coruncanum vocat) eam in obſidione vrbis Iſſæ ſalutarunt; cui cum liberiùs locutus eſſet Lucius, eum in reditu fanatica mulier interficiendum curauit. Alij plures legatos eius juſſu cæſos volunt, quibus poſitæ in roſtris ſtatuæ, bellumque contra violatricem juris gentium indictum, turpe tamen, quia contra fœminam, & contra fœminam Romanis inſultantem.

Legati Ro. à Teuta caſi.

Eodem anno Galli aduerſus Romanos parantes bellum, aurum & argentum vndequaque

Galli pecuniam quærunt.

corradebant, multamque ex mancipiis conficiebant pecuniam. Quam venditionem, & permutationem Senatus inhibuit cauſatus ſeruorum multitudinem, eſſe perniciosam moribus, ac Reip. periculoſam.

OLYMP CXXXVII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.4. 3825. 525.

Bellum Illyricum in Teutã ſuſceptum. L. Poſtumius Albinus, & Cn. Fuluius Centimalus bellum atrox aduerſus Teutam ſuſcepere: Fuluius 200 nauibus præfuit, Poſtumius terreſtribus copiis. Corcyræ tum præerat nomine Teutæ Demetrius Pharius: is videns quàm impar eſſet Regina Romanis, & eius impotentiam inſuper veritus, inſulam Fuluio tradidit. *Demetrius Pharie Corcyram Rom. tradit.* Poſtumius Dyrrachium, & Apolloniam cepit; Fuluius Arbonem & Iſſam; Teuta Rizonem fugit munitiſſimam vrbem magna ſui regni parte ſpoliatã; ac tum ſed ſeriùs agnouit intentatas a cocciſo legato minas nimis veras eſſe. *Fugit Teuta.*

OLYMP. CXXXVIII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.1. 3826. 526.

Hierax ad Euergetẽ fugit. Antiochus Hierax relicto Socero ad Ptolemæum Euergetem fugit, recepit eum vt perfidum Ptolemæus, & arctè ſeruari juſſit tanquam omnium amicorum ſuorum hoſtem, qui timebat omnes, ipſe ab omnibus timebatur.

Amilcar pater Annibalis moritur. Mortuus eſt hoc anno in Hiſpania Amilcar Annibalis pater, de cujus genere mortis non conſentiunt ſcriptores. Alij enim fortiter dimicantem, & in mediam hoſtium aciem irrumpentem periiſſe volunt. Alij hauſtum fluctibus, dum eum fugientem Oriſſon Rex inſequitur. Alij fugatis ſuis per currus Hiſpanorum accenſos erumpentem gregarij iuſta militis cecidiſſe. Hoc certum ſucceſſiſſe ei Aſdrubalem generum, à quo Noua condita Carthago, & ſub quo Annibal magno Romanorum damno, militiam didicit. *Succedit ei Aſdrubal.*

Teutæ pax data proteres Illyrici caſ. Teuta cum Romanis fœdus iniit iis quibus voluerunt hi conditionibus, pauculis tantum re-

tentis vrbibus, quas præmij accepit loco, cum non tantùm ditionem ſuam, ſed & vitam perdere debuiſſet; verùm crimen eius in proceres deriuatum, qui ſecuri percuſſi, oſtenderunt quàm periculoſum viris magnis principes fatuos, & rerum ignaros ſortiri. Exuta porro eſt maris Imperio, quod Græcis mirum in modum placuit. Quare Romani legati in Iſthmiis ludis admiſſi ſunt apud Athenienſes ad myſteria, ab Ætolis & Achæis vt Græciæ Σωτῆρες: ſic Reginæ ſtultitia tantùm ſuis Illyricis nocuit, vicinis læta, ac ſalutaris fuit. *Teuta exuta maris Imperio.*

OLYMP. CXXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann.2. 3827. 527.

Hoc anno ſublati ſunt ambo Antiochi Dei filij, Callinicus & Hierax. Hic in Ægypto operâ meretricis amicæ ſuæ cuſtodibus deceptis ex vinculis effugit, verùm à latronibus interceptus occiſus eſt. Callinicus amiſſo regno & rerum omnium egenus, equo effuſus interiit, ita impij fratres & ſceleribus gemini, eodem mortis violentæ genere coniunctiſſimi periere. *Callinic. & Hierax cæſi.*

Succeſſit patri Callinico quantus Syriæ Rex Seleucus tertius cognomento Ceraunus, & Pogon: Antiochus qui poſteà Magnus dictus eſt, eius frater in ſuperioribus Aſiæ partibus puer vti priuatus vixit, & tribus tantùm annis expectauit regnum. *Rex Syriæ Seleucus Ceraunus.*

Ætoli cum Cleomene Lacedæmoniorum Rege fœdus iniere contra Achæos, quorum erat vicinis meritò ſuſpecta potentia, at maioribus viribus infringenda. Aratus ergo eorum Prætor ab Antigono Tutore auxilium petijt. Euergetes medius fuit, & amicitias ſuas de more regum dimenſus eſt. *Ætoli ab Achæis deficiunt.*

Coſſ. P. Valerio Flacco, & M. Attilio Regulo duobus antiquis Prætoribus additi duo, vt eſſent omnino quatuor, & ex iis duo in Siciliam, atque Sardiniam proficiſcerentur. Hæc M. Valerio, illa C. Flaminio demandata. At *Romæ duobus prætoribus additi alij duo.*

Sardi exoſi perpetuam Prætoris præſentiam rebellauere : ſed domiti, & præſentem ſemper, & acerbum nonnumquam coacti ſunt tolerare.

OLYMP. CXXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3828. 528.

Ro. in Gallos arma parant. Romæ Coſſ. L. Apuſtio Fullone, & M. Valerio Meſſala paratum eſt bellum contra Gallos, cujus fama plurimùm terroris afferebat. Quare diuerſis locis atque temporibus ferè octingenta millia armatorum parata ſunt, videlicet peditum ſeptingenta millia, equitum ſeptuaginta Romanis quoque frumentum ſubmiſit Hiero, cujus pretium finito bello recepit, amicè vtrímque cum is dare voluerit, Romani emere.

Fœdus Ro. & Pœnorum in Hiſpania. Tum quoque Romani cum Aſdrubale fœdus inierunt in Hiſpaniâ, eâ lege, vt Pœni Ibero fluuio ſe continerent, reliquum Romanis cederet. Vnde prima nata eſt Hiſpaniæ diuiſio in Regionem cis Iberum, & trans Iberum, limitem duplicis magnæ dominationis.

OLYMP. CXXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond
ann. 4. 3829. 529

Coſſ. C. Atilio Regulo, & L. Aemilio Papo bellum Gallicum magna alacritate, vt magnis ſumptibus à Romanis ſuſceptum, nemine exempto, ne emeritis quidem, & ſacerdotibus. Atilius tranſit in Sardiniam, ſed mox rediit. Aemilius Ariminum miſſus, Prætori Etruria commiſſa in quam irrupere Galli. Et quidem primo impetu Prætoris fuſus èſt exercitus, ſexque millia Romanorum cæſi, reliqui in colle obſeſſi. Sed cum ſuperueniſſent ex Arimino Aemilius, & Atilius ex Sardiniâ, fortuna mutata eſt, Prælium commiſſum in quo cecidit Atilius. Sed Galli Gæſatarum imprudentia qui nudos ſe Romanis ſagittariis obtulerunt, deuicti ſunt. Cæſi 40 millia, capti plures decem millibus; inter cæteros Rex Concolitanus. Rex alter Aueroëſtus fugit in quemdam lucum vbi ſe cum neceſſariis ſuis interemit. Aemilius etiam

Galli in Etruria magna clade victi.

irru-

irrupit in Boiorum agrum, vnde prædâ diuitem reduxit exercitum; ac triumphauit de Gallis, qui provt jurauerant in Capitolio non victores, ſed victi thoracas poſuerunt: ſic bellum magna trepidatione ſuſceptum, magno periculo initum, ſummâ lætitiâ terminatum eſt.

OLYMP. CXXXIX.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 1.	3830.	530.

Cleomenes cum Aetolis aggreditur Achæos, qui autore Achæo vſi auxilio Antigoni Tutoris huic Acrocorinthum tradunt; magno Arati dedecore, qui ſic frænum injiciebat Peloponneſo quod ante perfregerat Euergetes Cleomeni, & Arato copias ſuas oſtentabat, ſed vtrumque deludens, vt ſuas res ageret. *Ætoli, & Achæi commiſſi.*

Hoc item anno Caria & Rhodus magno terræ motu concuſſæ ſunt. Eo famoſus ille Coloſſus Rhodius corruit, ac deinceps jacuit quare hoc loco dimetiendus videtur. Fuit is cubitorum 70. ex Plinio, 80. ex Cedreno, annis 12. perfectus 300. talentis. Pauci pollicem majorem amplectebantur, digiti pleriſque ſtatuis majores erant. In eum inſerta erant ingentia ſaxa, quæ molem fulcirent. In fracturis membrorum apparebant ingentes ſpecus; ex quibus intelligis quantùm fidei ſit Plinio tribuendum. *Cadit Coloſſus Rhodius.* *Deſcriptio huius Coloſſi.*

Tum Seleucus Ceraunus Attalum Pergami Regem appetiit bello, qui jam penè totius Aſiæ extra Taurum Dominus erat. Hunc montem cum tranſcendiſſent Seleuci copiæ, ipſe ab Apaturio Gallo, & Nicanore per dolum interfectus eſt. Sed Regis mortem ſtatim Achæus vltus eſt trucidatis ſicariis. Is cum nullo negotio regnum vſurpare potuiſſet, maluit id Antiocho puero reddere, cui euocato Babylone, regnum tradidit & exercitum. Itaque pars hæc regni trans Taurum huic Achæo regenda tradita eſt, ſuperiores prouinciæ inter duos præfectos diuiſæ, Molonem Mediæ Satrapam, & Alexandrum Perſidis. Sic impubes Antiochus quas per ſe *Seleucus cæditur, ei ſuccedit Antiochus magnus opera Achæi.*

regere

regere non poterat prouincias, per duces ſibi fidos adminiſtrauit, conſilio, & induſtriâ quæ futuram eius magnitudinem portenderent.

Victi Boij, & Inſubres. Coſſ. T. Manlius Torquatus, & Q. Fuluius Flaccus ſecundùm Boios, & Inſubres aggreſſi ſunt; ac primo impetu territos Boios ſe dedere compulerunt. Reliquo anno propter immodicos imbres nihil dignum memoriâ geſtum. Alij ſcribunt tum etiam victos Inſubres, eorumque cæſa 23. millia, capta quindecim, & agros Boiorum cœptos occupari: adeò vt non jam Romanos Galli, ſed Romani Gallos viciſſim ſolo nomine terrerent.

CAPVT IV.

DECAS QVARTA.

Ab anno 3830. *ad* 3840.

OLYMP.CXXXIX.	*Mundi*	Vrb Cond.
anni 2.	3831.	531.

Bellum in Græcia. SOcietatis inter Macedonas, Achæos, Epirotas, Phocenſes, Bæotos, Arcadas, Theſſalos dux eſt creatus Antigonus Tutor. Ac primùm Tegeam cepit, tum Mantineam. Aliunde Cleomenes Megalopolim occupauit, quam & peſſimè habuit, quia dehortatore Philopœmene noluit renunciare ſocietati Achæorum.

Cleomenes confugit ad Euergetem. Intereà Cleomenes mittit ad Euergetem matrem ſuam Crateſicleam, magni animi vetulam, & liberos obſides quos exigebat; nihilque omiſit Rex ille Lacedæmonius, quo partes ſuas tueretur: ſed erat animoſior ille quàm paratior.

Achæus victor infidus Antiocho. Achæus multis ſubactum cladibus Attalum in ipſam vrbem ſuam Pergamum, ac primos limites regni Pergameni compegit. At ille vbi nullum hoſtem habuit, fidus Antiocho puero deſiit eſſe, & rapere huic conatus eſt regnum,

quod

quod ante dederat.

Victi à Coſſ. C. Flaminio Nepote (vel vt alij vocant C. Quintio Flaminio) & P. Furio Philo Inſubres qui 50. armatorum millia coëgerant, deſperato cum Romanis fœdere, etiam detractis è ſuis templis deorum ſimulacris. Vicit tamen eos Flaminius, & multam retulit prædam, contemptis licet auſpiciis, & Augurum reſponſis. Cum enim reuocaretur per litteras à Senatu, quaſi vitio creatus, ſeruauit eas donec debellatum eſſet. Ob eam cauſam pœne triumphus ei denegatus eſt, quo peracto, ſe abdicauit cum collegâ, non modò de Gallis, ſed de Senatu, deque religione prope viſus triumphare.

Victi Inſubres ab Flaminio

OLYMP. CXXXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3832. 532.

Cleomenes cum 20. millibus armatorum progreditur aduerſus Antigonum ſtipatum 28. millibus peditum, & equitibus mille ducentis. Cum Antigonus reuocaretur in regnum ob Barbaros Macedoniam infeſtantes, committit prælium quod non detrectauit Cleomenes. Sed hic victus fugit Gythium, hinc in Ægyptum, & Alexandriam cum amicis ſuis, vbi Euergeti acceptiſſimus fuit. Antigonus intereà Spartâ potitur, in quâ tamen perhumaniter egit. Reliquis enim ciuibus paucis libertatem reddidit, & antiqua reſtituit inſtituta, ac tertio poſt die Macedoniam repetiit illuſtrior veniâ Spartanis datâ, quàm de iis relatâ victoriâ.

Antigonus vincit Cleomenẽ qui fugit in Ægyptum.

Achæus impulſore Syniride quodam exule in vrbe Laodiceâ Phrygiæ aliàs neglectum ſibi impoſuit diadema, quando Molo & Alexander in Mediâ & Perſide rebellarunt, & Ariarathes vſurpatâ Cappadociâ, regni ſui fundamentâ iecit. Eas autem rebelliones ne ſtatim extinguerct Antiochus impediere Hermiæ & Epigenis inimicitiæ, quibus oppreſſus Epigenes tandem proditus periit. Hermias Regi turpiter illuſit; exemplo perilluſtri quo improborum miniſtrorum,

Achæus imponit ſibi Diadema.

Hermias & Epigenes res Antiochi turbãt.

rum, perſuadat impotentia.

Galli victi à Marcello tertia opima ſpolia Viridomaro erepta. Romæ Coſſ. M. Claudius Marcellus, & Cn. Cornelius Scipio, impediere quominùs pax concederetur Gallis, quaſcumque conditiones ſubire paratis. Sed triumphum ſperabant illi, ſicque fuit illis ſua gloria, quàm patriæ dignitas potior: euocant igitur Galli Gæſatas, & cum iis Acerras obſident. Vbi ad ſe venire audiunt Marcellum ei occurrunt & ad Claſtidium confligunt: vincuntur; ac de eorum Rege Viridomaro Marcellus tertia opima ſpolia retulit quæ vel Ioui Feretrio, vel Quirino conſecrauit, feliciori ſucceſſu quàm ſuſceptum ambitiosè bellum flagitabat.

OLYMP. CXXXIX. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 4. 3833. 533.

Moritur Euergetes ei ſuccedit Philopat. Ptolemæus Euergetes hoc anno moritur regni ſui 26. quem aliqui veneno ſublatum ſcribunt, alij morbo periiſſe. Ei ſucceſſit filius Ptolemæus Philopator, ita dictus, vt Iuſtinus putat, quia patrem, & matrem interemiſſet; vir in quo Ptolemæorum dignitas viſa marceſſere, libidinis & omnium turpium voluptatum vile mancipium, dignuſque quem bis parricidam ſuſpicemur, atque fratricidam.

Antiochus deluditur ab Hermia. Tum Antiochus Magnus vxorem duxit Laodicen filiam Mitridatis Cappadocis; dum Molo contra ſe miſſos duces Xenonem, & Theodotum profligaret. Quorum malorum Hermias cauſa fuit Antiochi Regis quodammodo Pædagogus, eiuſque bonæ vel malæ fortunæ, prout res exigebant ſuæ, malitioſus diſpenſator.

Antigonus Tutor moritur, ſuccedit ei Philippus. Antigonus Tutor, celebratis Nemæis in Macedoniam reuerſus, Illyrios vicit: at in prælio æger, & gloriæ quàm vitæ ſollicitior, dum vociferatur, ſibi venam abrumpit, & moritur partâ victoriâ ſubinde in has voces erumpens, *O lætũ diem!* Succeſſit ei Philippus, Demetrij filius jam annos 14. natus, ſed ita inſtitutus à Tutore, vt eius ætatem contemneret nemo: Quod Dar-

dani

dani viciniquе populi ſtatim experti ſunt , & Antigonum boni tutoris in eo partes expleuiſſe.

Conſules P. Cornelius Scipio Aſina , & M. Minucius Ruſus Iſtros hoc anno domuerunt Dalmatiæ populos . In quorum hiſtoriâ cum fiat mentio Iſtri fluuij , noli cogitare Danubium, ſed fluuiolum, qui cadit in mare Hadrianum : quæ ambiguitas multos induxit in fraudem, & victorias Romanorum ab hac parte longiùs quàm par erat , extendit.

Vincuntur Iſtri.

OLYMP. CXL.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 1.	3834.	534.

Antiochus Magnus aduerſus Molonem ipſe exercitum ducere parat , & licet inhiberetur ab Hermiâ (qui hoc anno Epigenem ob epiſtolam à Molone ſuppoſititiam tollendum curauit) perrexit tamen ; & diu graſſantem rebellionem extinguere conatus eſt præſentiâ ſuâ , quâ nullum aptius principi ſolet eſſe remedium.

Antiochus M. bellum ipſe ſuſcipit in Molonem.

Contra Philopator in Aegypto in omnem ſe laſciuiam effudit , omniaque negotia regni per Agathocliam amicam , & lænam Oenanthem curari paſſus eſt , dum ipſe μητραγύρτην ageret in aulâ, vnde & dictus eſt Gallus, moribus quàm corpore effœminatior . Quare apud ignauum Regem Cleomenis Regis fortiſſimi cauſa iacuit, quæ viſa erat ſub Euergete exſurgere . Itaque miſſionem petiit , ſed retentus eſt muneribus & induſtriâ Soſibij , qui tum apud Ptolemæum omnia poterat , & cui permiſerat regnum, dum ipſe ludis, vino, ac libidini tantùm indulgeret.

Philopator in omnem libidinem effuſus.

In Hiſpaniâ Aſdrubal poſt annos octo præfecturæ lenitatis , & humanitatis pleniſſimæ , quibus ſibi multas vrbes, multoſque regulos deuinxit , à Gallo quodam , priuatas iniurias vlciſcente , interemptus eſt noctu . Correptus Sicarius in tormentis excarnificatus ridentis ſemper ſpeciem tulit , minuſque eum corporis dolores affecere , quàm diu quæſitæ , tandemque peractæ vltionis recordatio.

Aſdrubal in Hiſpania cæſus.

Suſceſ-

Annibal ſuccedit Aſdrubali. Succeſſit Aſdrubali Annibal, qui ſtatim Oleadum gentem inuaſit, eorumque vrbem Althæam opulentam in primis, & dux, & miles bonus occupauit; metuque vicinis injecto fodinarum dominus effectus eſt quibus diuenditis magnam ſibi pecuniam confecit, qua ſibi ad majora parauit viam.

Luſtrum Romę conditum. Romæ Conſulibus L. Veturio Philone, & Lutatio Catulo luſtrum conditum ciuium capita exhibuit 270213. Tum quoque Libertini anteà per tribus ſparſi ad quatuor reuocati ſunt Palatinam, Eſquilinam, Saburranam, Collinam. *Flaminia via & Circus Romæ.* Conſules ad Alpes progreſſi multos ſibi, ſine cęde, populos adjunxere. Denique C. Flaminius cenſor, & viam Flaminiam ſtrauit, & Circum Romæ conſtruxit, ne Romanus miles otio torperet, & qui patriæ præſidio non eſſet, eſſet vtilitati, atque ornamento.

OLYMP. CXL.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3835.	535.

Cleomenes erumpit & cęditur. Cleomenes in Ægypto jam per vim detentus, & in cuſtodiâ juſſu Soſibij, atque Regis proditus anteà à Nicagarâ, è carcere cum tredecim comitibus erumpit, abſente tum Rege, & populum ad libertatem vocat. Sed iis ſe nemo adjungit; quare illi ex deſperatione interimunt ſeſe. Cleomenis corpus excoriatum actum eſt in crucem, mater eius Crateſiclea cum nepotibus necata. Is Cleomenis viri fortiſſimi exitus fuit, qui tamen furioſè potiùs, quàm fortiter interiit. *Cleomeni ſuccedunt Ageſipolis, & Lycurgus.* Eo mortuo Spartæ Ageſipolis, & Lycurgus regnauêre, quos concordes fecit, temporum calamitas, potens neceſſitudinis & concordiæ magiſtra.

Antiochus Molonis partes tollit. Antiochus Molonem perſequitur ac vincit; hic victus cum omnibus conjurationis ſociis ſibi manus infert. Neolaus eius frater fugit in Perſidem ad Alexandrum fratrem, vbi Molonis vxores, ac liberos obtruncat, tum ſibi manus infert, idemque vt faciat, exemplo ſuo, perſuadet.

ſuadet Alexandro. Antiochus victor inde mouet in Artabar zanem; ſed is decrepitus quaſuis oblatas conditiones accipit. Auctus tum filio Antiochus ſuſpectum jampridem ſibi Hermiam interim jubet aut ſinit ab amicis, leuiori vtique ſupplicio quàm eius perfidia, crudelitaſque poſtulabant. Vxorem quoque eius & liberos Apameenſium vxores lapidibus obruerunt, ne quid perfidæ familiæ ſupereſſet, natæ in excidium Orientis. *Hermias interfici-tur.*

Tum Pruſias Rex Bithyniæ Gallos oram Helleſponti vexantes deleuit, partaque ſibi ac viciniis ſuis tranquillitate ſtabiliit regnum. Byzantini quoq; ſoluere coacti Gallis tributa portoria quædam nauibus impoſuerunt, vnde conflatum iis à Rhodiis bellum, quibus ſe quoque Pruſias immiſcuit, ſicque res promouit ſuas. *Pruſias Gallos delet.*

In Græcia bellum Sociale hoc anno ab Achæis & Philippo contra Ætolos geſtum, ſed ſtatim reuocatus eſt Macedo in regnum ſuum quod Dardani populabantur, anno ſequenti perſecuturus bellum. Ætoli autem Dorymachum prætorem crearunt, qui in Epirum copias duxit, ac omnibus dirutis & incenſis, Dodonæum quoque templum euertit, magnæ in Græciâ & vbique gentium venerationis: ſed furor qui miſericordiæ oculos occluſerat, clauſit quoque religioni. *Bellum ſociale in Græcia.* *Dodonæū templum euerſum.*

Romæ Conſules M. Liuius Salinator, & C. Æmilius Paulus aduerſus Illyrios, & Demetrium Pharium rebellantem bellum geſſere. Vbique victus Demetrius totum Illyrium perdidit, & fugit ad Philippum, vbi vitæ reliquum traduxit inglorius. Ambo Coſſ. triumpharunt: Mulctatus tamen Liuius à populo quod prædam inæqualiter diuiſiſſet, rus ſeceſſit, vnde non niſi poſt annos octo, & compulſus à Conſulibus rediit, ac tandem iterum factus eſt Conſul vt præteritæ ignominiæ prorſus obliuiſceretur. *Victus Demetrius Pharius fugit ad Philippū.*

Tum primus Romam venit ex Peloponneſo

Medi-

Primus Romæ Medicus Archagathus.

Medicus Archagatus Lyſaniæ filius: quando & cognouere Romani ſe Medicis indigere, quibus antea caruerant, vbi eorum corrumpi cœpere mores, ſicut & corpora.

Annibalis res geſtæ in Hiſpania.

Annibal in Vaccæos expeditionem ſuſcipit, eorum vrbem Hermandicam, vel Salmanticam occupat. Capit & Arbucalam, ſed non niſi difficiliter. In reditu quoque Carpetanos oppreſſit ad Tagum fluuium, quamuis cum vicinis ad centum armatorum millia coëgiſſent: quibus deuictis omnes vltra Iberum populi huic ſe ſubmittunt præter Saguntinos: qui tum crebris nunciis Romanos admonuerunt, vt ſibi, ac ſociis prouiderent. Quod cum perfeciſſent tardiùs, & perdidere Saguntum, & in vltimum diſcrimen deuenerunt.

Annibal Sagunt. obſidet & capit.

Annibal enim ſtatim Saguntum inuaſit; quem fruſtra Romani per legatos ab obſidione ſociæ vrbis deterrere conati ſunt. Ille enim eos remiſit Carthaginem. Interim vrbem oppugnat tantâ vi, vt deſperati ciues jam octo menſibus fruſtra Romanorum expectantes auxilia, & ab Annibale vltima quæque, obtruncatis liberis ac vxoribus, interficiunt ſeſe, & cum omnibus diuitiis cremant. Quod factum ſecundi belli Punici non tam fax, quam buſtum fuit.

OLYMP. CXL.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*3.	3835.	536.

Antiochus in Syriam arma conuertit.

Antiochus omiſſo tantiſper Achæo, quem tantùm per litteras admonet, & reuocat ad officium, in bellum Syriacum conuertitur, & contra Philopatorem. Ille primo impetu Seleuciam capit, immò & ferè Cæleſyriam totam proditione Theodoti Aetoli huius præfecti qui deinceps in hoc bello meliorem illi nauauit operam, quàm vulgò proditores ſolent. Fruſtra tamen obſidet Doram; dum ſe parant ad reſiſtendum Aegytij ducibus Agathocle & Soſibio penes quos tota Aegyptus erat, indormiente ſuis deliciis Philopatore. Intereà fiunt induciæ inter vtrum-

vtrumque Regem ad quatuor menſes, vt videretur an res Syriacæ amicè componi poſſent, & erant illæ vtrique regi neceſſariæ, vtrique regno ſalutares.

SECVNDVM PVNICVM BELLVM omnium quæ Romani geſſere atrociſſimum inchoatur, Hiſpani & Galli à Pœnis & Romanis ſollicitantur; illos compulit capta Saguntus à Pœnis ſtare, hos refugere à Romanis malè habiti Galli Ciſalpini induxere. Legati Carthaginem miſſi nihil inde niſi bellum à ſe & Carthaginienſibus oblatum acceptumque retulerunt. *BELLVM PVNICVM SECVNDVM.*

Sortiuntur itaque Conſules Prouincias P. Cornelio Scipioni Hiſpania, T. Sempronio Longo obtigit Sicilia cum Africâ. Et Scipio quidem in Galliam tranſiit, vt opponeret ſeſe venienti ex Hiſpaniis Annibali. at hic à Gallis tranſitum obtinuit, & Rhodanum traiecit, alioſque Gallos obſiſtentes vicit. P. Scipio in Galliâ cum Annibale congredi decreuerat, ſed certamen refugit Annibal, vt copias integras transferret in Italiam, maximè Boiorum litteris ſollicitatus, qui tum à Romanis defecerant ob colonias Placentiam, Cremonamque deductas. Annibal itaque Alpes ægerrimè trajicit, naturâ locorum tranſitum denegante, quem inuenit, vbi nullus erat, ſed multos è ſuis amiſit. *Annibal traiicit Rhodanũ & Alpes.* Scipio excepturus Annibalem in Italiam redit, miſſo fratre ſuo Cn. Cornelio in Hiſpaniam contra Aſdrubalem; ipſe à Manlio prætore accepit exercitum jam anteà à Boiis, & Inſubribus victum, & pergit ad fluuium Ticinum. Hic prælium atrox committitur, in quo vulneratus P. Scipio à Iuniore filio qui poſteà Africanus dictus eſt, morte ſubductus eſt; alij à ſeruo ereptum volunt; Romani victis ſimiles Placentiam recedunt. *Pugna ad Ticinum cum Scipione.* Scipio ad Trebiam ſe deferri jubet, vbi & caſtra diligenter communiit. Sed malùm! adfuit T. Sempronius euocatus è Sicilia vbi rem non

malè

malè geſſerat contra Pœnos, eoſque jam claſſe ab Hierone victos iterùm claſſe ſuperarat. Is igitur rebus geſtis tumens, & quaſi omnia reparaturus, cum Annibale congredi ſtatuit, & Scipione fruſtrà renitente militem ſuum frigore rigidum, opponit Pœnorum, & Numidarum benè curatis corporibus. Quare cæſi fugatique Romani maximè Placentiam confugere; reliquias exercitus; decem millia, Scipio Cremonam deduxit. Neque ea victoria incruenta fuit Annibali, multos enim ex ſuis militibus, etiam aliquot elephantes amiſit. Sempronius ſe victorem ſimulans, comitiorum causâ Romam venit, pœne audacius, & ſtolidiùs per medios hoſtes tranſiens, quàm anteà prælium commiſerat.

Clades ad Trebiã duce Sẽpronio.

OLYMP. CXL. ann. 4.	*Mundi* 3837.	Vrb. Cond. 537.

Antiochus in Syria victor.

Legati Antiochi & Philopatoris diu de pace conſultarunt, cujus mora Achæus fuit, quem includi volebant Ægyptij, Syri prætermitti; itaque ad arma deueniunt. Præerat Ægyptiis copiis terreſtribus Nicolaus Ætolus, claſſi Perigenes, Syros ducebat Antiochus ipſecum Theodoto, & Menedemo. Tandem Antiochus terrâ, marique vincit, ac multas vrbes occupat in Iudæâ. Auxere damnum defectiones Hippolochi, & Chereæ ducum Ptolemæi cum copiis; quibus ſucceſſibus ſic intumuit Antiochus, vt anno ſequenti fuerit deprimendus.

Annibal in Hibernis.

Annibal ex hibernis plurimùm Romanos vexat aliquot oppida capit in quæ crudeliter deſæuit; Apenninum fruſtrà tranſire conatur. Iterùm cum Sempronio confligit dubio euentu, vnde vterque ſe victorem putauit; Pœni plures, Romani nobiliores amiſerunt.

Cn. Scipio rem R̃o in Hiſpania reſtituit.

Intereà Cn. Scipio in Hiſpaniam venit, & cum Hannone fœliciter, cum Aſdrubale alternante fortunâ certauit, remque Romanam hic col.

collapſam penitùs reſtituere conatus eſt.

Coſſ. hoc anno creati Cn. Seruilius Geminus & C. Flaminius ſecundùm, cui cæſo ſuffectus eſt M. Atilius Regulus. Flaminius Conſulatum iniit cum ſignis terrificis, & quibus ei clades morſque denunciata eſt. Annibal a Gallis proceribus periculum adiit, ideoque maturiùs quàm par erat Apenninum tranſijt, quando multos milites, pleraque impedimenta, & quod grauius fuit oculum perdidit. Tandem cum ægrè emerſiſſet ex paluſtribus locis ad Peruſiam venit, vbi cupidum pugnæ Flaminium, etiam magis accendit. Tandem in locum iniquum deduxit imprudentem, & ad Lacum Traſimenum, vbi commiſſum eſt atrox prælium. In eo cæſus Conſul dum ferociùs pugnat cum 15. millibus Romanorum, alij diſſipati vel capti. A Seruilio quoque miſſa quatuor equitum millia cum C. Centronio Propratore à Pœnis oppreſſa ſunt. Roma plurimùm hac clade turbata, Conſulum alio cæſo, altero abſente Q. Fabium Maximum prodictatorem dixit, cui adjunctus equitum Magiſter M. Minucius. Illi data poteſtas quem vellet exercitum conſcribendi. Seruilius tamen paulò ad tutandam vrbem acceſſit, hac clade non ſatis tutam, & Annibali, ſi cognouiſſet, & auſus eſſet, haud imperuiam.

Annibal tranſiens Apeninnũ multos amittit

Clades ad Traſimenum quando & Cæſus Flaminius

Q. Fabius Max. prodictator.

Tum jacta ſunt belli Macedonici ſemina, Annibal enim cum reſcripſit ad Philippum hoc tempore Nemæos Ludos celebrantem, qui Epiſtolam vni demetrio Phario oſtendit, à quo impulſus eſt omiſſis bellis, Aetolico, & Illyrico, de Romano cogitare; quo euentu mox ipſe, poſteà eius filius expertus eſt.

Iacta belli Macedonici ſemina.

Intereà Fabius Maximus alio pugnandi genere, & tergiuerſatione frangere decreuit Annibalem, vnde & Cunctator dictus, quâ tamen rem Romanam reſtituit. Ea tamen multis diſplicuit. Quare L. Hoſtilius Mancinus exploraturus cum 400. ſociorum equitibus, contra vo-

Fabius cur dictus cunctator rem Ro. reſtituit.

luntatem Fabij congreſſus, cum ſuis omnibus interiit. Viciſſim Fabius Maximus Annibalem in locum iniquum compulit, vnde tantùm ſtratagemate, & accenſis boum cornibus ad terrorem Romanorum, incolumis cum ſuis euaſit.

Minucius equit. Mag. rem benè gerit, vnde æquatus Fabio.

Sed cunctatio Fabij longè magis ab eius equitum Magiſtro Minucio improbabatur, & cum maiori periculo, niſi cautiorem ſortitus eſſet Dictatorem. Relictus enim ille in caſtris à Fabio dum hic ad ſacra Romam pergeret, & pugnare prohibitus, Annibalis populationibus irritatus, pugnauit & vicit. Ob eam victoriam propter quam melioribus temporibus caſtigandus erat, æquatus eſt Fabio, & partem exercitus ac lictorum juſſus eſt accipere: Quæ tamen omnia perdidiſſet niſi potiùs rei Romanæ conſulens quàm ſuę Fabius ei periclitanti ſubueniſſet. Hic enim & cecîdit Annibalem, & exemit periculo Minucium; qui hoc facto redditus eſt cautior & Fabio conjunctior, etiam ei redditis ſponte faſcibus & exercitu. Paulò poſt quoque abdicauit ſe magiſtratu Fabius. reddiditque copias ſuas Coſſ. Seruilio, & Atilio, Annibale tamen ſic edomito fame, vt de repetendâ Galliâ cogitaret. Ita res Romana ducum temeritate grauiter vulnerata, vnius hominis prudentiâ ſanata eſt.

Fabius Minuciũ ſeruat, & ſapere docet.

Romanorum fortitudo.

Tum quoque Romani in ſummâ rei pecuniariæ penuriâ miſſas ad ſe pateras aureas, à Neapolitanis, & Pæſtanis conſtanter repudiauere, & ex muneribus tantùm admiſere, quantùm ſatis eſſet ne mittentes offendiſſe viderentur, in ſuis calamitatibus, quàm victoriis generoſiores.

Duo Scipiones in Hiſpania vires iungunt.

P. Cornelius Scipio Cneo fratri conjungitur in Hiſpania, cuius ipſe Proprætor erat. Et Cneus ante Publij aduentum rem proſperè geſſerat, Pœnos terrâ marique vicerat, Honoſiam & Ebuſum expugnarat, Mandonium Regulum rebellantem fregerat, Celtiberis cum eo aduerſus

Pœnos

Pœnos fortiter, ac fideliter depugnantibus. Tum conjunctis copiis & animis duo fratres Iberum tranſgreſſi obſides Hiſpanorum Sagunti ſeruatos ab Aſdrubale occupant. Redditi ſunt illi liberi parentibus ſuis; quo facto populi ita conciliati ſunt, vt cum Romanis ſocietatem inirent aduerſus Pœnos, quorum res hic inclinare cœperunt.

OLYMP.CXLI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.1.	3838.	538.

Philopator cum peditum 70. millibus, equitum quinque, elephantis 73 exit Alexandriâ contra Antiochum, qui in ſuis caſtris numerabat peditum 70. millia, equitum ſex, elephantes duos ſupra centum. Ac Philopator primum Gazam, inde Rapiam venit, vbi eum noctu perdere Theodotus Ætolus decreuit; ſed aberrauit & Andrea Archiatro occiſo, ac duobus aliis vulneratis incolumis ad ſuos redit, cum comite facinoris huius Doſitheo Iudæo. Hic ex condicto committuntur exercitus, & Antiochus primùm viſus vincere elephantis huius Indicis, Africanos Ptolemæi ſuperantibus, ſed ſtatim victoria reflexit ad Ptolemæum, qui victor tam facilè recepit vrbes, quàm perdiderat. Antiochus primùm inducias obtinet, & poſteà pacem quam Soſibius confecit, Achæi rebellio exigebat. Ptolemæus venit in Iudæam, & Hieroſolymam ſubit, ibique Sancta Sanctorum intrare volens, nihil oratione Simonis Sacerdotis, ſed diuinitus prohibetur membris repente omnibus diſſolutis, atque trementibus. Sed inde Rex impius caſtigatus, non melior abſceſſit.

Vincitur à Philopatore Antiochus ad Rapiam.

Pax inter Philop. & Antiochum.

Ptolemæus diuinitus caſtigatur.

Romæ delecti Conſules L. Æmilius Paulus ſecundùm & C. Terentius Varro ſub ſignis habuere 80. peditum millia, equitum nouem millia atque ſexcentos, & quidem Æmilius ſapiens, & Fabio geminus, Varro temerarius, & qui Fabij cunctationē carperet. Annibali vix ad decem dies commeatus ſuppetebat, ideò pugna

erat illi neceſſaria; qui & caſtris ſuis deſertis ineſcare Romanos voluit, & capti eſſent, ſi Varroni fides habita eſſet, immò potiùs niſi auſpicia prohibuiſſent. Annibal igitur in Apuliam deflectit, & cum eo Conſules Cannas veniunt locum ſua clade nobilitaturi. Pugnam ambiebat Varro, detrectabat Æmilius. Sed euicit Varro eo die quo imperabat, eum ſecutus collega, ne huic defuiſſe videretur. Inſtruitur vtrimque acies; ſed ab Annibale peritiſſimè, qui pulverem, ventum, Solem, Numidas transfugas obiecit Romanis, ſola fortitudine ſuâ fretis, quæ tamen tum illis parum profuit. Victi enim profligatique ſunt; Æmilius cum fugere poſſet, mori fortiter maluit; peditum 40. millia ceciderunt, bis mille ſeptingenti equites, adeo vt fluuius Gelo ponte ex cadaueribus iungeretur. Deſiderati ſunt quoque duo ſuperioris anni Conſules, quæſtores duo, Tribuni militum vndeviginti, cum octoginta Senatoribus. Tantâ illatâ Romanis clade, ſi vti victoriâ nouiſſet, Annibal vti monebat Maharbal magiſter eius equitum, Roma capta erat, ſed ille vincere, vti victoria neſciebat. Imperium ab iis qui Canuſium proximum oppidum refugerunt Appio Claudio, & P. Scipioni delatum, qui omnes confirmauit, & iurejurando in Italia, quam deſerere plerique cogitabant, continuit, jam ſupra ætatem fortis & prudens. Romæ Dictator creatus M. Iunius Pera, Mag. equitum T. Sempronius: hi armant ſeruitia ad octo millia, cum intereà captiuos redimere negauerint, & qui fugerant, aut non redierant notarint ignominiâ, alios fugitiuos in Siciliam relegarint; ita ſeruos ordinum deſertoribus ſapienter antepoſuerunt. Terentio tamen Varroni obuiam à Senatu itum, quod de Repub. non deſperaſſet. Sed is quandiu vixit corporis neglecto cultu cladis huius meminiſſe voluit, nec vt vmquam partem Reip. attingeret, adduci potuit. Capua interim a Romanis defecit, vno repu-

CLADES CANNENSIS.

Caditur Æmilius, fugit Varro.

Dictator M. Iunius Pera.

Varroni obuiã Senatus iuit.

Capua deficit à Ro.

repugnante Decio Magio, qui deditus Annibali Carthaginem miſſus eſt. Sed nauis quâ vehebatur tempeſtate eſt delata in portum Cyrenarum, vnde fugit ad Ptolemæi ſtatuam, indeque deportatus eſt à cuſtodibus templi Alexandriam, vbi reliquum vitæ tempus traduxit, neque Capuæ neque Romæ ſecurus, quia fugiſſet. Annibal miſit quoque Carthaginem modium annulorum aureorum (alij tres modios ſcribunt) ideo ei ſubmiſſa auxilia, 40 ſcilicet millia Numidarum, elephantes quadraginta, multaque pecunia. Accepit tamen ad Nolam cladem à Marcello qui eum vinci poſſe docuit. Sed viciſſim ille cepit Acerras, Caſilinum obſedit, quod fame domare decreuit; quibus geſtis Capuam in hiberna conceſſit. Sed deliciis eneruata ciuitas quæ Annibalem durum, & inuictum receperat, mollem & vincendum Romanis dedidit, adeo vt plus Annibali Campanæ voluptates, & amœnitates nocuerint, quàm arma Romanorum.

Modius annulorum Carthag. miſſus.

Delicijs Campanis fractus Annibal.

OLYMP. CXLI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3839.	539.

Philopator Iudæos ſeruilibus notis compungendos curat, quare eorum multi veri Dei cultum ejurant, alij firmi in religione perſtant: hi rapiuntur in Hippodromum, & tribus elephantis conculcandi diſponuntur, atque huic ſpectaculo Rex intereſſe decreuerat. Sed hic primùm ſomno, deinde alienationi animi, denique viſis geniis bonis ab hoc conſilio deterretur; quare deinceps meliùs Iudæi in Ægypto habiti ſunt. Quæ 3. Macchabæorum libro Apocrypho contenta, Ioſephus ad Phyſconem tranſtulit, quem à crudelitate precibus ſuæ concubinæ reuocatum ſcribit, vir in prodigiis recenſendis, plus Romanis lectoribus Ethnicis, quam hiſtoriæ veritati ſolitus indulgere.

Philopator Iudæos vexat, & diuinitus deterretur.

Antiochus Magnus Taurum tranſgreſſus, factâ cum Attalo pace Achæum aggreditur.

Antiochus M. Achæū inuadit.

Hic ſe recipit Sardeis, vbi obſidetur biennio in arce munitiſſimâ, vnde exitum à ſuis amicis expectat, quorum induſtriam Antiochus, & mala Achæi fortuna deluſit.

Philippus agit cum Annibale per legatos.

Philippus Macedo legatos ad Annibalem mittit de fœdere, quorum Princeps Xenophanes. Hi à Romanis capti mentiuntur ſe miſſos eſſe ad fœduscum iis renouandum. Sed mox Xenophanes fugit ad Annibalem, & cum eo percutit fœdus nomine Philippi, eâ lege vt hic cum 200. nauibus in Italiam nauiget, ad Romanos opprimendos. Redit ergo Xenophanes cum ſociis, atque Pœnis. Sed capitur à M. Valerio claſſis præfecto. Et quamquam mentiretur de more Xenophanes, detectus tamen ex comitatu Punico cum ſociis datur in vincula, comites ſub haſta veneunt, Romani per Q. Fuluium, & M. Valerium prouident, ne iis imparatis Philippus aggrediatur Italiam.

Moritur Hiero ſuccedit ei Hieronymus,

Is deficit ad Annibalem.

In Sicilia moritur Hiero, relinquitque nepotem Hieronymum ſucceſſorem ſuum ſub quindecim tutoribus: eorum vnus Andronodorus fictè ſe tutelâ abdicat, cuius exemplum alij ſequuntur, ſed Andronodoro Hieronymus ſe regendum permittit. Syracuſæ & Hieronymus ad Annibalem deficiunt: Rex juuenis dum mouet in Leontinos à conjuratis interemptus eſt, Syracuſæ Carthaginienſibus nequicquam reclamãte Appio Claudio fauerunt, hoſtemque Romanum ſibi imprudentiſſime acceſſiuerunt.

Scipiones in Hiſpania bene rem gerunt,

In Hiſpaniâ rem proſperè geſſerunt duo Scipiones, ibidemque retinuerunt Aſdrubalem in Italiam feſtinantem, immò & magnâ clade vicerunt. Itaque mittendus fuit in Hiſpaniam Mago frater Annibalis, qui in Italiam deſtinabatur ad fratrem. Aſdrubal autem Caluus mittitur in Sardiniam, ſed tempeſtate jactatus ad Baleares inſulas appulit, vbi laceras refecit naues. Interim Q. Fuluius Flaccus in Sardiniam quoque cum legione mittitur, adminiſtraturus

in-

inſulam, donec Mutius Proprætor conualeſcat. Poſteà T. Manlius Prætor eamdem inſulam rexit, vicitque Annibalem Caluum. Quæ dum fiunt Scipiones in Hiſpania ad Illiturgim vincunt tres duces Aſdrubalem, Magonem, atque Amilcarem, & cum ſexdecim millibus ſexaginta millia profligant, tribuſque eorum caſtris eodem die potiuntur. Iterùm ad Incibile, ſeu Indibile oppidum Mago ab iiſdem fuſus, cæſa hoſtium tredecim millia, capta tria, ob quas victorias tantas atque multiplices, Hiſpania ad Romanos, deſertis Pœnis adeò infœlicibus, inclinauit.

Caſilinum expugnatur fame, modis omnibus à Romanis propulſatâ. Tandem cum obſeſſis pepigit Annibal, qui ſe pecuniâ redemêre, Cumaſque perrexere, adeò eorum virtus etiam hoſti, alioqui crudeli, placuit. *Caſilinum ſe dedit.*

Romæ creati Conſules L. Poſtumius Albinus tertiùm, eoque mortuo Q. Fabius Maximus tertiùm, & T Sempronius Gracchus. Poſtumius autem in Sylua Litana arboribus ſuccifis, & artificioſè ſuſtentatis implicitus à Boiis deletus ac cæſus eſt. T. autem Sempronius ad vrbem Grumentum in Lucanis Hannonem vicit, atque in Bruttios compulit. Marcellus tribus continuis ad Nolam diebus cum Annibale pugnauit, tertio certamine victus Annibal, ac cæſorum ſpolia Vulcano cremata ſunt, atque conſecrata. Ad eumdem Marcellnm 1272. equites Numidæ Hiſpanique defecerunt, eique deinceps vtiliſſimam nauarunt operam, pari fide ac fortitudine, neque ab iis gentibus expectatâ. *Ro. à Boiis victi.* *Marcellus in Annibalem pugnat.*

OLYMP. CXLI. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*4. 3840. 540.

Ab Antiocho Magno capiuntur Sardeis opera Lagoræ, qui per locum incuſtoditum militem immiſit in vrbem. In arcē refugit Achæus, ſed tandem proditus à Bolide, & Cambylo venit in Antiochi manus miſerabili ſtratagemate, & quod *Antiochus capit Sardeis.*

Achæus proditus capitur & ceditur. & quod fabulam ſapiat, ſed venit tamen. Soſibius enim Alexandriæ Bolidi homini cauto, ac vafro ſuadet, vt ex arce in quâ obſidebatur eripiat Achæum, quem maximè ſaluum volebat Philopator eique decem talenta numerat. Hunc deinde mittit ad Nicomachum Rhodium, & Melancomam Epheſinum amicos Achæi, à quibus accipit teſſeras, de quibus inter ſe conuenerant. Habebat Bolis in caſtris Antiochi cognatum Cretenſem nomine Cambylum, ad eum mittit Arianum quemdam vtrique notum, & cum eo colloquium petit, & impetrat. Conueniunt; ſed in colloquio ſtatuunt viuum Achæum Antiocho tradere. Inducitur ergo conſcio Antiocho in arcem Arianus: Achæus excuſſis omnibus, exire ſtatuit ex arce, ſed ignotus Bolidi; fingit enim ſe tres aut quatuor è ſuis velle emittere, qui explorarent an in tuto eſſent omnia: ſed ille ex iis vnus erat qui tamen agnitus eſt à Bolide, ob nimia comitum in eum officia, & vinctus eſt traditus Antiocho, vix captum eſſe credenti. Damnatus eſt autem neci Achæus à proceribus, & membris extremis mutilato reſectum caput quod in vtrem Aſininum inſutum eſt, corpus in crucem actum. Laodice vxor Achæi, & Aribazus dum ſibi inuicem diffidunt, arcem Antiocho tradunt. Ita proditor ſui principis, proditione captus interiit.

Philopat. ſe iterũ luxui reddit. Philopator contentus vrbibus ſuis in Syriâ receptis, ſe totum rurſus in luxuriam immergit: ac ſe Agathocliæ meretrici regendum permittit, vile Veneris ſcortique mancipium.

Vincitur Annibal à Marcello. Conſules huius anni creati Q. Fabius Maximus Verrucoſus quartùm, & M. Claudius Marcellus tertiùm. Hic ad Nolam victus ſemel, bis vicit Annibalem, & repoſita tum fuiſſet pœnis clades Cannenſis, ſi emiſſus Claudius Nero cum equitatu tempore adfuiſſet; quare grauiter eſt increpitus à Marcello, aut tarditatis, aut imprudentiæ.

Q. Fa-

Q. Fabius Maximus Caſſilinum oppidum, per Marcum Marcellum Nolâ euocatum capit. ſed ſtratagemate potiùs, quàm vi. Campani ad Fabium confugiebant vt tutò ex pacto Capuam deducerentur, dum exeunt Marcellus occupauit portam, indeque ſubiuit vrbem. Poſthac idem Marcellus Nolæ ægrotus decubuit. Fabius Samnium ingreſſus hoſtium viginti quinque millia cecidit, aut cepit: inter eos perfugæ 370. deprehenſi Romam miſſi virgis cæſi & de ſaxo deiecti, ſe pluſquam hoſtium haberi loco didicerunt.

T. Sempronius Gracchus cum ſuis Volonibus, ſeu ſeruis armatis, egregiè pugnauit contra Hannonem ad Beneuentum, vbi pugnatum obſtinatiſſimè; Pœni multos è ſuis amiſerunt, Volones omnes libertate donati, quam eo prælio egregiè promeriti ſunt. *T. Sempr. Gracchus Hannonẽ vincit.*

Miſera erat id temporis Siciliæ facies, miſerior Syracuſarum, occiſo Hieronymo, vbi demùm in familiam Hieronis acerbè ſæuitum: ab Annibale miſſi Legati etiam Prætores facti, quare vrbs à Romanis omninò defecit, quam Marcellus obſedit, & oppugnauit vehementiſſimè; ſed quominùs caperetur obſtitere machinamenta Archimedis, quem Romani meritò nouum Briareum nominauere. *Marcellus obſidet Syracuſas, reſiſtit ei Archim.*

Philippus malè acceptus eſt à M. Valerio Læuino prætore Brunduſinæ claſſis præfecto. Ad hunc enim venere legati ex vrbe Epiri Orico, queſti ſibi præſidium à Philippo impoſitum: eò profectus prætor Macedonas expulit. Legati quoq; Apolloniates acceſſere rogantes auxilium aduerſus eundem Regem, vrbem ſuam obſidentem. Miſſus à Valerio Næuius Criſpus mille viros per occultos tramites in vrbem induxit, qui die ſequenti in Philippum incautum erumpentes eum tantùm non cepêre viuum: immò ſuperueniens cum claſſe Valerius eum in portu obſedit. Quare Rex incenſis nauibus cum egen- *Philippus malè accipitur à Rom.*

te, ac ſpoliato exercitu pedeſtri, itinere repetiit Macedoniam, tumque intellexit nondum Annibalem, Romanos obtriuiſſe.

Philippus tollit veneno Aratum. Idem Philippus paulò poſt turbantibus Meſſeniis Peloponneſum, eò venit. Hîc Aratum decies ſepties apud Achæos præturâ cum laude perfunctum veneno ſuſtulit, quod improbaſſet ab eo contra Meſſenios perperam geſta. Sic Philippus ex humano, faciliq; Rege, efferatus ſuis cladibus in Tyrannum ſenſim degenerabat.

Pœni, & Rom. in Hiſpania dubia fortuna pugnant. In Hiſpaniâ variè res à Scipionibus geſtæ. Primùm enim viſi ſunt reſpirare Carthaginienſes fuſis Hiſpanis per tres duces ſuos. Poſteà Caſtulo ſe Romanis tradidit. Ad Illiturgim cæſi quoque Pœni, & ad Mundam vbi vulneratus eſt Cn. Scipio, tum ad Aurigem, & paulò poſt majori quoque clade affecti. Denique Saguntum receptum, ac veteribus incolis, qui inuenti ſunt redditum; adeò vt Carthaginienſibus omnia in Hiſpaniâ, præter animum, & ſpem, deeſſe viderentur.

CAPVT V.

DECAS QVINTA.

Ab anno 3840. *ad* 3850.

OLYMP. CXLI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3841.	541.

Philippus Ro. diſtineretur. PHilippus in Illyrico Liſſum occupat, eiuſque arcem Acroliſſum: Agebat tum ætatis annum vigeſimum ſecundum multùm ab eo mutatus quem tam diligenter Antigonus Tutor excoluerat. In eum porrò inuigilabat Læuinus Prætor ne auxilio eſſet Annibali. Tentati quoque à Romanis Ætoli, vt bello Philippum aggrederentur, ſed recentiùs erat fœdus, quàm

vt tam citò ſolueretur, & hoc vt ſeruaretur Macedones omni curâ prouidebant.

Conſules Romæ fuerunt Q. Fabius Maximus filius, & T. Sempronius Gracchus ſecundùm. Fabius ad ſe accedentem patrem equitem, ex equo per lictorem deſcendere juſſit, & à Patre, quod Conſulem agere noſſet, laudatus eſt. Altinius ad Romanos fugit, & quia transfuga datus in vincula, ejus autem liberos & vxorem Annibal viuos exuſſit. Fabius Arpos nocte pluuiâ occupauit, & junctus Arpinis Pœnos oppreſſit; tum & Hiſpani mille Annibalici ſe Romanis dediderunt, in quibus hi leuitatis nihil, multùm fortitudinis experti ſunt.

Coſſ. & Annibal ſibi inuicē nocent.

Romæ incendium atrox multas ædes ſacras, & prophanas abſumpſit. Tum lex Oppia ſanctiſſimè, & opportuniſſimè lata de ſumptu muliebri, quâ cautum ne qua mulier plus ſemiunciâ haberet auri, ne veſte verſicolori vteretur, ne juncto vehiculo in vrbe veheretur, aut propiùs mille paſſus, niſi causâ ſacrorum; quæ lex his temporibus accomodatiſſima judicata eſt, & quam tum duram nulla fæmina putauit.

Lex Oppia de cultu muliebri.

Inita tum à Scipionibus cum Syphace ſocietas qui & vnum de Legatis à ſe miſſis retinuit Q. Statorium, vt ſuos pedeſtrem, & ſtatariam pugnam edoceret. Carthaginienſes ab eo victi, huic oppoſuere Gelam cui filius erat Maſſiniſſa annorum ſeptemdecim: is junctus Punicis peditibus Syphacem ſemel iterumque vicit; ita Numidis inter Pœnos Romanoſque diſtractis, ne pars alterutra præualeret.

Syphax Rom. conciliatur à Scipionibus.

Maſſiniſſa Pœnos juuat.

OLYMP. CXLII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3842. 542.

M. Valerius Læuinus non modo ſibi deuinxit Ætolos, ſed & Attalum ſibi jam ab Antiocho ſublato Achæo, reformidantem; duos inſuper regulos Illyrios Pleuratum, & Sardiletum; Eleos denique & Spartanos fœdere cum Ætolis conjunctos. Acarnanes à Philippo diſiungi

Rom. multos à Philippo disiungunt.

non potuerunt ; tum inchoatum eſt bellum in Philippum , cujus maximè his ſocietatibus petebatur caput .

Romæ Coſſ. creati Q. Fuluius Flaccus tertiùm & Appius Claudius Pulcher ; qui dum agrum Campanum populantur à Mangone malè accepti ſunt: iis perturbatis animos reddidit Criſpinus Romanus de Badio Campano ſingulari certamine ex prouocatione victor. Iterum ergo conſules cum Annibale certarunt ad Beneuentum , ſed Sempronianus exercitus viſus ab vtriſque copiis , & hoſtis creditus certamen abrupit . Tum etiam obſeſſa eſt ab Appio Capua deluſo Annibale, qui tamen Romanos in Lucanis, & Apuliâ cecidit. Capuani porro obſidendi commeatum ab Annibale petierant , & impetrarant ; ſed eum perdiderant ſocordiâ ſuâ , Hannone profligato , & captis eorum curribus, quæ clades certum iis interitum attulit Aliunde Metapontini, Thurij, & Lucani ſeſe Pœnis dediderunt . Capua obſeſſa eſt tribus exercitibus duorum Conſulum , & Prætoris Neronis , in quorum caſtra tantùm commeatûs conuectum , vt nulla re in Hibernis Romanus miles egeret .

Capua obſidetur à 2. Conſulibus & Prætore.

Flauius quidam Lucanus T. Sempronium Gracchum hoſpitem ſuum , euocatum à Conſulibus, deduxit in inſidias ipſi à Mangone collocatas ex condicto ; Gracchus fortiter pugnans cæſus eſt . Demortui corpus etiam ab Annibale honoratum ; Volonum exercitus duce ſublato diſſolutus eſt , cujus ipſe animus erat .

T. Sempronius Gracchus cæditur.

Tarentini deficiunt ad Annibalem propter obſides ſuos fugitiuos Romæ , quamquam juſtè, ſeuerè tamen necatos . Proditores fuere ciues Nico , & Philomenes ſpecie venationis cum Annibale collocutus , & cui porta vt venatori ſemper patebat . Admiſſi igitur noctu in vrbem Pœni , trucidati Romani , direptæ eorum domus : Liuius ſeminudus refugit in Arcem quæ ſtatim accepit à Metapontino præſidio auxilium .

Tarentini deficiunt ad Annibalem.

lium. Itaque eam Annibal fruſtrà occupare conatus eſt, traductis per vrbem nauibus, majori labore, quam fructu.

Liuius in Acem fugit.

Syracuſæ poſt trium annorum obſidionem à M. Marcello captæ in feſto Dianæ, quando noctu ſcalis admotis ad humiliorem muri partem in eam Romani ſubierunt; captæ vrbi illacrymatus eſt Marcellus, luxitque crudelitatem, & rapinam quam imperabat. Fugit Bomilcar Carthaginem cum 35. nauibus, vnde reuexit vrbi auxilium, ſed irritum, & intempeſtiuum. Archimedes quem maximè ſeruatum Marcellus optabat, dum lineas in puluere deſcribit, neque ſatis attendit ad imperium militis, ab eo cæſus eſt. Honorificè ergo ſepultus eſt, quo tantum modo poterat ejus celebrari memoria. Multùm prædæ in hac vrbe inuentum eſt, & aliquanto plus quam in deleta Carthagine. Compoſitis Siciliæ rebus Marcellus Agrigentum venit, vbi Hanno, Epicides, & Hipponiates collegerant copias ſuas. Abſente Hipponiate duo alii victi à Marcello, quam clade in ſecutâ Numidarum defectio, Romanis Siciliam aſſeruit.

Syracuſas Marcellus capit, cæditur Archimedes.

Scipiones Publius, & Cneus deſerti à Celtiberis, exagitati à Maſiniſſa, proditi à ſociis ambo cæduntur. Ac primò Publius ab Aſdrubale, & Mangone circumfuſus à Numidis interfectus eſt, ejuſque deletæ copiæ. Mox altero Aſdrubale euocato junctis omnibus copiis Pœni aggrediuntur Cneum; ſed ille fugit in collem, vbi diſſipato exercitu, in turri ad quam confugerat exuſtus eſt. Tum perierant Romanis Hiſpaniæ, niſi L. Martius, Septimij filius, Eques Romanus militem collegiſſet ex fuga. Hic ſtatim ab exercitu ſuffragij prærogatiuâ creatus Imperator, Aſdrubalem Giſconis filium ad caſtra ſua probè munita incautiùs accedentem deleuit. Inſuper vnâ eademque nocte gemina Pœnorum caſtra expugnauit, & tum rem Ro-

Cæduntur ambo Scipiones in Hiſpania

L. Martius rem Rom. hic reſtituit.

manam, non cunctando, ſed accelerando vir fortis, & ſuo dignus nomine, reſtituit.

OLYMP CXLII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3843. 543

Antiochus ſibi Iudæam aſſerit

Antiochus Magnus deuicto Philopatore ſibi Iudæam ſociat, jampridem Ægyptio propter impietatem, & improbos mores infenſam.

Vincitur Philippus ab Ætolis.

Bellum cum Philippo geſtum ab Ætolis quibus Romani occupatam Zacynthum attribuerunt ex fœdere. Is nuncius Philippum perculit, ac Pœnorum, Annibalis, & Italiæ cogitationem huic excuſſit.

Annibal Romam venit, & re infecta diſcedit.

Hoc anno quo conſulatum iniere Cn. Fuluius Centimalus, & P. Sulpitius Galba, Annibal vt auerteret Romanos à Capuâ, perrexit Romam, Appio ægro in obſidione remanente, eum inſecutus eſt Q. Fuluius, & pugnaſſent duo exercitus cujus victoriæ præmium fuiſſet Roma, niſi iterum effuſus imber pugnam inhibuiſſet; itaque ingemiſcens Annibal ex Anienis ripa vnde Romam videbat, & Cannas identidem repetens, in Bruttios eſt regreſſus Tum Capua ſe dedit;

Capua ſe Ro. dedit

viginti ſeptem Senatores hujus vrbis ſuadente Vibio Virio venenum in epulis hauſerunt, reliqui 80. juſſu Fuluij necati, Appio, immo & Populo Romano renitente: vrbs auro, argentoque omni ſpoliata. Vicinæ quæque vrbes receptæ, vbi ſæuitum vbique in autores rebellionis; tumque intellexere Campani quàm parum Pœnis fidendum eſſet, quàm metuendi Romani, ſeu victi, ſeu victores.

Ouatio Marcelli de Sicil.

M. Marcellus redit ex Sicilia Romam vbi negatus eſt ei triumphus, ouatio conceſſa, ſed triumpho nobilior, ob ſigna, diuitias, machinas allatas Syracuſis; tumque Myrthus Lauro, & tibiæ tubis viſæ ſunt praualere.

Claudius Nero miſſus eſt in Hiſpaniam vbi recepit exercitum à L. Martio, cujus res geſtæ laudatæ, improbatum Proprætoris nomen ſibi cantùm à milite datum, ac ſuis litteris ad Sena-

tum perperam adſcriptum. Inde quæſitus ad bellum Hiſpanicum Imperator: muſſantibus omnibus, & offerente ſe nemine, ex ſuperiori loco P.Cornelius Scipio Publij cæſi in Hiſpania filius, hanc ſibi prouinciam depopoſcit, ad quam ſtatim electus eſt communibus Vrbis ſuffragiis. Hic confectis ſtatim copiis Empurias venit, inde Tarraconem, vbi à Nerone recepit exercitum, atque ita ſe primo aditu in prouinciâ geſſit, vt omnia ab eius prudentiâ & fortitudine fauſta ſperarentur.

P.Corn. Scepio offert ſe ad bellū Hiſpanicum.

OLYMP. CXLII. *Mundi ann.* 3. 3844. Vrb.Cond. 544.

Antiochus Arſacem Parthorum Regem expulſum ex Mediâ, ad Hyrcaniam vſque perſequitur, & finem inſequendi fecit, quod laboribus effeteius attritus exercitus. Satis igitur victor duxit tunc temporis, virum tam fortem fugiſſe.

Antiochus M. Arſacem fugat.

Legatio à Romanis ad Reges Africæ, & potiſſimum ad Philopatorem miſſa cum muneribus Rege, ac ejus vxore dignis, vt Africa ab hac parte Pœnis incommodaret, & vires eorum diſtineret.

Legatio Rom. ad Philopatorem.

Philippus auſpicaturus bellum aduerſus Ætolos, in Oricinos, & Apolloniates mouet, vaſtat Illyricorum agros, inde pergit in Thraciam & Mardos populos Macedoniam populari ſolitos. Interea Aetoli prætore Scopa Acarnanes amicos fautoreſque Philippi aggrediuntur; hi ex deſperatione reſiſtere parant, & conjurationem dignam viris fortiſſimis ineunt. Valerius cùm claſſe junctus Aetolis Naupactum expugnat, & tradit Aetolis, prædâ ex condicto Romanis reſeruatâ. Hic litteras accipit quibus ſe Conſulem deſignatum diſcit cum M. Marcello quartùm. At diuturno implicitus morbo tardiùs conſulatum iniit, quàm res Romana poſtularet.

Philippus Ætolis parat reſiſtere.

Duo Romani duces accuſati ſunt in Senatu, Man-

Man-

Accuſati duo Coſſ. Marcellus a Siculis Fuluius à Cāpanis.

Marcellus à Siculis, Fuluius à Campanis. Hæ cauſæ a Læuino, Senatuque finitæ ſunt: Siculi cum Marcello reconciliati in ejus quoque clientelam tranſiere: Campani duriùs habiti, maximè cum incendium Romæ excitatum per interfectorum parentes deprehenſum eſſet: acerbius enim accepti à Senatu, quàm ab ipſo Fuluio fuerant. Edixit enim ille bona eorum publicanda, ipſos cum liberis, & conjugibus vendendos. Ita dum Scyllam Q. Fuluium fugiunt in Carybdim Senatum Romanum infelices inciderunt.

Rom. cum Annibale vario euētu certant.

Marcellus Conſul Salapiam per Bluſium primarium ejus ciuem recepit, cæſo præſidio Punico. Maroneam quoque Meles vi Samnitibus eripuit, vbi multos Carthaginenſes occidit, ampliſſimum commeatum cepit. Sed eodem tempore Cn. Fuluius ſe, & duodecim Tribunos militum, & tredecim millia Romanorum perdidit ab Annibale victa. Ab eodem Annibale malè habita Herdonia, quia ad Romanos inclinare videbatur: cum eo quoque Marcellus ad Numiſtronem incerto euentu bis pugnauit, ſed tacitè diſcedens Pœnus, ſe faſſus eſt inferiorem.

Ad Tarentum vario exitu quoque pugnatur.

Ad Tarentum quoque non ſemper feliciter pugnatum. Nam T. Quintius in arcem commeatum immittere parans, à Nicone Tarentino rebellionis autore cæſus eſt in prælio, victa tamen claſſis illius auffugit cum onerariis. Liuius autem erumpens opportunè ex arce multos è Tarentinis ad populandum effuſos cecidit, ac nihil propiùs abfuit, quàm vt Tarentum reciperet.

Agrigentum à Læuino recipitur.

In Sicilia Agrigentum à Læuino conſule diu expectato, captum. Vrbem Romanis prodidit Hipponiates dux, aliter Mutines dictus, aperta iis per Numidas porta, quod ab Hannone exautoratus eſſet. Fugêre per aduerſam portam Hanno & Epicides, cæſi Pœni ac Siculi, præcipui Agrigentinorum virgis cæſi, ſecuri percuſſi ſunt, reliqui venditi, pecuniâ in ærarium relatâ.

Dein-

Deinde tota eſt recepta Sicilia, proditis oppidis 20. vi captis ſex, deditis 40. Siculi terram arare juſſi, qui turbas concitare poſſent ad Bruttios populandos immiſſi, ad perpetuam inſulæ pacem, & tranquillitatem.

In Hiſpaniâ P. Cornelius Scipio Nouam Carthaginem vi ſimul, & conſilio capit cum arce; Hic inuentos obſides Hiſpanis ciuitatibus reddit, cum inſigni laude moderationis in Mandonij vxorem, & liberos Indibilis; liberalitatis, & caſtimoniæ in virginem pulcherrimam Allucio Celtibero deſponſatam, cui inſuper à parentibus oblatum pretium redemptionis dedit in dotem. Ingens præda, ex vrbe tot prædarum receptatrice collecta. Tum præmia viris fortibus diſtribuit, ac multiplicat ſapienter, vt ſtudium partium in terreſtri, & maritimo exercitu tolleret, quorum vterque ſibi gloriam captæ arcis arrogabat; totamque ſic compoſuit Hiſpaniam, vt jam Pœni in eâ de rebus ſuis diffiderent, & vaſa colligere viderentur. Punica claſſis in Sardiniâ Olbienſem, & Calaritanum agros depopulata, ſociis damnoſior, quàm Romanis fuit. *P. Scipio Carthaginem Nouam capit*

OLYMP. CXLII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3845. 545.

Natus eſt hoc anno Philopatori ex Eurydice ſorore ſua & conjuge (alii Arſinoem vocant) Ptolemæus poſtea Epiphanes dictus, annis quinque antequam pater interiret, & paulò antequam mater Philopatoris juſſu propter Agathocliæ amores inſanos cæderetur. *Naſcitur Ptol. Epiphanes.*

Meſſala in Africam miſſus agrum Vticenſem depopulatur, ac cum multâ prædâ in Siciliam tendit. Per hunc & per C. Lælium diſcitur magnum apparatum Carthagine fieri, cui dum ſimilem Romani opponere volunt 12. Coloniæ Latini nominis queruntur; duodeviginti offerũt omnia bona ſua; hæ laudatæ, illæ præteritæ, hoc ſilentio caſtigatæ ſunt, & ad officium reuocatæ. *Apparatus magnus Pœnorum, & Ro.*

Lu-

Luſtrum Romæ actum. Luſtrum hoc anno conditum Romæ Cenſoribus M. Cornelio Cethego, & P. Sempronio Tuditano exhibuit tantùm ciuium capita 127107. ſignum vrbis Romanæ hoc belli Punici ſecundi anno decimo vehementer attritæ.

Conſules creati ſunt Q. Fabius Max. Quintùm & Q. Fuluius Flaccus quartùm: ad hunc multi defecere, tantùm verbis increpiti, vt reliqui inuitarentur; ille Tarentum oppugnare parat, ideoque Marcello mandat vt acerrimo bello diſtineat Annibalem; paret Marcellus, & primo certamine neuter victor, altero Annibal tertio Marcellus abſcedit, quo magna ſtrage Pœni conciſi ſunt. *Marcellus diſtinet Annibalē* Idem Marcellus ſub anni finem accuſatus à Bibulo Trib. plebis ejus inimico, non eſt abſolutus modo, ſed & in annum ſequentem, conſulatum præmium ſuæ innocentiæ meruit. *Accuſatur, & fit Conſul.*

Fabius Maximus Tarentum capit. Fabius Maximus Manduriam vrbem capit, inde & Tarentum, quà vi, quà proditione, in quam conſenſit præfectus Punici præſidij Carthalo, captus amore mulieris cujus frater in caſtris Fabij militabat. Ejus operâ perfractis portis Romani ſubeunt vrbem: duces duo Nico & Democrates fortiter pugnantes cæſi, Philomenes quondam proditor cum equo in puteum inſilit, Carthalo, dum ſecurus pergit ad Conſulem, trucidatur, alijque multi armati, inermeſque, vt vrbs vi capta diceretur; quæ etiam direpta eſt, ſtatuæ deorum iratorum Tarentis relictæ, vnus elatus Hercules. Nec ita multò poſt idem Fabius, Metaponti ſibi paratas inſidias ſiue prudentiâ, ſiue cunctatione ſibi innatâ vitauit, quæ tum huic, vt antea, Romanis profuit.

In Hiſpania res Pænorum collabitur. In Hiſpaniâ paſſim omnes ad Scipionem deficiunt. Hic ad Bætulam vrbem cum Aſdrubale confligit, eumque vincit, captis etiam ejus caſtris, in quibus inuentos obſides parentibus gratis reſtituit, inter reliquos Maſſiuam puerum nepo-

nepotem Maſſiniſſæ, quem ſplendidè veſtitum in equo ad auunculum remiſit, quod primum ejus in Romanos, ac Scipione incentiuum amoris fuit. Fugit ad Pyrenæum Aſdrubal, ad cujus auxilium ſeriùs veniunt Aſdrubal Giſconis, & Mago ex Vlteriore Hiſpaniâ, atque ſic inter ſe ſtatuunt, vt Aſdrubal tranſeat in Italiam cum Hiſpanis deficere parantibus, alij duo in Hiſpania Vlteriore conſiſtant, Maſſiniſſa Citeriorem cum ſuis Numidis equitibus depopuletur, ſed ijs conſilijs fortuna Romana, ac virtus Scipionis præualuit.

OLYMP. CXLIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3846.	546.

Antiochus Magnus in Bactrianâ regione, ad Arium amnem de Euthydemo rebelli nobilem victoriam refert, in quâ regio equo occiſo Rex pedes pugnare compulſus in ore accepit vulnus, quo ei excuſſi ſunt aliquot dentes, atque ita pugnauit, vt ſtrenui militis etiam laudem mereretur. *Antiochi M. fortitudo.*

Philippus Achæis fert opem contra Ætolos Attali & Romanorum præſidio fultos, item & aduerſus Machanidem Lacedæmoniorum Tyrannum Achaiæ fines vaſtantem. Atque Ætolos Philippus adeo fortiter repulit, vt ſe Lamiâ incluſi continerent. Inter eos & Regem, Ægyptij, Athenienſes, Rhodij, Chij pacem conciliare conati ſunt, ideoque triginta dierum induciæ à Philippo conceſſæ; ſed hæc omnia Aetolorum audaciâ, & temeritate diſcuſſa ſunt, audito maximè Attali, & Romanæ claſſis aduentu. P. Sulpitius agrum inter Corinthum, & Sicyonem vaſtauit, vnde tamen repulſus à Philippo, excuſsâ prædâ, qui tùm Nemæis ludis vacabat, & vbi ſe parum pudicum oſtendit. *Philippus in Ætolos pugnat quos Ro. iuuant.*

Poſtea idem Philippus contra auxilium Romanum pro Eleis, & in Achæos eorumdem fautores pugnauit ad Dymam, vbi excuſſus eſt ex equo, & ægrè Romanis ereptus. Redintegratum *Philippus in Achaos pugnat vario euentu.*

tum poſtea certamen ad Meſſenen, vbi Eleos victores Liuius ſcribit, Plutarchus & Pauſanias Achæos opera Philopæmenis, cum hic Demophontem magiſtrum equitum Eleorum ex prouocatione interemiſſet. Porro ſtatim rediјt in regnum Philippus ob Dardanos illud depopulantes, qui eum mortuum crediderant: ſed ijs viuere ſe magnâ impoſitâ clade victor oſtendit.

M. Valerius Africam populatur.

M. Valerius Proconſul cum centum nauibus ex Siciliâ in Africam tranſmiſit, vbi ad Clypeam exſcendens prohibente nemine omnia depopulatus eſt. Hinc raptim recurrit ad naues cum prædâ audito Punicæ claſſis aduentu cum octoginta tribus nauibus. De eâ autem victoriam retulit, auctuſque ſpoliis terreſtribus ac maritimis Lilybæum fœliciter repetiit.

Scipio mittit naues in Sardiniam.

Scipio ex Hiſpanienſibus nauibus quas habebat 50. mittere in Sardiniam juſſus eſt, quia iis minùs indigere victor credebatur. Et verò fuſum Aſdrubalem ex Hiſpania fugere compulit, nuſquam ſatis fortunatum.

Marcellus ædem honori, & virtuti ponit.

Conſules creati M. Marcellus quintùm, & T. Quintius Criſpinus. Marcellus inſpicere juſſus eſt Etruriam vnde aliquid timebatur; & verò Aretio præſidium impoſitum eſt. Hic autem bello Gallico vouerat ædem Honori, & Virtuti: ſed negarunt Pontifices idem templum duos capere Deos poſſe, addita eſt ergo ædi Honoris Virtutis ædes, verùm opere approperato, & fanis ita conjunctis (ſic quidam ferunt) vt per templum Virtutis, ad templum Honoris aditus eſſet. Sed neutrum templum dedicauit Marcellus morte præuentus, & magis pius, quàm fortunatus.

Cauſa Tarentinorum, & Liuii agitatæ.

Agitata Romæ Tarentinorum cauſa, quos defendebat, qui ceperat Fabius Maximus, accuſantibus multis, eoſq; Campanis vti rebellione, ſic & pœnâ æquare volentibus. Verùm hoc judicium prudenter dilatum donec Italiæ reddita

tran-

tranquillitas eſſet. Agitata quoque C. Liuij Macati præfecti cauſa, quia perdiderat Tarentum incuriâ ſuâ, ſed ſuâ item conſtantiâ & fortitudine diù ſeruarat arcem, aliis præmio, aliis pœnâ hominem dignum, eſſe vociferantibus. Hic etiam Liuius à Fabio repreſſus eſt: cum jactaret operâ ſuâ Tarentum receptum eſſe, *neque enim recepiſſem*, inquit, *niſi tu perdidiſſes*.

Hoc denique anno Marcellus, & Criſpinus ad tumulum Petelliæ dum exploratores agunt non Conſules, ab Annibalico equitatu oppreſſi ſunt. Marcellus interfectus eſt, filius eius ægrè effugit, Criſpinus vulneratus. Annibal cæſum Conſulem honeſtiſſimè cremari juſſit, & in vrna argentea reportari ad collegam: ſed Numidæ equites vrnam rapuere, oſſa projecere; eos quidem multauit Annibal, ſed Marcellus manſit inſepultus qui tanto ambitu, viuus honorem, & gloriam quæſierat. Marcelli annulo Annibal ad Salapiam vti callidè voluit, ſed præuentus à callidiore Criſpino cladem accepit. Idem Criſpinus ex vulneribus mortuus eſt Capuæ, dicto comitiorum cauſa Dictatore L. Manlio Torquato: ſicque Reipub. curis vir fortis immortuus eſt. *Marcellus cæſus, eius collega vulneratus.*

OLYMP. CXLIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann.2. 3847. 547.

Pergebat cum Euthydemo pugnare Magnus Antiochus lente tamen procedebat, dum ille cum ſuis Bactrianis fortiter reſiſteret Syris, & diutiùs quàm res Syriacæ poſtularent. *Antiocho fortiter reſiſtit Euthydemus.*

Pugnatum à P. Sulpitio proconſule aduerſus Philippum. Romani in Euboea Oreum cepere, Chalcidem fruſtra tentauere: Opuntem quoque occupauit Attalus, quia vtrique vrbi Philippus tardius eſt auxiliatus. Hic tamen Toronen cepit, & Machanidam Lacedæmoniorum Tyrannum inhibuit, ne noceret Eleis dum Olympici ludi celebrarentur. Recepit & Oreum, ciuibus fugâ dilapſis, ne Romanis parere cogerentur, *Philippus & Romani commiſſi.*

vbi

vbi & exules reſtituit; & Caſſandreæ claſſe ædificari juſsâ in Dardanos mouit, regnum ſuum, dum abeſſet, depopulari ſolitos. Tumque ſe victorem putauit, quoniam à tot hoſtibus, & Romanis maximè, non eſſet ſuperatus.

Iterũ Læuinus vexat Africam. M. Valerius Læuinus hoc anno Vticenſem, & Carthaginienſem agrum populatione vexauit; dumque cum prædâ Siciliam repetit incidit in Punicam claſſem, cuius naues quatuor demerſit, ſeptemdecim cepit, reliquis fugatis, & Lilybæum, vt anno ſuperiore, auctus multis ſpoliis feliciter tenuit.

Aſdrubal Barchino tranſit Italiam. Maſſilienſium legati monuere Romanos veniſse cum exercitu in Galliam Aſdrubalem Barchinonem, eiuſque aduentu Gallos excitatos. Et verò mox ille in Italiam tranſiit, atque ambulando magnum exercitum ex Gallis, & Liguribus, Romanorum hoſtibus, confecit, eumque Annibali fratri conjungere conatus eſt, certo Reip. Romanæ interitu.

Coſſ. Nero & Liuius oppoſiti Annibali, & Aſdrubali. Conſules creati ſunt Romæ M. Liuius poſteà dictus Salinator (quem malè aliqui cum C. Liuio Tarenti præfecto conſundunt) jam ab annis duodecim exconſul, & in causâ cognati C. Liuij, Senatum ægrè repetere coactus. Recuſauit initio magiſtratum, & vt id acciperet vi propè compellendus fuit. Datus eſt ei collega C. Claudius Nero, inimiciſſimus, ſed ſtatim eos donaſſe patriæ inimicitias ferunt. Alij inimicos manſiſſe putant, allaboraſſe tamen patriæ, vt amicos. Liuius Aſdrubali, Nero Annibali oppoſitus, amboque totâ Italia diuiſi. Sed cum interceptæ eſſent Aſdrubalis litteræ ad fratrem, copias collegæ ſuo jungendas eſſe in Vmbria credidit Nero, etiam non expectatâ voluntate Senatus. Itaque relicto in caſtris T. Quintio legato, qui ſpeciem totius exercitus oſtentaret Annibali, ipſe cum ſex peditum millibus, & mille equitibus, occultis itineribus, diligenter ad collegam pergit. Ab eo autem iat

exce-

exceptus eſt vt Dux Ducem, tribunus tribunum, centurio centurionem, miles militem hoſpitio exciperet; caſtris nihil dilatatis. Sed Aſdrubal viſis equis ſtrigoſioribus, ſuſpicatus eſt auctum auxiliis Liuium; itaque receſſit; verùm ad Metaurum flumen pugnare compulſus, & Elephantos, & exercitum, & vitam amiſit. Itaque Neronis induſtriâ maximè, & virtute repoſita Pœno Cannenſis clades: quinquaginta ſex millia cæſi, capti quinque millia quingenti: Gallos & Ligures aliquot Liuius fugere permiſit, vt ſupereſſent victoriæ ſuæ teſtes. Porrò iiſdem itineribus, atque adhuc diligentiùs rediit in caſtra ſua Nero, & Annibali caſum ſui fratris, oblato eius capite, ac miſſis captiuis indicauit. Vtrique conſuli oblatus eſt triumphus, recuſauit Nero, quoniam in Prouincia collegæ relata eſſet victoriâ; ipſe equestriumphantem in curru Liuium ſecutus eſt, nobilior modeſtiâ ſuâ quàm victoriâ.

Nero vadit ad Liuiũ, vt cum eo Aſd. ubalẽ cædit.

In Hiſpaniâ ſuffectus eſt Aſdrubali in Italiam tranſgreſſo, Carthagine miſſus Hanno. Hunc cum Celtiberis M. Syllanus à Scipione legatus, celerrimè aſſecutus, nec opinantem aggreſſus vicit, ac viuum cepit, Magonem ad Aſdrubalem Giſconem fugere compulit. Ad vtrumque oppugnandum, Syllano collaudato, ipſe Scipio pergit. Verùm ii per oppida ſuum ſparſerunt exercitum. Itaque vrbem Oringem per L. Scipionem oppugnat, & vi capit; multi etiam dextram tendentes iugulati; His peractis Publius mittit Romam fratrem Lucium cum Hannone, vt quo ſtatu Hiſpana res eſſet, ex nobili captiuo demonſtraret.

Scipio Pœnos in Hiſpania ſæpe vincit.

OLYMP. CXLIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3.	3844.	544.

Philopæmen Achæorum Prætor & Imperator Machanidam jam ferè potitum victoriâ, & repulit, & ſuâ manu interemit. Quo facto Spartani libertatem conſequuti ſunt, ſed non diutur-

Philopæmen Machanidam radit, et ſuccedit Nabis.

turnam, Nabis enim ei mox ſuffectus eſt, neque ſublata tyrannis, ſed tyrannus.

In Hiſpaniâ Aſdrubal Giſconis filius profectus à Gadibus, & Mago Amilcaris filius quinquaginta millia peditum, equitum quatuor millia, & quingentos parant, & ad Salapiam vrbem, aliter Elingam, copias ducunt. Polybius 70. millia peditum, equitum 4. millia, & elephantes 30. numerat. Commiſsa pugna in quâ ducem egregium ſe Scipio præbuit, recedentes Pœni ſe victos faſſi ſunt: & verò eos inſecutus Scipio ſic profligauit, vt pecudum more fugerent cum ducibus, neque quieſcerent niſi ad Gades, & donec mari à Romanis ſepararentur. Tum primùm tentatus à Syllano Maſſiniſſa, tentatus & ab ipſo Scipione Scyphax, cui ſe periculosè Scipio commiſit in Africâ, cum apud eum ageret Aſdrubal. Et verò hic cum illo in eodem lecto ad menſam accubuit. Scipionis autem tanta virtus tanta humanitas erat, vt Aſdrubalem ipſum in admirationem, Syphacem in Romanorum partes nullo negotio raperet. Redux ex Africâ Illyturgim capit, atque in eam vt rebellem, & crudelem atrociter ſæuit. Idem erat expectandum Caſtuloni, niſi hæc ſe dedidiſſet: Aſtapenſes eiuſdem ſceleris rei, in ſe crudeliores, quàm fuiſſent ipſi Romani, extiterunt; nam ſe cremarunt viuos. pauci erumpentes ferarum more concidendi fuerunt, aut mactandi. Gadeis quoque proditione tentatæ, à Lælio, ſed hæc proditio à Magone impotentiſſimè vindicata eſt.

Pœni grandi clade à Scipione victi.

Scipio ſe Scyphaci committit periculosè.

Exinde periculosè decubuit Scipio, quando turbauere milites Romani, quos ſanus mulctauit vt fortis Imperator, & bonus, præcipuis ſeditionis autoribus cæſis, aliis tantùm territis oculo, & oratione. Mandonio quoque & Indibili Regulis pepercit magnificè, ac fortiter, atque vt Scipionem decebat; Maſſiniſſam autem allocutus à Carthaginienſibus retraxit, ſibique

Ægrotat Scipio, recreatus ſeditioſos mulctat.

ac

ac Romanis aſſeruit. Mago autem cum non poſſet vltra in Hiſpania conſiſtere, jubetur miſsâ pecuniâ in Italiam tranſire: & verò excluſus eſt Gadibus, excluſus ex majori Balearidum magno ſemper animo, ſed ſemper deficiente fortunâ. Quibus peractis tandem Scipio Romam venit. Traditâ Syllano, & Marcio prouinciâ, & venit cum C. Lælio amicorum ſuorum primario; pecuniæ vim incredibilem in ærarium intulit, exceptuſque eſt quo honore debuit, negatus tamen ei triumphus, qui nonniſi conſtitutis in magiſtratu decernebatur. Subiit igitur vrbem ſine pompâ ipſe omni triumpho major, dignumque totius Italiæ, adeoque orbis ſpectaculum.

Scypio Romam redit Lauita Hiſpania.

OLYMP. CXLIII. *Mundi* Vrb. Cond
ann. 4. 3849. 549.

Antiochus cum Euthydemo Bactrianorum Satrapa componit fœdus, ſequeſtro, & interprete Teleâ. Mittit Euthydemus ad Regem filium ſuum, cuius hic indole delectatus eum judicauit idoneum regno, eique vnam ex filiabus ſuis deſpondet, patri reliquit regnum acceptis tantum ab eo Elephantis. Ingreſſus tum quoque Antiochus Indiam Caucaſo ſuperato, iniit cum Cophegaſeno Rege amicitiam, ab eo quoque ſuſcepit Elephantes, adeo vt jam centum quinquaginta Indicos in ſuis copiis numeraret. Inde in Arachoſiam venit, ex hac in Drangianam, ex hac in Carmaniam, eodem quo Alexander itinere, ſed fœliciori, ac minus incommodo.

Antioch-u cum Euthydemo fœdus icit.

Antiochus Indiam intrat, & fœliciter redit.

Romæ autem lectum in libris Sibyllinis Alienigenam (hoc eſt Annibalem) ejici ex Italia poſſe ſi Mater Idæa Peſſinunte Romam deueheretur. Miſſus itaque ad Attalum Pergami Regem M. Valerius, cum quatuor aliis legatis. Delphos adit, Apollinem de ſuo itinere rogaturus: reſpondet hic, rem per Attalum conficiendam, parandum Romæ hoſpitium Deæ apud eum; qui vix optimus eſſet. Deuectus eſt

Mater Deorum euocatur Romam.

ergo

ergo Romam lapis ille ſacer delapſus è cœlo, quem incolæ dicebant Deam. Verùm ad depellendum ex Italia Annibalem plus Scipio, quàm brutus ille lapis profuit.

Mago Italiam ſ- tit, & Ro tentet.

Mago ex Balearicis inſulis tranſit in Italiam, ac primò impetu Genuam capit, Ligurum oram diripit, ac prædâ Sauone depoſita, ex Gallis cogit exercitum. Quare eò Vrbanæ, & Etruſcæ legiones mittuntur, territâ pluſquam par eſſet Romanâ ciuitate.

Hiſpani rebelles re preſſi.

In Hiſpaniâ abſente Scipione Indibilis & Mandonius, populis ac vicinis regibus ad libertatem vocatis armant 30. peditum, equitum quatuor millia: ſed mox oppreſſi ſunt à L. Lentulo, & L. Manlio; Indibilis in prælio occubuit cum 13. millibus, capti 800. reliqui, dedito ad ſupplicium Mandonio, pacem obtinuere. Ita in Hiſpaniâ non tantùm bellum, ſed & magni belli ſementis ſublata eſt.

Scipio factus Conſul. ei Sicilia decernitur.

Romam confluxit ingens ciuium ex totâ Italiâ multitudo, non tantùm vt crearet Scipionem Conſulem, ſed vt videret. Et verò factus eſt Conſul, cui P. Licinius Craſſus de induſtriâ datus collega, vt hic in Italiâ, quia Pontifex Maximus erat, remaneret, Scipio bellum in Africam deportaret; itaque decreta eſt ei Sicilia. Fabius Maximus quantùm potuit obſtitit, & apparatum quidem belli imminuit autoritate ſuâ, bellum non diſcuſſit: ſed ſatis erat Scipioni mandaſſe expeditionem, vt huic nihil deeſſet. Principiò igitur mittit in Africam C. Lælium vt inde prædas agat. Hic Hipponem Regium appulit, multas prædas abegit, omnia terrore compleuit.

Maſſiniſſa Rom. iungitur.

Tum quoque ad eum Maſſiniſſa venit, de Scipionis tarditate conqueſtus; monet ne Syphaci confidat vxoris ſuæ deliciis dementato, ipſe paucos Numidas ſpondet, ſed offert ſeſe magni inſtar exercitus.

Intereà Scipio accipit Locros ſe Romanis dedidiſſe, quibus ingens ab Annibale pericu-

lum

Turbata Scipionis expeditio à Plemminio eius Legato.

Iam immineret. Itaque relicto fratre Lucio qui claſſem expediret in Sicilia, ipſe trajicit in Italiam, ac Locros ſubit. Eò quoque venit Annibal, ſed ſtatim damno ſuo expertus eſt adeſſe Scipionem, qui & eum fortiter repulit, & arcem, quam reliquam habebat Pœnus occupauit. Plemminium legatum ſuum vrbis præfectum reliquit, qui multa auarè; multa ſacrilegè perpetrauit, direptis etiam Proſerpinæ theſauris. Cum ergo miles ex domo cujuſdam poculum argenteum efferret, & ciuis cum eo luctaretur, affuere Tribuni qui prohibuerunt iniuriam, & poculum domino reſtituerunt. Rixa igitur inter milites Plemminij, & Tribunos ortâ, illi male habiti, & obliti ſanguine præfecto ſe ſiſtunt. Hic furore excandeſcens Tribunos nudari, ac virgas expediri jubet: implorant illi militum opem, ad arma concurritur, lictores malè mulctantur, Plemminius ipſe auribus naſoque metilatus pro mortuo relinquitur. His acceptis Scipio Locros redit, Plemminium eximit noxâ, relinquitq; vrbis præfectum, Tribunos conjicit in vincula, ad Senatum ſubmittendos. At in eos Plemminius debacchatus impotentiſſimè, quàm potuit crudeliter interemit, ac præcipuos Locrenſium de ejus ſceleribus apud Scipionem queſtos. Quæ crudelitas huic poſteà infamiam cum morte conjunctam, Scipioni multam calumniarum materiam peperit.

OLYMP. CXLIV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3850	550.

Antiochi & Philippi in Philopatorem ſocietas.

Antiochus Magnus, & Philippus ſocietatem ineunt aduerſus Philopatorem, & Ægyptum quam inter ſe partiuntur. Philopator enim ad extremum dementiæ, atque luxuriæ deuenerat, ſeque totum permiſerat Agathoclæ pſaltriæ meretrici & Agathocli eius fratri Catamito, & eorum matri Oenanthe, vtroque nequiori. Hi diſtribuebant magiſtratus, atque præfecturas, hi totius Aegypti arbitri omnium vitæ, atque

Moritur Philopator. fortunis imminebant. Inter hæc ſupra, atque turbas Philopator moritur relicto filio quinquenni, vel quadrimo Epiphane. Sed mors eius diu celata eſt, dum mulieres eius theſauros rapiunt, poſteà cum fratre, & filio graues pœnas dependuræ.

Philippus cum Romanis cōponit pacem. Ætoli jam ferè duobus annis à Romanis deſerti, pacem cum Philippo facere compulſi ſunt. Eâ vix denunciatâ adfuit P. Sempronius cum decem millibus peditum, ac mille equitibus, Dymatumque Illyrici vrbem occupauit. Philippus Apolloniam accurrit, vt motus populorum inhiberet. Sempronius miſſis in Ætoliam quindecim nauibus pacem diſturbare conatus eſt; ſed adnitentibus Epirotis in vrbe Phœnice Philippus cum Sempronio collocutus pacem cum Romanis fecit, ſociis vtrimque comprehenſis. Quam pacem bellum Africanum, & Annibal hærens viſceribus Italiæ, & Philippi cum Antiocho conjunctio ſuadebant.

Recipitur à Scipione Naſica mater Idæa. Cum jam Terracinæ Idæa mater eſſet, quæſitum de eius hoſpitio, P. Scipio Naſica Cnei in Hiſpania cæſi filius adoleſcens nondum quæſtorius vir optimus à Senatu judicatus eſt, qui cum matronis, Deæ, Oſtiam vſque proceſſit. Cum nauis quæ Deam portabat hæſiſſet in Tiberi, Q. Claudia Veſtalis eam zonâ facilè traxit, *Claudia Veſtalis probat ſuam pudicitiam.* vt pudicitiam ſuam, quæ reuocabatur in dubium, teſtaretur. Dea repoſita eſt primùm in æde Victoriæ in Palatio, quia aduentus eius de Annibale certam ſpondebat victoriam.

Duo Coſſ. benè rem gerunt. Conſules huius anni fuere P. Sempronius Tuditanus, & M. Cornelius Cethegus. Sempronius primùm ab Annibale juxta Crotonem victus, accitis Licinij Proconſulis copiis victor euaſit, votâ æde Fortunæ Primogeniæ: cum eius collega Cornelius Etruriam ad Magonem inclinantem judiciorum terrore compeſceret.

Cenſura Liuij Salinatoris, & Neronis infamis. Cenſores creati M. Liuius, & Claudius Nero collegæ Conſulatus. Ab his vectigal impoſitum

ſali

ſali, quod populus inuentum Liuij putauit, quem olim damnauerat innocentem, ideoque eum deinceps Salinatorem dixit. Cenſores duo quas Conſules depoſuerant, reſumpſerunt inimicitias: ſibi enim inuicem publicum ademerunt equum. M. item Liuius triginta quatuor tribus ærarias fecit, quod ſe innocentem condemnaſſent, damnatum Conſulem, & Cenſorem feciſſent, Metiam ſolam reliquit intactam quod illa neque ſe abſoluiſſet, neque damnaſſet. Sed hæc nota nihil tribubus nocuit, eum ridiculum populo, atque odij ſui nimis tenacem docuit.

Locrorum cauſa in Senatu agitata eſt, quâ Pleminius, & Scipio inuoluebantur, & huic maximè Q. Fabius conflabat inuidiam. Tandem miſſi legati decem quorum Princeps T. Pomponius, vt viſis Locris, Scipionis quoque copias inſpicerent, cui ſocordiæ inurebatur nota. Per hos reſtituti Proſerpinæ theſauri, Locris reddita priſtina libertas, Plemminius eiuſque ſocij 30. vincti Romam ſubmiſſi. Inſpectâ Scipionis claſſe in Sicilia, eum ita purgarunt, vt ad profligandum bellum Annibalicum, eo aptiorem judicarent neminem. *Cauſa Locrorum & Scipionis agitatur.*

Tum quoq; Cato Major non Prætor, ſed Quæſtor fuit; ſic emendandus Tullij locus, qui hoc anno eum perperam Prætorem facit. *Catonis Majoris quæſtura.*

P. Cornelius Scipio hoc demum anno in Africam appulit. Venit ad eum Maſſiniſſa cum 200. equitibus. Illis opponuntur Aſdrubal toties victus in Hiſpaniâ, & Syphax cum centum millibus armatorum. Scipio Vticam fruſtra tentauit, & hoc anno ſatis habuit Carthaginem vidiſſe, atque terruiſſe. *Scipio appelit in Africam.*

CAPVT VI.

DECAS SEXTA,

Ab anno 3850. ad 3860.

OLYMP. CXLIV. ann. 2.	*Mundi* 3851.	Vrb. Cond. 551.

Syria aſſerta Epiphani.

SCopas Ptolemæi Epiphanis Princeps militiæ in Cœleſyriam profectus multas ſubegit vrbes, & Iudæam vniuerſam Ægyptiaeo adjunxit imperio, potituſque Hieroſolymis, eius Arci præſidium impoſuit. Quæ facta eſſe antequam tumultus Alexandrini exorirentur, prudenter ſuſpicari licet.

Coſſ. in Italia retinentur.

Conſules Cn. Seruilius Cæpio, & C. Seruilius Geminus, aliis Cn. Seruilius Nepos, inter ſe Bruttios, & Etruriam ſortiti ſunt, vt viderent ne Reſpublica ab Annibale, & Hannone detrimentum pateretur.

Mago victus, & vulneratus obit.

In Liguriâ à Quintilio Prætore, & Cornelio Lentulo Proconſule pugnatum in Magonem Annibalis fratrem. Mago vulneratus victoriam Romanis reliquit, ſed cruentam, & fugit ad Ligures; vnde euocatus à ſuis Carthaginem, dum cònauigat obiit ex vulnere, in eo, fratre Annibale fœlicior, quod patriæ funeri non interfuit.

Vincuntur à Scipione Syphax & Pœni.

In Africâ Syphax offert pacem Scipioni; hic eâ occaſione vſus caſtra Syphacis, & Aſdrubalis callidiùs explorat, & mox illa incendit, atque expugnat. Cæſi eo prælio 40. millia, aut cremati, capti ſex millia Duces difficiliter effugêre. Mox tamen iidem repararunt exercitum, adjunctis ſibi quatuor millibus Celtiberorum; quos cum iterùm aggreſſus eſſet Scipio, profligauit, juſſitque C. Lælio eos inſequi fugientes in Numidiam. At Scipio Tunetum occupat reli-

relictum à cuſtodibus oppidum 12. paſſuum millibus diſſitum à Carthagine, & vnde in eam proſpectus patet. Is locus diligenter à Scipione munitus, & quaſi belli conſtituta ſedes. Pugnatum deinde nauali prælio, in quo Scipio imparatus vinci poterat, niſi Pœni certamen diſtuliſſent, tempuſque colligendi ſui naucleris dediſſent. Interim Lælius, & Maſſiniſſa iterùm Syphacem vicêre, quem in vrbem Cirtham compulſum Maſſiniſſa viuum cepit; ſed viciſſim ab eius vxore Sophonisba captus eſt, quam eodem die duxit vxorem, vnde grauiter increpitus eſt à *Lælio*, grauiùs à Scipione. Cum ei vitam à Romanis impetrare non poſſet, venenum vti petierat miſit, quod hauſit confidentiùs, quàm eius cubile conſcenderat. Deſperatus propè Maſſiniſſa Scipionis laudibus, promiſſis, increpationibus ad ſanam mentem reuocatus eſt. Lælius cum captiuo Syphace Romam præmiſſus. Tum pacem rogarant Carthaginienſes, ſed Romam remiſſi Annibalem ex Italia ad tuendam patriam reuocant, & dum fœdus loquuntur hoſtilia cogitant, quod legatis eorum exprobrauit Scipio, neque armis, neque virtute paſſus ſe à Carthaginienſibus ſuperari. *Capit Syphacem Maſſiniſſa, & à Sophoniſba ipſe capitur.*

Obiit hoc annò Q. Fabius Maximus inuidus Scipioni, quâ malignitate plurimùm gloriæ ſuæ detraxit. Hoc vno fœlix quod profligatum à Scipione bellum non didicerit; de Annibale vanus augur quem in patriâ ſuâ majorem hoſtem, & formidabiliorem, quàm in Italiâ, malè vaticinatus erat. *Moritur Fabius Maximus*

Hocquoque anno Næuius Vticæ mortuus eſt, Româ factione Metelli depulſus, Poëta iam ſolo notus nomine, fabulis nullo modo, quarũ etiam fragmenta perierunt. *Næuius moritur Vticæ.*

OLYMP. CXLIV.	*Mundi ann.* 3. 3852.	Vrb. Cond. 552.

Alexandriæ interfectus eſt Agathocles in ſeditione cui Motragenes quidam fugiens nudus *Seditio Ægyptiaca ingens.*

è tormentis, dedit initium: Agatocles extractus eſt ex Syringe, in quam cum Rege confugerat: Agathoclea quoque & Oenanthe à populo morſu, acubus, ſaxis, fuſtibus lacerantur, & comminuuntur in fruſta cum comitibus. Philamon, cui cædendæ Eurydices, ſeu Arſinoës, vxoris Philopatoris cura demandata fuerat, à puellis cum ipſa educatis ſaxis, & fuſtibus mactatus eſt: eius occupata domus, filius ſtrangulatus; fugiens vxor in plateâ trucidata eſt. Sic meretricia domus abſumpta, leuiores ſceleribus ſuis pœnas luit.

Epiphanes Rom. commendatus. Tum miſſi Romam ab Alexandrinis legati, qui pupillum Ptolemæum Epiphanem Senatui populoque commendarent, cuius regnum Antiochus & Philippus Romanorum hoſtes appetebant. Amicè ſuſcepti ſunt, & vt pupilli ſuſcepta defenſio, quæ tum his Regibus multùm doloris, poſtea damni plus attulit.

Nero collega Scipioni datur. Conſules huius anni renunciati ſunt M. Seruilius Geminus, & T. Claudius Nero. Hic miſſus eſt in Africam cum claſſe, ejuſque cum Scipione æquatum imperium, certo hujus expeditionis damno, niſi Scipio datis ſibi collegis nimium præcelluiſſet.

Annibal relinquit Italiam. Receſſerat tum ex Italiâ Annibal, eam identidem reſpectans, & Carthaginem, fortunam, ſeque juſtiùs incuſans, quod Cannenſi victoriâ non eſſet vſus. Appulit ergo in Africam ad Leptim auerſatus ex omine locum, cui *Sepulchrum dirutum* nomen, vnde magnis itineribus Zamam contendit. Venit & tum ad Scipionem Maſſiniſſa cum ſex peditum, & quatuor equitum millibus. *Annibalis cum Scipio. congreſſus.* Cum Scipione Annibal colloqui voluit, & eum ad pacem inuitare, ſed eam ferociùs Romanus rejecit, non ſatis demiſsè poſtulauit Pœnus. Itaque vtrimque expediuntur acies, & quàm ſcientiſſimè. Pugnatur acerrimè, hinc pro libertate, hic pro belli fine atque coronide. *Vincitur ad Zamã Annibal.* Victus Annibal, Pœnorum viginti milia cæſi, toti-

totidem capti cum Elephantis vndecim , & 133. ſignis militaribus , cum vix 1500. ex Romanis cecidiſſent. Capta quoque eodem impetu Punica caſtra, vnde quidam ſcribunt fugiſſe Annibalem Adrumetum, inde ad Antiochum. Sed ſimilius vero eſt eum accitum à ciuibus veniſſe Carthaginem, & faſſum ſe non tantùm prælio victum eſſe, ſed & bello, nihilque cunctandum admittere quibuſuis conditionibus pacem, niſi vrbem ſuam perditam vellent.

Rumor interea nunciauit adeſſe Verminam filium Syphacis, cum multo peditatu, pluribus equitibus Pars Romani exercitus, cum equitatu huic obuiam venit, funditur Numida, & quindecim millibus cæſis, captis mille ducentis, ac mille Numidicis equis, Vermina rem Punicam deteriori reliquit loco, quàm inuenerat. *Vermina vincitur.*

Pœni itaque penitus victi triginta legatos Tunetum mittunt miſerabiliori cultu (nam ante hanc vltimam pugnam miſeri venerant oleæ ramos de more prætendentes) quibus pax, iis conditionibus oblata, omnia erepta Romanis redderent, captiuos, & transfugas darent, naues omnes adducerent, & Elephantos præter decem, nulli bellum inferrent iniuſſu populi Romani, omnia Maſſiniſſæ reſtituerent, quæ majorum ſuorum fuiſſent, darent frumentum Romanis, donec pax Romæ firmata eſſet, ducenta Talenta Euboica annis ſingulis per annos 50. perſoluerent. Hæc cum diſſuadere voluiſſet Giſco, eum detraxit ex loco vnde loqui volebat Annibal; quod cum populo diſplicuiſſet, prætexuit hic vitam ſuam 36. annis bello contritam, ac juris ciuilis oblitam. Inter hæc legati Carthaginienſes cum L. Scipione, & L. Veturio Philone Romam pergunt ad pacem firmandam tanto ſanguine, anniſque ſeptendecim, vel potius virtute vnius Scipionis redemptam. *Pax Pœnis à Scipione data.*

T. Claudius Nero Conſul auditâ Pœnorum clade moras traxit, maximè quod vnius Scipionis *Redit inglorius Nero.*

pionis arbitrio permiſſa pax eſſet. Tempeſtate jactatus Caralim appulit in Sardiniam, vbi dum reficit naues annus Conſulatus abiit, priuatuſq; reducens claſſem, & inglorius infectâ re, pœnas tarditatis, & ambitionis dedit.

OLYMP. CXLIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3853. 553.

Legatio Rom. in Ægiptũ. Miſſi in Ægyptum legati tres Claudius Nero, M. Æmilius Lepidus, & P. Sempronius Tuditanus nunciantes bellum Punicum confectum eſſe, decretum Philippo bellum. Legati ſuſcepti perhumaniter, & honorificè Regis nomine à Soſibio prioris Soſibij filio, & qui Regem in Agathocleanâ cæde eripuerat. *An Lepidus datus tutor Regi.* Quidam volunt Lepidum datum regi tutorem, alij negant, cum nulla ſit eius facti apud Polybium & Appianum mentio. Creditur id tamen vulgò, quia plures Liuium quam Polybium, & Appianum legunt.

Victi Ro. per Gallos Boios. Hujus anni Conſules creati Cn. Cornelius Lentulus, & P. Ælius Pætus. Hic in Boios per Vmbriam C. Appium præfectum miſit cum copiis, qui à Gallis circumfuſus, & ſe, & ſuorum ſeptem millia perdidit. Neque Conſul aliter hanc cladem vltus eſt, quàm depopulationibus, ſolatio Romanis indigno.

Ro. Philippo acerbè reſpondent, is ſe ad bellum parat. A Philippo miſſi legati Romæ auditi ſunt in Senatu excuſantes Regem, accuſantes M. Aurelium, quod Macedoniam bello vexaſſet, & captiuos in Africa ſibi reddi poſtulantes. Quibus reſponſum, Philippum bis violaſſe fœdus, & ſocios Romanorum vexando, & Annibalem pecuniâ & copiis Duce Sopatro ex regio eius ſanguine, juuando; ritè auxiliatores à Scipione conjectos in vincula; M. Aurelium ſuis ſociis benè auxilium tuliſſe. Sic ei tacitè bellum denunciatum eſt. Sub finem autem anni miſſus in Macedoniam Læuinus cum 38. nauibus didicit quo apparatu Philippus ſuſciperet bellum. Itaque majori claſſe opus eſſe denunciauit, ne

in

in Philippo Romani Pyrrhum alterum experirentur.

Idem Senatus à Scipione pacem factam probauit, & legatos Pœnos ſatis liberaliter habuit, atque poteſtatem eis fecit ducentos captiuos redimendi, qui gratis poſteà donarentur, vbi conditiones pacis admiſſæ eſſent vtrimque, quod & factum. Itaque naues exuſtæ, elephantes cæſi, perſugæ Latini ſecuri percuſſi, Romani in crucem acti, Maſſiniſſæ regnum Syphacis attributum, vt ab hac parte Pœnorum excubitor eſſet. His peractis Romam Scipio venit vbi magnificè triumphauit, producto Syphace, qui paulò poſt obiit; quamquam aliqui ante triumphum velint periiſſe. Scipio ob eam expeditionem dictus Africanus, quod nomen primum ei impoſitum ab amicis ex adulatione, deinde huic tam aptè conuenire judicatum eſt, vt eſſet eius poſteris hæreditarium.

Pacem cum Pœnis Rom. ratam habent.

Scipio triumphat & dicitur Africanus

OLYMP.CXLV.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*1.	3854.	554.

Scopas Aetolus Ptolemæi dux in Aetoliam veniens Alexandriâ cum magno auri pondere ſex millia peditum, & aliquot equites mercede conduxit; nec vllum juuènum reliquiſſet in patriâ, niſi Damocritus Prætor delectum impediiſſet; adeò auri cupiditas Græcos vrgebat.

Ætolus Ægyptii in auxiliũ accerſunt.

Athenienſibus dare auxilium aduerſus Philippum cupit Ptolemæus, & mittendi exercitus facultatem à Romanis petit. Gratiæ huic habitæ, legati exornati muneribus, Athenienſes ſibi curæ fore Senatus reſpondit.

Athenienſes iuuare Ptolemæus cupit.

Abydeni in Helleſponto à Philippo grauiter oppugnati ſunt; muro eorum cuniculis diruto honeſtis conditionibus deditionem facere volunt, at ſine conditionibus offerre ſe, vel defendere ſe jubentur. Itaque matronas omnes in templis, liberos in Gymnaſio includunt. Seligunt 50. viros crudæ ſenectutis, qui omnes interimant; pecuniam, & pretioſam veſtem in

Abydeni ad deſperationem adiguntur à Philippo.

duas naues congeſtam projiciant in mare, eoſque ſacramento adigunt; reliqui fortiter, & non inulti parant occumbere. Muro diruto Macedones vrbem ſubire volunt, ſed toto die repelluntur. Sequenti nocte ſe quidam Philippo dedunt, & benignè ſuſcipiuntur, reliqui ſe, ſuos, vrbem perdunt, & eripiunt hoſti, deſperati magis dicendi, quàm fortes.

Coſſ. huius anni. Coſſ. huius anni notantur in faſtis P. Sulpitius Galba, & C. Aurelius Cotta; huic Etruria, illi Macedonia obtigit, & vtrique triumphorum ſeges.

Tumultus in Gallia Ciſalpina & Ligur. In Gallia Ciſalpina Inſubres, Boij, Cenomani, Ligures duce Amilcare tumultum excitarunt, occupatâ Placentiâ, & obſeſsâ Cremonâ. L. Furius in eos proceſſit, proceſſit & Conſul Aurelius: Sed antequam is aduenirет, Furius pugnauit, & vicit. Cæſa ſunt aut capta Gallorum 35. millia; Amilcar dux Pœnus cecidit; alij tamen negant, & iterum pugnaſſe volunt. Aurelius moleſtiſſimè tulit ſibi materiam triumphi ereptam eſſe. Petiit ſibi dari, & à populo triumphum Furius obtinuit. Pompa tamen vilis fuit, carens milite & captiuis, quos Aurelius retinuerat. Sed tum genti Gallos vincere ſolitæ potiùs, quàm huic Furio videtur indultum eſſe.

Verminæ conceſſa pax. Verminæ legati pacem, & fœdus petiere; illa oblata, hoc negatum. Miſſi tamen ad illum legati, quos liberaliter accepit. Pacis tum ſcriptæ leges Romam vti probarentur miſſæ ſunt. Sic erat arbiter Regum Senatus Populuſque Romanus.

Rom. Athen. contra Philippum iuuant. Athenienſibus à Romanis auxilium datum, nauibus in Pyræum miſſis aduerſus Philippum. Hoc bellum leuibus de cauſis exarſit; & hujus cauſa Philippus non ſatis prudens fuit, paſſus vaſtari fines Athenienſium, quibus fauerunt Attalus, Rhodij, & quod erat auxilij caput, Romani. Conſul ergo Sulpicius C. Claudium Centonem cum viginti nauibus in Pyræum mittit;

tit ; hinc Chalcidem cum Rhodiis , & Attalo occupat, negligentiùs à Macedonibus cuſtoditam, eamque incenſam dimittit. Accurrit Philippus, & Athenas pœne occupat ; circa vrbem ſemel iterumque omnia corrumpit , & vaſtat. Conatur idem Achæos Romanis fruſtra committere , quos Nabis Lacedæmonius vexabat. Quibus geſtis redit in Hiberna Philippus in Chalcidem, acceptam parum honeſtè vltus injuriam.

Obiiſſe hoc anno M. Accium Plautum ſcribit Hieronymus. Hic mercaturam primùm fecit, ac decoquere coactus Romæ ſe verſandis molis addixit: tumque fabulas aliquot ſcripſit, quas illiberalibus, & ſcurrilibus jocis aſperſas nemo miretur , qui putauerit eas in priſtino ſcriptas eſſe *Moritur Plautus.*

OLYMP. CXLV. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 3855. 555.

Sub initium huius anni Sulpitius per legatum ſuum Macedoniam populatur , & prædas inde abigit nequicquam reclamante Athenagorâ. Philippus & Romani in Pantætolio , ſibi conciliare conantur Ætolos; ſed ſapienter cunctatur eorum Prætor Damocritus , & quo inclinet belli alea, prudenter expectat. Philippus ſemel, iterum , ac tertiò pugnat cum Romanis, parum fęliciter, quamuis ſub initium certaminum huic fortuna videretur arridere. Ad Octolophum autem excuſſus equo , pœnè interfectus eſt , eo cæſo qui huic equum ſuum tradiderat, victoque ſimilis noctu abſcedit. Pugnauit contra Dardanos per Athenagoram fœlicius , qui excuſſit eis Macedonicam prædam. Item & contra Aetolos, qui ad Romanos victores conuerſi erant , quando & caſtra ſua perdidere , immò & gloriam , cum fugiſſe in hoc prælio potiùs, quam pugnaſſe viderentur. Poſteà tamen iidem Aetoli receperunt animos ad Thaumacon , ſeu Thamaſiam in Malliaco ſinu , quam Philippus obſidebat *Philippus cum Rom. & eorum ſocijs pugnat.*

 duce

duce Archidamo. Nam per munitiones Regis irruperunt in vrbem, vnde poſteà tam ſæpè tam fortiter eruperunt, vt eum abire compulerint, ſpecie in hiberna, reuerà vt ſuum dedecus occultaret.

P. Villius in Macedoniam venit.

Creati Romæ Conſules L. Cornelius Lentulus, & P. Villius Tapulus. Villio Macedonia obtigit cui Sulpitius exercitum tradidit, in quo ſeditionem de miſſione motam ſapienter ſopiuit, nihilque deinceps laude dignum geſſit: alij viciſſe cum ſcribunt Philippum, & magnâ clade affeciſſe, cuius victoriæ nulla apud ſcriptores mentio.

Victi ab Inſubribus Rom.

In Galliâ Ciſalpinâ C. Bæbius Pamphilus Prætor ingreſſus temerè Inſubrium fines, cum exercitu circumuentus ſex millia ſuorum atque ſexcentos amiſit. Ea clades euocauit ex vrbe Lentulum, qui Prætorem grauiter increpuit, ſed vſus milite timido turbatoque neque huic animum, neque ordinem reddere potuit.

OLYMP. CXLV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann 3.	3856.	556.

Antiochus M. cum Epiphane pacem infidam ſancit.

Antiochus Magnus pacem cum Ptolemæo Epiphane ſancit, ei filiâ ſuâ Cleopatra per Euclem Rhodium deſponſatâ; his tamen nuptiis generi ſui affectabat regnum, Syriam, Ciliciam Lyciam, & ſi ſe daret occaſio Aegyptum. Sicque pax iſta Antiochi ſimulata fuit, licet rerum temporumque mutatio, veram illam, ſolidamque reddiderit.

Succedit Attalo Eumenes filius.

Mortuus etiam hoc anno amicus Romanorum Attalus, reliquit filio ſuo Eumeni Regnum ſuum Pergami, quod annis 40. non infœliciter adminiſtrauit. Habuit hic Eumenes ex eodem Attalo tres fratres Attalum, Philetærum, & Athenæum, adeò conjunctos, vt eorum concordia à ſcriptoribus laudata ſit, inter fratres ac maximè principes, ac diuites, rarior.

Conſulatum hoc anno iniere T. Quintius Fla-

Conſul Pætus pace quàm bello aptior.

Flamininus (malè vulgò ex Plutarcho dictus Flaminius) & Sextus Aelius Pœtus. Hic in Galliâ nihil geſſit, tantùm Placentinos, & Cremonenſes in Colonias reduxit, vir pace quàm bello melior. Sub huius tamen auſpiciis L. Cornelius Lentulus Prætor Vrbanus ſeruilem tumultum detexit, & oppreſſit, maximè exortum à Punicis ſeruis, quibus tum abundabat Italia: Ideò Carthaginienſium obſides centum adoleſcentes à Scipione delecti, ſeruati diligentiùs, ne ab ingenuis hæc conſpiratio profecta, nouo bello cauſam præberet.

Tumultus ſeruilis oppreſſus.

Flamin. Philippũ ſuperat.

T. Quintius Flamininus in Macedoniam tranſit, & à Villio recipit exercitum. Ac primo Philippum vincit in faucibus Epiri, ad fluuium Aoum, indicato itinere à paſtore quodam, quem Charopus princeps Epirotarum ſubmiſerat. Fugit in Theſſaliam Philippus, immò eam populandam objicit tribus exercitibus, Romano, Aetolico, & Athamanico, cuius dux erat Animander. Tres quoque claſſes in Philippi ditionem irruerunt, Romana duce Lucio Quintij fratre, Attalica 24. nauium ſub Attalo, & Rhodia viginti triremium ſub Ageſimbroto. Attalica & Rhodia circa Andrum inſulam innotæ ad Eubœam applicant, vbi fruſtra Caryſtum tentant. Tum his junctus Lucius Eretriam inuadit: dum autem Philocles eius præfectus agit cum Attalo, à Romanis capitur, atque diripitur. Caryſtus quoque iterum tentata ſe dedidit; Philippus terrâ marique infortunatus fuit.

Philippus terra, & mari infortunatus

Corinthus obſidetur fruſtra.

Conſul quoque Romanis Achæos acquiſiuit & à Philippo diſtraxit, maximè oratione Ariſtenis eorum Prætoris. Obſeſſa ergo Corinthus, iis ex pacto tradenda, ſed acriter adeò defenſa eſt, maximè à Italicis deſertoribus, quos crux aut ſecuris manebat, vt obſidionem Romani, Rhodij, Attalici ſoluere compulſi ſint, & Cenchreas nauale relinquere, quod jam occuparant. Tum etiam Philippus per Philoclem Argos proditio-

ditione occupauit ; Quintius in Phocide Elateam vi cepit, ne alterutri fortuna defuiſſe videretur.

Cato Sardiniam ſanctiſſimè regit.

M. Porcius Cato Cenſorinus dictus, Prætor ſanctiſſimè Sardiniam adminiſtrauit, ſublatis omnino, aut leuatis ſumptibus ſociorum in Romanos magiſtratus: adeò aſper in fœneratores, vt ex eâ inſulâ ſponte diffugerent, genus hominum cælo terriſque deteſtandum, & ex aliorum inopiâ diues.

OLYMP. CXLV.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 4.	3857.	557

Antiochus bene rem in Syria gerit.

Antiochus hoc anno Scopam Aetolum Ducem Ptolemæi, ad Paneadem vicit, obſeditque Sidone. Eum vt liberaret Epiphanes miſit duces Eropum, Menecleam, & Damoxenum, ſed nihil illi potuere ; Scopas igitur cum ſuis ſpoliatus abiit. Exinde Antiochus multas in Cœleſyriâ recepit vrbes ; Hieroſolymis autem ſuſceptus perhonorificè cum Iudæis obſedit arcem in quâ Scopas præſidium reliquerat ; vnde optimè eſt affectus in Iudæos, quòd eius copiis omnia affatim ſuggeſſiſſent, ſed ex neceſſitate liberales.

Flamin. continuatur imperium.

Conſulibus Cn. Cornelio Cethego, & Q. Minucio Rufo, continuatur imperium T. Quintio amicis eius adnitentibus, & huic fratrique nouum ſubſidium terra marique ſubmittitur. Colloquuntur inter ſe Philippus, & Quintius, nihil agunt, quia hic nondum ſatis elatus, ille nondum ſatis depreſſus erat. Philippus Argos concedit Nabidi, qui eam vrbem deprædatur, viros per ſe, fœminas per vxorem ſuam Apegam, & acerbius ac crudelius per eius Apegæ ſimulacrum, amplectendo fodicans ferreis verubus viros, & fœminas à quibus pecuniam extorquere volebat, modis omnibus crudeliter ingenioſus, & in alienis malis immaniter facetus.

Nabis in Argos furit.

Victus Philipp. ad Cynoſcephalas à Quint.

T. Quintius Flaminius ad Cynoſcephalas in Theſſalia cum Philippo prælium detrectante ex occa-

occaſione pugnat, diuque ambiguo marte certatum. Tandem vicit Quintius, ac Philippum caſtris exuit: in hoc certamine Macedonum octo millia cæſi, quinque millia capti, tantus reliquis injectus metus, vt ad pacem petendam Philippus impelleretur.

Leucas capta à Rom. Neque ſegnius Lucius Titi frater egit in Acarnaniâ, vbi Leucadem vrbem expugnauit: Hic mirabilis eluxit ciuium conſtantia, & fortitudo in reficiendis muris aſſiduo machinarum motu labefactatis. Et niſi exules quidam Itali Romanos recepiſſent, ſoluenda fuiſſet obſidio. Domeſtico igitur, externoque hoſte preſſi Leucadii ſe dediderunt, & ſecuta eſt primariam vrbem tota Acarnania.

Rhodij res ſuas agunt. Tum quoque Rhodij Peræam regionem ſibi à Philippo ereptam receperunt, depulſo Macedonum præſidio, eorumque præfecto Dinocrate: immò & Stratoniceti vrbem occupaſſent, ſi hanc eodem impetu inuaſiſſent; ſed tum egregiè munitam à Dinocrate, poſteà nequicquam tentarunt.

Dardani à Philippo victi. Ne tamen Philippus planè deſperaret Dardanos ſuperiora Macedoniæ depopulantes oppreſſit, & tam malè multauit, vt ſe iis nequaquam deuictum à Romanis oſtenderet.

Coſſ. rem bene in Italia gerunt. In Italia Q. Minucio Ligurum ſe viginti millia dediderunt, cum oppidis viginti. Cornelius Cethegus Boios, Cenomanos, Inſubres à ſe inuicem diſtraxit, factaque in Inſubres impreſſione eorum triginta quinque millia cecidit ſeptingentos cepit, & inter eos alterum Amilcarem, quem Conſul in triumphum duxit. Minucius Boios quoque ad deditionem compulit, & de iis tantùm in Albano monte triumphauit; quia fœlicius quàm fortiùs rem geſſiſſe viſus erat.

OLYMP. CXLVI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3858.	558.

Scopas in Ægypto necatur. In Aegypto turbatum aliquid: Scopas enim Aetolus venit in ſuſpicionem aliquid moliri con-

contra Regem, euocatuſque per Ariſtomenem, venire recuſat, vis in eum paratur; ac cedit, in carcerem conjicitur ab Ariſtomene, & veneno necatur. Tormentis quoque excruciatus circa idem tempus tollitur Dicæarchus præfectus nauium Philippo, qui Cycladas vexans duas aras ſtatuerat Impietati, & Iniquitati, ſic Diis & hominibus impudenter, & irrelligioſè inſultans.

Dicæarchus Pœnas impietatis luit.

Pax Philippo conceſſa.

Pax Philippo data miſſis decem legatis ad Quintium, qui eam componerent, & conditionibus quidem ſatis duris ſi Alexandri Magni ſucceſſorem ſpectes, ſed ferendis tamen quia victo datæ, & à Romanis victoribus. Cum eo tamen egit liberaliter Quintius: nam & imperatam ei pecuniam remiſit, & filium Demetrium obſidem reddidit vt primo victoriæ fructu etiam victus ipſe frueretur. Tum de tribus vrbibus Græciæ compedibus, deliberatum Corintho, Chalcide, Demetriade; Corinthus Achæis reddita, impoſito tamen in Arce præſidio: aliæ duæ ſeruatæ, donec Antiochus nocere non poſſet. Denique promulgata eſt in Iſthmiis ludis libertas Græciæ per præconem, juſſu Quintij præſentis, tantâ lætitiæ ſignificatione, tantis acclamationibus, vt corui ſuperuolantes concioni, deciderent, Quintius non jam vt Barbarus haberetur, ſed vt propè Deus, à Græcis adulandi peritiſſimis, coleretur.

Græciæ in Quintium laudes.

Bœoti repreſſi.

Bœoti à Romanis defecere: ſed ex turbæ nullo negotio compreſſæ ſunt; tumultuſque potiùs, & ſeditio, quàm bellum fuit.

Semertis belli Ro. in Antiochum.

Antiochus in Aſiâ multas ſubigit vrbes, Lyſimachiam in Europâ inſtaurat. Monitus à Romanis vt abſtineret à vexandis Aſiaticis, & vrbe muniendâ ferociùs reſpondet. Interim vulgato rumore falſo de morte Ptolemæi Epiphanis, Aegyptum ſibi parat aſſerere, eoque feſtinat. Verum cum viuere Regem accepiſſet in Lyciâ, omiſsâ Aegypto, cogitat Cyprum, ad quam fœdum

dum naufragium paſſus , nihil propiùs factum quàm vt victoriis modùm poneret. Venit igitur Antiochiam, vt animum reficiat, ac corpus ; ſed homini ambitioſo diu quieto eſſe non licuit.

In Italiâ facti Conſules L. Furius Purpurco , & M. Claudius Marcellus . Hic proſperè rem geſſit contra Boios ; mox Padum tranſgreſſus Inſubres ac Comenſes inuaſit , eorumque 40. millia cecîdit , ac de iis triumphauit . Furius etiam in Boios irruit , magnaque affecit clade, neque tamen eos debellauit ; quare de iis non triumphauit , collegâ ſuo non minùs fortis, ſed minus fortunatus . *Bellum in Boios feliciter gerit Marcellus.*

In Hiſpaniâ C. Sempronius Tuditanus Proconſul in Citeriore prouinciâ prælio victus eſt, cæſi plures viri illuſtres, ipſe Sempronius paulò poſt ex vulneribus acceptis obiit . Miſſi ſunt ergo in Hiſpaniam tum Prætores duo Fabius Buteo , & Minutius Thermus: tumque diuidi verè cœpta Hiſpania in Citeriorem & Vlteriorem , ſublato tum Iberi fluuij limite , & Hiſpanis non jam pro Pœnis , ſed pro ſuâ libertate pugnantibus. *Rom. in Hiſpania victi.* *Hiſpaniarum noui limites.*

OLYMP. CXLVI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.2.	3859.	559.

Nabidis Tyranni debellandi datur cura T. Quintio : Concilium Græcorum ille conuocat, vbi variæ ſententiæ Athenienſium, Achæorum, Aetolorum. Bellum communibus ſuffragiis indicitur Nabidi. Argos primò circumuallatum, mox Spartam obſidere ſatius putat Flaminius. Gytheum igitur inuadit , ac proditione capit. Mox obſidetur Sparta . Nabidi pacis conditiones tum offeruntur , quas improbat . Sparta tantùm non capitur, & tantùm ſubjecto quibuſdam ædibus incendio per Pythagoram liberatur. Hoc perfunctus periculo Nabis, pacis conditiones recipit, Argos reddit , at Spartam retinet frementibus Aetolis, gementibus Achæis libertatis amantiſſimam vrbem vnam in Græciâ à Romanis *Quintius Nabidem appetit bello, eique pace concedit.*

nis in Tyranni impotentiſſimi manu relinqui. Sed aliud Græcia, aliud Quintij res poſtulabant, metuentis ne ſibi mitteretur ſucceſſor, qui laborum ſuorum colligeret fructum; malum tum apud Romanos nimis familiare.

Accuſatur apud Ro. Annibal. Annibal, quaſi huic cum Antiocho conueniret, eumque in Romanos accenderet, Carthagine ab inimicis exagitatur. Hi porrò peculatu diripuerant vrbem, & vectigalia turpiſſimè adminiſtrarant, quod detexerat Annibal, atque impedierat. Hi igitur ereptam ſibi furandi occaſionem dolentes, indicem apud Romanos criminantur, quorum calumniis diu reſtitit Scipio. Tandem Senatus non putauit ſpernendum indicium, mittitque legatos Carthaginem, qui Annibalem ſpeculentur. Hic ſibi diffidens, & magis inimicos metuens Tapſum fugit; inde Tyrum, Antiochiam, & Epheſum; vbi Antiochum nutantem, ad bellum contra Romanos impulit, ne ſacramento quod puer ad aras ediderat, defuiſſe putaretur. *Fugit Annibal ad Antiochum.*

Ver Sacrum Romæ. Conſulibus M. Portio Catone, & L. Valerio Flacco, Ver Sacrum Romæ editum, votum olim per M. Æmilium Prætorem, præeunte L. Cornelio Pontifice; quo videlicet nata à Kalendis Martij ad Kal. Maias licet profana Diis offerebantur. Tum etiam propugnauit legem Oppiam Cato, de ornamentis mulierum, quam Tribuni plebis abrogare conabantur, & mulieres lapidem mouebant omnem; vt antiquaretur. Hanc autem Conſul alter Valerius impugnauit & vicit, precibus, & concurſatione matronarum armatus. *Lex Oppia abrogata.*

Cato rem Ro. in Hiſpania reſtituit. M. Cato in Hiſpaniam tranſiit vbi afflictiſſimum Romanorum ſtatum reperit, quem induſtriâ ſuâ, fortitudine, continentiâ, æquitate vnus erexit. Exemplo ſuo reſtitutâ militari diſciplinâ Celtiberos, Lacetanos, & alios ſæpè vicit, ac deleuit, aliter jam pugnantibus Romanis, quia aliter imperabatur. Eius quoque collega

Vale-

Valerius Boiorum octo millia interemit, reliquos ſic fugauit, aut compeſcuit, vt Placentini, & Cremonenſes coloni quieſcerent.

OLYMP. CXLVI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3860. 560.

T. Quintius Flaminius vt Græciam omnino componeret, conuentu indicto, Corinthum venit, vbi omnia eius acta præterquam de Nabide, probata ſunt: hæc vt potuit excuſauit, videlicet ne Sparta periret. Inde Theſſaliæ quoque res ordinat: tollit inſuper præſidia ex Acrocorintho, Chalcide, Demetriade, Oreo, Eretriâ, Græcis plaudentibus, & paſſim jactantibus, Romanos non prædæ, ſed vnius honoris cupiditate moueri. Soluti tum captiui Romani quotquot inuenti ſunt in Græciâ. Quibus peractis T. Quintius cum exercitu Romam venit, ibique toto triduo triumphauit. Nobile ſpectaculum fuerunt præter Quintium obſides illuſtres Demetrius Philippi, & Atmenes Nabidis filius, hic expreſſus, ille oblatus á patre. Neque minus gratioſam reddidere pompam Romani in Græcia ab Annibale venditi, qui capitibus raſis, ac pileati hunc triumphum Romanæ, Græcæque libertatis cohoneſtarunt. *Quintius Græciam ordinat.* *Quintii de Philippo triumphus.*

Creati Conſules hoc anno P. Cornelius Scipio Africanus ſecundùm, & T. Sempronius Longus, quando ludis curulibus ædilitiis loca Senatoria in ſpectaculis, à plebe ſecreta ſunt. Ea res vt beneuolentiam Senatus, ita odium populi Scipioni creauit. Plemminius eius legatus, Locrenſis præfectus in vinculis jampridem detentus, partem vrbis incendere conatus eſt, vt in eo tumultu carcer eius infringeretur. Quare in duriorem carcerem compactus, paulò poſt necatus eſt; homo indignus tamdiu viuere, niſi vt dilato ſupplicio, ſe mori ſentiret. *Scipio Africanus odium populi incurrit.*

In Galliâ Valerius Proconſul fœliciter pugnauit in Boios, & Inſubres. Succedens ei Conſul Sempronius magnitudine Boiorum exer- *In Italia vario euentu pugnant Romani.*

citus

citus territus collegam in auxilium ſuum euocauit. Interim eius caſtra inuadunt Boij, vbi vario euentu pugnatum; Gallorum cæſa vndecim millia, Romanorum quinq; millia, neutrius partis, aut certè cadmeam fuiſſe victoriã arguunt.

CAPVT VII.

DECAS SEPTIMA.

Ab anno 3860. ad 3870.

OLYMP. CXLVI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.4.	3861.	561.

Legationes Rom. & Antiochi.

HIc annus celebris eſt legatione Antiochi ad Romanos, quam obiere Menippus, Hegeſianax, & (vt volunt aliqui) Lyſias. Auditi ſunt in Senatu & à T. Quintio confutati. Tum admiſſa Gręcorum legatio, meliùs acceptâ, vtpote quæ tantùm gratias referebat. Miſſi quoque ad Antiochum legati P.Sulpitius, P.Villius, & P. Aelius qui eum Lyſimachiæ repererunt, ita recepti vt ſolent qui parum gratos Regibus nuncios deferunt.

Romani in Pœnos iniqui.

Carthaginienſium legati nunciant Annibalem belli agitare conſilia cum Antiocho, & ciues ſuos per Ariſtonem ab eo miſſum ſollicitatos, qui tentatis quibuſdam fugerit. Iidem de Maſſiniſsâ queſti ſunt, eorum fines inuadente. Qui dirimere hanc controuerſiam ſolo nutu poterat Scipio Africanus, integram reliquit, quòd Carthaginienſes Ariſtonem elabi permiſiſſent. Itaque in hac causâ, vir aliàs æquiſſimus, non ſatis iuſtus fuit, & quorumdam in Pœnos odio, ſuo in Nabidam amori nimis indulſit.

Vario euẽtu in Hiſpania pugnatum.

In Hiſpania rem malè geſſit Sextus Digitius, & mediam partem ſui exercitus perdidit. Melius pugnauit, & fœlicius P. Cornelius Scipio Cn.

filius

filius, ad quem 50. oppida defecerunt: & Proprætor Luſitanos graſſatores ad 12. millia cecîdit, multos equites, & ſigna cepit. Flaminius Prætor non egit quod eius belli apparatus exigebat; Illuciam tantùm Oretanorum occupauit. Meliùs ſe geſſit Fuluius Nobilior; nam fudit hoſtem ad Toletum, & Hilermum Regem viuum cepit.

Conſules huius anni fuere L. Cornelius Merula, & Q. Minucius Thermus. Huic obtigit Liguria, bellumque exorſus eſt prudentiùs quàm fortiùs. Poſteà tamen ad Piſas nouem hoſtium millia deleuit; caſtra oppugnauit interdiu, quę noctu illi reliquerunt. Cornelio obuenit Gallia in qua 14 millia Boiorum conſcidit, multos cepit cum ſignis 212. non obtinuit tamen triumphum, quia quinque millia ſuorum perdiderat, multoſque ordinum ductores; ſignum tamen non eius ſocordiæ, ſed hoſtium fortitudinis. *In Italia rem variè gerunt Coſſ.*

OLYMP. CXLVII. ann. 1. | *Mundi* 3862. | Vrb. Cond. 562.

Antiochus bellum ſuſcipit in Romanos impulſoribus potiſſimùm Thoante Aetolo & Annibale: huius ſententia melior deſeritur, de ipſo mittendo cum claſſe in Italiam; illius admittitur de Græciâ per regem inuadendâ. Ac principio Antiochus imprudentiâ ſuâ Philippum à ſe auertit, dum ſepelit ad Cynoſcephalas corpora Macedonum inſepulta, cum tacitâ Regis exprobratione. Filiam ſuam Cleopatram pulcherrimam Virginem vxorem tradit Epiphani Raphiæ, Antiochidem Ariaratho Regi Cappadocum, vltimam offert Eumeni Pergameno, quam ille ſapienter recuſat, ne cum eâ bellum dotale reciperet. Cleopatra autem dotis nomine detulit Cœleſyriam, Phœnicen, Iudæam, Samariam: ſed his nuptiis ſperabat Antiochus Aegyptum; in quo deluſus eſt, cum Cleopatra maritum antepoſuerit patri. *Antiochus bellū in Rom. ſuſcipit.* *Dat filiā ſuam vxorem Ptolemæo.*

Piſidas intereà Antiochus oppugnabat, & expugna-

pugnabat, quando & recepit Legatos Romanos, quibus nonnulli malè Scipionem accenſent, ſicut & eius colloquium cum Annibale, & de viris magnis judicium. Certè Villius hoc tempore ſæpe cum Annibale de induſtriâ colloqui um miſcuit, vt aut traheret ad Romanorum partes, aut ei conflaret inuidiam. Denique ab Antiochi conſiliariis quorum, infenſiſſimi erant plerique Romanorum hoſtes, Romanis indicitur bellum, malum petenti conſilium: conſultoribus peius.

An Scipio legatus ad Antiochũ

Nabis Gytheum expugnat, & nauali prælio Achæos cum Philopœmene inexercitato vincit: ſed viciſſim terreſtri ab eodem vincitur, & multis amiſſis Spartam redit victus; dum victor agrum Laconicum depopulatur, & Achæi maiora moliuntur.

Nabis, & Achæi commiſſi.

Demetriadem Achæi occupant per Dioclem, Spartam tentant per Alexamenem, qui vrbem ingreſſus Nabim occidit; verùm dum non liberatorem ſed graſſatorem agit Alexamenes, à Spartanis occiditur. Erratum eius emendare conatus eſt Philopæmen, Spartamque adiecit Achæorum ſocietati, damnato Alexamene. Thoas Aetolus Chalcidem fruſtra tentauit, quam præſidio Eumenis firmauit T. Quintius, qui & Demetriadem fruſtra quoque per Villium occupare voluit. Achæi ſe Romanis adjungunt, magno Antiochi dolore, qui iterùm tentat Chalcidem, & in eam admittitur. Capit prætereà Pheras; Lariſſam autem dum oppugnat obſidionem ſoluere à Philippo, Romaniſque compellitur. Chalcide autem hyemen exegit, ibique nuptias cum hoſpitis ſui filia contraxit, nec Rege, nec ſene, nec bellatore ſatis dignas.

Nabis cæſus.

Achæi ſe Ro. adiũgunt.

Conſules Romæ creati ſunt T. Quintius Flaminius, & Cneus Domitius Aenobarbus, rejecti P. Cornelius Scipio Cnei filius qui nuper in Hiſpaniâ tam fortiter bellum geſſerat; item & C. Lælius licet vtrique faueret impensè Africanus

Scipionẽ nomen inuiſum plebi.

tanus : ſed diſcretæ ab eo plebis ſedes à Senatoribus , & fautori, & candidatis illis nocuit.

OLYMP. CXLVII. *Mundi* Vrb Cond.
ann.2. 3863. 563.

Conſulatum inierunt Romæ P. Cornelius Scipio Naſica , & M. Acilius Glabrio : huic Græcia , illi Italia ſorte obuenit. Adjectus Glabrioni T. Quintius , & forte M. Portius Cato , quem aliqui Tribunum militũ faciunt. Romanis obtulere auxilia Ptolemæus, Philippus, Carthaginienſes, Maſſiniſſa ; ſed ſuis tantùm viribus Antiochum debellare voluerunt . Conſul Acilius venit in Macedoniam , cui ſe dedidit Lariſſa , & aliquot aliæ vrbes . Philippus ſibi vindicat Athamaniam; fugit eius regulus Animander , cum conjuge & liberis Ambraciam . Antiochus egreſſus Chalcide, intelligit ſe deluſum eſſe vanis pollicitationibus Ætolorum : itaque Thermopylas adit , vt ſe non ſatis magnis cinctum copiis naturâ loci tutaretur . Sed Glabrio emittit L. Valerium , qui Tychiuntem , & M. Catonem qui Callidromum montem ab Ætolis ſeruatum occuparent. Valerius repulſus eſt ; Cato Ætolos dormientes , & incautos oppreſſit ; deſcendenſque ex monte commiſſo jam per Conſulem prælio , & non expectatus , victoriæ cauſa fuit. Fugit Antiochus ictus ſaxo in facie , & dentibus excuſſis ; obiit ex vulneribus Alexander Acarnan. Acceſſit & ad terreſtrem , maritima clades. Aulus enim Atilius claſſem regiam ferentem Antiocho commeatum , aut depreſſit, aut cepit . Romam mittit Acilius Conſul huius victoriæ præcipuam cauſam Catonem , (præmiſſo tamen ante L. Scipione) & obſidet Heracleam quam tuebantur Ætoli, atque caput. Philippus autem relinquere jubetur obſidionem Lamiæ ne nimium ex Romanâ victoriâ proficeret . Ætoli ſe dedere volunt , ſed irritati à Conſule iterùm cogitant bellum; obſidetur ergo Naupactus in qua ſe inertiſſimè gerunt. Tandem

Vincitur ab Acilio Antiochus.

mi-

miſeretur eorum Quintius, & Romanis eos reconciliat qui ſibi alias vtilem nauarant operam. Philippo quoque qui ſe iis non inimicum præbuerat, Antiocho hoſtem, redditus eſt filius Demetrius, ſed ex inſtitutione, conuictuque Romano melior, quàm datus erat.

Victus iterũ mari Antiochus

Iterùm nauali prælio conflixit Romana claſſis cum Antiochenâ ad Corycum; vbi Polyxenidas ductor victus eſt à Liuio, & Eumene; qui eum inſecuti ſunt Epheſum vſque. Poſt certamen adfuere naues Rhodiæ, quæ ante portum ſtetere; ſed regiis exire non audentibus, dimiſſæ Rhodiæ naues, dimiſſus Eumenes: quia ad conficiendas belli huius reliquias Romana claſſis ſatis erat.

Fului; ouatio.

Fuluius Nobilior vrbem eſt ingreſſus ouans aurique multùm, & argenti præ ſe tulit, gratiſſimum tum Romanis ſpectaculum, ex quo corrumpi cœpere mores.

Scipio Naſica de Boijs triũphat.

Scipio Naſica deuicit Boios, eorumque viginti octo millia interemit: capti 3400. ſigna militaria 124 equi bellici 1230. carpenta 247. pax petentibus data, ſed agri adempta dimidia pars, quò Romani ſi vellent colonias deducerent. Itaque de iis triumphauit, neque auditus eſt reclamans Sempronius Blæſus Tribunus plebis; quia ex odio repugnabat.

Victi à Minucio Inſubres.

Q. Minucius Proconſul contra Inſubres feliciter quoque pugnauit, qui lege ſacratâ coacto exercitu, eius caſtra ſunt agreſſi, coniuncti Liguribus. Ea cum defendiſſet fortiter duobus diebus, erupit in feſſos, ac palantes fudit, quatuor millibus interfectis; timorem ſimulans, vt certiùs vinceret.

OLYMP. CXLVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3864 564.

Conſulis Scipionis legatus Africanus

Datus demum hoc anno Conſulatus L. Cornelio Scipioni, & C. Lælio, quem aliqui ineptiſſimè Scipionis nepotem vocant. Scipioni aſſignatur Græcia à Senatu, quia ei ſe legatum

Afri-

Africanus obtulit; Lælio igitur relicta Italia, quando oſtendit Scipio ſibi pluris eſſe fratrem, quàm amicum.

Ætoli Antiochi ſocij in Romano Senatu exagitati ſunt; ac demùm ita iis reſponſum vt intelligerent ſibi Romanos iratos eſſe. Iis itaque in patriam regreſſis paratur bellum. Acilius Lamiam capit, Amphiſſam obſidet. Athenienſes coram Scipione Aetolos Romanis reconciliare conati ſunt nequicquam, neutris cedere aliquid de iure renuentibus. *Ætoli Ro. infeſi*

Antiochus reparat claſſem euocatis per Annibalem Phœnicum nauibus. Romani ad Helleſpontum nauigant, vt Scipio tranſeat in Aſiam. Polyxenidas Pauſiſtratum Rhodiæ claſſis præfectum (aliter Pauſimachum dictum) decipit, profligat, ac necat; quâ clade impedita Abydi deditio. Rhodij reparant claſſem ſuam, & huic præficiunt Eudamum cautiorem, non fortiorem ducem. *Rhodii victi.*

Liuius attrahere ad pugnam juxta Epheſum nititur Polyxenidam; vbi ſucceſſorem accipit Aemilium Regillum. Eripit nihilominùs Antiocho multas vrbes in Aſiâ. Tandem poſt tempeſtatem ad Lyciam venit ad Scipiones in Græciam, inde in Italiam nauigaturus, plus relaturus gloriæ, ſi huic relictum eſſet claſſis imperium. *Liuius reuocatus.*

Seleucus Antiochi filius Eumenem vexat: Elæam occupat, & dimittit. Eumeni auxiliantur Romani, Rhodij, Achæi, eumque tutum, & incolumen præſtant. Antiochus iterùm de pace cogitat, ſed vt nondum ſatis domitus rejicitur. *Antiocho negata pax.*

Contigit & tum naualis pugna ad Eurymedontem Pamphyliæ fluuium inter Annibalem, & Eudamum. Rhodij vicere; fugit Annibal, in terreſtri quàm maritimâ pugnâ exercitatior, & melior. *Victus à Rodiis Annibal.*

Antiochus Pruſiam Bithyniæ Regem à Romanis conatur auertere, ſed hic litteris Africani *Rom & Rhodii claſſe victores.*

confirmatur. Repulſus Antiochus à Bithyno, per Polyxenidam Notium Colophoniorum vrbem oppugnat. Accurrunt Æmilius, & Eudamus: Verùm in Teiorum portu dum Polyxenidam viuum intercipere volunt, nihil propiùs factum, quàm vt ipſi caperentur: ſed Æmilij audacia, & dexteritate Eudami diſcuſſum periculum. Victus deinde Polyxenidas ad Myoneſum, fugit Epheſum, amiſſis 42 nauibus. Inde ſecuta Phocææ Antiocho deditæ, & à Romanis oppugnatæ deditio. Antiochus imprudentiſſimè deſerit Lyſimachiã quam Conſul occupat rerum omnium copia circumfluentem, & moram belli in Europâ, ſi eam Rex defendere auſus eſſet.

Trajicit demum per Helleſpontum in Aſiam operâ Eumenis L. Scipio; remanet in Europâ, & loco vbi feſtus inciderat dies Africanus 30. dies, quia Salius. Pacem petit Antiochus, ſed ab eius ſpe reſponſo Conſulis abducitur. Remittit tum ad Africanum ægrum Blææ, filium ſuum captum, à quo gratiarum loco monetur, ne pugnet antequam ipſe ſanus in caſtra redeat. Romanis tamen vrgentibus, prælio decernit ad Magneſiam cum 70. peditum, equitum 12. millibus, ac multis falcatis curribus. Romani vix 30. aut 28. millia armatorum numerabant. Inita pugna vicit Antiochus in dextro cornu; ſed ab hac parte pugna ab Aemilio reſtituitur. Itaque victus fugit Antiochus, cæſis 50. peditum, 4. equitum millibus: capti tantùm 1400. cum elephantis quindecim. Hunc ei fructum approperata pugna peperit.

Vincitur ad Magneſiam à Scipione Antiochus

Antiochus victus pacem feriò petit, & duris admodùm conditionibus, & ante ferociter rejectis; videlicet vt abſtineret penitùs Europâ, Aſiâ omni cis Taurum decederet, 5. millia Talentum Euboicorum pro belli impenſis perſolueret, Eumeni ablata & debita redderet, Annibalem & Thoantem belli incentores dederet, & alia ciuſ-

Antiocho data pax durior.

eiuſdemmodi, quibus ſe penitùs victum fateretur.

Amynander ex Athamaniâ pulſus reſtituitur, ob præfectos Philippi hic acerbiùs imperantes. Aetoli quoque varia recuperant loca, quibus & ſeſe Dolopes dedidere. Legati Aetolorum dum Romam pergunt ab Epirotis in carcerem dati, & ſe redimere juſſi ſunt. Dum de pretio diſceptatur Romanorum juſſu ſine pretio liberati ſunt; quando eorum vni Alexandro ſeni, & auaro ſuæ ſordes profuere. *Ro. Græciæ arbitri.*

Minutio negatur de Liguribus triumphus, toties triumphatis: conceditur Acilio Glabrioni de Antiocho, & Aetolis. Damocritus tamen Aetolorum dux, ab eo triumpho abfuit, qui fugâ elapſus ad Tiberim ſeſe gladio interemit. *Acilii Glabrionis triumphus.*

Aemilius Paulus primò rem malè in Luſitaniâ geſſit amiſſis ſex millibus ſuorum: ſed eam maculam mox ſuâ virtute deleuit, fecitque milites ex damno ſuo cautiores, & generoſiores. *Æmilius Paulus Ligures vincit.*

OLYMP. CXLVII. ann. 4.	*Mundi* 3865.	Vrb. Cond. 565.

Roma hoc anno habuit Conſules, M. Fuluium Nobiliorem, & Cn. Manlium Volſonem: huic Aſia, illi Ætolia ſorte obuenit. Tum enim Aetoli reiecti erant à Senatu, atque hoſtes iudicati. Legati deinde ab Eumene, & Rhodiis diſceptantes auditi. Sic eorum ſapienter compoſita lis, vt vrbes quæ Attali fuiſſent, ab Antiocho occupatæ, Eumeni redderentur; quæ Antiochi fuiſſent, Rhodiis cederent. Denique affuere Antiocheni, quibus pax confirmata eſt. 12. conditionibus ſatis acerbis. Aetoli denuo adhibuere deprecatores Athenienſes, & Rhodios, & ægrè auditi Philippo eis reſiſtēte. Fuluius Conſul intereà Cephaleniam occupat, & Ambraciam capit, magno labore, nec ſine periculo; tandemque dat Aetolis pacem conditionibus ſatis duris, ſed quam iidem à Senatu non impetraſſent: ita iis domitis eſſe ſubactiſque profuit. *Legationes auditæ Romæ.*

Gallogræci à Manlio victi. Manlius alter Conſul Gallogræcos aggreditur. Toliſtobogij, & Trocmij refugerunt in montes Olympum, & Taganam; ſed hic ſagittis & jaculis confixi, tandem fugati ſunt, eorumque cædes incredibilis facta; nihilominùs quadraginta millia capta ſunt. Deinde contra Tectoſages Ancyram venit; vbi vxor reguli cuiuſdam paſſa vim à centurione, dum ſe redimit auro, quod ſerui detulerant ſtupratorem ab iis occidi juſſit, eiuſque caput ad maritum detulit. Tectoſages autem dum pacis commercia ſimulant, Romanos inuadunt ex inſidiis, atque vniuerſos trucidaſſent, niſi à Tribunis malo ſubuentum eſſet. Tum ergo oppugnantur in monte, indeque deturbantur, funduntur, capiuntur; reliqui trans Halym fluuium fugiunt. Mittunt inde legatos ad Conſulem, & Romam; mittit & Ariarathes Cappadox petiturus veniam ob auxilia Antiocho præſtita; omnes mulctati pecuniâ, cujus jam auidior erat Populus Romanus. Itaque iis non data, ſed vendita pax.

L. Scipio de Antiocho triumphat. L. Scipio de Antiocho magnificè triumphauit pridie Kal. Martias menſe intercalario, de quo conſule Cenſorinum; huius non leuis pars Africanus fuit, vt legatus Ducis & fratris pompam cohoneſtans. Antea quoque nauali triumpho inuectus erat Aemilius Regillus, Antiochus enim Magnus multiplicis triumphi materies eſſe debuit.

Bœbius à Liguribus cæſus. Bœbius Prætor dum proficiſcitur in Hiſpaniam, à Liguribus cum ſupplemento deletus fugit Maſſiliam, vbi ex vulneribus obiit. Ei ſuffectus eſt ex Etruriâ P. Iunius Brutus.

Æmilius rem bene gerit in Luſitanos. Aemilius Paulus cladem anni ſuperioris correxit, & collecto raptim exercitu, Luſitanos aggreſſus eorum duodeuiginti millia cecîdit, cepit tria millia, & trecentos, eorum expugnauit caſtra; ita denique eos retudit, vt ab iis ſe quondam victum eſſe meritò poſſet inficiari.

Diſſident inter ſe Achæi, & Lacedæmonij

quia

quia hi ab illis eorumq; duce Philopæmene vexabantur. Miſeri ergo confugiunt ad Romanos, eorumque ſocietati ſe cupiunt adjungere; ideoq; iis Achæi minitantur bellum: inhibuit Nobilior, & populum vtrumque Romam mittere legatos iubet; quo ipſe quoque venit de Aetolis triumphaturus, quos ad petendam quamlibet pacem impulerat. *Nobilior de Ætolis triũphat.*

OLYMP. CXLVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 1. 3866. 566.

Conſulibus M. Liuio Salinatore, & M. Valerio Meſſala, Manlius Proconſul ordinatis in Aſiâ rebus, & pace Antiochi cum decem legatis recognitâ, conſciſſaque aut incenſâ eius claſſe ad terrorem, & Elephantis traditis Eumeni, redit Romam. Verùm in itinere eius impedimenta Thraces adoriuntur, vti creditur, non inconſulto Philippo; in hoc tumultu Q. Minucius Thermus, vnus ex legatis decem, cæſus; nocte ſuperueniente Thraces, non metu, ſed quia prædæ ſatis collegerant, receſſerunt. *Manlius rediens male acceptus à Thracibus*

Legati Achæorum, atque Spartanorum Romæ diſceptarunt; Senatus ita reſpondit, vt vtrique populo videretur adjudicaſſe litem; ſic Achæi ſibi permiſſos Lacedæmonios, Lacedæmonij in ſe Achæos nihil poſſe crediderunt. Itaq; Achæi creant Prætorem Philopœmenem, qui ducto in Laconicam exercitu multos interemit, muros Spartæ dirui juſſit, leges Lycurgi abrogauit, ſubſtitutis Achæorum inſtitutis, quæ poſteà à Romanis improbata ſunt, & prouiſum deinceps ne quid ſimile aut auderent Achæi, aut Lacedæmonij paterentur. *Achæi & Lacedæm. commiſſi.*

OLYMP. CXLVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3867. 567.

Hoc anno Antiochus Magnus moritur, ſed quo mortis genere non liquet. Plerique cæſum eſſe volunt cum exercitu, dum templum Dindymæi Iouis, aut Beli apud Elymæos in Suſianâ conatur diripere, concurſu in eum ab oppidanis *Moritur Antiochus Magnus.*

facto. Alij à ſodalibus quos in conuiuio tumulentus pulſauerat. Eo viri huius qui Orientem armis, Occidentem metu terruerat, magnitudo recidit.

Succedit patri Seleuc. Philopator. Succeſſit ei filius natu major Seleucus cognomento Philopator, Ioſepho σωτὴρ, Antiochi Epiphanis frater, tum Romæ obſidis. Seleuci huius regnum inglorium fuit, bellique à patre in Romanos imprudenter ſuſcepti pœnas luit.

Conſules huius anni M. Aemilius Lepidus, & C. Flaminius Nepos ambo ad bellum Liguſticum deſtinantur. Interceſſit Aemilius indignum vociferans Conſulem vtrumq; in Ligurum compingi valles, dum Proconſules in Aſiâ, Græciaque regnarent. Nihil tamen immutatum, juſſi ſunt tantùm Fuluius & Manlius exercitum reportare in Italiam, ne meritò Conſules queſti eſſe viderentur.

Triũphãt Manlius, & Fuluius. Manlius ergo redux petit triumphum: ſed repugnauere legati, & quod bellum inconſultò Senatu geſſiſſet in Gallogræcos, & quod impedimenta in Thracia perdidiſſet. Aegrè igitur triumphum obtinuit. Petiit quoque triumphum Fuluius; ſed huic interceſſit Tribunus Plebis M. Abutius, & aduentum Conſulis Aemilij, Fuluio inimiciſſimi voluit præſtolari. Sed tamen triumphauit; immò & è pecunia quam illaturus erat in ærarium ex Senatuſconſulto votos à ſe celebrauit ludos, non de hoſtibus modo, ſed de inimicis victoriam conſequutus.

Accuſatur Scipio Africanus. Duo Quinti Petilij Tribuni plebis P. Scipioni Africano dixere diem, eumque accuſauere peculatus, & quod filium ſuum ſine pretio recepiſſet ab Antiocho, & ab eodem plurimùm cultus eſſet. Adfuit Scipio, & vt aduerſarios refutaret, à ſe geſta commemorauit. Sequenti quoque die adſuit, ſed concionem monuit eo die ſe in Africâ viciſſe Annibalem; quare Romanos in Capitolium ad gratias inuitauit; itaque à populo Romano per omnia Deorum templa circum-

conductus eſt, majori propemodum gloriâ, quàm cum triumphauit. Poſteà tamen, dilato iudicio, exoſus haſce Tribunitias tricas ſponte Linternum exul abiit. Repreſſit etiam Tribunos, & magno pulſauit conuitio Tiberius Sempronius Gracchus, licet Scipioni priuatim inimicus, quare huic à bonis omnibus actæ gratiæ; indeque reconciliati ambo, & Gracchus Corneliam filiam Scipionis duxit, ex quâ duæ Reip. faces, ac propè funera duo Gracchi prodiere. *Sponte exulat Linterni.*

Africani quoque frater L. Scipio, accuſatus eſt à Catone, damnatuſque interuerſæ pecuniæ: cum duceretur in carcerem, interceſſit quoque eius inimicus Gracchus, idque factum, ac vim oratione ſuâ Scipio Naſica diſcuſſit: cum tamen quæſtores ex Prætoris ſententia inuolaſſent, in eius bona, innocens ex paupertate apparuit, magnâ cum infamiâ Q. Terentij Culeonis iudiciis, majore in Catonem inuidiâ. *Accuſatur quoque L. Scipio.*

Ligures hoc quoque anno cis & trans Apennium à duobus Conſulibus domiti, & armis exuti. M Furius materiam belli, ac gloriæ quærens cum quietos, & inſontes Cenomanos ſpoliaſſet armis, hi apud Senatum queſti, judice Aemilio Conſule arma receperunt, cum innocentiæ ſuæ publico teſtimonio. *Ro. æquitas.*

OLYMP. CXLVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3868. 568.

Annus hic Conſules habuit Sp. Poſtumium Albinum, & Q. Marcium Philippum. Hic progreſſus in Ligures Apuanos, eos dum quærit in ſaltibus ſuis, quatuor ſuorum millia amiſit, & aliquot ſigna; atque ex eâ expeditione nihil retulit, niſi quod ex eius nomine ad perpetuam infamiam, hic ſaltus eſt Marcius appellatus. *Marcius Philippus Conſul re malè gerit in Ligures.*

C. Catinius in Hiſpaniâ Vlteriore Luſitanos vicit ſemel, & iterùm; ſed ad Aſtam oppidum dum muros ſubit incautiùs, lapide ictus paulò poſt obiit. L. Manlius in Citeriore cum Celtiberis, bis pugnauit; primû incertâ victoriâ, deinde *In Hiſpania Rom. bene bella ſuccedunt.*

ad Calagurrim tam inſigni, vt tum hoſtes debellari potuerint, niſi ſucceſſoris expectatio conatus eius repreſſiſſet.

Bacchanalia Ro. abolita.

Tum Bacchanalia Græcum ſacrum nocturnumque multis flagitiis infame abolitum Romæ. Multi hic ingenui pueri multæ matronæ ad vlulatus, & Cymbalorum, Tympanorumque pulſus inuitis ſtupris corrumpebantur: hæc initiandi primùm patiebantur, mox infanda faciebant. Qui autem minus dedecoris, ac turpitudinis patientes erant, vti victimæ cædebantur, poſteà ſic abrepti machinis, vt eorum nihil extaret, & quaſi rapientibus Diis exterminabantur. Res detecta eſt ab muliercula Ebutio adoleſcenti, ab hoc, Senatui, qui negotium diligentius inueſtigauit, detectos meritis ſuppliciis affecit; multi tamen fugêre, aliqui etiam ſibi intulere manus; ſicque hæc nequitiæ, ac improbitatis officina penitus ſublata eſt.

OLYMP. CXLVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. *3869.* *569.*

Legationes Romæ in Philippum.

Conſulibus Appio Claudio Pulchro, & M. Sempronio Tuditano Legati Eumenis, itemque Theſſalorum, ac Perrhœbiorum in Senatu de Philippo queſti ſunt, hi quod eorum vrbes poſſideret, ille quod Ænum, & Maroneam in Thracia ambiret. Criminationes diluere conati ſunt legati à Philippo miſſi; nihilominus Senatus in Theſſaliam legatos ire juſſit, quorum Princeps Q. Cæcilius Metellus, à quibus ad Theſſalica Tempe res agitata eſt, Philippo etiam intentante minas, quas legati moderatione ſua ac ſapientiâ prudenter eluſere.

Ligures domiti à 2. Coſſ.

Conſules duo in Ligures profecti, incendio ſibi viam in ſaltus aperuere ſine periculo, bellique autores deprehenſos ſecuri percuſſerunt ſatis fuit, hoc ſupplicium ad eos continendos, jam incendio ſyluarum ſuarum territos.

Tumultus Apuliæ repreſſus.

In Apuliâ L. Poſtumius Prætor paſtorum, ſeruorumque tumultum ſeuerâ quæſtione, & ani-

animaduerſione repreſſit, & paucorum pœnâ, multorum vitæ, ac ſanguini pepercit.

L. Manlius ex Hiſpaniâ redux, Triumphum petiit, obtinuit tantùm Ouationem, ob res præclarè geſtas triumpho digniſſimus; ſed huic in Hiſpaniâ bellorum & victoriarum obfuit multitudo, & nimis crebra materies triumphorum. *Manlij Ouatio.*

In eadem Hiſpaniâ Prætores duo L. Calpurnius, & L. Quintius primùm infœliciter ad Toletum pugnauerunt: poſteà ad Tagum nobilem retulere victoriam, caſtris etiam hoſtium potiti, ex quorum 35. millibus vix quatuor millia in propinquum collem effugerunt. Ita non tantùm bellum, ſed etiam belli materiam ſuſtulerunt. *Dubio marte in Hiſpania Rom. pugnat.*

OLYMP.CXLIX.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*1.	3870.	570.

In hunc annum quartum Seleuci Philopatoris cadunt Heliodori plagæ quarum meminit ſacer textus cap. 3. libri ſecundi Machabæorum. Simon quidam præpoſitus templi de Tribu Beniamin vir ſceleratus & audax cum Oniâ tertio Summo Pontifice litigans, abeo ejectus ex vrbe, venit ad Apollonium Cœleſyriæ ac Phœnices præfectum, eique indicauit in templo theſauros eſſe, qui fiſco commodè poſſent adjudicari. Ea re ad Seleucum delatâ mittit Hieroſolymam Heliodorum negotiis ſuis præpoſitum. Is licet admoneretur ab Oniâ theſauros illos eſſe Dei, pauperum, & quorumdam priuatorum, pergit nihilominus, & Regis mandata per ſatellites ſuos exhauriri curat. Veritus ſeditionem Pontifex & ciuitas vniuerſa ſquallore luctuque confecta recurrunt ad Deum, qui neque ſibi, neque ſuis defuit. Ecce enim equus terribilis cum ſeſſore ſpecie humanâ auguſtiore in Heliodorum irruit, & equi calcibus obterendum objicit. Aderant & pedites duo eiuſdem cum equite majeſtatis, qui in proſtrati Heliodori latera loris acerbè ſæuierunt. Ereptus ex eorum manibus *Heliodorus diuinitus multatus, & emendatus.*

à Pontifice prædo exanimis & geſtatus in ſellâ mortui potiùs quàm viuentis ſpeciem exhibebat. Verùm cum pro eo Pontifex oraſſet, valetudini reſtitutus eſt, & admonitus ab iiſdem iuuenibus quibus dederat pœnas, vt gratias ageret Oniæ, verbera & plagas præmij loco duxit, qui mortem certiſſimam expectabat. Itaque Heliodorus rediens ad Seleucum Dei Hebræorum factus eſt præco, orauitq; Regem vt ſimilem ſuis hoſtibus committeret prouinciam. Verùm hoc portentum reddidit Simonem deteriorem; jactauit enim hæc à Pontifice conficta eſſe, pluſque in illum maleuolentia in Oniam potuit, quàm hominis Ethnici vapulantis, vimque diuinam in ſuo ſupplicio admittentis, teſtimonium.

Philippus in Maronitas ſæuit.

Romæ Conſulatum inierunt P. Claudius Pulcher & L. Porcius Licinius, hic Plebeius, ille patricius à fratre ſuo Appio Claudio magna prenſatione & ambitu promotus. Idem Appius Exconſul Princeps Legationis miſſus eſt in Macedoniam à Senatu, vt Philippus ad vrbes reddendas compelleretur. Rex furore percitus in Maronitas iram ſuam effudit, & Thracibus in hanc vrbem cum Caſſandro Maronita ſed ſibi acceptiſſimo, & Onomaſto oræ maritimæ præfecto immiſſis, in principes ciuitatis ſibi aduerſantes ſæuiit multoſque trucidauit. Cum id factum Philippus inficiaretur, & eluderet, Appius Caſſandrum, & Onomaſtum cædis autores dedi jubet Romam ſubmittendos. Rex offert Caſſandrum, negat Onomaſtum penes ſe eſſe, legati ab eo quaſi facinoris reo diſceſſere.

Spartani Achæorũ iugo eximuntur.

Inde vti juſſi erant, legati veniunt in Peloponneſum, & ad conuentum Achæorum, vbi Prætor Lycortas factum in Lacedæmonios probare conatus eſt, & quædam de Romanis dixit, quæ à ſuis, non ab aliis probarentur. Verùm Appius eum monuit, ſponte vt faceret, quò per vim adigendus eſſet; quod cum gemitu audierunt Achæi, & rogarunt Romanos vt de

Spar-

Spartanis prout liberet ſtatuerent, facti jam ex neceſſitate iuſti, atque obſequentes.

Geſſere hoc anno Romæ cenſuram M. Porcius Cato, & L. Valerius Flaccus, plurimis metuendam. Et verò ſeptem mouerunt Senatu, & in iis L. Quintium Flaminium T. Quintij fratrem, quia Conſul in Gallia orante ſcorto Placentino (alij Catamitum Pœnum ſubſtituunt) in conuiuio reum, aut transfugam ſecuri percuſſiſſet. Alij cæſum illum volunt fuiſſe nobilem Boium transfugam cum liberis ad Romanos, & eorum opem implorantem ipsâ Conſulis manu interemptum. Sed quid opus amplificare factum, quod ex ſe ſatis habuit atrocitatis? Cato inſuper L. Cornelio Scipioni Aſiatico publicum ademit equum, dum equites recognoſcit; ex quâ tamen ſententiâ plus dedecoris judex, quam damnatus tulit. *Cenſura Catonis & Valerij Flacci metuenda.* *Scipioni Aſiatico equus ademptus à Catone.*

Annibal à Romanis petitur ab Antiocho. Monente Rege ille fugit in Cretam, vbi quietè vixit, repoſitis amphoris plumbo deaurato plenis in Templo Dianæ quaſi pignoris loco. Sed aurum ſuum in ſtatuas callide infuderat quas ipſe ſecum extulit. Pergit itaque ad Pruſiam Bithynum qui tum cum Eumene gerebat bellum. Terreſtri prælio Eumenes victor fuit, nauali victus eſt ab Annibale, qui fictiles lagenas ſerpentibus plenas in naues Eumenianas iniecit; dum ergo ſibi milites à reptilibus cauent, Pruſiæ victoriam reliquere, & de Annibale admirationem. *Annibal fugit in Cretam, inde ad Pruſiam.*

CAPVT VIII.

DECAS OCTAVA.

Ab anno 3870. *ad* 3880.

OLYMP.CXLIX.	*Mundi*	Vrb Cond.
*ann.*2.	3671.	571.

Onias Pontifex Simonem exagitat.

ONias Pontifex adit Seleucum Regem vt Simon ille publica religionis peſtis Hieroſolymis ejiceretur, neque fultus autoritate præfecti Cœleſyriæ popularium ſuorum conatus eluderet. Id videtur Onias per Heliodorum obtinuiſſe, & hunc ei fauiſſe apud Regem, cuius precibus vitam impetrarat.

Legationes Romæ in Philippũ auditæ

Legationes hoc anno multæ miſſæ ſunt Romam aduerſus Philippum, quas Senatus putauit non negligenter audiendas eſſe. Querebatur ſupra reliquos eminens Eumenes, non eſſe deducta ex Thraciâ præſidia, immò Pruſiam eius viribus adjutum eſſe; alij multa eiuſdemmodi in eum congerebant, quibus permotus Philippus Demetrium filium Romam miſit in cuius gratiam multa Senatus condonauit patri, ſed ita condonauit, vt hic intelligeret ſe hæc filio ſuo debere, quod demum adoleſcentem optimum, in vltimam perniciem impulit Miſſi quoque ad Pruſiam Legati T. Quintius Flamininus, Lucius Scipio Aſiaticus, & P. Scipio Naſica, qui eius controuerſias cum Eumene componerent, & dedi ſibi poſtularent Annibalem, cuius odium nullis cladibus, neque ſuis, neque alienis comprimebatur

Caſus Philopœmen à Meſſeniis.

Poſtremus hic annus Philopæmenis fuit, iſque Achæorum Reip. tanti viri jacturâ luctuoſus. Dinocrates cum Meſſeniis Coronam occupare moliebatur; eam vt defenderet perrexit febre licet implicitus Philopæmen, cum ciuium

ſuorum nobiliſſimis. Et primo impetu Dinocratem auertit in fugam; ſed pluribus in eius agmen irruentibus, recipit ſeſe, & ne circumfunderetur agmen, recipit ſe per impedita loca. In hoc regreſſu dum claudit agmen, ac ſæpe vultu conuerſo hoſtem repellit ac detinet, ab equo ſuo effuſus eſt, & captus Meſſenem eſt pertractus in vinculis & cum contumeliâ: inde datus in carcerem teterrimum, quem Meſſenij Theſaurum vocabant, vbi juſſu Dinocratis venenum haurire compulſus eſt annos natus 70. vir cuius fortitudine Acheorum Reſp. ſtetit, & ſi hæc tuliſſent tempora, toti Græciæ imperaſſet.

Obiit & hoc anno P. Cornelius Scipio Africanus Linternis, vbi & ſepeliri voluit, & tumulum ei ab vxore excitari, ne eius oſſibus ingrata patria frueretur. Huic Roma debuit incolumitatem ſuam, & extractum ex Italiæ viſceribus Annibalem, cui ejiciendo debellandoque par vnus fuit, & quem ſi viciſſet Annibal, vt ipſe fatebatur, ſe Alexandro Magno antepoſuiſſet.

Moritur Linternis Africanus

Rediit ad patrem Demetrius cum Q. Marcio legato, omniumque in ſe Macedonum oculos conuertit, ac beneuolentiam, ob impetratas gratias, jam Philippo denegatas. Hæc Perſei fratris in eum odia concitarunt, qui licet natu major (quod tamen aliqui negant) erat tamen eo Demetrius illuſtrior, ac vultu patrem referens, vtpote ſuſceptus ex legitimâ, nobilique matre, cum ille ſuſceptus eſſet ex Gnathenio Argiuâ ſaltatrice, & nihil ſimilis patri. Veritus ergo Perſeus ne ſibi frater dignior anteponeretur, ſuſpiciones de eo patris, fouit & auxit. Philippus autem vt Demetrium deprimeret de fratris eius nomine Perſeidem vrbem in Thraciâ condidit, oſtenditque paſſim, quam infenſo eſſet in Romanos animo, qui filium odiſſet amore digniſſimum, quod à Romanis amaretur.

Demetrius Ro. acceptior fit inuiſus patri per fratrem Perſeum.

Conſules huius anni fuere Q. Fabius Labeo

& M.

Ro. in Gallos Tranſalpinos æquitas.

& M. Claudius Marcellus. Hic in Gallos Alpes tranſgreſſos, & jam ſtatuentes vrbem mouit; at illi non expectata vi, ſe Conſuli dedidérunt; pacem orantes. Eis erepta ſunt arma, & poſtea vnde venerant redire juſſi. Queſti ſunt illi in Senatu; reſpondere Patres inconſulto Populo Romano vrbem ab iis condi non debere; reddi tamen eis arma juſſere, & in patriam per legatos reduci; quos muneribus cumulatos Galli remiſere, ſapientiã Romanorum ac æquitatẽ collaudatã.

OLYMP. CXLIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3872. 572.

Romæ variæ legationes auditæ.

Auditæ ſunt in Senatu Eumenis, Pharnacis, Rhodiorum, Achæorum, Lacedæmoniorum ac Philippi Legationes. Prouiſurum ſe Eumeni promiſit Senatus, miſſis legatis: Achæos paulò durius habuit, & vicinis populis ab iis deficiendi quaſi poteſtatem fecit: laudatus Philippus quod paruiſſet, admonitus, ne quid eiuſdemmodi tentaret. Exinde hic odioſus ſuis cœpit eſſe cum ob populorum tranſmigrationes, tum ob crudelitatem quâ in ſibi ſuſpectos ſæuiit, nec iis nec eorum liberis parcens. Eam porro mulier Theſſala Philoxena famoſam reddidit, & in Philippi familiam ſuis imprecationibus diras accerſiit, quas inanes non fuiſſe oſtendit euentus.

Philippus ſuis odioſus.

Perſeus Demetriũ patri ſuſpectum reddit.

Eodem anno Perſeus Demetrium patri ſuſpectum reddidit, quaſi illum interimere voluiſſet in luſtratione exercitus Macedonici. Quare deinceps Philippus Perſeum vt regni ſucceſſorem, Demetrium vti excluſum reſpexit; immò & Legatos Romam miſit qui de eo curioſiùs inquirerent; qui à Perſeo labefactati pecuniã, jam præcipitem juuenem impulere.

Achæi Prætore ac duce Lycortã in Meſſeniorum agrum irrumpunt, eorumque fines fœdiſſimè vaſtant, ac tandem eos ad deditionem compellunt. Dinocrates, & quotquot in necem

Phi-

Philopæmenis conſenſerant, ſibi mortem conſciuerunt; qui vinxerant, compedibus aſtricti ſunt. Corpus Philopæmenis magnâ pompâ combuſtum, cineres repoſiti in vrnâ pretioſâ relati ſunt in patriam, adeo vt non pompa funebris, ſed triumphus videretur. Denique tot in eum honores congeſti, vt ne diuinis quidem parceretur, quibus mortis ejus deleretur infamia. Tum quoque Sparta in concilium Achæorum recepta, quod ei fauere Romani viderentur, eamque magis habere ſociam, quàm à ſe diſtractam Achæi maluerunt.

Achæi de Meſſeniis pœnos exigunt ob cæſū Philopæmenē.

Conſulibus L. Æmilio Paulo, & Cn. ſeù M. Bœbio Tamphilo mortuus eſt Annibal, quem à Pruſia, T. Quintius Flaminius repetebat. Eum offerre Romanis Pruſias recuſauit hoſpitem ſuum, capi tamen ab iis permiſit. Struxerat hic ille in terrâ quæ Libyſſa dicebatur domum, cui ſeptem exitus eſſent, & ex iis quidam occulti. Cum igitur accepiſſet à puero ſuo, omnes illos exitus armatis ſeptos eſſe, venenum quod ſemper gerebat ſub anuli gemmâ, ſtatim hauſit; alij juſſiſſe volunt ſeruum ipſi conſtringere gulam, eumque ſuffocare, alij taurinum ſanguinem calidum ebibiſſe. De annis ejus vitæ dubitatur; cum ei quidam 70. tribuant, alij meo judicio veriùs 64. Vir dignus orbis imperio ſi aliam à Carthagine patriam, aut alios à Romanis hoſtes nactus eſſet, neque poſthabendus Pyrrho, aut Alexandro, vt ſentiebat ipſe, ſed longo jis interuallo anteferendus.

Moritur Annibal in Bithynia.

OLYMP. CXLIX. *ann*. 4. — *Mundi* 3873. — Vrb. Cond. 573.

Bellum in Aſiâ geſſere Eumenes, & Ariarathes, cui Pharnaces adjunctus eſt. Induciæ mox inter illos initæ quando Attalus alijque fratres Eumenis Romam perrexere, vt ejus cauſam tuerentur, Romanorum vti Demetrius fecerat, prenſarent amicitiam, quæ illis longè quàm Demetrio fœliciùs ceſſit.

Bellum Regum Aſiaticorum.

Obiit

Moritur Ptol. Epiphanes. Obiit hoc anno in Ægypto Ptolemæus Epiphanes, miniſtrorum ſuorum, ambitione, & exitu, quam regno ſuo, ac morte celebratior. Huic ſucceſſit Ptolemæus Philometor, ita dictus quod eum mater odiſſet, ac paulò ante mortem patris in Cyprum relegaſſet, antepoſito huic fratre Alexandro. Sed ille ab Alexandrinis inuitâ matre Cleopatrá reuocatus eſt, dataque ei vxor de more ſoror; neque patre ſuo melior, neque fortunatior.

Ingauni victi ab Æmilio Paulo. Ingauni Ligures in Proconſulem Æmilium Paulum bellum mouent, eumque primò ſpecie legationis decipiunt, & oppugnant caſtra, non ſine eius periculo. Sumit ille animos ex deſperatione, cum obſeſſus à nemine juuaretur. Remittente ergo oppugnatione in hoſtem erumpit, eorum 15 millia cædit, capit 2500. & intra tres dies ad deditionem omnes cogit. Emiſſæ circa idem tempus ex ora Liguſtica 32. Piratarum naues, a C. Matieno captæ, terrâ marique pacata Liguria; ſic de ea triumphauit Paulus, vt nullus deinceps ex eâ triumphus ſperaretur.

Libri Numæ inuenti combuſtiq; Conſulibus P. Cornelio Lentulo Cethego, & M. Bœbio Tamphilo, ſeu Pamphilo, ſuperioris Conſulis fratre, in agro L. Petilij ſcribæ inuenti ſunt vel à foſſoribus, vel eluuie, libri Numæ (eius corpore nuſquam comparente) in duabus arculis lapideis, cum plumbeis operculis. Eos libros cum legiſſet Q. Petilius Prætor jurauit eos pernicioſos eſſe, irreligioſos, atque comburendos, & huic juranti à Senatu habita fides. Itaque à victimariis cremati, aut omnes, aut ſaltem Græci; erant enim 7. Græci totidemque Latini. Hos magicos fuiſſe ſuſpicio eſt, ex quibus de eorum autore judicium feres.

In Hiſpania Romani benè gerunt. Res quoque bene geſta à Q. Fuluio Flacco contra Celtiberos, multa eorum millia cæſi, capta Contrebia, iterumque victi hoſtes. Neque minùs fœliciter pugnauit aduerſus Luſita-

nos

nos Manlius, vt Pinarius in Corſos. Bellum etiam inter Pœnos atque Maſſiniſſam terminatum Romanis autoribus; quorum vrbem adeo tetra lues afflixit, vt ægrè milites conſciberentur, vix tumulandis mortuis, viui pares eſſent.

OLYMP. CL.	Mundi	Vrb.Cond.
ann.1.	3874.	574.

Exules Lacedæmonij apud Romanos de Achæis queruntur, illorum ſuſcipitur cauſa, & ab Achæis facta damnantur. Itaque horum Reſ publica declinare cœpit, orbata ſuo Philopæmene, qui dum vixit Achæorum vita fuit. *Achæorũ reſp. declinat.*

Demetrius quibus poteſt modis patrem ſibi placare ac demereri ſtudet; fruſtra, obluctante Perſeo. Philippus comite Perſeo Æmum montem editiſſimum conſcendere cogitat, vt inde viam per Illyricum, & Iſtriam in Italiam exploraret; remittitur in Macedoniam Demetrius, cui datur comes, & excubitor Didas. Huic incautus iuuenis confidit, & fugæ ſuæ ad Romanos conſilium aperit, de quâ ſtatim Philippus fit certior. Interim falſas litteras quaſi à T. Quintio in patrem Perſeus confingit, his miſerè Philippus adhibet fidem. Herodotus Demetrio fideliſſimus in quæſtione necatur; hic juſſu parentis Heracleæ in conuiuio venenum accipit, & patrem incuſans atque fratrem, ingeſtis tapetibus ſuffocatur. Mortis eius nuncius tantùm lætitiæ tum Philippo dedit, quantùm poſteà retecta fraus, mæroris inducet. *Demetrius ſ ſu Philippi tollitur.*

Conſulatum huius anni obtinuere A. Poſtumius Albinus Luſcus, & C. Calpurnius Piſo. Hunc Quarta Hoſtilia vxor occidit, vt per Vitrici mortem Q. Fuluius Flaccus jam tertiùm repulſam paſſus in comitiis fieret Conſul. Importuna mulier affecta ſupplicio, filium ſuum Conſulem non vidit. *Hoſtilia maritum Conſ. necat.*

Hoc anno tranſlati ſunt in Samnium Apuani Ligures, datâ eis à Senatu pecuniâ, & commeatu, per Proconſules Cornelium, & Bœbium. *Tranſlati in Samniũ Ligures.*

His,

His, licet bellum confeciſſent ſine ſanguine, de Apuanis tamen domitis, nouo more triumphus conceſſus eſt: hoc anno primùm non fortitudo tantùm, ſed & prudentia à Senatu digna triumpho judicata eſt. Iiſdem paulò poſt in Samnio comites dati Apuani alij ad fluuium Macram, quos Poſtumius armis poſitis ad deditionem compulerat. Iis quoque externus diuiſus eſt ager, vt rebellionis, ſicut & patriæ obliuiſcerentur.

In Gentiũ querelæ. Q. Fuluius Flaccus de Celtiberis triumphauit. Tumque perlatæ in Gentium Illyricorum Regem querelæ ob latrocinia, & multis Romanis atque Latinis factas injurias. Dicebatur hic in Corcyra eorum quoſdam retinere in vinculis, & legatis negaſſe adeundi ſui facultatem. Cum hic miſiſſet legatos qui facta iſta excuſarent, inſtarentque accuſatores, nihil certi Gentio reſponſum, donec eius pateret innocentia.

OLYMP. CL.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3875.	575.

Eumenis fratres Romæ magnificè ſuſcepti. Eumenes recreatus ex morbo periculoſo mittit fratres omnes ſuos Romam, vt eius cum Pharnace, & Ariarathe controuerſias dirimerent. Suſcepti ſunt Romæ magnificè, & à priuatis qui eos bello Antiocheno nouerant, & à Senatu qui eis legatos pollicitus eſt magnos huius pacis arbitros, & ſi hi nihil conficerent, Populum Romanum auxiliatorem.

Lacedæmoni exules reſtituti. Callicrates Prætor Achæorum exules Lacedæmonios reſtituit, quos opprimi Romani non ſinebant; idque ſponte præſtare viſus, quò mox neceſſario adigendus erat.

Ligures triumphati. Conſules huius anni creati ſunt L. Manlius Acidinus, & Q. Fuluius Flaccus. Hic de victis Liguribus triumphauit, & is honos gratiæ potiùs, quam merito rebuſque geſtis conceſſus eſt.

Cenſura illuſtris. Cenſores electi M. Æmilius Lepidus Pontifex Maximus, & M. Fuluius Nobilior inimici, opera Q. Cæcilij Metelli reconciliati illuſtrem

multis

multis egregiis monimentis Cenſuram reliquerunt, quæ ſanctæ huius concordiæ, ſuique victoriæ fructus extitere.

Bellum feliciter adminiſtrarunt in Hiſpania proprætores L. Poſtumius, & T. Sempronius Gracchus. Ille bis fortiter cum Vaccæis pugnauit: hic oppida Celtiberorum trecenta deleuit, quatuor nobiles ciuitates cepit. Quando & Galli Alpes tranſgreſſi locum quem incolerent à Senatu petierunt; ſed per Q. Fuluium remiſſi ſunt pœna inſuper iis imperata qui tranſmigrationis autores extitiſſent. Tanta erat id temporis etiam apud Barbaros Romani nominis autoritas, & potentia.

In Hiſpania feliciter Ro. pugnant.

OLYMP. CL.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 3.	3876.	576.

Demetriade hibernans Philippus ſui Demetrij ſeriùs agnouit innocentiam, quam Antigonus, Antigoni Tutoris ex fratre nepos tandem detexit. Litteræ falſæ quaſi à T. Quintio datæ per Xychum ſcribam patefactæ ſunt, Philocles quæſtione tortus omnia aperuit, Apelles in Italiam fugit. His agnitis Perſeus à patre quantùm poteſt recedit & in Thraciam ſe recipit non fugiens ſed ſimilis fugienti, & ſpeciem timentis tantùm præ ſe ferens, quia res ſuas collocarat in tuto. Philippus tamen Antigonum ſibi ſucceſſorem deſtinat, & percurrens vrbes Macedoniæ, eum omnibus commendat. Sicque Antigono ceſſiſſet regnum, Perſeo exautorato, niſi maturiùs quàm par eſſet Philippus objiſſet. Is enim Amphipoli diem clauſit extremum; at ſalus eius depoſita à Calligene medico ſtatim denunciata Perſeo, immò tantiſper cælata mors, dum ipſe adeſſet. Igitur ille non expectatus adueniens fautores Antigoni oppreſſit; Hic autem jam à Philippo ad Baſtarnas præmiſſus erat. Itaque Perſeus partum fratricidio regnum, etiam contra patris voluntatem inuaſit; quod ſibi à Romanis confirmari petiit, nec hi recuſarunt, quia

Demetrij ſerius agnita innocentia.

Philippus omiſſo Perſeo ſibi Antigonum ſucceſſorem deſignat.

quia nonniſi maximo conflato bello, poterat denegari.

Bellum in Iſtros. Romæ Conſulibus M. Iunio Bruto, & A. Manlio Volſone bellum ab eodem Manlio ſuſceptum eſt aduerſus Iſtros. Is ad fluuium Timauum caſtra poſuit, adjutus nauibus C. Furij eò commeatum deferentis. Sed Carmelus Regulus cum ſuis Iſtris intentus vt noceret Romanis, eorum caſtra nocturno, ac repentino incurſu turbauit. Ea ſunt à Romanis flagitiosè deſerta, rebus omnibus plena ob commodiſſimam ſubuectionem. In iis ergo caſtris dum pergræcantur victores, Romani in eos irruunt, & eorum octo millia cedunt. Rex temulentus equo impoſitus ægrè auffugit. Nuncius primæ cladis turbauit Romam, & magnam Manlio conflauit inuidiam, quod inconſulto Senatu bellum Iſtris intuliſſet: ſed ad victoriæ nuncium omnia placata, ei inſuper prorogatum imperia, quia ignominiam cum fœnore ſarciſſe videbatur.

Gracchi & Poſtumij de Celtiberis & Luſitanis triũphus. Sempronius Gracchus, & L. Poſtumius de Celtiberis ac Luſitanis triumpharunt: Gracchus etiam vrbem Gracchurim de ſuo nomine condidit nobile victoriæ ſuæ monimentum, vnamque tot euerſis repoſuit.

Repreſſa Rhodiorũ in Lycios duritas. Motus etiam in Sardiniâ ad Senatum relatus, ad vicinos magiſtratus rejectus eſt. Scriptum autem pro Lyciis ad Rhodios quibus erant contributi, non placere ſibi eorum in ſubditos duritatem, ideoque legati miſſi qui rem inſpicerent, ſummo dolore, & iracundiâ Rhodiorum.

OLYMP. CL.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 4.	3877.	577.

Conſulibus C. Claudio Pulchro Gallia, T. Sempronio Graccho Sardinia obtigere. Concitatus enim fuerat in hac inſulâ motus, de quo T. Ebutius Prætor retulerat. In Prouinciam ſuam & in Iſtriam cum præceps aduenisset

Appius,

Appius, & inauſpicatò, redire in vrbem compulſus eſt, neque militi, neque Senatui probatus. Rediit tamen & comitatior & ſapientior, ac Neſatiam vrbem obſedit, à quâ flauium, ſtupentibus accolis, auertit: qui ex muro coram Romanis vxores liberoſque ſuos jugulabant. Vrbs tandem vi capta, Rex ſibi intulit manus, duæ vrbes Mutilia, & Faueria continenter occupatæ, reliquis deditis oppidis tota Iſtria pacata eſt. Inde victor progreſſus eſt in Ligures rebellantes. Quorum 15. millia interemit, ac totam prouinciam pacauit, de gente duplici magnificentiſſimum triumphum conſecutus, & lætiore belli fine, quàm principio.

Iſtria domita & pacata à C. Claudio Pulchro.

In Sardiniâ Sempronius duodecim millia Ilienſium, & Balarorum fudit, exuit caſtris, eorum arma Vulcano conſecrauit. Ei tamen imperium prorogatum, quia vtraque gens victa erat, non debellata.

Sempronius Sardos vicit.

Legati Romani veniunt Rhodum, ad quorum aduentum ciues tumultuantur. Remiſerunt ſtatim legatum Lycophronem qui Senatum doceret; multùm veriti, ne Lycij, quod erant interminati, rebellarent, & à Romanis eorum arma non improbarentur.

Legati Rom. veniunt Rhodum.

OLYMP. CLI. *ann.* 1. | *Mundi* 3878. | Vrb. Cond. 578.

Seleucus Aſiæ Rex reuocat fratrem ſuum Epiphanem Româ, eiuſque loco filium ſuum ἔτι νήπιον ſubmittit, vt ſub Romanis aſſueſceret, & inſinuaret ſe in eorum gratiam tum Regibus neceſſariam. Suſceptus ergo Demetrius, remiſſus Epiphanes; ſed hic in itinere Athenis audit fratrem ſuum per Heliodorum cæſum eſſe. Hic affectabat regnum vnde tamen depulſus eſt ab Eumene, & Attalo, qui Antiochum in fratris regnum reſtituerunt. Hic autem moderationis affectans laudem non ſe Regem, ſed Demetrij tutorem dixit; atque ob res placarè geſtas *Epiphanes* dictus, ſeu *Illuſtris*, à quibuſdam ta-

Seleuco cæſo ſuccedit frater Epiphanes Antiochus.

men

men *Epimanes* ob importunam crudelitatem, Iudæis notiorem.

Iaſō emit Sacerdotiū Oniæ fratris.

Iaſon, aliter dictus Ieſus Oniæ ſummi Pontificis frater, emit eius Sacerdotium, & poteſtatem conſtituendi Gymnaſij Epheborum, aut ad corporis exercitationem, aut ab abominandam libidinem, vnaque iura ciuitatis Antiochenæ talentis argentis 590 hoc eſt 2433000. Turonicis libris. Onias fugit Antiochiam ſecus Daphnem, non ſatis Hieroſolymis tutus vir optimus, ab homine qui tot crimina, vno crimine implicuiſſet.

Dardani de Perſeo queruntur.

Dardani Romæ queruntur de Perſeo, quod bella iis ſereret aduerſus Baſtarnas, Gallicam gentem, ſibique ac Romanis metuendam; ſed Perſeum oſtentabant longè magis vtriſque reformidandum, quod & legati Theſſalorum confirmarunt. Itaque miſſi A. Poſtumius, & aliquot alij, qui de hoc negotio diligentiùs inquirerent, atque ita prouiderent Dardanis, vt ſuis rebus magis præcauerent.

Moritur Romæ vterque Conſul.

Romæ Conſules electi Q. Petilius Spurinus, & Cn. Cornelius Scipio Hiſpalus. Hic ex Albano monte rediens toto corpore debilitatus, ad aquas Cumanas delatus, ibidem obiit. Et ſuffectus eſt Valerius Læuinus. Petilius in Ligures mouet, eoſque primo impetu delet ſed dum eos inſequitur vulneratus, eſt ad Baliſtæ, & Leti iuga, ac paulò poſt ex vulnere mortuus eſt. Fuit igitur hic annus gemini Conſulis morte luctuoſus.

OLYMP. CLI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann. 2.	3879.	579.

Conueniūt Pœni, & Perſeus.

Perſeus Carthaginem legatos mittit, quibus Senatus eſt noctu datus in Æde Æſculapij; legatos quoque Carthagine ad ſe miſſos Perſeus faſſus eſt; qui miſerant inconſtanter negarunt. Quare Romani cenſuerunt legatos mittendos in Macedoniam, qui conſilia Perſei ſubodorarentur, quod præſtitere C. Lælius, M. Valerius

Meſſala,

Meſſala, & Sextus Digitius; neque ſe fruſtra miſſos eſſe probauerunt.

Romæ tum Coſſ. erant M. Aemilius ſecundùm, & P. Mutius Sæuola, qui ambo tumultus Gallicum, & Liguſticum facilè oppreſſerunt. Sed Romanos major futuri belli quam præſentis vexabat cura. Baſtarnas enim & Dardanos inter ſe committebat Perſeus, eorumque damnis aut victoriis vti conabatur. Legati etiam ab eo miſſi excuſandi cauſa, eum non ſatis eſſe innocentem oſtenderant; atque ab eius ingenio quàm potentiâ (quamquam hæc negligenda non eſſet) ſibi meritò Romanus Populus reformidabat.

Perſeus Dardanos & Baſtarnas cõmittit.

OLYMP.CLI. *ann.*3. | *Mundi* 3880. | Vrb.Cond. 580.

Antiochus Epiphanes mittit in Aegyptum Apollonium, qui tutelam nepotis ſui Philometoris exigeret, ſed repellitur. Rex itaque Hieroſolymam venit, vbi ab impio Iaſone cum multo honore ſuſcipitur. Inde diuertit in Pheniciam, vt ibi pararet claſſem aduerſus Aegyptios, regnumque ſibi pararet armis, cuius adminiſtrationem non potuerat precibus impetrare.

Antiochus receptus Hieroſolymis.

Perſeus Dolopum quoſdam ſibi parere recuſantes, & de controuerſijs Romanos appellantes, vincit, & jugum Macedonicum ſubire cogit. Deinde cum exercitu ſine cuiuſquam damno per Græciam habet iter, inuitat Græcos omnes ſaltem litteris, & legatis vt deponant inimicitias, & ſecum ineant armorum ſocietatem. Ita multorum ſibi beneuolentiam parit, quorumdam etiam amicitiam, & conjunctionem.

Perſeus Dolopes ſubingat.

Tum etiam niſus eſt componere Athenienſium & Achæorum cum Macedonibus inueterata diſſidia. Iampridem enim erant hoſtili in ſe inuicem animo, ac ſeſe finibus ſuis excludebant, recipiebantque reos, ac fugitiua mancipia. Scripſit ad vtrumque populum accuratè Perſeus, ac pri-

Componere nititur Græcorum diſſidia.

primus ipſe fugitiuos omnes remiſit. In Achæorum Senatu lectæ litteræ quibus ſocietas petebatur, à pleriſque probatæ ſunt; ſed obſtitit Callicrates, docuitque è ſua Repub. eſſe à Romanis numquam diuelli. Poſtea in conuentu Megalopolitano licet ab eo excluſi eſſent, qui offenſionem Romanorum nimis verebantur, nihilominus decretum antiquatum non eſt de arcendis Achaiâ Macedonibus. Venerunt tum quoque in Macedoniam Romanorum legati, quos rejicere non eſt auſus Perſeus, iis tamen adeundi ſui poteſtatem numquam fecit, homo fallendi, actergiuerſandi ſcientiſſimus.

Magna peſtis in Italia. Conſulibus Spurio Poſtumio Albino Paululo, & Q. Mutio Scæuolâ grauis Peſtilentia ſæuiit, primùm à bobus exorta, quæ mortales plurimos, & maximè ſeruos ſuſtulit. Inſepulta vbique jacebant cadauera, canum ac vulturum præda, ſed plura tabes abſumebat, noua peſtilentiæ futura materies.

Onera ciuitatibus à Magiſt. Rom impoſita. Poſtumius huius anni Conſul cæteris deinceps Magiſtratibus præluxit, ad onera imponenda ciuitatibus ad quas diuertebant. Prænestinis enim quibus erat infenſus imperauit, vt ſibi de hoſpitio, jumentiſque prouiderent; vnde cæteris deinceps præbita eſt occaſio furandi, atque prædandi.

Cenſura grauis. Cenſores huius anni Q. Fuluius Flaccus, & A. Poſtumius Albinus, Senatu mouerunt L. Cornelium Scipionem, tum Prætorem Vrbanum immò & L. Fuluium Cenſoris fratrem. Cum iidem primi vias in Vrbe ſilice ſternendas, & extra Vrbem firmandas glareâ atque marginandas curaſſent, Romam & pulchriorem & aditu faciliorem reddidere.

De Celtiberis Ouatio Appi. Appius Claudius Celtiberos rebellantes deuicit, quindecim millia interemit, reliquos pacauit: quibus geſtis Ouans ingreſſus eſt vrbem, quia Romanos pudebat de eodem hoſte toties triumphari.

CA-

CAPVT IX.

DECAS NONA.

Ab anno 3880 *ad* 3890.

OLYMP. CLI. *ann.* 4. *Mundi* 3881. Vrb. Cond. 581.

EVmenes ipſe hoc anno Romam venit, denunciauitq; quanto apparatu, Perſeos bellum in Romanos moliretur. Itaque Legati Perſei auditi ſunt jam infenſis animis. Odium etiam in eum auxit Harpalus feroci oratione ſuâ in Senatu, quâ Perſeum nec optare bellum, nec timere profeſſus eſt, ſtatimque fugienti ſimilis regreſſus eſt in Macedoniam, tam exitu ſuo bellum minitans, quàm oratione.

Eumenes venit Romam.

Perſeus bellum in Ro. cogitat.

Conſulibus L. Poſtumio Albino, & M. Popilio Lænati attributa eſt Liguria. Lænas Ligures rebellantes vicit, victi ſine vllâ conditione dediderunt ſeſe; ſed ille iis ademit arma, vrbem diruit, eoſque ac eorum bona vendidit. Hæc ſeueritas in deditit ios à Senatu improbata eſt; itaque ab eodem reſtitui in libertatem juſſi antequam inde deportaret exercitum; quia ſemper parcere ſubjectis Romanorum conſuetudo fuit.

Ligures ſe dedunt, & malè accepti reſtituuntur.

OLYMP. CLII. *ann.* 1. *Mundi* 3882. Vrb. Cond. 582.

In Ægypto moritur Cleopatra; quâ ſublatâ Philometoris tutores ab Antiocho repetunt Syriam, Cæleſyriam, Phœnicem, & Iudæam; hic contra ſpe Ægyptum deuorarat. Quare primam expeditionem ſuſcepit in hoc regnum, & cum iis copiis quæ hoſti metum iniicerent; itaque Ptolemæi duces primo impetu vicit, quam victoriam ſecuta eſt multarum vrbium deditio, nominatim Mempheos, atque Peluſij.

Epiphanes Ægyptum ſibi vendicare parat.

Diſſidium in Ægypto. Acceſſit & externo bello domeſticum: Nam duo fratres Ptolemæus Philometor, & Euergetes parum conſenſerunt; quorum ille fugit ad Antiochum, hic cum ſorore Cleopatra ſe incluſit Alexandriæ. Antiochus ſtatim hanc vrbem obſidet: ſed cùm eſſet munitiſſima, & commeatu ac propugnatoribus abundaret, obſidionem ſoluere coactus eſt. Itaque Memphi, & reliquâ Aegypto, quæ ſe dediderant Philometori traditâ; Peluſio impoſuit præſidium; quando aditu & quaſi claue Aegypti ſeruatâ oſtendit, ſe non omnem regni hujus ſubeundi, atque ſubjugandi poſuiſſe voluntatem.

Perſeus Eumenem tollere conatur, & Rom. legatos. Perſeus Eumeni redeunti in Aſiam, & Delphis ſacrificare volenti ſtruit inſidias, atque deprehenſum in anguſto loco per Cretenſem vnum, & tres Macedonas ſicarios ſaxis obruit, ac ſemiuiuum relinquit; vnde mors eius Romæ, & in Græciâ, Aſiaque vulgata eſt. Id acriter Romanos pupugit, ſed hoc etiam acriùs. Conatus eſt enim corrumpere Rammium ciuem Brunduſinum Romanorum & Regiorum legatorum hoſpitem, vt veneno quotquot poſſet Romanos tolleret, ſubmiſſo etiam veneno præſentiſſimo: ſed Rammius hoc conſilium aperuit C. Valerio, ac Senatui. Itaque Populus Romanus deinceps non putauit agendum cum Perſeo, vt cum Rege, ſed cùm publico humani generis inimico.

Ro. legati malè habitia Perſeo. Agebant etiamtum apud Perſeum Romanorum legati Cn. Seruilius Cæpio & alij, qui diu excluſi, tandem obiter admiſſi ſunt, vt Regem in Romanos debacchantem audirent, eorumque ſocietati impotentiſſimè renunciantem: quæ jam inclinantem in bellum Macedonicum Populum Romanorum impulerunt.

Romæ Conſulatum iniere C. Popilius Lænas, & P. Aelius Ligur, de quibus nihil præter nomen faſtis adſcriptum inuenimus.

Venerunt denique hoc anno Carthaginienſium

ſium Legati, quærentes de Maſſiniſſâ, à quo ſibi erepta eſſe intra biennium ſupra ducenta oppida vel caſtella contendebant. Aderat tum Romæ Guluſſa Regis accuſati filius; ſed cum eâ de re nihil ſibi à patre mandatum diceret, propterea quod ea clam à Pœnis eſſet miſſa legatio, remiſſus eſt in Numidiam, vt inde paratior ad patris cauſam defendendam rediret: ſic amicè de Maſſiniſſâ, de Carthaginienſibus non iniquè Senatus ſtatuit. *Pœni de Maſſiniſſa querũtur.*

OLYMP. CLII. *ann.* 2.	*Mundi* 3883.	Vrb. Cond. 583.

Menelaus Simonis huius frater, quem turbulentum ejecerat Onias, juſſus à Pſeudo Pontifice Iaſone deferre pecunias Antiocho, eas ſuo nomine obtulit, additis 300. talentis, quibus emit ſummum Pontificatum, ipſe non Leuites, ſed ex tribu Benjamini. Verùm cum idem paulò poſt pactas pecunias non repræſentaret regiis præfectis exautoratus eſt, & ad tempus vicarius ei ſubſtitutus frater Lyſimachus, donec ſtetiſſet pactis, & fiſco debita perſoluiſſet. Hæc rerum ſacrarum nundinatio, majorum calamitatum prænuncia fuit. *Menelaus fit Iudeorũ Pōtif.*

Interea euocatus Antiochus ſeditione Cilicum qui ferebant ægerrimè ſe Regis concubinæ datos, eò perrexit, & præfectum Antiochiæ reliquit Andronicum. In eius amicitiam adulatione, & pecuniâ inſinuauit ſe Menelaus, eique ſuaſit, vt Oniam Pontificem interimeret. Ille ſanctiſſimum virum datâ fide ex Aſylo Daphnes extractum jugulandum curauit. Quam mortem cum accepiſſet, etiam cum lacrymis, rediens Antiochus (ei enim ob ſanctimoniam Onias charus erat) Andronicum exutum purpurâ, ſciſſiſque veſtibus per vrbem imperauit circumduci, & eodem in loco quo ceciderat Oniam immolari. Hoc ſaltèm in caſu iniuſtiſſimus Princeps æquus fuit. *Cæſus Onias Antiochiæ.*

Lyſimachus interea templo potitus, & Hie-

 roſo-

Lyſimach. Hieroſol. furens cæditur.

roſolymis, in vtroque fœdè graſſatur, neque rebus ſacris, neque profanis abſtinet, conſcio fratre Menelao. Quæ cum Iudæis intoleranda viderentur in eum ſurgunt armati; viciſſim hic iis opponit tria militum millia, cum duce ſene, ſed amente, quem nonnulli Auranum vocant. At ciues exhauſti bonis, majoribus animis & viribus reſtiterunt, & in cohortes iniquas, lapides, fuſtes, cinerem projiciunt, eaſq; multis cæſis, pluribus vulneratis, aut excæcatis expellunt. Quin etiam captus ad ſactum ærarium Lyſimachus interfectus eſt, vt intelligeretur ex loco mors huic potiſſimùm propter ſacrilegium irrogata.

Antiochus à Popilio iubetur Aegyptum exire.

Tum in Cœleſyriam cum exercitu profectus erat Antiochus; ad quem miſerant Ptolemæi, jam de reconciliatione cogitantes, legatos ſuos, vti is abſtineret bello, ſed omnia amicè componerentur. Reſpondet ille ſe pacem admiſſurum, ſi Peluſium ſibi, Cæleſyria, Cypruſque relinquantur Re infectâ, factis tamen induciis legati proficiſcuntur Romam. Interim Antiochus vt ſuis copiis vteretur, diuertit ad Arabas, quibus ſubjugatis, & induciarum tempore euoluto Ægyptum ingreditur, totaque potitus regione inter Peluſium & Alexandriam, hanc etiam vrbem regiam obſidet. Iam autem Senatus precibus Ptolemæi motus in Ægyptum diligentiſſimè miſerat C. Popilium Lænatem, cum aliis legatis. Hi ſtatim aduolant ad Antiochum duce Popilio; cui cum Antiochus, vt aliàs amico manum offerret, ille priùs tabulam obtulit, eamque legere juſſit. Cum Rex legere tergiuerſaretur, eum Lænas radio virgæ, quam tenebat manu circumducto, reſpondere imperat priuſquam exiret è circulo. Rex ea denunciatione perculſus, reſpondit facturum ſe quidquid Romanis viſum eſſet. Itaq; Popilius Antiocho vt amico ſuo atque Romanorum porrexit manum: Rex conſtitutâ per legatos die receſſit ex Aegypto,

pto, ſubductis nauibus Cyprum reſtituit: tantùm vnius hominis in tantum principem conſtantia valuit.

Tum Hieroſolymis viſa ſunt in cœlo portenta per quadraginta dies magnæ cladis prænuncia; equites videlicet in aëre diſcurrentes, & exercitus inter ſe congreſſi, adeò vt reapſe hìc bellum geri videretur; cujus repræſentatio tantùm terroris, quantùm poſtea bellum ipſum attulit damni. *Oſtenta viſa Hieroſolymis.*

Hoc etiam anno ſuſceptum eſt contra Perſeum hoſtem Populi Romani denunciatum graue bellum, cura demandata eſt P. Licinio Craſſo Conſuli, dum huius collega C. Caſſius Longinus in Galliâ Ciſalpinâ moraretur. Ac principio pugnatum in Theſſaliâ, vbi equeſtri certamine Perſeus ſuperior euaſit; qui tum ſi victoria vſus eſſet, bellum profligarat Sed Euandro Cretenſi nimiùm credidit, qui eum ſpecie pacis auertit. Eodem tempore victa ad Oreum Romana claſſis & naues multas, & commeatus plurimùm perdidit. Verùm aliunde Lucretius Prætor Haliartum vrbem Bœotiæ, quamuis reſiſtentem fortiter vi cepit, obuios ſine diſcrimine cecidit, deditítios in arce vendidit, vrbem à fundamentis deſtruxit. Faciliùs captæ Thebæ, ideò exulibus redditæ, Romanorumque fautoribus, reliquis ſub coronâ venditis, vt hoc exemplo pœnæ, atque gratiæ reliqui Græci in officio continerentur. Inter hæc Conſul acceptis auxiliis Numidarum duce Miſagene filio Maſſiniſſæ, reſumpſit animum, & cum Macedonibus ad Crannonium iterum conflixit; vbi ſuperiores Romani vſi ſunt aut certè repreſſus hoſtium ardor. Cæſi tum Regij duces duo Soſipater, & Antipater cum octo millibus armatorum, capti bis mille quadringenti, Pompeius Tribunus cum præſidio octingentorum legionariorum à Rege obſeſſus, tum retractus incolumis, victoriam à Craſſo ſtetiſſe demonſtrarunt. *BELLVM aduerſus PERSEVM. Varie euentu inchoatum.*

Caſſij Cõſulis ineptum conſilium.

Conſulum alter C.Caſſius in Galliâ nihil dignum memoriâ egit, & conſilium temeritatis plenum inconſulto Senatu ſuſcepit, in Macedoniam videlicet per Illyricum ſuas copias traducendi. Quod cum Senatui renunciatum eſſet, juſſus eſt ſtatim retrocedere, ne ferocibus populis viam in Italiam aperuiſſe videretur. Neq; melius confecit iter, quam ſuſceperat: multorum enim ſociorum expilauit agros; quare multæ ad Senatum delatæ querelæ, meliorem eius cauſam nequaquam reddiderunt.

Querela de Rom. Magiſtratibus.

Eodem etiam tempore delatæ ſunt populorum aliquot accuſationes de magiſtratuum exactionibus & rapinis in Hiſpaniâ, quas ſibi diſplicere plurimùm, conflatus licet ex multis viris iniquiſſimis, Senatus oſtendit.

Fuluij Flacci Pontificis mors.

Obiit denique hoc anno Q.Fuluius Flaccus Pontifex, qui non ita pridem tegulas ex templo Laciniæ Iunonis in Bruttiis exportarat, ad obtegendam ædem Fortunæ Equeſtris à ſe votam, atque conſecratam. Et quamquam Senatus eas reportari juſſiſſet, ipſe Cenſor anno ſuperiori hoc demùm intellexit ſibi graue aliquid imminere. Audiuit enim vnum ex filiis in Illyrico militantibus obiiſſe, alterum periculosè decumbere; quibus acceptis nunciis, è mente dimotus, quâ parum conſtabat, jam ex quò ſacrilegium admiſiſſet, ſequenti die à ſeruis ſuſpenſus inuentus eſt ex trabe, dignâ planè pœnâ ſacrilegio.

OLYMP.CLII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 3884. 584.

Duo fratres Ægyptij reconciliantur.

Ptolemæi Philometor, & Euergetes, adnitente ſorore Cleopatrâ in gratiam redeunt, Antiochi metu; qui eos inter ſe committebat, vt attritis ſuperueniret, eorumque ditione potiretur. Itaque Alexandriæ recipitur Philometor. Mittunt quoque illi fratres ad Achæos qui petant auxilia, & promittuntur ducibus Lycortâ, atque Polybio. Tum etiam iidem Achæi in gratiam

Euer-

Euergetis celebrauere Anacleteria, in Ægypto celebrari ſolita, quando Reges ad legitimam regnandi ætatem perueniſſent. Quæ omnia Antiocho ingratiſſima acciderunt; tumque perſonam tutoris, & auunculi, quam hactenus aſſumpſerat, depoſuit, induit inuaſoris. *Anacleteria ab Achæis celebrata.*

Iaſon vulgato rumore falſo de morte Antiochi, mille viris ſtipatus Hieroſolymam occupat, ab amicis inductus, Menelao in arcem cum Sacerdotibus refugiente. Multæ tum perpetratæ cædes, multa ſacra prophanaque direpta: ſed cum ciuibus rediiſſet animus, fugatur Iaſon, & in Ammonitim vnde venerat redire compellitur. Inde pergit ad Arabas, vbi ſeditionis reus datur in vincula, ex quibus elapſus fugit in Ægyptum, vbi, abſoluto bello, veritus ne repoſceretur, Lacedæmonem venit, ac in eâ miſerè periit, ſine ſepulturâ abjectus, & poſt mortem etiam durante calamitate. *Iaſonis in Iudæos furor, & fuga, & mors.*

Hæc cum eſſent Antiocho denunciata Hieroſolymam cum exercitu venit, quaſi ea ad Ægyptios defeciſſe videretur, & lætata mortis eius audito nuncio. Reſtitere nonnihil ciues, tandem occupata ciuitas, in quam triduo ſæuitum eſt ferro: quadraginta millia cæſi, totidem venditi, multi in Ægyptum fugerunt. Inter eos Onias fuit, Oniæ juſti minimus filius, qui ſibi beneuolentiam Ptolemæi, atque Cleopatræ conciliauit. Tum Antiochus ingreſſus templum duce Menelao, aurea vaſa rapuit, ſacramque ſupellectilem, quibus ſacrilegiis & criminibus onuſtus Antiochiam rediit, etiam poſtea grauiùs in Iudæos, & periculoſiùs ſæuiturus. Vtrum autem inter cætera ornamenta templi caput aureum Aſini repererit, quod ſcripſit Apion, credat cui cor Aſininum erit. *Epiphanes Hieroſolymam ingreditur & in eam ſæuit.* *Templum ſpoliat.*

Romæ Conſules erant A. Hoſtilius Mancinus, & A. Atilius Seranus; quibus Coſſ. delatæ ſunt quoque ad Senatum de magiſtratuum auaritiâ grauiores querelæ Græcorum, & Ab- *Querelæ de auaritia Rom. magiſtrat.*

deritarum contra Craſſum Conſulem, & Lucretium, atque Hortenſium Prætores, Carnorum, Iſtrorum, Iapydum aduerſus Longinum, quæ compeſcenda ſurta Senatus judicauit, numquam ferenda, ſed hoc tempore multò minus; cum Pop. Rom. graui bello implicitus eſſet, & eorum ſocij vbique ab hoſtibus tentarentur.

Serani Conſulis moderatio.

Seranus Conſul cui obtigerat Liguria, cum omnia pacata reperiſſet intra 60. dies ex quo veniſſet in prouinciam dimiſit exercitum, magnam laudem mederationis, atque modeſtiæ conſequutus.

Appius Claudius malè rem gerit ad Vſcanam, mox benè rem gerit.

Alter Conſul Hoſtilius in Macedoniâ ſapienter militem ſub diſciplinâ continuit, ſocios cum fide coluit, atque ab iis omnem arcuit injuriam, virtute hiſce temporibus non vulgari. Miſit quoque in Illyricum Appium Claudium qui eam prouinciam aduerſus Gentium terrâ tutaretur; nam C. Furius Iſſenſibus juſſu Senatus cum octo nauibus erat præſidio, contra regem eundem. Verùm Appius Claudius ſuis copijs non contentus confecit exercitum ex ſociis, quo Vſcanam vrbem inuaſit, ad quam perfidiosè inuitabatur. Eò profectus, etiam incompoſito agmine magnam accepit cladem. Capta nihilominus Vſcana fuit, eamdemque recepit poſteà Perſeus licet Romano præſidio munitam; quãdo Romanos armis exuit, Vſcanenſes, & Illyrios vendidit. Quâ expeditione, & fœlicitate multas recepit vrbes. Sed eo fortunæ proſpero flatu Rex elatus eſt, vt poſtea grauiore caſu attereretur.

OLYMP. CLII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3885.	585.

Legation. ad Rom.

Hoc anno legationes multæ ſuſceptæ ſunt à Romanis, Gallorum, Pamphylorum, Bithynorum offerentium auxilia aduerſus Perſen. Pamphyli nobilem coronam obtulere Ioui Capitolino; Bithyni etiam preces offerebant ad conficiendam inter Romanos, & Macedonas pacem;

pacem; at Rhodij minas, quæ Senatui vehementer diſplicuere. Ideò Cares, & Lycij liberi renunciati ſunt. Oblatum tamen Ageſipoli & Cleombroto legatis Rhodiis à Senatu munus, quod ij recuſarunt. Quæ legatio poſteà Rhodiis magni ſtetit.

Conſules Romæ creati ſunt Q. Martius Philippus, & Cn. Seruilius Cœpio. Martio commiſſa eſt cura Macedonici belli, in quam gnauiter, & fortiter incubuit. Ac primùm omiſsâ Theſſaliâ Macedoniam per loca difficillima ingreditur, in quibus victus eſſet, ſi Perſeo mens non fuiſſet læua. Tandem cum ad vrbem regiam propiùs acceſſiſſet Conſul, ita Perſeum turbauit, vt hic de fugâ potiùs, quàm de prælio cogitaret, ſe victum ſine certamine miſerabiliter, & muliebriter quiritans. Martius quoque Dium cepit, deditione tam inexpectatâ, vt inſidias meritò ſuſpicaretur; ſed paulò poſt inopiâ commeatus regredi coactus eſt. Tum ſolutus metu Perſeus reſumpſit animos, ſed à ſe abjectiùs facta crudeliter emendauit: cum enim Naualia Theſſalonicæ Rex imprudens per Andronicum juſſiſſet incendi, tergiuerſatus eſt ille ſapienter, & ſtolido principi ſuo claſſem conſeruauit. At Nicias incautior Pellæ ſeruatas pecunias juſſus in mare projicere, citiùs paruit, quàm regni negotia flagitabant; ita ſparſæ ſunt in marè pecuniæ, quæ mox per vrinatores collectæ ſunt. Quorum ita Perſeum puduit, vt præfectum vtrumque cum vrinatoribus curaret interficiendos. Hic igitur hæſit Romanorum fortuna, atque hi fruſtra Theſſalonicam, & Caſſandriam tentarunt, fortiſſimè propugnatas. Quæ quidem animos fecerunt Perſeo, vt cum iis auderet congredi, ac victoriam, ac ſe mox triumphandum Romanis offerret.

Martius Perſeum fugere coëgit & omnia deſperare.

Perſeus reſumit animos.

Gentium Illyriorum Regem callidè bello ſuo implicuit Perſeus, ei pollicitus 300. talenta, quæ Pellæ numerari legatis eius juſſit, decem præ-

Perſeus Gentium callidè implicat bello.

ſentia miſit, aliis lentè ſubſequi juſſis. Gentius acceptis talentis decem ſollicitatus à Pantauco Macedone, vt aliquid auderet in Romanos, M. Perpennam, & L. Petilium legatos Rom. conjicit in vincula. Quo audito Perſeus 290. talenta reuocauit, non neceſſaria Gentio, jam bello aduerſus Romanos implicito.

Perſei vires Ro. denunciãtur.

Legati tùm Romam ex Macedoniâ reuerſi, docuere quo ſtatu res eſſent Perſei: qui nuncius ſuſpenſos Patres tenuit, vt digni Conſules crearentur, qui his bellis pares eſſent.

Rom. ſopiunt bellum inter Ptol. & Antioch.

Miſſi quoque in Ægyptum Popilius Lenas, Decimus & Hoſtilius qui bella inter Antiochum, atque Ptolemæos ſopirent; ne amici populi Romani Reges in ſeſe abſumerent vires, quorum auxilijs indigere videbatur.

Moritur Ennius.

Obijt tum Ennius Calaber Rudijs natus, anno ætatis ſeptuageſimo, & ſepultus in Scipionis Africani ſepulchro, vbi ſtatua eius, juſſu Scipionis, poſita: vir cui rudimenta ſua Latina Poëſis debet, & cuius verſus tanti Virgilius fecit, vt eorum aliquos ſuæ alligaret Æneidi.

OLYMP. CLIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3886.	586.

Tam funeſtus hic annus Iudæis fuit, quàm Romanis lætus. Hi enim Perſen cum Macedoniâ in ſuam poteſtatem redegerunt; illi libertatem, & quod grauiùs eſt, propè religionem perdiderunt.

Diripitur ab Apollonio Hieroſolyma.

Atque vt ab Hebræis, rebuſque ſacris ordiamur, hoc anno Græcorum 145. die 15. menſis Casleu, ſeu 16. Nouembris, Antiochus miſit Apollonium Quæſtorem ſuum cum 20. armatorum millibus qui in vrbem Hieroſolymam, rapinis, ferro, flammaque ſæuiit, in eam ingreſſus pacificè, mox facta ſuis poteſtate, furandi, atque cædendi. Inter hos tumultus & cædes multi fugerunt, atque inter reliquos cum ſuis liberis Mattathias. Tumque aboleri juſſa Moſaica lex, ad eam rem inſtituto præfecto, quo-

Iubetur aboleri Moſaica lex.

dam

dam Antiochæno ſene, vetita ſacrificia, ciborum delectus, & circumciſio, ſublati feſti dies, ſacri Codices lacerati, combuſtique, Templum Olympio Ioui conſecratum, eius Idolo in altari Thymiamatis collocato, Iudæi ad ritus gentium traducti, propoſitâ iis morte, qui non obtemperaſſent. Contempſere nihilominus aliqui ſacrilega juſſa; & matres aliquot ob liberos circumciſos flagris laceratæ, in crucem actæ ſunt ſuſpenſis è collo filijs; aliæ cum iiſdem præcipitatæ de muro, quidam in ſpeluncas religionis cauſa ſecedentes exuſti, non auſi ob feſtorum religionem reſiſtere; tam miſerabilis fuit facies Hieroſolymæ, vt non vrbem ſanctam, ſed lanienam Scytharum repræſentaret.

Reuerſus Antiochiam Antiochus, in Iudæos hìc quoque crudeliter deſæuiit. Eleazarum enim ſenem porcinam edere, immò eius ſceleris ſimulationem recuſantem, flagris interemit. Hic etiam ſeptem Macchabæi fratres ætate pueri, ſed conſtantiâ viri, teterrimis ſuppliciis excarnificati coram Rege, adhortante Salomonâ matre, glorioſum agônem conſummarunt. Hos ſecuta mater octies martyr, omnes de Tyranno frementenobilem triumphum retulerè, etiam ad mortem pro lege occumbere parati, antequam eos Chriſtus Deus pro lege mori docuiſſet Et verò pro martyribus deinceps à Chriſtianis habiti ſunt, primumque eorum Lipſana Antiochiæ, mox etiam eorum capita Coloniæ venerationem conſequi meruerunt. Dicti porrò ſunt Macchabæi, vel quia eorum primogenitus ita dicebatur, vel quod Macchabæos & Aſſamonæos affinitate contingerent, iiſdem virtute, vt ſanguine conjunctiſſimi.

Antiochus in Eleazarum, & Macchabæos ſæuit

Contigit & hoc anno Mattathiæ cum ſuis liberis quinque Ioanne, Simone, Iudâ Macchabæo, Eleazaro, atque Ionathâ ab Antiocho Rege defectio. Ioſephus ſcribit Mattathiæ proauum Aſſamonæum dictum eſſe, cuius nomen

Matthias cū liber. ab Antiocho deficit; & cōſtituitur Iudæorum caput.

ad familiam Macchabæorum tranſiit. Mattathias porrò elapſus Hieroſolymis in ſuâ ciuitate Modino degebat, in quam miſſus præfectus aut Bacchides, aut Apelles dictus, edictum impium Regis propoſuit Modinitis. Id non modo contempſit bonus ſenex, ſed & Iudæum publicè ſacrificantem in arâ trucidauit, eodemque impetu filiorum cinctus agmine præfectum interemit. Hoc impiorum ſanguine quaſi ſacro oleo inunctus Iudæorum Dux & ſummus Pontifex, populum ad religionis defenſionem vocauit, ac primùm cum viris Deum metuentibus in loca deſerta ſeceſſit. Quoſdam eorum inſecuti Regij duces, die Sabbathi non reſiſtentes interemere. Quod cum ad vltimam gentis perniciem vergeret, edixit Mattathias ſummus jam arbiter religionis, vt hoc quoque die Iudæi reſiſterent inuadentibus, quod deinceps gloriosè atque fœliciter præſtitere, & labor ille in hoſte inuadente, cædendo, deinceps religioſus apud Iudæos habitus eſt.

Aemilio Paulo cõmiſſa Macedonia. Romæ creati ſunt Conſules L. Aemilius Paulus ſecundùm, & C. Licinius Craſſus. Aemilio ſorte obtigit Macedonia, cui adjunctus Cn. Octauius claſſis præfectus; bellum contra Gentium Anicio Prætori demandatum, omnes ob virtutem electi, quia ſic periculoſa negotia poſtulabant.

Eumenes fere iungitur Perſeo Tum Eumenes à Perſeo ſollicitatus oblatis mille quingentis talentis, pœnè oblitus eſt ſui ac Romanorum amicitiæ. Hæc talenta præſentia ſibi dari volebat Eumenes, Perſes cum hic defeciſſet, meritò de ſe inuicem diffidentes. Ita nihil effectum; Eumeni tamen hæſit infamia, & inconſtantiæ nota. Rhodij ſeſe Perſeo conjunxere audito Gentij cum eò fœdere, & Gallorum auxiliis in Macedoniam euocatis.

Rhodij iuncti Perſeo. Hi porrò Rhodij confectæ pacis gloriam ſibi ſuperbius ambiebant, verùm & eam, & Romanam inſuper amicitiam perdiderunt. Ita Ante-

nori,

nori, & Calippo Macedonicæ claſſis præfectis cum Creteuſibus comitibus ſuis adjuncti ſunt. Gallos quominus haberet auxiliatores, auaritia Regis impediit, dum ſtipendia ab eorum Rege poſtulata Perſeus recuſauit, maluitque pecuniam ſuam hoſtibus reſeruare, quam in ſuos vſus impendere. Sed hactenus de mercimoniis, jam ad manus veniendum eſt.

Anicius primo impetu Gentium Regem fudit, ideoque vrbes Illyrici paſſim ſe Romanis dedidere. Tandem ad Scodram gentis caput ventum eſt, quâ ſe Rex incluſerat. Ad huius vrbis mœnia iterum victi Illyrij. Gentius inducias petiit, & tribus diebus fruſtra expectato fratre ſuo auxiliatore, ſe cum vxore, liberis, fratre, ac regni principibus dedidit, futurus illuſtris materies triumphi, atque belli intra dies triginta confecti. *Gentius ab Anicio captus.*

Huius victoriæ nuncio perculſus eſt Perſes, ſed Rhodij multò magis; qui ſtatim legatos ad Paulum Conſulem miſerunt; verùm hi propè ſunt præcipites è caſtris ejecti. Tum Scipio Naſica cum Milone Perſei duce pugnauit feliciter, & mox ſe Aemilio ad Pydnam conjunxit. Oblatam nihilominus à Perſeo pugnam detrectauit Paulus, quia iniquiore loco ac tempore certandum fuiſſet. Itaque permunita diligenter caſtra, perfectumque vt nonniſi commodè pugnaretur. Nocte quæ pugnam decretoriam præceſſit, Luna eſt Ecclipſin paſſa, quam cum futuram prædixiſſet Sulpitius Gallus Tribunus militum, eiuſque cauſam Romano militi expoſuiſſet, viſa excitauit eius animos, Macedonas contra inexpectata terruit, eiſque cladem portendere credita eſt. Sequenti ergo die prælium commiſſum ex occaſione jumenti Thracis, ad alteram fluminis ripam tranſeuntis; quod cum Romani abducerent, reliqui Thraces in auxilium accurrere, & ita ſenſim totus exercitus. Pugnatum vtrimque acriter, donec Macedonica Phalanx *Prælio quo victus Perſeus.*

à fron-

à fronte inuicta, per latus lancinata, & diſſipata eſt. Fugit Rex tranſmiſsâ Pieriâ ſyluâ, amiſſis viginti ſuorum millibus; ſex millia cum Pydnâ capti, errantium ac diſſipatorum quinque millia. Perſeus interea fugiens eum intempeſtiuè admonentes Euctum & Eudæum aulicos pugione confecit, quo facto à ſe amicos omnes ſuos abalienauit. Itaque deſertus ab omnibus Macedonibus, ac veritus ne Romanis dederetur cum 500. Cretenſibus Amphipolim fugit. Hic in concione populi dum neque ipſe loqui præ lacrymis, nec Euander eius comes, iuſſi ſunt faceſſere, ne clade ſuâ vrbem inuoluerent. Quare cum duobus talentum millibus, lembis in Samothraciam fugit; inde miſit legatos neſcio quos cum litteris, quas lacrymans recepit Conſul; ſed rejecit quia Regis præferebant nomen, quod numquam Perſeus obliterare voluit, etiam cum regnum omnino perdidiſſet.

Fugit Perſeus in Samothraciam.

Peractâ pugnâ recepit Paulus filium ſuum adoleſcentem, quem credebat periiſſe in prælio, poſteà dictum Scipionem Æmilianum. Pellam deinde, mox Amphipolim venit, vtrobique amicè receptus, atque magnificè: inde Romam legatos mittit, & inter alios filium ſuum Q. Fabium Maximum Aemilianum; excepti ſunt à Senatu cum ſingulari gaudio, ſimul & admiſſi legati Rhodiorum, vt iis vanitas exprobraretur, ſtatimque cum indignatione remiſſi, quia victoriam ore tenus gratulabantur, ipſi in Perſei partibus.

Omnia ſe Paulo dedunt.

Interea Octauius ad Samothraciam cum claſſe appulit, in quâ Perſeus ſe religione templi tutum putabat. Queſtus tum L. Atilius apud magiſtratum inſulæ templi ſanctitatem violari, quod Euander Eumenis homicida in eo ſeruaretur, & dedi poſtulat. At Rex veritus ne ſecreta ſua proderet eum clam juſſit interimi, vulgauitque ſibi manus intuliſſe: amici tamen, qui factum nouerant, ab eo fugere, maximè vbi de-

nun.

Perſeus ſe dedit Æmilio.

nunciata eſt omnibus libertas, etiam Regiis pueris. Rex itaque fugere conatur opera Oroandri Cretenſis, qui acceptâ Regis pecuniâ fugit, cumque reliquit in inſulâ. Ita miſer Perſeus ab omnibus deſertus aut proditus, ſe Octauio dedidit, ſtatimque miſſus Amphipolim vbi à Paulò magnifice exceptus, ſed repræhenſus quod hanc victoriam ſuam animi dejectione deterere videretur. Is exitus Macedonici regni fuit, quod ad tantam potentiam peruenerat, quâ major ſperari nequit; ad tantam decidit infamiam, quâ turpior non poteſt deformidari.

OLYMP.CLIII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.2.	3887.	587.

Moritur Mattathias.

Anno regni Græcorum 146. (non vitæ) obiit Mattathias, ita diſpoſitis Iudæorum afflictiſſimis rebus, vt Macchabæus populum regeret (quem & ſua manu in Ducem & Pontificem creditur inunxiſſe) Simon ei eſſet à conſiliis; & filiis ſuis in Deum benè ſperare juſſis, iiſque bene precatus ſpiritum reddidit: vir cujus ſpes magna, atque zelus in eius poſteà liberis à Deo præmium recepere.

Eumenes odio Romanis.

Romæ Conſulibus Q. Aelio Pœto, & M. Iunio Penno legatio Eumenis Attalo fratri ſapiẽter demandata, benignè ſuſcépta eſt propter legatum, aliàs propter mittentem rejicienda. Et verò Attalus fratris loco Rex electus eſſet, & vrbibus à Romanis donatus, niſi à Strato medico, quem huic comitem Eumenes addiderat, deterritus eſſet; ideò propter modeſtiam, & amorem in fratrem ipſis deinceps Romanis acceptior. Suſceptus quoque Maſgabus filius Maſſiniſſæ, eâ magnificentiâ, quæ & patrem eius, & victores Romanos decebat. Rhodij primùm vſi candidâ veſte quaſi gratulaturi victoriam, mox vt rei Senatorum domos concurſare compulſi ſunt, ne hoſtes populi Romani dicerentur: iis inſuper adempta Caria, & Lycia; ita reſponſum, vt neque ſocij neque hoſtes dice-

Rhodij à Ro. multati.

ce-

cerentur. Hi verò qui grauiora expectabant, oratione ad tempus accommodatâ vſi ſunt; viſi oſculari manum, quâ grauiter feriebantur.

Diuiſio Macedoniæ, & ordinatio. Legati ad Anicium miſſi qui cum eo Illyricum componerent: miſſi & decem ad Paulum Conſulem, qui cum eo Macedoniam ordinarent, eam in quatuor partes diuiderent, liberas facerent vrbes, remiſsâ parte dimidiâ vectigalium quæ Regi pendebantur, iiſque eſſet commune Amphipoli concilium. Sed antequam legati aduenirent multas vrbes Macedoniæ militi diripiendas ducibus Q. Fabio filio, atque L. Poſtumio, obiecerat Conſul, liberalior, quàm juſtior. Poſteà tamen cum legatis tam bene Macedoniam diſpoſuit, vt non hoſtilis prouincia, ſed ſocia videretur. Quidam procerum in Italiam venire juſſi, ne turbarent, pœna mortis iis propoſitâ qui patriâ conſiſterent. Neque tamen ſpoliis Macedonum milites contenti fuere, adjungendæ fuerunt 70. Epiri atque Illyrici vrbes eorum cupiditati, & rapinis objiciendæ; adeò vt Pauli victor exercitus inde centum quinquaginta mancipiorum millia abduxerit. Ita videlicet impleta voluntas Senatus fuit, vt in Macedoniâ vrbes liberæ relinquerentur, quarum tot ciues in vincula rapiebantur.

Macedonia direpta.

Triumphus Æmili magnificentiſſimus. Anicius Prætor nullo negotio, de Gentio quem habebat in catenis triumphauit, inde cum conjuge ac liberis hic Spoletij in cuſtodiam datus. Majori cum difficultate triumphum obtinuit Æmilius, contradicente milite, rapinis nequaquam ſatiato, & Sulpitio Gallo Matheſeos, quam honeſtatis peritiore. Solus Paulus egens ex locupletiſſimâ prouinciâ rediit: neque pauper tantùm, ſed & infortunatus: Nam diebus quinque ante triumphum, filium duodennem perdidit, triduo poſt alium annorum quatuordecim; ſicque auditæ preces viri boni rogantis, vt ſi tanta fœlicitas calamitate aliqua temperanda Diis videretur, id priuata potiùs domus ſuæ

cla-

clade, quam publico Reip. infortunio fieret. Perſeus poſt triumphum omnium quos Roma vidit magnificentiſſimum Albam perductus, liberâ cuſtodiâ vſus deprecante Paulò, inediâ ſpontaneâ vitam finiit, qui Conſulem ante triumphum ad mortem cum inuitantem dicteriis, audire noluerat; vt plures majoreſque miſerias deguſtaret, quas omnium maximâ cumularet.

Perſei mors.

OLYMP. CLIII. *ann.* 4. *Mundi* 3888. Vrb. Cond. 588.

Iudas Machabæus collectis ſex Volonum millibus in hoſtes Iudæorum irruit, ac primum Apollonium ducem cum Samaritis in ſe erumpentem vicit, & interfecit, eiuſque gladio deinceps vſus eſt. Apollonij necem ſucceſſor Sero vlciſci voluit; cui Iudas occurrit ad Bethoron cum ſuis de viâ feſſis, & ex jejunio religioſo languentibus: ſed Deus his ſuffecit vires; itaque octingentos hoſtes interemerunt, reliquos in terram Philiſthinorum fugarunt. Hæc prima tanti ducis militiæ fuere rudimenta, eodem tempore & fortis militis, & boni Imperatoris.

Iudas ſe tuetur egregiè.

Romæ facti Conſules M. Claudius Marcellus, & C. Sulpitius Gallus: huic Gallia, illi Liguria obtigit; & vtrumque rem benè geſſiſſe, tantùm ex eorum triumphis intelligimus.

Duo Coſſ. triũphant

Venit tum Romam Bithyniæ Rex Pruſias, turpiſſimus ſi quis fuit vmquam inter Reges Romanorum adulator, ſeruum ſe Populi Romani profeſſus, Senatores verò Deos ſuos ſeruatores, & alia eiuſdemmodi, quæ Polybius narrat, & irridet. Venit igitur gratulaturus Romanis victum Perſeu, cuius tamen ſororem habebat vxorem, & Nicomedem filium ſuum Senatui commendaturus. Qui ei obuiam Capuam vſque proceſſerat L. Scipio Quæſtor, eundem vſq; ad mare reducere juſſus eſt, multis ornatũ beneficijs; adeò magnis nonnunquã viris placet adulatio.

Pruſias turpiter Ro. adulatur.

Eume-

Eumenes malè Romæ ſuſcipitur. Ille eis quoque turpiter adulatur.

Eumenes contra peſſimè acceptus eſt, neque Romam accedere permiſſus, edito priùs aduerſus omnes Reges ne Romam venirent Senatuſconſulto; quod ei plurimùm in Gallogræcos bellum molienti nocuit; ſic dubia fides & ius belli Macedonico mulctata eſt. Cum autem eundem Eumenem Tiberius poſt obitum ad Antiochum legationem adiiſſet, adeò comiter, & magnificè hic exceptus eſt vt ei Rex non tantùm Palatium, ſed propè diadema reliquiſſe videretur; tam formidabiles Regibus Romanos fortuna Macedonica fecerat.

OLYMP. CLIII	Mundi	Vrb Cond.
ann. 4.	3889.	589.

Antiochus bellum in Iudæos parat.

Pergit in Perſidem.

Lyſiæ mandatur Iudæa.

Antiochus auditâ ſuorum in Iudæâ clade, grandem exercitum, hoc eſt octoginta millia deditum, equitum quatuordecim millia ſcribit, quibus omnibus annum ſtipendium numerauit, quod eius theſauros exhauſit. Veritus ergo ne ſibi deinceps pecunia deeſſet ad ſumptus regios, & munera in quibus hactenus proluſus fuerat, ſtatuit in ſuperiores regni partes, Perſidem, & reliquas intactas bello prouincias proficiſci, vt hic pecunias conficeret. Reliquit autem in Syriâ Lyſiam nobilem virum, & de ſanguine regio, cui & filium Antiochum Eupatorem inſtituendum tradidit, & belli Iudaici, atque gentis Hebrææ penitùs exſcindendæ curam commiſit cum dimidiâ tanti exercitus parte. Nec mora Lyſias ſeligit aduerſus Macchabæum tres egregios duces Ptolemæum, Nicanorem, & Gorgiam, quibus tradit quadraginta peditum, ſeptem equitum millia, vt Iudam obtererent. Præmiſſus igitur Nicanor cum viginti armatorum millibus, qui ineptiſſimâ confidentiâ ſibi informauit animo regiorum nominum diſſolutionem ex mancipiis Iudaicis, ideoque acciuit vndicumque mercatores, quibus viliſſimo pretio ſeruos Hebræos addixit. At Iudas ſeptem millia ſuorum eduxit, ac fretos magis oratione

& in

& in Deum fiduciâ quam armis, tantis copiis oppoſuit. Nicanoris autem comes Gorgias vir bellator, ſtatuit ſine cæde Iudam opprimere: quare aſſumptis ſibi quinque peditum millibus, & equitibus mille ducibus præſidiariis Sionis, & Apoſtatis, ad inuadenda noctu Iudæ caſtra clam proficiſcitur. Iudas captatâ occaſione diuiſi exercitus, deſerit & ſua caſtra, pergitque ad Emmauntem contra Nicanorem, & cum eo non expectatus confligit: victus Nicanor & multos ex ſuis, & ſua caſtra perdidit, in quibus mercatores omnes amiſere pecunias ſuas, plerique etiam vitam. Hic ſuos continuit Iudas, & ſupereſſe Gorgiam indicauit, belli ducem non imperitum. Et verò is ſtatim cum ſuis apparuit: in quem progreſſus Iudas cum ſuis victricibus copiis, tantùm ei terroris iniecit, vt is fugeret in vicinam Philiſtæorum regionem, aliquot è ſuis, & victoriam plenam Iudæis relinqueret. Hi Sabbatho collegerunt ſpolia, eaque inter ſe partiti, aliquid etiam, inopibus, viduis, & orphanis aſperſerunt. Nec ita multò poſt Ptolemæus Cœleſyriæ, ac Phœniciæ præfectus miſit in Iudæos Timotheum, & Bacchidem, vt acceptam à Nicanore, & Gorgiâ ſarcirent cladem, ac dedecus; at commiſſo iterum prælio, ex eorum copiis, Iudas viginti millia cecîdit, reliquos diſſipauit, auctâ jam, cum cæſorum numero, ignominiâ.

Iudas vincit Nicanorem, & Gorgiam.

Item Timotheum, & Bacchidem.

Neque Lyſias ſuis, quàm Ducum auſpiciis fœlicior fuit: certus enim Iudæos exſcindere, & infamiam abolere, 60. peditum, quinque equitum millia in eos deduxit ad Bethoron: ſed Iudas eadem fortitudine ac in Deum fiduciâ eum adortus in fugam egit, cæſis quinque millibus armatorum, ac Lyſiam cum reliquis copiis repetere compulit Antiochiam, quaſi quæſiturum auxilia, reuerâ vt ſuam ignominiam occultaret.

Lyſiã quoque vincit Iudas.

Is peractis ſtatuit Iudas reparare Dei cultum Hiero-

Templum purgat Iudas, & celebrat Encænia.

Hieroſolymis, at vti Pontifex curare religionem, qui vti Dux adminiſtrarat bellum. Itaque purgat templum idolis euerſis atque comminutis. Altaria ſancta reſtituit ſacramque ſupellectilem, ac celebrat Encœnia, & Scenopegias menſis Caſleu 25. hoc eſt 22. Nouembris, perpetuo deinceps ritu à Iudæis recolenda, à Scenopegiis Moſis, & Encœniis Salomonis, atque Zorobabelis diuerſa, diuerſiſque menſibus Tiſri ſcilicet, & Adar quotannis vſurpanda. Muniit inſuper Iudas Templum muro firmiſſimo, & contra Idumæos Betſuram; reparandos etiam curauit libros ſacros Antiochi juſſu laceratos, & exuſtos, atque ita reſtituit apud Hebræos veri Dei propè abolitum cultum, vt ab hoc anno, duntaxat plerique credant eum verè geſſiſſe Pontificatum.

Betſuram munit.

Templum in Aegypto conditum.

Cadere videtur in hunc annum ædificatum in Ægypto ab Oniâ Oniæ, ſanctiſſimi viri ac Pontificis filio, templum. Suaſit enim tum Cleopatræ cui charus erat, & Philometori cui gratioſus, vt ſimile extrueret Hieroſolymitano, quod profanarat Antiochus, eoque pacto Iudei meliùs in res Ægyptiacas afficerentur. Quare aſſignatus eſt ei locus 180. ſtadiis à Memphi diſſitus in tractu Heliopolitano apud Leontopolim, vbi ſtatutum eſt ſanum diſpar quidem magnitudine Hieroſolymitano, ſed huic quoad ornamenta geminum ac ſimile. Id ad tempus vſque Veſpaſiani perdurauit annis 237. quæ tamen fabrica religionis ſpecie procurata, magnæ inter Iudæos diſſenſionis cauſa fuit.

Peſtis Romæ & querelæ in Eumenem.

Roma, Conſulibus Cn. Octauio, & T. Manlio Torquato, peſtilentiâ atque fame vexata, inſuper multis portentis territa eſt. Tum Pytho aliique Legati Pruſiæ regis de Eumene queſti ſunt quod Bithyniæ popularetur fines, non abſtineret à Galatiâ, Senatui non pareret, Romanorum fautores opprimeret; quibus inſuper adiungebant tacitam cum Antiocho ſocietatem, Senatus non ſpre-

ſpreuit indicium, ſibique ab vtroque Rege cauendum putauit Quâ occaſione vſi Rhodij per Aſtymedem legatum ſuum virum induſtrium ſocietatem obtinuerunt, bello Macedonico ſuâ ſuperbiâ abruptam, ac nonniſi multo labore, multiſque concoctis opprobrijs impetratam.

Rhodij ſocietatem à Ro obtinent.

Putant & quidam tum Philometorem regno pulſum à minore ſuo fratre Alexandro (ſic Euergetem Pauſanias vocat) qui matrem tum etiam interemit; quare vt impius ab Alexandrinis ejectus, reſtitutuſque Philometor. Is ſtatim Thebanos (Thebæos melius) qui ab eo defecerant tam grauiter mulctauit vt ex mortalium ditiſſimis, pauperrimos redderet. Florus putat tum Ægypti Regem à Romanis, reſtitutum. Quæ cum de ſe valdè confuſa ſint, fiunt etiam tempore ipſo turbatiora.

An Philometor tum pulſus Aegypto.

OLYMP. CLIV. ann. I.	*Mundi* 3890.	Vrb. Cond. 590.

Antiochus Epiphanes aduerſus Artaxiam Regem Armenorum bellum geſſit, quem & viuum cepit. Sed inſuper quærebat pecunias quibus plurimùm egebat. Audit ergo in vrbe Elyma, quæ Perſepolis quoque dicta, templum eſſe locupletiſſimum jam ab Alexandri Magni temporibus variis donariis auctum; id diripere parat, atq; ex eius diuitiis ærarium ſuum reficere. Sed cum ſacrilegum eius conſilium innotuiſſet Elymitis, arma hi corripiunt, & religione, quam animis fortiores Antiochum re infectâ abire cogunt. Itaque verſus Babylonem mœſtus intendit iter. Ad Ecbatana cum diuertiſſet didicit acceptas à ſuis in Judæâ clades, ac Hieroſolymam templumque reparata. Spirans ergo furorem & minas, feſtinabat in Iudæam vt eam penitus exſcinderet, cum repente tam incredibili viſcerum cruciatu tortus eſt, vt in eo diuinam manum poſſet agnoſcere. Quo quidem ſanatus non eſt, immò diligentiùs currum ſuum agitari jubet, vt ad deſtinatum furori ſuo locum

Templum Iouis diripere conatur Epiphanes.

Diuinitu multatur Epiphanes.

citius

citius accederet; verùm ex eodem graui caſu excuſſus, toto corpore debilitatus eſt, adeò vt in humili ſellâ militibus inuicem ſuccollantibus ferri cogeretur. Sed malum vehementius ſubſecutum eſt; ſanguis enim è venis caſu excuſſus, & ſparſus per vniuerſum corpus computruit, ac mutatus in ſaniem, deinde in vermes, cutem abrupit, cum fœtore tam intolerando, vt hic jam neque ſe, nec eum exercitus ferre poſſet. Hic demùm Antiochus vltorem agnouit Deum, cui mira pollicitus eſt ſi valetudini reſtitueretur: verùm exauditus non eſt qui tot miſerorum querelis aures occluſerat. Itaque deſperatus, & dolore amens Philippum ad ſe vnum ex amicis vocat, anulum ei, purpuram, ac diadema committit, atque imprudentiſſimè inter eum & Lyſiam filij ſui nutritium, magnum diſcordiæ fomitem excitat. Sic extorris Antiochus Epiphanes vermibus arroſus, & fœtens viuum cadauer, animum de fœtenti corpore fœtentiorem euomuit, magnum in blaſphemos, crudeles, ac ſacrilegos Principes diuini furoris atque iuſtitiæ monimentum.

Moritur Epiphanes.

Multa bella proſperè gerit Iudas.

Intereà multa bella proſperè Iudas in Syriâ geſſit, primum contra Idumæos Acrabatanos, deinde in Bœanitas, quos in turribus ſuis incluſos combuſſit; adhæc in Ammonitas eorumque ducem Timotheum; denique in Gallaaditas, miſſo in Galilæam fratre Simone aduerſus Tyrios, & Sidonios. Inde tamen Iudæos putauit Macchabæus transferendos, ſcilicet è medio gentium, cùm vt tutiores eſſent, tum religioſiores, & inſuper Iudæam incultam colerent. Cum Ephronitæ ei tranſitum denegaſſent, & portas etiam obturaſſent ſuas, expugnatâ vrbe Iudas mares omnes interemit, ſuoſque incolumes Hieroſolymam reduxit ſimul & bonus, & fortis, ac juſtus Imperator. Hæc tamen fœlicitas clade Ioſephi, & Azariæ turbata eſt, qui æmuli gloriæ Aſſamonæorum, dum in eius quoque

partem

partem venire volunt, ad Iamniam à Gorgia fugati ſunt, aliquot cæſis. Statim tamen Iudas rem Hebræam erexit, ereptâ Idumæis Hebrone, & aliquot in Samaritide ciuitatibus. Cepit & tum aliquot Philiſtinorum vrbeculas, & nobilem Azotum, in quibus tam ſe religioſum in deſtruendis aris Sacerdotem, quam fortem in muris tranſcendendis Ducem præbuit.

Philippus venit in Ægyptũ.

Intereà Philippus corpus Antiochi referens & inſignia regia, veritus Lyſiam, non eſt auſus venire Antiochiam, ſed fugit in Ægyptum, vt eum inimicitiæ ab Ægyptiis in Syros ſuſceptæ præſtarent incolumen.

Antiochus Eupator patri ſuccedit.

Antiochus puer aliunde regnum adiit dictus Eupator à Lyſiâ in gratiam patris, qui de filio tam benè meritus erat, à quo etiam omnibus regni negotiis præpoſitus eſt. In Cypro autem Ptolemæus quidam cognomento Macer, qui inſulam ſibi à Philometore commiſſam tradiderat Epiphani, cum ſperneretur vt proditor, & aliunde Cypriis odioſus eſſet, atque Syris hoſtibus Iudæorum, quibus in calamitate compaſſus erat, ad mortem voluntariam impulſus eſt, hauſto ſponte veneno, digno proditionis ſupplicio.

Iudæ aliæ res præclaræ geſtæ.

Neque otioſus in Iudæâ Macchabæus vixit. Gorgiam enim elatum victoriâ ſuâ cum Idumæis vicit eorumque viginti millia trucidauit. Tum ex Timothei copiis viginti quinque millia, & ſexcentos equites confecit, quando duobus ſtipatus bonis Geniis non humano tantùm, ſed diuino fultus auxilio depugnauit. Eandem quoque cæleſtem opem mox expertus eſt aduerſus Lyſiam, qui cum octoginta millibus armatorum Bethſuram oppugnabat. Nam eques ſpecie humanâ maior, & auguſtior Iudæ præcedere copias viſus eſt, cuius aſpectu animati Iudæi peditum vndecim millia, equites mille ſexcentos ceciderunt, reliquis fugâ diſſipatis. Hinc Lyſias Iudæ obtulit pacem, quam & Iudas

accepit,

accepit, litteris ſuper eâ re à Philopatore datis. Verùm vt hæc eſſet diuturnior confugêre ad Romanos Iudæi, qui per Q. Memmium, & Manilium (collegas C. Sulpitij, & M. Sergij, quos tantùm Polybius nominat) euocati ſunt Antiochiam ad res ſuas cum Antiocho componendas. Nihilominùs pax illa diuturna non fuit. Tum enim Ioppitas & Iamnitas, ſuis inſultantes, reprimere compulſus eſt Iudas. Pugnauit quoque aduerſus Arabas graſſatores, & Timotheum, atque Gorgiam; in qua tamen expeditione ſuorum aliquos perdidit. Eos autem dum ſepelit, reperit inter eorum veſtes occultata donaria idolorum, mortis eorum certiſſimam cauſam. Eos nihilo ſeciùs ſepellit, & pro iis, Hieroſolymis orandum curauit, ne qui in hac vitâ erroris ſui luiſſent pœnas, in alterâ quoque grauiores pendere diutiùs cogerentur.

Iudæi Ro. ſaciantur.

Cenſura Pauli Æmili.

Romæ Conſulatum geſſere A. Manlius Torquatus, & Q. Caſſius Longinus: hic in ſuo conſulatu obiit, neque tamen huic alius ſuffectus legitur. Celebris eſt quoque hic annus cenſura L. Æmilij Pauli, & Martij Philippi quando cenſa ſunt ciuium capita 337452. vel 327022. Princeps Senatus lectus quintùm M. Æmilius Lepidus, ſingulari indubitatæ virtutis teſtimonio,

CAPVT X.

DECAS DECIMA.

Ab anno 3890. ad 3900.

OLYMP. CLIV.	Mundi	Vrb.Cond.
ann.2.	3891.	591.

Eupator Iudâ aggreditur.

PRæſidium Sionis erat Iudæis graue, propter frequentes Syrorum eruptiones. Id igitur obſedit Iudas; obſeſſi ab Eupatore petunt

tunt auxilium; Rex cum Lyſiâ ingenti coacto exercitu venit in Iudæam; cui occurrens Menelaus Pſeudo-pontifex, quaſi malorum omnium cauſa, autore Lyſiâ à Rege Berœam amandatur, ibique ex turre in ſubjectos cineres præcipitatus interiit, minori vtique pœnâ, quàm eius ſacrilegia, ac cædes exigebāt. Iudas ne iniquo loco certare cogeretur, Hieroſolymam relinquit. Rex Bethſuram obſidet; at huius propugnatores acriter reſiſtunt, & machinas regias incendunt. Intereà Iudas noctu præſidium Eupatoris aggreditur, & quatuor millia armatorum cædit: ſequenti die Eupator vlturus injuriam Iudam inuadit cum ſuis omnibus copiis & elephantis: verùm in eo conflictu ſexcentos perdidit, Iudas fratrem ſuum Eleazarum. Hic ratus maximo elephanto inſidere Regem, ad eum ſibi ferro limitem aperuit, & ſub ventrem belluæ ſuccedens, eam confodit ferro, ſed morientis pondere interceptus, & oppreſſus interiit, morte non indignâ virtute Macchabæorum. Recedere tamen tum compulſus eſt Iudas, non animo, ſed exercitu inferior: Itaque ſeſe dedidit Bethſura ob alimentorum inopiam; idemque templo contigiſſet, niſi accepiſſet nuncium Antiochus, Philippum occupaſſe Antiochiam, & regni negotia, exautorato Lyſiâ, ſuſcepiſſe. Itaque Lyſias, cuius maximè res agebatur, perſuaſit Regi, vt pacem cum Iuda faceret. Is virum fortem complexus donauit præfecturâ, & in templo obtulit ſacrificia: mox tamen perfidiosè templi munitiones dirui juſſit, reliquas fœderis conditiones ſatis accuratè ſeruauit. Immò Lyſias tumultuantes Ptolemæenſes ob Iudæ datam vrbis ſuæ præfecturam, oratione ſuâ compeſcuit. Quidam ſcribunt Iudæos adjuuiſſe Eupatorem, vt recuperaret Antiochiam, ac Philippum perderet; ideoque necatum Menelaum Regis juſſu. Certè pacem minùs expectatam, non ſuis armis, ſed Deo, Iudæi

Capit Bethſurā.

Cum Iudâ pacem facit.

acceptam referre debuerunt.

Miſſi in Syriam legati Cn. Octauius, Sp. Lucretius, & L. Aurelius, adito Ariarathe, & compoſitâ Cappadociâ venerunt Antiochiam. Hic cum plures naues, & elephantes inueniſſent, quàm optabat Senatus, illas comburendas, hos interficiendos curauerunt. Miſerabile fuit Antiochenis ſpectaculum, quo concitatus Leptines quidam confidenter furioſus, Octauium in Balneo interemit, & deinceps Laodiceæ apparuit in publico, paratus Romam, ad cauſam dicendam, proficiſci. Iuuentus quoque Iſocrates Rhetor, Leptine ſtultior, qui hanc cædem oratione defenderet, & aſſereret reliquos quoque legatos interimendos eſſe, vt modeſtiùs imperare Romani diſcerent: qua oratione nihil confecit, quàm vt ſe morte dignum demonſtraret. Lyſias autem ſtatim legatos Romam miſit, qui docerent hanc legati cædem, nihil ad Regem pertinere: at Senatus nulla prolatâ ſententiâ eos remiſit, atque ita dubios Eupatorem, & Lyſiam tenuit; hac lite, vt eorum innocentiâ ſemper pendente.

Leptines Octauium Legatum Ro. necat

Hoc accepto nuncio Demetrius Seleuci filius, & auditâ patrui ſui Antiochi morte, qui debitum ſibi regnum occupabat, à Senatu petiit vt in Syriam, ac regnum ſuum remitteretur. Sed cum hic eſſet annorum viginti trium, Antiochus puer, judicauit Senatus è Republica eſſe Demetrium Romæ detinere, & Eupatori fauere. Ita Demetrius quos appellabat Senatores Romanos patres ſuos, ne æquos quidem judices expertus eſt.

Demetrius regnum ſibi debitum occupare nititur, ſed retinetur Romæ

Vtriuſque Ptolemæi legati egerunt pro dominis ſuis in Senatu, de inſulâ Cypro. Hæc adjudicata Euergeti, vti Philometor minùs poſſet. Sic Romani tum in ſuis ſententiis plus Reipub. ſuæ, quàm æquitatis habuere rationem.

Ro. iniuſtitia.

Conſules huius anni proponuntur T. Sempronius Gracchus ſecundùm, & M. Iuuentius

Thalna. Gracchus meritus eſt hunc magiſtratum ob egregiam cum collega ſuo conſentionem. Iuuentius cum re benè geſtâ in Corſicâ ſacrificaret, acceptis à Senatu gratulatoriis litteris, eas dum legit, præ voluptate obiit; vitâ quaſi per eius oculos in hanc gratiſſimam epiſtolam, deuolante.

OLYMP.CLIV.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.3	3892.	592.

Demetrius cognomento Soter (quod poſteà nomen huic à Babyloniis inditum eſt, Timarcho rebelli occiſo, qui eorum regionem fœdiſſimè adminiſtrarat) monitus à Polybio, ne bis in eundem lapidem impingeret, operâ Menithylli Philometoris legati, qui ei pararat nauim, tam occultè fugit, vt ante quartum diem de eius exitu nihil Romæ reſciretur. Scripſit ergo ex Lyciâ ad Senatum. Inde Tripolim Syriæ appellit, vbi Rex ſalutatus, coactis copiis potitus Apameâ, Antiochiam venit, vbi ſe ei dedidit exercitus, eius gratiam morte Antiochi, ac Lyſiæ conſecutus: quidam tamen ſcribunt, procedentes obuiam Demetrio, Romanorum metu, ab eodem eſſe interemptos. Sublato ergo æmulo Demetrius nihil potiùs habuit quàm Romanos, arbitros Regum, placare. Magnificè igitur excipit legatum Tiberium, ſibi amicum, & cuius operâ maximè conſecutus eſt regnum. Ac principio, ex eius conſilio profeſſus eſt, ſe Eupatorem, & Lyſiam ſuſtuliſſe, Octauianæ necis autores: deinde Leptinem & Iſocratem Romam miſit, hunc viſis vinculis in amentiam verſum; illum liberum, quia id ſe feciſſe Diis impellentibus profitebatur. Denique coronam auream ingentis ponderis Romam deferri juſſit, ſimulque Romanæ ſuperbiæ, atque auaritiæ ſatisfecit.

Demetrius Soter ſuũ regnum recipit.

Se Rom. ſubmittit demiſſimè.

Statim Demetrius tentatus eſt muneribus ab Alcimo, qui multa de Iudâ queſtus obtinet ſummum Pontificatum, eique adjungitur Bac-

Alcimus obtinet à Demetrio Põtificatũ

chides, qui eumcum ingenti exercitu Hieroſolymam reduceret. Hic primùm Iudam inſidiis tollere conatus eſt; ſed ex ſagaci Pontifici ſubioluerunt; ſublatis ergo Iudæis aliquot autore Alcimo, relictiſque huic copiis, ac collectitiâ facinoroſorum manu, recedit Bacchides, & AlcimumPontificem, fugatum Iudam Demetrio renunciat. Sed ſtatim rediit Iudas, atque ſatellitesillos Pſeudopontificios ita diſſipat, vt Alcimusad Regem iterùm abire compelleretur. Mittitur ergo cum eo Nicanor; ſed is agnitum Iudam ſic amauit, vt cum eo iniretamicitiam, eique Alcimum poſthaberet. Tertiùm igitur redit ad Regem Pſeudopontifex; iubeturq; Nicanor exterminato Macchabæo, Alcimum reſtituere dignitati. Ille Iudam comprehendere nititur, ſed hunc, amicum licet, prudenter ille declinauit; quare miſſæ ſunt Antochiâ ingentes copiæ, vt vi Nicanor perageret, quod dolo præſtare non potuerat. Igitur cum magno exercitu Hieroſolymam ſubit; fruſtraq; quæſitum fraude Macchabæum, apertâ vi capere deſtinat. Collatis ergo ſignis, de Syris quinque millia perierunt, cæteri in arcem compulſi. Tum Nicanor dedi ſibi poſtulat Iudam, quod niſi fiat, æquaturum ſe templum, aut Libero conſecraturum minitatur. Verùm minas, Sacerdotes ſuis precibus in caput eius converterunt. *Razia fortitudo.* Tum quoque Nicanor Raziam vulgò populi parentem dictum, apud quem latere putabat Iudam; capi iuſſit: at is ſatellitibus Syris reſtitit fortiter, effractaque demum januâ incubuit gladio, atque ex ſolario, ſe præcipitauit in turbas; ſemianimiſque exſurgens in eas viſcera ac ſanguinem ſparſit, generoſiùs moriens, quàm diuina lex vulgaris patiebatur. Inde Nicanor ſequitur Iudam, qui cum tribus armatorum millibus, in agro Samaritano verſabatur: at nocte priuſquam pugnaretur, vidit in ſomnis Macchabæus Oniam mortuum expanſis manibus pro populo

pulo deprecantem; cuius viſi narratione milites hauſere plurimùm alacritatis. Initur ergo pugna circa Bethoron; vbi triginta quinq; Syrorum millia, vel in acie, vel in fuga cecidere: jacuit inter reliquos Nicanor cui amputatum caput, vt Sionitis præſidiariis oſtentaretur; item & furioſa manus in templum elata, ante templum affixa eſt, denique lingua blaſphema particulatim conſciſa auibus objecta eſt. Ideo feſtus dies menſe Adar huius prælij memoriam deinceps apud Iudæos ſeruauit, docuitque impunè in Hebræorum Deum locutum eſſe neminem, multò minùs minas intentaſſe.

Nicanor à Iuda vincitur, & cæditur.

Hoc anno Conſulatum inierunt P. Cornelius Scipio Naſica, cognomento Corculum, eius filius, qui Cybelen receperat, & C. Martius Figulus. Sed cum Tiberius Gracchus in iis eligendis vitioſè tabernaculum cepiſſet, re ad Augures delatâ, Figulus è Gallia, Scipio ex Corſicâ reuocati, abdicarunt; & in eorum locum ſuffecti P. Cornelius Lentulus, & Cn. Domitius Ænobarbus. Ita circulatores illi Augures viris honeſtiſſimis illudebant, & quod mirum, id patiebantur viri, alioqui ſapientes.

Coſſ. vitio creati ſe abdicant.

OLYMP. CLIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3893. 593.

Conſulibus M. Valerio Meſſala, & C. Fannio Strabone lata Fannia lex, ſumptuaria, quâ vetitum ne plus quàm centeni & viceni æris, hoc eſt quinquaginta circiter ſolidi Turonici in cœnis publicis inſumerentur. Tum etiam editum putant Senatuſconſultum, de Philoſophis, ac Rhetoribus vrbe pellendis, quod etiam in bellatrici ciuitate, vix ſpeciem rationis habuit.

Fannia lex ſumptuaria.

Tum Iudas Macchabæus, ſuo atque fratrum nomine confugit ad Romanos legatione, quâ functi ſunt Eupolemus, & Iaſon. Ij benè ſuſcepti ſunt, & amicè, armorum ſocietas inita cum Iudæis à jugo Demetrij Regumque Syriæ liberatis; adjectis etiam minis, ſi quis amicos

Iudas confugit ad Rom.

Populi Romani laceſſeret. Quam cum Ethnicis amicitiam, quidam nimis ſuperſtitioſè redarguunt, & qui de rerum euentis potiùs, quàm de conſilijs judicant.

Demetrius auditâ Nicanoris clade, atque cæde, Bacchidem remittit in Iudæam cum Alcimo, ac numeroſo exercitu. Tum Iudas relinquit quoque Hieroſolymam, cum tribus millibus armatorum: eumque inſequitur Bacchides cum viginti, peditum, ac duobus equitum millibus. Quo viſo exercitu, panico terrore correpti Iudæi, diſſipati ſunt, tantùm octingenti viri flagitio duxere, deſerere ducem. Et ſuadebant ji quidem Iudæ, vt ſe reciperet, ac tempori cederet, at ille confidens Deo, ac fatum viris militaribus, de more, inculcans, prælium commiſit. Dextrum cornu, cui præerat Bacchides, ipſe cum fortiſſimis ſuorum inuadit, ac vincit; & inſequitur fortaſſe longiùs, quàm rei militaris ratio pateretur: hunc enim læuum cornu à tergo aggreditur; vbi cum fortiter pugnat, & totâ die, vulneribus confectus occubuit, cadauer tamen à ſuis fratribus relatum, Bacchides cruentâ, & Cadmæâ victoriâ potitus eſt. Luxere Hebræi Iudam, quo luctu decebat Principem, Pontificem, atque Patrem; qui cum viderent improbos inſoleſcere ſub Alcimo, & Bacchide, elegêre Ionatham, vt is locum occuparet fratris, cui fortitudine ſimilis ac geminus eſſet. Quod cum Bacchides accepiſſet, eum intercipere cum fratribus conatus eſt. Sed fugere illi in deſertum Thecue, miſſis priùs impedimentis ſuis ad Nabutheos amicos ſuos, duce Ioanne. Hæc intercepere filij Iambri ex Madabâ Arabes & diripuerunt, etiam Ioanne interfecto. Verùm hi diu impunè non tulere rapinam atque cædem. In conjugio enim Principis Medabeni, quod mox initum eſt, Ionathas cædis fraternæ memor, in pompam nuptialem ex inſidiis irruit, quadringentos occîdit, & paratos

Bacchides vincit & cadit Iudam.

Ionathas ſufficitur Iudæ, & rem Iudaicam reſtituit.

ratos

tatos ad voluptatem, luctu, doloreq; conſperſit. Quod cum Bacchides didiciſſet, eum inuaſit die Sabbathi; ſed Iudæi hunc religioſo prælio conſecrarunt, quo mille Syros trucidarunt. Natatu tamen Iordanem mox cũ ſuis Ionathas tranſiit, ne multitudine opprimeretur, non tantùm fortis, ſed & prudens Imperator.

OLYMP. CLV. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 1. 3894. 594.

Hoc anno Regni Græcorum 153 Alcimus Pſeudopontifex murum templi extructum à Prophetis Aggæo, & Zacharia, Giſonem dictum dirui juſſit. Huic operi dum intendit, repentè perdidit vocis vſum, tactuſque paralyſi inter magnos cruciatus obit, qui maioribus, æterniſqu præluſêre. *Moritur Alcimus.*

Conſules Romæ creati L. Anicius Gallus, & M. Cornelius Cethegus, quo anno L. Æmilius Paulus Macedoniæ domitor è viuis abſceſſit, etiam morte ſuâ, quàm vitâ, atque factis illuſtrior. Nam cultus eſt mortuus à iis quos viuus deuicerat, iuueneſque Hiſpanorum, Ligurum, Macedonum, vltro feretrum eius ſubierunt, & ad buſtum deportarunt. Obiit autem tam inops, vt vix ex bonorum eius auctione ſatis juuentum ſit ad dotem vxoris conficiendam. Certè ſi fides iis adhibenda eſt ſcriptoribus, qui eum paulò ditiorem efficiunt, vix octo Francorum millibus bona eius æſtimata ſunt; cum tamen ipſe locupletaſſet ærarium. Filios tres reliquit illuſtres, duos ab aliis adoptatos, Q. Fabium Maximum, & P. Cornelium Scipionem Æmilianos; atque Aemilius ſanguis tribus nobiliſſimis familiis Romanorum ſuſtinendis, & illuſtrandis ſatisfuit. *Moritur Paulus Æmilius inops.*

OLYMP. CLV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3895. 595.

Bacchides tum agebat apud Demetrium, nullo Hieroſolymis conſtituto Pſeudopontifice, Ionatas trans Iordanem errabat; erat miſer *Ionathas in deſertis errat.*

Reip. Iudaicæ ſtatus, cum in ea improbi poſſent omnia, legitimus eius rector exulare cogeretur, ac ſuis latebris deberet vitam.

Conſulibus Cn. Cornelio Dolabellâ, & M. Fuluio Nobiliore, Cenſuram egerunt P. Scipio Naſica, & M. Popilius Lænas. Hi cum vidiſſent in traductione equitem bene curatâ cute, cuius equus ſtrigoſus eſſet, & cauſam reddidiſſet, quod curaret ipſe ſe, equum ſuum Statius famulus, vt parum reuerens, neque loco ac tempore ἥρων equum perdidit, & relatus eſt inter Ærarios. Iidem quoque Cenſores ſtatuas omnes circa forum ſuſtulerunt, ſine autoritate Senatus, aut Populi facultate poſitas, vt ambitio in ære viuere volentium, tolleretur. Idem quoq; Scipio Naſica tum primus Romæ diuiſit horas, & Horologium dedicauit ſub tecto; tandiu ſcilicet Romanis indiſcreta lux fuerat; videlicet Sole nubibus obducto.

Cenſura rigida Scipionis Naſicæ.

Horologiũ Romæ.

Obiit hoc anno P. Terentius Afer, olim ſeruus, at manumiſſus, ac liberalibus diſciplinis excultus, ideo Scipioni, ac C. Lælio percharus. Quare teſte Tullio plerique fabulas eius à Lælio ſcriptas eſſe putauerunt, quidam etiam à Scipione. Mortuus eſt autem in oppido Stymphalo Arcadiæ quo ſeceſſerat, aut naufragio dum rediret Romam cum centum octo fabulis ex Menandro Latinè conuerſis, maximo rei litterariæ damno, ſeu vecturam, ſeu vectorem ſpectaueris.

Moritur Terentius.

OLYMP. CLV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3.	3896.	596.

Coſſ. M. Æmilio Lepido ſecundùm, & C. Popilio Lænate, legati Demetrij venerunt Romam cum coronâ aureâ magni ponderis, & ſimul aduexêre Leptinem, & Iſocratem Octauianæ necis autorem & approbatorem. Senatus coronam recepit, dimiſit reos, vt cum vellet de iure gentium violato ſtatueret, neque tantùm

Demetrius coronam offert cum reis cædis Octauianæ.

tùm

tum Demetrium, ſed & Syriam in officio contineret.

Tum quoque Romam venit Attalus ab Eumene fratre miſſus, vt populo Romano faceret ſatis nomine fratris, cui veniam ab eodem propter ſingularem beneuolentiam impetrauit. Neque vltra hoc tempus Eumenes vixit, regnique ſui annum quadrageſimum primum, relicto paruulo filio ſibi cognomine, cujus tutelam Attalus, poſtulante patre, ſuſcepit, ſeruauitque annis vno & viginti, tam gratioſus Romanis, quàm Eumenes ſuſpectus fuit; cui titubaſſe ſemel in amicitiâ populi Romani bello Macedonico, vltimam ferme perniciem intulit. *Moritur Eumenes, Attalus tutor Eumenis nepotis ſui.*

Ariarathes Rex Cappadocum, operâ Demetrij Syriæ Regis à fratre Oropherne pellitur regno. Hic Orophernes adoptatus erat ab vxore Ariarathi ſterili; ſed cum ea poſtmodum peperiſſet, adoptiuus ob ſuſpicionem inſidiarum pulſus eſt regno. De quâ hiſtoriâ certi aliquid ſtatuere non licet; ita depugnantibus de illâ ſcriptoribus, vt nequeant poſt tam diuturnum tempus conciliari. *Turba in Cappadocia eiecto Ariarathe*

OLYMP. CLV. ann. 4. *Mundi* 3897. Vrb. Cond. 597.

In Iudæâ anno Græcorum 156. renouatum eſt bellum: Bacchidem enim impij ſollicitarunt vt Ionatham inſidiis interciperet. Itaque ad eum comprehendendum perrexit Syrus, & omnia diſpoſuit vt hic in ſuas veniret manus. Verùm Ionathas ex proditoribus quinquaginta interemit, fugitque in tutum locum Bethbeſſem agri Hiericontini, quem adeò diligenter communiit, vt non facilè poſſet expugnari. Eò nihilominùs venit cum copiis Bacchides. At Ionathas relicto Simone qui locum tueretur, militem cogit, & identidem inuadit Syrorum caſtra, ac viros primarios aliquot interimit. Simon aliunde frequenter erumpebat, & iam ma- *Bacchides Ionatham inuadit, & cum eo percutit fœdus.*

chinas oppugnantium incenderat. Ancipiti ergo hoſte diſtractus Bacchides, pacem cum Ionatha fecit, impioſque Iſraëlitas, conſultores malos interfecit; ipſe regreſſus Antiochiam Iudæam magnâ ex parte liberam reliquit. Ionathas autem ſeceſſit Machmas, vnde jus populo dixit, religioniſque deſertores ſic excepit, vt exemplo ſuo ſaltem aliis non nocerent.

Ariarathes nihil obtinet Romæ.

Roma Conſules habuit Sex. Iulium Cæſarem, & L. Aurelium Oreſtem, quibus Ariarathes Cappadox ejectus regno venit in vrbem, & venit ſordidatus, ac eo habitu, qui cauſam eius peroraret. Sed Demetrius præmiſerat legatum Miltiadem, Orophernes Timotheum; & Diogenem, qui miſerum Regem mendaciis ſuis & calumniis obruerunt. Videtur tamen pauló poſt reſtitutus, ac rebus eius obſcuriſſimis & turbatiſſimis à Senatu reddita lux, atque tranquillitas.

Bellum in Dalmatas ſuſceptum.

Tùm quoque C. Fannius legatus miſſus in Dalmatiam omnia inimica retulit, occluſas paci inuentas aures, ſuperbè reſponſum, nullum ſibi hoſpitij ſignum, nullum humanitatis datum; inſuper equos comitibus ademptos; ſe, ne vis adhiberetur, ſilentio diſceſſiſſe. Itaque magna animorum conſenſione indictum Dalmatis bellum, quo etiam vicini terrerentur, ne quid ſimile auderent. Quid autem tum Romæ fuerit pecuniæ in ærario non eſt facilè ſtatuere; nouies decies centies mille libras Turonicas fuiſſe quidam aſſerunt; nos certè quidquam pronunciare non audemus, quia hic Plinianorum codicum vacillat fides.

OLYMP. CLVI.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 1.	3898.	598.

Bellum Dalmaticum malè inchoatum bene terminatum.

Conſulibus L. Cornelio Lentulo, & C. Martio Figulo ſecundùm, bellum Dalmaticum ſuſceptum eſt; ac primo impetu repreſſus Figulus, adeò vt copiarum eius fuga, fluuio tantùm Narone cohiberetur. Sed reſumptis animis Roma-

nus

nus Dalmatas oppreſſit, diſſipatos, & eorum reliquias compulit in vrbem Delminium vnde regioni nomen. Vrbis huius tam erant edita, tam firma mœnia, vt nec æquari vallo, nec labefactari machinis poſſent. Itaque Conſul bicubitales ſudes, pice, & ſulphure cum ſtuppâ illitas, in vrbem ſpargendas curauit; quæ etiam accenſæ motu, magnam perniciem ciuibus intulerunt Hic eſt Figulus cuius filius vir conſultiſſimus repulſam conſulatus paſſus, poſteà ſe conſulentem Populum acerbiùs repulit; neque tamen aut prenſatione, aut intempeſtiuâ ſuâ iracundiâ, hunc magiſtratum eſt vnquam conſecutus.

OLYMP.CLVI. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.2. 3899. 599.

Marcelli ſingularis modeſtia.

Conſulatum huius anni geſſere P. Cornelius Scipio Naſica ſecundùm, & M. Marcellus item ſecundùm: hic triumphaſſe dicitur, ſed de quibus hoſtibus, non liquet; ille ſine dubio de Dalmatis, cum ei ſe Delminium dedidiſſet. Scribitur tamen recuſaſſe triumphum, & nomen Imperatoris, magna laude moderationis, quia Figuli laboribus vſus erat, & alienæ meſſis fructum collegiſſe videbatur.

Legati Rom. auditi, & miſſi.

Auditi ſunt hoc anno legati Attali, Athenæus eius frater, & P. Lentulus ob Pruſiæ victoriam. Miſſi legati in Aſiam, qui Pruſiam à vi reuocarent. Excepti quoque Maſſilienſium legati, quos vexabant Ligures, illorumque vrbes Nicæam, & Antipolim obſidebant. Miſſi Flaminius, Lænas, & Puppius experti ſunt ſe ad barbaros legationem ſuſcepiſſe.

OLYMP.CLVI. *Mundi* Vrb.Cond.
ann 3. 3900. 600.

Poſtumius Conſ moritur.

Creati ſunt hoc anno Romæ Conſules Q. Opimius, & L. Poſtumius Albinus. Poſtumio Luſitania ſorte ceſſit, ad quam dum proficiſcitur inauſpicato (nam in pluribus victimis jecur inuentum non erat), intra dies ſeptem Ro-

mam relatus expirauit ; eique ſuffectus M. Acilius Glabrio magiſtratus, & expeditionis ſucceſſor fuit.

Legati Rom. ab Oxybiis malè tractantur. Opimio Liguria obuenit, in quâ bellum atrox licet breue, concitatum eſt. Legati Romanorum Ægitnam in agrum Oxybiorum appulerant ; cum accepiſſent incolæ veniſſe eos ad impediendam duarum vrbium obſidionem, vetant eos exſcenſionem facere. Flaminius jam expoſitis in littore ſarcinis, vulneribus afficitur, ac direptis impedimentis prope ſemiuiuus à ſuis Maſſiliam deportatur ; vbi curatus eſt eâ diligentiâ quæ & Romanum, & amicum, & Legatum decebat.

Eos vleiſcitur Opimius. Opimius itaque eos aggredi juſſus Ægitnam vi capit & euertit, ciues eius vendit, autores ſeditionis vinclis graues Romam mittit. Oxybij & Deceatæ ita pugnarunt quaſi veniam vitamque deſperarent. Tandem pleriſque cæſis, arbitrio ſe victoris reliqui permiſerunt quibus adempta arma, agri etiam pars Maſſilienſibus contributa ; amicis, & hoſtibus factum ſatis.

Euergeti fauens Rom. & Cyprum ei donant. Tum Iunior Ptolemæus Euergetes Romam venit oſtentanſque cicatrices in inſidiis acceptas, vulnerum autorem Philometorem dixit. Itaque hujus legati ne ſunt auditi quidem, illi attributa Cyprus, permiſſumque Græcis, & Aſiaticis illum juuare contra fratrem. Has plagas fortè acceperat ad Cyrenen, vbi victus erat, & vti Tyrannus expulſus ; præmium nihilominùs vulnerum, quæ jure promeruerat, magnam inſulam tulit.

Alexander Bala à Ro. ſuſceptus. Pertinet ad hunc annum Heraclidis legatio adducentis filios Antiochi Epiphanis Alexandrum & ſororem eius Laodicen, qui licet eſſent ſuppoſititij, atque nothi (erant enim filij concubinæ à quâ Alexander iſte, ante Prompanes dictus, Veles vel Balas poſteà vocatus eſt) gratiam tamen inuenere in Senatu operâ huius

ve-

veteratoris, cuius ingenio texta eſt Demetrio tela, quam diſſuere non potuit.

Iiſdem Conſulibus geſſere cenſuram M. Valerius Meſſala, & C. Caſſius Longinus, qui autores fuere extruendi theatri ex lapide. Verùm interceſſit ſapienter P. Scipio Naſica, & contra bonos mores docuit eſſe, ſpectaculis, & otio certam ac ſtabilem Romæ ſtationem inædificari.

Theatro repugnat Naſica.

LIBER VII.

SÆCVLVM MVNDI TRIGESIMVM.

Ab anno mundi 3900. ad 4000.

CAPVT PRIMVM.

PRIMA DECAS.

Ab anno 3900. ad 3910.

OLYMP. CLVI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann 4.	3901.	*601.*

Coſſ. ineunt magiſtratũ à Kal. Ianuarij.

COnſules Q. Fuluius Nobilior, & T. Annius initium fecere magiſtratus ineundi à Kal. Ianuarij, cum anteà ferè ſemper à Kalend. Martiis inciperent, ob bellum Celtibericum hoc anno inchoatum. Hiſpania porrò obtigerat Fuluio, qui Segedæ vrbis amplificandæ ſtudium dejicere conatus, contra Carum ducem pugnauit æquatis fermè damnis. Celtiberi Caro mortuo Ambonem, & Leuconem duces crearunt, & Numantiam munierunt. Hos adortus Fuluius cum decem Elephantis Maſſiniſſæ, grandem accepit cladem, cuius cauſa belluæ fuerunt; accepit & alia minutiora damna, quibus ab eo abalienatæ ſunt vrbes, & inter reliquas Ocilis, vbi Romanorum commeatus, & pecuniæ; quare infe-

Fuluius cladem accipit ad Numantiam, & perdit Ocilim.

infelix Fuluius rediit in hiberna, cladibus quàm nomine Nobilior.

In Luſitania quoque Ro. male rem gerūs.

Neque in Luſitaniâ fœliciùs pugnatum; L. enim Mummius per duces ſuos clades accepit, quas ipſe emendare non potuit. Satiſque fuit Hiſpanis hoc anno Populo Romano oſtendere, cum vbique non eſſe victorem.

Amicè ſuſcepti Attalus, & Demetr.

Beneuolè ſuſcepti ſunt Romæ Attalus Eumenis filius, & Demetrius filius Soteris; ſed magnificè etiam Attalus, & vrbibus Græciæ commendatus; Demetrio & pueritia, & commeatus parum ſplendidus nocuit.

Heraclides pro ſuo Alexādro decretum obtinet à Pop. Ro.

Alexander inſurgit in Demetrium.

Heraclides Patribus ſibi conciliatis Senatuſconſultum abſtulit, in gratiam ſui Alexandri. Eo fretus militem ſcribit, ac ſibi Epiphanis amicos adjungit. Populo Romano diſſimulante, cui diſcordia horum principum magis, quàm pax arridebat. Alexandrum ergo Velem, vel Balam, Heraclides deducit Ptolemaidem; vbi ſtatim receptus eſt à militibus qui Demetrium oderant ob ſocordiam cum ſuperbiâ conjunctam. Demetrius ei reſiſtere parat; & conatur ſibi deuincire Ionatham, remiſſis obſidibus. Hic tum rediit Hieroſolymam, vrbem ordinauit, & aptauit; fugêre ex Arce Apoſtatæ, ac ſe munitione Bethſuræ continuerunt. Aliunde Alexander Ionathæ coronam, & purpuram cum Pontificatu obtulit; & in eum potiùs propendêre Iudæi, à quo nihil acceperant damni, Demetrio infenſi, quem acerbiſſimum hoſtem erant experti. Hic fruſtrà promiſſis ingentibus eos retinere conatus eſt; ſed nimis multa, magnaque pollicebatur, vt huic haberetur fides.

Ei Ionathas fauet

OLYMP CLVII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3902.	602

Marcellus melius rem in Hiſpania gerit.

Conſulibus M. Claudio Marcello, & L. Valerio Flacco in Hiſpaniâ continuatum eſt bellum. Marcellus Nobiliori ſucceſſit, prudenterque vitatis inſidiis Ocilim ad deditionem compulit. Ei quoque ſe ſubmiſere ſponte Nectobri-

ges,

ges, ſed ſtatim bello appetendi fuere; mox tamen iterum ſe ſubjeciſſent, & alios ad eam dem deditionem induxiſſent, quod Marcellus poſtularat; verùm à Senatu eſt improbata illa pax, neque ſatis viſa ex Romanâ dignitate.

Luſitani ſe dedunt Atilio mox rebellant.

In Luſitaniâ ſucceſſor Mummij, M. Attilius 700. Luſitanos interemit, maximam eorum vrbem cepit, & exſcidit, quibus reliqui territi ſe dediderunt. Sed cum mox ſe recepiſſet in hiberna, rebellarunt; adeò vt pacem feciſſe tantùm ad animos vireſque colligendas viderentur

Pruſias cum Attalo paciſci cogitur.

In Aſiâ Pruſias per tres Romanos legatos duris ſatis conditionibus cum Attalo depaciſci compulſus eſt; ſed quid aliud ageret, cum de eo ſtatuerent jam arbitri pænè totius orbis terrarũ?

De bello Pœnis inferendo Ro. cunctantur.

Non adeò ſe faciles præbuere Pœni. Cum enim Cato iis bellum denunciari vellet, peruicit ſententia Scipionis Naſicæ, vt legati potiùs mitterentur. Ij componere pacem inter illos & Maſſiniſſam ſtuduerunt, nec inhoneſtam Pœnis, Rege iis agrum controuerſum cedente. Eamprobabant ſapientes quique; ſed Giſco Amilcaris homo ſeditioſus ac potens, & præterà armatus autoritate ſui magiſtratus, populum concitauit; quare nihil propius factum quàm vt Legati diſcerperentur. Qui nuncius Catonem affecit voluptate, quam temperauit eius filij mors in Præturâ. Is eum tenui ſepulturâ, & pro ſua paupertate, fortiter conſtanterque donauit, vir & diuitiis, & omni calamitate ſuperior. Neque tamen ideò indictum Carthaginienſibus bellum, ſed denuo legati miſſi qui rem diligentiùs exquirerent, & viderent vtrum tempore ſanati eſſent multitudinis concitatæ motus, quibus nihil faciliùs excitari ſolet, nihil faciliùs quieſcere, ſi ratione regantur.

Catonis filius moritur.

OLYMP. CLVII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3903.	603.

Conflixerunt hoc anno Demetrius, & Alexan-

xander Balæus vel vno, vel duobus prælijs. In altero fortiter dimicans Demetrius interemptus victoriam, regnumque ſuum reliquit Alexandro. Is vt partum ſolium affinitate firmaret, petit à Philometore filiam ſuam Cleopatram, cuius nuptiæ Ptolemaide celebratæ ſunt. Iis interfuit Ionathas indutus purpurâ, & Iudææ prorex conſtitutus, Regibus ac nouæ ſponſæ acceptiſſimus. Quo aſpectu territi impij Iudæi qui eum accuſaturi conuenerant, ſtatim diffugêre, & de pœnâ potiùs ſuâ, quam de Ionathæ judicio cogitarunt.

Alexāder vincit & cædit Demetrium.

Ionathas amicè exceptus ab Alex.

Romæ Conſules L. Licinius Lucullus, & A. Poſtumius Albinus militem acerbiori conquiſitione ſcribebant; inde ſunt concitatæ turbæ, inter quas Tribunorum plebis juſſu tantùm non in carcerem detruſi ſunt. Milites enim abhorrebant ab Hiſpanico bello, quia Nobilioris milites de eo formidoloſa referebant, & mendaciis ſuam excuſabant ignauiam. Marcellus quamquam nihil timeret, tamen vt triumphum obtineret, timere videbatur. Cum ergo belli omnes munera defugerent, P. Scipio Æmilianus obtulit ſe ſponte, & ſua fortitudine magiſtratuum ſollicitudinem leuauit, tum exſcindendæ Numantiæ candidatus.

Rom. milites refugiunt Hiſpanicum bellum.

Dum autem Lucullus feſtinat in Celtiberos, Marcellus prudentiâ ſuâ bello finem imponit, facitq; vt populi fortiſſimi ſua omnia eius arbitrio permitterent, quod neque recuſauere Numantini. Ita videtur de iis triumphaſſe, cum ter triumphum egiſſe ſcribatur. Idem, ſed quo tempore neſcitur, paulò ante Punicum tertium bellum naufragio ad Africam periit, Romanis carus, & adhuc Celtiberis acceptior quorum cædes inhibuerat, ſi conſiliis eius ſequentes Imperatores aequieuiſſent.

Marcellus bellū Celtibericum componit. Obiit naufragio.

Lucullus inops & ſuperbus, quærebat vnde ſibi gloriam, nummoſque conficeret; itaque Vaccæos innoxios aggreditur, ſine autoritate Senatus.

Lucullus bellū renouat.

natus. Cumque eorum vrbem Caucam deditione accepiſſet, receptis centum talentis, & obſidibus, eam ingreſſus, contra pacta fœdè depopulatu eſt cum ingenti non tantùm ſuo, ſed & Populi Romani dedecore. Ad Intercatiam res meliùs proceſſit; nam Scipio Barbarum Romanos omnes ad ſingulare certamen prouocantem interemit, & Intercatios qui ſe dediderant fortitudine ſuâ incolumes præſtitit. Pallantiam item Lucullus obſedit; à quâ re infectâ diſcedere compulſus, at in Turdetaniam profectus multos Luſitanos occîdit, multos cepit. Sic à Romanis ſpargebatur bellum, non finiebatur, Lucullus non Populo Romano, ſed ſibi præliabatur.

Scipio Barbarũ ex prouocatione cadit.

At Galba Prætor, Atilij ſucceſſor, dum auidus pugnæ, atque prędę cum milite fatigato pugnat, ſeptem millia ſuorum amiſit: at fraude, ſeu verius perfidiâ, aboleuit ignominiam. Cum enim hoſtes ad eum legatos de fœdere miſiſſent, ille iis regionem opimam pollicitus eſt, ſi ſe autore demigrare vellent. Cum acquieuiſſent miſeri, in tres turmas diſtributos, vt faciliùs irent, omnes concidit, Deorum hominumque fidem implorantes. Pauci tamen effugerunt, inter quos Viriathus; qui perfidioſam hanc cladem multo ſanguine Romano vindicauit, oſtenditque ſe fortitudine Romanis nonnumquam parem, calliditate ſemper ſuperiorem. Galba autem ditiſſimus, & auariſſimus in judicium tractus, accuſante etiam Catone, ex judicum manibus pennis aureis euolauit, oſtenditque Romæ nocentem futurum neminem, qui ſibi ac ſuis judicibus prædatus eſſet.

Galba perfidè cædit hoſtem.

Viriathus fugit.

Galba accuſatus abſoluitur

Tum quoque Guluſſa Maſſiniſſæ filius renunciauit claſſem, & exercitum à Pœnis parari, bellum omnium votis expeti: rurſuſque autore Naſicâ miſſi legati, qui certiora referrent ne hoſti tantùm Carthaginienſium fides habita videretur. Sic ad bellum tanti momenti lentè feſti-

Lentè feſtinant ad bellũ Punicũ Ro.

feſtinandum Romani ſapienter putauere.

OLYMP.CLVII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 3904. 604.

Macedonia turbata eſt ab Andriſco quodam Adramyteno, qui ſe Philippum Perſei filium mentiebatur. Cum in Macedoniâ reciperetur â nemine, fugit in Syriam ad Demetrium; ſed ab eo captus, Romam miſſus eſt. Verùm per contemptum dimiſſus, rediit in Macedoniam, collectoque ex Thracibus exercitu, negotij multùm Romanis exhibuit, neque ſe contemnendum fuiſſe, factis oſtendit. *Andriſcus ſe Philippum mentitur.*

Conſulatum huius anni inierunt L. Quinctius Flaminius, & M. Acilius Balbus, quando Celtibericum bellum quaſi jam ſopitum Viriathi virtute, & induſtriâ renouatum eſt. Conuenerant Hiſpanorum decem millia, qui Turdetaniam incurſionibus vaſtabant. In eos proceſſit C. Vetilius Prætor, pabulatores illos vicit, deinde in anguſtum compulit locum, vbi deditio facienda, aut pereundum fame. Viriathus eorum vnus illam fieri prohibuit, objecta ſuis commilitionibus Galbæ, Lucullique perfidiâ. Quare ſtatim ab omnibus Dux electus, mille equites optimos elegit, reliquos variis itineribus Tribolam equis conſcenſis confugere jubet, quos mox ipſe ſecuturus eſſet. Non eſt auſus Prætor diſſipatos inſequi, maximè cum ei imminet Viriathus cum lectiſſimo globo. Cæteris dilapſis, ipſe demum, poſtquam variis curſibus, ac recurſibus Romanos deluſiſſet, Tribolam venit, atque ita incolumen præſtitit exercitum. Pergit ad eum Vetilius; ſed in itinere inuenit ſtructas inſidias, in quibus cum quatuor ſuorum millibus, incognitus interiit; alij tamen captum, & gladio cæſum volunt extra pugnam. Vetilij Quæſtor fugiſtiuos recepit, miſitque Viriatho obuiam ſociorum quinque millia, quos ille ſic deleuit, vt ne nuncius quidem cladis ſupereſſet. *Viriathus renouat bellũ Celtibericum.*

Romani

Romani ergo ſeſe vrbibus continere coacti ſunt donec auxilia ſubmitterentur C Plantio duce: verùm paulò tardiora, quàm Romana dignitas, atque potentia flagitarent.

Legati Carthagine redeunt cum Guluſsâ, nunciantque ſe hic vidiſſe claſſem cum exercitu. Tum ſicus in Senatum tuliſſe dicitur Cato, vt Patres accenderet; ſed præualuit Naſica decretumque abſtinere bello, ſi claſſis exureretur. Bellum interea geſtum inter Maſſiniſſam & Carthaginienſes à Boëtarcho Aſdrubale, qui poſt aliquot velitationes, in locum iniquum compulſus, præſente Scipione, iniquiſſimis conditionibus ſeſe cum ſuis dedidit. Qui cum abirent inermes, & à Numidico equitatu aſſiduè carperentur, quinquaginta octo millia (paucis cum Aſdrubale fugâ elapſis) ferro, aut inediâ periere.

Victi Pœni à Maſſiniſſa cæduntur.

OLYMP. CLVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3905. 605.

Andriſcus Rom. vincit.

Romani permoti Andriſci ſucceſſibus miſerunt in Græciam Naſicam, qui tumultus illos autoritate ſuâ compeſcere conaretur. Sed præterea miſſus P. Iuuentius cum copiis, aduerſus Regem illum Theatralem. At hic Prætorem aggreſſus & interemit, & ex eius copiis omnes, niſi quos gladio victoris nox eripuit: magnâ Romani nominis infamiâ, victam eſſe gentem cui Alexandri ſucceſſores pares non fuiſſent, & victam ab eo qui nihil Regis præter nomen haberet, & audaciam.

Viriathus rē Hiſpanicam erigit.

In Hiſpaniâ Viriathus C. Plancium Prætorem ſemel iterumque vicit, ac in ſua hiberna frigidum compulit. Tum in aliam Hiſpaniæ partem tranſgreſſus cum Quintio primum iniquo marte, deinde fœliciori conflixit, atque vtrobique rem Hiſpanam erexit, Romanam afflixit.

TERTIVM BELLVM PVNICVM.

Conſulibus L. Marcio Cenſorino, & M. Manilio

nilio inchoatum eſt TERTIVM BELLVM PVNICVM, Carthaginis excidio terminatum; eique ambo Conſules præfecti vt hic pedeſtribus, ille naualibus copiis imperaret. Tum autem Pœni afflicti clade à Maſſiniſsâ ſibi allatâ, modis omnibus Romanorum animos demulcere conati ſunt, negantes publico conſilio geſtum eſſe bellum in ſocios Populi Romani, ſed à priuatis, qui iam exilio mulctati eſſent. Cum res fluctuaret, & ægrè Romani plenum periculi ſuſciperent bellum, eos iam nutantes impulit Vticenſium deditio, tam Romanis vtilis, quàm Carthaginienſibus perniciosa. Itaque hi quaſi depoſitis rebus ſuis legatos cum ſumma poteſtate miſerunt Romam, qui quàm poſſent honeſtis conditionibus, & minùs grauibus deciderent. Sed jam peruenerant in Africam ſub vtroque Conſule octoginta peditum, equitum quatuor millia multis ad id bellum tam vtile, quàm glorioſum, properantibus. Itaque legati Pœni ſe ſuaque omnia arbitrio Populi Romani permiſerunt. Laudati ſunt à Patribus qui polliciti ſunt agrum ſuum, leges, libertatem, eâ lege vt 300. obſides principum ciuitatis liberos intra triginta dies Lilybæum mitterent, & facerent quæ Conſules imperaſſent. Obſides ſtatim miſſi, legati veniunt Vticam imperia Cenſorini Conſulis excepturi. Hic arma omnia tradi juſſit, & incendi naues: vtrumque, ægrè licet, peractum, arma deuecta plauſtris, claſſis incenſa, gementibus omnibus. His exhauſtis iuſſionibus, aliam ſupereſſe addidit Conſul, vt quo vellent loco à mari octoginta ſtadiis remoto, vrbem ſuam transferrent; eo loco ſtare Carthaginem, maris ſpeculam Senatui non placere. Hic miſerrimi ciues atque in vltimam perturbationem adducti, vociferari ſe proditos à Romanis atque ſuis, legatos ſuos diſcerpere, Italos ad ſupplicia rapere præſtare omnia quæ fanatici ſolent atque deſperati. Vbi nonnihil deferbuit furor; ſerui vocantur

Pœni ſe arbitrio Populi Ro. dedũt

Iubentur Pœni dare obſides, arma deferre, claſſem incendere.

Vrbem ſuã diruere.

Statuunt potiùs omnia experiri.

tur ad militiam, arma vbique producuntur, mulieribus etiam crines ſuos ad machinarum funes ſufficientibus; accerſitus denique Aſdrubal Maſſiniſſæ ex filia nepos, licet exul, cum ſuis viginti millibus armatorum. Romani autem quieuere tantiſper, donec Pœni ad ſe rediiſſent; vbi creſcere furorem vident verberant muros; ſed vnde ita repelluntur, vt intelligerent non eſſe facilem Carthaginis expugnationem. Adhæc Himilco eorum naues, ſcaphis ardentibus ſecundo vento immiſſis, incendit. Quibus facti animoſiores oppidani obſeſſi eruperunt, abſente Comitiorum cauſa Cenſorino, & Manilij caſtra cepiſſent, niſi eos Scipio cum equitatu in vrbem repuliſſet, quod iterum præſtitit dum naualia conati ſunt inflammare, quæ fortitudo magnam illi apud hoſtes laudem, magnam apud ſuos beneuolentiam comparauit: Aliunde Himilco equitum præfectus obſidentibus multas intulit clades; & Aſdrubal Manilium in iniqua loca compulſum fermè oppreſſit; quibus Romani demiſerant animos, vt Carthaginienſes extulerunt.

Pœnis fortuna fauere videtur.

OLYMP. CLVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3905. 606.

Demetrius in Syria turbat.

In Syriâ Demetrius filius Demetrij Soteris turbas concitauit. Miſerat eum pater in inſulam Cretam ad Laſthenem apud quem educabatur; excitatus autem à nutritio ſuo, & ſocordiâ Alexandri Balæi inter ſcorta turpiter ætatem conterentis, milite Cretenſi ſtipatus in Ciliciam venit, vnde ab Antiochenis, nouarum rerum ſemper cupidis, euocatus eſt. Is Cœleſyrie ducem Apollonium conſtituit, qui Ionatam bis aggreſſus, bis ſuperatus eſt; quando idem Ionathas Ioppen ad deditionem compulit, Aſcalonem, & Azotum cepit, ſuccenditque fanum Dagonis; quâ in expeditione tam ferro quam incendio Apollonius octo millia ſuorum perdidit. Ideoque Ionathas ab Alexandro aureâ fibu-

Ionathas bis Apollonium vincit.

lâ,

lâ, ſeu torque donatus eſt, quod erat tum inſigne cognatorum regis; factumque fortitudinis inſigne, quod antea tantum ſanguinis erat.

Maſſiniſſa æger Scipionem Æmilianum auitum amicum euocat, vt in eius complexu animum reddat, & de eius regno, ac liberis ſtatuat. Miſſus illicò Scipio à Conſule Manilio, inuenit eum mortuum, ſed ſuis omnibus relictis in arbitrio Scipionis, cuius voluntas pro teſtamento liberis eſſet. Nonagenario maior obiit, viribus tamen adhuc firmis, & equitans de more gentis. Suſcepiſſe ſcribitur ex variis vxoribus liberos quinquaginta quatuor, quorum decem reliquit viuos, Spuriis Scipio munera dedit, legitimorum autem natu maximo Micipſæ regia inſignia cum vrbe regiâ Cyrthâ, Guluſſæ arma, Maſtanabali viro litterato juriſdicundi poteſtatem. Ita mortuus eſt Maſſiniſſa vir planè fortis & fœlix, Romanorum primùm hoſtis, deinde conſtans amicus, ac fautor, & cui hoc vnum defuit, aut Carthaginem exciſam, aut eius ſaltem expugnatorem videre.

Maſſiniſſa Scipionē ad ſe vocat, & moritur.

Scipio in caſtra Manilij redux cum Guluſsâ in ſuas partes traduxit Himilconem cognomento Phameam, cum ſuis militibus: quæ de ectio multùm Romanis profuit, ſine dubio penitùs profligandis, ſi in conflictu cum Aſdrubale inito, qui malè Manilio ceſſit, Phameas cum ſuis equitibus adſuiſſet. Præthereà idem cum Guluſſa & Scipione, commeatus copiam intulit in caſtra, quo Romani caruiſſent. Nihilominus Scipionem cum Phamea mox Romam miſit: illi abeunti Conſulatum miles apprecatus eſt, huic Romam appulſo & multa Senatus dedit, & plura, majoraque promiſit.

Scipio in Rom partes Himilconem trahit.

Romæ Conſules creati Spurius Poſtumius Albinus, & L. Calpurnius Piſo: huic Africa commiſſa cum L. Mancino claſſis præfecto; qui tamen non ſunt auſi tentare Aſdrubalem, aut Carthaginem, ſed bellum per oppida Punica cir-

Conſules noui Carthaginem attingere non audēt

circumtulerunt. A Clypeâ repulſi ſunt: Neapolim cepere; ad Hippogretam (quidam Hipponem vocant) mediam inter Vticam, & Carthaginem tota æſtate nequicquam ſtetere; quando & quidam Numidæ à Romanis & Guluſsâ defecere, liberique Maſſiniſſæ viſi ſunt explorare, quam in partem ſe belli huius fortuna daret, eam ſecuturi.

Andriſcus Rom. timendus. Q. Cæcilius Metellus Prætor in Macedoniam mouit: hìc cum ſuas copias ineptiſſimè bifariam diuiſiſſet, nullo labore victus eſt. Voluit & reparare exercitum, ſed proditus à Byzo Thrace pœnas dedit amentiæ ſuæ, ac temeritatis. Idem Metellus alium Alexandrum ſe Perſei filium mentientem, ad Dardanos vſque inſecutus eſt. Tum quoque ſemina jacta ſunt belli Achaici, cum in Græciam miſſi legati, quorum princeps erat Aurelius vitæ periculum adiiſſent; adeò nothus ille Macedonum Rex Andriſcus Græcos efferarat.

Achæi Ro. ſpernunt. Miſſi ſunt ergo legati qui eos emollirent Fannius, Gabinius, Papyrius, & qui Lacedæmonios & Corinthum à cœtu Achæorum ſeparare niterentur, quia ſocietas illa Romanis incutiebat metum. Sed Achæi, præſentibus legatis Romanis, Spartanos in vincula conjecerunt; Bœotos, grandi pecuniâ damnatos à Metello, in belli ſocietatem adſciuerunt conſtituto ſibi duce Critolao; qui contemptus atque defectio Corinthi euerſione mulctata ſunt.

Victi à Viriatho Romani. In Hiſpania C. Plantio ſucceſſit Claudius Vnimanus, cuius exercitum pœne ad internecionem deleuit Viriathus. Hîc trophæa ſua Romanorum trabeis, & faſcibus illuſtrauit, vt eorum infamia ac dedecus eminùs videretur.

Naſcitur Lucilius. Hoc anno natus creditur Lucilius Poëta Patria Auruncanus, primus Satyræ Latinæ ſcriptor, quâ hæc tempora, propter corruptos mores, indiguerunt.

Per-

OLYMP CLVIII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.2. 3907. 607

Pertinere videtur ad hæc tempora controuerſia Alexandriæ excitata inter Iudæos, & Samaritanos coram Philometore pœnâ mortis propoſitâ huic parti quæ lite cecidiſſet. Quærebatur vtrum eſſet legitimum templum Hieroſolymitanum, an Garizitanum, hoc propugnabant Sabbæus, & Theodoſius, illud Andronius. Victoria Iudæo ceſſit; res viſa eſt clarior, quàm vt caderet in controuerſiam. *Lis inter Iudæos & Samaritanos in Ægypto.*

Ptolemæus Philometor quaſi ſuppetias laturus Alexandro genero ſuo in Syriam venit cum luculento exercitu, & honorificè in omnibus vrbibus ſuſceptus, præſidium ijs Ægyptiacum impoſuit. Occurrit ei quoque Ionathas ad fluuium Eleutherum, cum magnifico apparatu, ideoque benignè ſuſceptus eſt à Rege. Cùm demùm Philometor Seleuciam perueniſſet oſtendit quo ſua ſpectarent conſilia: vnde Alexander eum per Ammonium amicum ſuum Ptolemaide curauit interficiendum, irrito tamen conatu. Quare Ptolemæus, ei filiam eripuit ſuam, eamque obtulit Demetrio, patri ſuo filiam, quam maritis vxorem accommodatiorem. *Philometor Syriã occupat, & Alex. filiam ſuã eripit.*

Romæ lecti Conſules P. Cornelius Scipio Æmilianus, & C. Liuius Druſus; & Scipioni à Populo Africa ſine ſorte data, ſolutuſque lege anni Conſularis, quâ erat decennario minor, tantumque prenſabat Aedilitatem; ſed obicem huius magiſtratus res præclaræ eius geſtæ perfregere. Vbi primùm venit in Africam Scipio Mancinum circumcluſum cum 3500. eripuit certiſſimæ neci, eumque remiſit Romam, Serano ei ſubſtituto. Tum acceſſit ad Carthaginem, vbi Aſdrubal vt ſuis adimeret pacis volũtatem, Romanos captiuos, in Romanorum oculis pro mœnibus crudeliter enecauit. Deinde grandibus ſaxis Scipio portum occluſit: at Pœni mox alium portum effoderunt, & ex domibus euer- *Conſuli Scipioni committitur bellum Punicum.*

lis conſtruxerunt naues; itaque certatum pugnâ nauali, pari vtrimque damno. Sed aggerem mox occupauit Scipio vnde vrbem machinis quateret, vbi certatum obſtinatiſſimè, machinis etiam Romanorum quibuſdam incenſis; verùm tandem hunc locum 4. armatorum millia occuparunt, vnde in vrbem machinis & jaculis continuò propè jactu ſæuiit. Occupauit mox & vicinam vrbem Nephirim, vnde commeatus ſuffi. ciebatur vrbi, vbi incredibilem hominum multitudinem occidit, aut cepit; & reliqua inde oppida compulit ad deditionem. Quibus rebus geſtis præluſit ad Carthaginis excidium.

Oppida vicina capit Scipio

Romani in Hiſpania victi.

Viriathus in Hiſpaniâ C. Migidium Vnimani ſucceſſorem pariter oppreſſit; nouique Prætores Romani, totidem erant huius Prædonis triumphi.

OLYMP.CLVIII	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann,3.	3908.	608.

Cæditur Alexander victus, moritur & Philometor.

Alexander Bala cum paucis copiis occurrit Philometori: certatum vtrimque fortiter, numeroque tantùm Ptolemæus ſuperior fuit. Fugit ergo victus in Arabiam, vt à Zebdiele Dynaſtâ defenderetur; ſed proditor amicum Regem, & hoſpitem interemit, eiuſque caput ad Ptolemæum miſit. Neque fœlicius Philometori ceſſit expeditio; nam excuſſus equo, & grauiter in capite ſaucius, paulò poſt obiit, viſo Alexandri capite cum ingenti voluptate, ex quâ interiiſſe putatur, dum ei medici terebrâ caput aperirent: homo luxuriâ marcidus, & indignus qui inter viros bellatores ex vulnere moreretur. Sic etiam Alexander, per fraudem occupati regni, pœnas dedit, quod etiam perdidit, antequam morte defungeretur, quo indignus erat ob genus, ob turpiſſimos mores indignior.

Succedit Philometori Euergetes ſeu Phyſcon.

Philometori ſucceſſit frater eius Euergetes Phyſcon ſeu Ventrioſus, ab aqualiculo, ſeu ventre prominente ſic dictus; item ab aliis Philologus, ab Alexandrinis Cacergetes. Alexandri

item

item occupauit ſolium Demetrius cognomento Nicator (non autem Nicanor, vt aliqui ſcribunt) dignus vterque qui inter tumultus ad regna promoueretur. *Demetrius Nicanor Syriam obtinet.*

Conſulibus L. Cornelio Lentulo, & L. Mummio, prorogatum eſt Scipioni in Africâ imperium. Primo vere hic in Carthaginienſe forum irrupit; inde in Byrſam aſcendere per tecta conatus eſt, nouas ſibi per tecta molitus vias, dum infra obuij quique jugulabantur. Templum Apollinis tunc direptum, tam diues, vt præda eius fuerit mille talentûm; erat enim faſtigium eius obductum laminis aureis. Tandem ſeptimo die Arx ſe dedidit, ac mulierum viginti quinque, virorum triginta millia: transfugæ in templum Æſculapij cum Aſdrubale ſe receperunt; vnde & in ſummam eius crepidinem paulò poſt aſcendêre, ac ſe defendêre, donec Aſdrubal ſeſe Scipioni dederet. Eius vxor animoſior, ſecuta transfugas in eius conſpectu, liberis occiſis, Scipioni bene precata, ſe cum iis in ſubjectos ignes conjecit; transfugæ quoque incenſo templo ſe cremauerunt. Vrbs incenſa, diruta, permixtique mortuis viuentes, ſpirantes extinctis, omnes equorum vngulis, aut foſſorum ligonibus tam triſte ſpectaculum exhibuerunt, vt ipſi, qui hæc imperabat, lacrymas eliceret Scipioni: prædæ pars incenſa, pars ſepoſita reddita eſt Siculis, viciniſque populis quibus erepta fuerat, reſtituta. Deinceps ordinata eſt per decem legatos Prouincia; Scipio ad magnificentiſſimum triumphum venit, cohoneſtatus nomine Africani; quod cum hæreditarium accepiſſet, proprium ſibi effecit fortitudine, auo ſuo tantùm tempore inferior. *Scipio Carthaginem capit, & exſcindit.* *Scipio triumphat.*

Bellum Achaicum demandatum eſt Metello Prætori, qui Macedoniam adminiſtrabat, ei prorogato in omnem Græciam, extenſoque imperiô. Is ad Thermopylas primùm feliciter conflixit, & Achæos junctos Bœotiis, & Chal- *Bellum Achaicum Metello mandatū.*

cidenſibus profligauit; quando & victus Critolaüs Dux ſibi conſciuit necem. Et tamen ſucceſſit Diæus collectoque ex Arcadiâ milite, reparauit bellum. Itaque Lucium Mummium Conſulem cum nouis copiis eò Senatus miſit. Is principio re parum feliciter cum Diæo geſtâ, eundem poſtea profligauit, & ad mortem compulit. Diæus enim rem Achaicam reſtituere deſperans, domum ſuam incendit, vxorem à ſe cæſam in ignes mittit, ipſe venenum haurit bis parricida. Corinthij hoc territi ſpectaculo ſuam vrbem deſeruerunt, quam Conſul ex Senatuſconſulto exſcidit, & inflammauit, quia in eâ legati fuerant violati. Vtrùm ex metallis tum confluentibus natum ſit æs Corinthiacum, putauerunt aliqui, alij doctiùs negauerunt. Omnia huius vrbis donaria, tabulæ, ſtatuæ, arma elata. Ita alter Græciæ oculus effoſſus, quæ jampridem cæca præcipitabat in ruinam. Dirutæ quoque ſunt eodem tempore Thebæ ac Chalcis auxiliatrices vrbes. Mummij pater ad Achaiam ordinandam miſſus, Achæos omnes liberos juſſit eſſe, Corinthios tamen omnes ſub coronâ vendidit; adeò altè Ro. animis legatorum inſidebat contumelia, vt non tantùm ſuam, ſed & publicam totiùs orbis terrarum, cuius ſe dominos appellabant, exiſtimarent injuriam.

Mummius Conſ. in Achaiam mittitur.

Corinthũ capit.

Æs Corinthium quid?

OLYMP. CLVIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3909.	609.

Ionathas, inter hos tumultus Regum Syriæ, rem ſuam promouere nititur, & Hieroſolymitanam Arcem expugnare. Præſidiarij petunt ſibi auxilium à Demetrio; hic ad ſe Ionatham venire jubet Ptolemaidem, & perhumaniter accipit. Soluta tamen Arcis obſidio, tum quia difficilis, tum quia non probabatur à Rege. His compoſitis rebus Demetrius militem veteranum dimittit, tantumque retinet peregrinum. Veteranis copiis præerat Tryphon, qui exauctoratum ſe moleſtiſſimè tulit, perrexitque in Arabiam,

Ionathas acceptus Demetrio.

biam, ac ſuaſit Emalcueli Arabi, nutritio pueruli Antiochi (qui Philopator, & Θεὸς dictus eſt) filij Alexandri Balæ, dare hunc ſibi regno paterno reſtituendum, quòd magnos in Syriâ concitauit motus.

Iuuat Demetrium Ionathas Antiochiæ.

Intereà Demetrius graui quoque Antiochenorum ſeditione vexatus eſt. Is confugit ad Ionatham, à quo tria millia Iudæorum accepit. Cum ergo Rex in arcem confugiſſet, Iudæi irruentes Antiochenos fortiter exceperunt, eorum centum millia trucidarunt, ſuccenſaque vrbis parte, ſpoliis locupletes in patriam ſuam redierunt. Verùm perfunctus periculo Rex ingratus Ionatham contempſit, factas ei promiſſiones eluſit, illaturus bellum, niſi Tryphon impediiſſet. Is enim Antiocho Rege Syriæ coronato, Demetrium fugauit in Ciliciam, obtinuit Antiochiam, & pepigit fœdus cum Ionatha, quem cum Simone fratre conſtituit ducem Paleſtinæ. Hac occaſione vſus Pontifex Bethſuram munitiſſimam per Simonem occupauit, ac Duces Demetrij, in agro Azor, paucis inſtructus copiis cecidit, fugauitque; ita denique Iudæam conſtituit, vt omnino jam ſui juris eſſe videretur.

Tryphon Antiochũ opponit Demetrio.

Ionathas rem ſuam gerit.

Celebris quoque eſt hic annus renouato fœdere Ionathæ cum Romanis & Spartanis, quorum hoc erat honeſtum, illud etiam Iudæorum rebus adhuc fluctuantibus neceſſarium.

Ionathas cum Ro. renouat fœdus.

In Hiſpania C. Lælius Prætor cognomento Sapiens, qui in Africa cum Scipione amico ſuo militarat, Viriathum ita fregit, vt eius edomaret ferociam, & bellum Celtibericum ſecuturis Prætoribus expediret. Is antequàm in Prouinciam veniret ſuam, rogationem diſſuaſerat quâ nonnulli Sacerdotum electionem à collegis ad Populum transferre nitebantur. At ille ſapienter oſtendit nullos meliùs ſtatuere poſſe de Sacerdotij candidatis, quàm qui Sacerdotium profiterentur.

Lelius Viriathum vincit, & Celtiberos abijcit.

Fabij comitas. Conſules hujus anni fuere Q. Fabius Maximus Æmilianus, & L. Hoſtilius Mancinus. Fabius erat filius Pauli Æmilij, Scipionis frater, qui obtinuit hanc dignitatem comitate ſua; cujus repulſam paſſus eſt Q. Cæcilius Metellus; quia vt ſibi debitam arrogabat.

Fabius emendat militarem diſciplinā. Hic Fabius Conſul oppoſitus Viriatho, & parcens veteranis jam diuturno bello fatigatis, duas tironum legiones ſecum deduxit, has diligenter exercuit, correxitque autoritate conſulari jam laxatam militarem diſciplinam: neque priùs eſt congreſſus cum Viriatho, quod hic vrgebat, niſi paratiſſimum ad prælia militem haberet, ac dignum qui legionarius exercitus diceretur.

Mummi triumphus Cadit & in hunc annum L. Mummij de Achaia, & deletâ Corintho triumphus, quo ſtatuis & tabellis totam impleuit Italiam, nihil ſibi de tot exquiſitis ornamentis retinens, ſiue ex animi moderatione, ſiue quia rudis erat ingenio, ac imperitus harum æſtimator; ſiquidem conducentibus eas Romam deuehendas prædici jubebat per præconem, nouas reddituros, ſi antiquas perdidiſſent.

OLYMP.CLIX.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann. 1.	3910.	610.

Jonathas Hieroſolymā munit. Demetrianos iterùm Ionathas fugere compellit metu territos ad Epiphaniam. Vincit & Zabudæos Arabas, ex rapto viuere ſolitos; dum Ioppen ad Demetrium inclinantem Simon frater retinet. Quibus confectis aggreditur muros Hieroſolymitanos, ne ſancta ciuitas, Syrorum ſemper incurſionibus pateret. Tum quoque Iudæi reſcripſere ad fratres ſuos in Ægyptum, & inuitarunt eos ad celebritatem menſis Casleu, qua die templum à Iuda inſtauratum erat, & Antiochi ſordibus repurgatum. Hactenus omnia Ionathæ fluèbant ex voto, ſed hanc felicitatem Tryphonis improbitas abrupit. Cum enim

Tryphon Ionathom capit. Tryphon iſte exuere regno pupillum ſuum decre-

creuiſſet, ſibi veritus à Ionathâ viro forti, & iniquitatis inimico, eum Scythopolim inuitauit. Adfuit hic ſed cum quadraginta hominum millibus. Quibus perterritus Triphon, qui ſtatuerat vi agere, eum dolo perdere ſtatuit; ſuadet ei dimittere exercitum, & cum paucis venire Ptolemaidem, quam ei traditurus erat. Remittit copias ſuas Ionathas imprudentiſſime, miſſis tantùm duobus millibus in Galilæam, ipſe mille ſtipatus cum Tryphone Ptolemaidem ingreditur. Verùm ſtatim, clauſis portis, datus eſt in vincula, comites eius cæſi, miſſique equites qui bis mille in Galilæam dimiſſos cæderent. At ij admoniti de periculo ſuo ita ſe paratos ad vltionem commilitonum ſuorum, & prælium oſtenderunt, vt viſi ſint omittendi tanquam deſperati, & quorum à partibus, propter audaciam, ſtare poſſet victoria.

Romæ Conſules Seruius Sulpitius Galba, & L. Aurelius Cotta non ſunt in Hiſpaniam miſſi, quia huic omnia deerant, illi nihil ſatis erat. Continuata ergo Fabio præfectura qui Virathũ vicit, ac fugere compulit. Tumque oſtendit Romanos milites inuictos eſſe, cum militarem diſciplinam, à majoribus acceptam, ſeruarent. *Coſſ. Romæ rect̄i.*

CAPVT II.

DECAS SECVNDA.

Ab anno 3910. ad 3920.

OLYMP.CLIX.	Mundi	Vrb.Cond.
ann.2.	3911.	611.

VBi reſpirare Iudæi cœperunt Simonem Ionathæ loco Pontificem eſſe voluerunt, ac ducem. Tryphon enim collegerat exercitum, vt Mattathiæ reliquum germen tolleret, ſicque Iudæis, quod excuſſerant jugum, reponeret. *Simon ſufficitur loco Ionathæ.*

ret. At Simon ita diſpoſuit omnia, vt Tryphon ſibi potiùs dolo quàm vi, agendum cenſeret. Habebat hic in vinculis Ionatham, quem dimittere ſpondet, ſi centum talenta fiſco debita perſoluantur, & duo filij Ionathæ obſides offerantur. Præuidebat Simon fraudem; veritus tamen maledicorum linguas, pecuniam, & obſides miſit. Verùm perfidus Tryphon retinuit omnia, ac paulò poſt in oppido Baſcaman Ionathan, & filios eius interemit, quorum corpora ad ſepulturam non negauit, eaque magnificentiſſimo funere elata ſunt, ſolatio Simonis triſtiſſimo, ſed hoc tempore neceſſariò.

Ionathas cum filiis caeditur.

Conſulatum Romæ geſſere Appius Claudius, & Q. Cæcilius Metellus. Claudius aduerſus Salaſſos bellum geſſit, cladibus aliquot illatis, & acceptis. Itaque cum ei negaretur triumphus, priuatis ſumptibus triumphare inſtituit. Sed cum in ipſa pompâ Tribunus plebis de curru detrahere conatus eſt; feciſſetque niſi Quintia Claudia Virgo Veſtalis ſoror eius (aut vt volunt alij filia) ſeſe interpoſuiſſet. Hæc detrahi fratrem de curru paſſa non eſt, neque eſt auſus Tribunus plebis obſiſtere; tanta erat Romæ virginum ſacrarum reuerentia. Tumque dubitatum quis plus gloriæ retulerit, quibuſdam fratrem in Capitolium, quibuſdam ſororem in Aedem Veſtæ deducentibus.

Claudius triumphat propriis ſumptibus.

In Celtiberiâ Viriathus cum Quintio Prætore ſigna contulit, & victus Montem Veneris repetiit: inde iterum in Romanos conuerſus, eorum mille cecidit, aliquot eripuit ſigna, reliquos in caſtra compulit. Tum Itucæ præſidium deiecit, & Baſtitanorum regionem depopulatus eſt, Quintio Itucæ incluſo, & C. Marcium, per eruptiones emittente. Quare Metellus Conſul eò venire compulſus eſt, vbi aliquot ſeueritatis, aliquot humanitatis exempla edidit, quibus & fortiorem militem reddidit, & hoſtem ad recipiendos amicè Romanos paratiorem.

Viriathus bellum renouat.

Hoc

OLYMP. CLIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann 3. 3912. 612.

Hoc anno Simon Gazam quæ mortuo Ionathâ rebellarat obſedit, & machinis acerrimè verberatam, ad deditionem compulit. Hanc purgatam idolis, & ſeditioſis, elegit ſibi ſedem, vtpote ad bella peroportunam. Arx quoque Sionis, poſt triennij obſidionem, fame compulſa ſe dedidit. Quare in ea deinceps habitauit Simon, Gazâ filio ſuo Ioanni bellicorum negotiorum præfecto relictâ; quia ſic belli rationes, & pacis exigebant. *Simon Gazam, & arcem Sionis capit.*

Cenſuram geſſerunt Romæ P. Cornelius Scipio Africanus Aemilianus, & L. Mummius Achaicus, ex æquo moderati, ac fortes: Luſtrum exhibuit Romanorum ciuium 328342. Conſulatum inierunt L. Cæcilius Metellus, & Q. Fabius Maximus Seruilianus. Hic in Celtiberiam profectus cum 16. millibus peditum & equitibus mille ſexcentis, additis à Micipsâ elephantis decem, & 300 equitibus: his fretus copiis primùm ſuſtinuit fortiter Viriathum, mox & repulit; ſed dum eum ſequitur turbatis ordinibus, tria millia ſuorum amiſit, & in caſtra repulſus, ea potiùs noctis beneficio, quàm virtute militum defendit. Tandem remigrare Itucam coactus, paulò poſt in Bæturiam, translato bello, quinque oppida, quæ hoſtis fuerant, diripuit, & Cuneos hyematurus venit, victori quam victo propior. *Cenſores Scipio & Mummius.* *Seruilianus malè rem in Hiſpania gerit.*

Metellus in alterâ parte Hiſpaniæ ſe egregiè geſſit, & maximè ad Contrebiam; quæ tamen corrupit odio, quo in Pompeium ſucceſſorem exarſit. Horrea enim diripi paſſus eſt, ſubmotis cuſtodibus, arcus ſagittaſque Cretenſium fregit, elephantes fame amiſit, quibus triumphum, quem promeruerat, perdidit. Neque enim Patres eum dignum judicarunt illâ gloriâ, qui ſe tam turpiter ſuâ cupiditate, ac inuidiâ vinci paſſus eſſet. *Metelli odium in Pompeium ſucceſſorem.*

Pſeudo-Philippus Macedoniā turbat. In Macedoniâ tumultus eſt exortus à quodam pſeudo-Philippo, qui ſe Perſei filium mentiebatur, & jam hominum ſeptendecim millia coëgerat. Hunc aggreſſus Trebellius Quæſtor, vno ei prælio & exercitum, & Regis laruam eripuit.

OLYMP. CLIX. *Mundi* Vrb Cond.
ann 4. 3913. 613

Tryphon Syriæ Rex cæſo pupillo ſuo. Diodotus Tryphon pupillum ſuum Antiochum vix decennem calculo laborare finxit apud populum; itaque medicis corruptis eum ſecandum obtulit, à quibus puer infœlix dirè tortus interiit. Eo mortuo ſibi tyrannus impoſuit diadema; quare Simon ab eo defecit; miſſiſque legatis ac muneribus ad Demetrium, eum legitimum Principem agnouit. *Simon Demetriū Regem agnoſcit.* Ab hoc vectigalibus exempti Iudæi, ſui juris eſſe cœperunt, nec jam Regum Syriæ ſubditi, ſed ſocij dicti: quare deinceps hoc anno quaſi principio ſuæ libertatis, in contractibus vſi ſunt.

Demetrius à Parthis captus. Paulò poſt Demetrius Nicator profectus in Mediam ac Perſidem, & ſuperiores regni ſui partes ad auxilia contrahenda, temerè Phraatem Parthorum Regem aggreſſus eſt. Inuitatus enim crebris legationibus Græcorum atque Macedonum Aſiaticorum, quos opprimebant Parthi, eò perrexit cum paucis copiis, ſperans eorum auxilia à quibus euocabatur. Sed immiſit in eum è principibus ſuis vnum Phraates cum valido exercitu, à quo victus Demetrius, in caſtra compulſus, ac iiſdem mox exutus eſt. Immo & mox venit in Parthorum manus, juſſuſque traduci ad ludibrium per omnes ciuitates qui eius implorarant opem. *Demetrius ducit Rhodogunam.* Poſteà tamen ſic immutatus eſt in eumdem Phraatis animus, vt ei dederit vxorem filiam ſuam Rhodogunam, & regio cultu exornarit; felicem ſi ſorte ſuâ & inuentâ conjuge contentus eſſet.

Conſulatum hujus anni geſſerunt Cn. Seruilius Cæpio, & Q. Pompeius Rufus Auli filius,

anteceſſoribus ſuis, neque conſilio, neque fortitudine pares.

Seruilianus ·roconſul inſequitur Viriathum, ſed in itinere à duobus prædonum ducibus Curio, & Apuleio turbatus eſt: tum periit Curius, alter prædam Romanis ereptam abduxit, quam tamen mox Proconſul recuperauit. Tum multa oppida cepit, multos item hoſtes, quorum quingentos ſecuri percuſſit, alios ſub coronâ vendidit, quibuſdam amputauit manus, in ſignum rebellionis. Verùm cum Eriſanem vrbem aggrederetur, eam ſubiit noctu Viriathus, vnde erumpens, non modo foſſores expulit, ſed & Seruiliani copias in loca iniqua deduxit. Hic cum delere poſſet Romanum exercitum, & capere Seruilianum, honeſtis tamen maluit conditionibus cum eo depaciſci; quod fœdus non modo probatum à Senatu, ſed & dictus amicus Viriathus, eiuſque ſociis agri relicti. Dignus eſt enim viſus Romanâ amicitiâ vir fortis, qui virorum fortium amicitiam, eorum internecioni prætuliſſet.

Viriathus Ro. parcit, & cū eis fœdus init.

Bellum Numantinum tum exortum, quando Numantini ſocios ſuos Segidenſes, ex Romanorum manibus elapſos, neque reddere voluiſſent, nec arma deponere. Immò eadem contra Metellum expedierunt, & cum Romanorum ſummo dedecore, diutiùs quàm par erat, retinuerunt.

Belli Numantini exordium.

OLYMP. CLX. *ann.* 1. *Mundi* 3914. Vrb. Cond. 614.

Cleopatra tum Seleuciam cum filiis ſuis tenebat, & vtcumque Syriæ regnum turbatum, diſcerptumque adminiſtrabat. Vt ergo accepit maritum ſuum, captum à Parthis, & quod eam pungebat magis, Rhodogunæ amoribus implicitum, eiuſdem fratrem Antiochum Sidetem (aliis Soterem) euocat, eique regnum, ac thalamum offert. Sidetes ſub initium regni ſui litteras ad Simonem dedit, eique immunitates omnes

Cleopatra Sideti nubit.

Sidetes Syriæ Rex fauet Simoni.

omnes à fratre conceſſas confirmauit, quas libenter accepit Simon, quaſi à legitimo Rege, & Tryphonis hoſte condonatas.

Conſulatum inierunt Q. Seruilius Cæpio & C. Lælius cognomento Sapiens. Cæpioni commiſſa Hiſpania cum proconſule Pompeio. Sed Cæpio factam à fratre Seruiliano pacem ſæpe criminatus, Senatum adduxit, vt eam abrumperet. Itaque de induſtriâ fugientem Viriathum ille ſequebatur, cui pax cum Seruiliano magis placebat, quam cum Cæpione bellum. Quare miſit amicos ſuos ad Conſulem vt cum eo renouarent fœdus; ſed hic muneribus, promiſſiſque eos corrupit, vt ducem ſuum interimerent: & verò mox eum dormientem interfecerunt, glorioſum planè; vt quem Romanorum fortitudo non perdiderat, & qui nonniſi ſuorum perfidiâ, ac ſcelere potuit exterminari. Succeſſit ei ſuffectus Tantalus, quem ſubſequutus Cæpio ad conditiones pacis perpulit poſitis tamen armis, & regione non infertili ei, ac ſuis aſſignatâ, in quâ bonos agricolas ex malis prædonibus effecit.

Viriathus à ſuis cæſus, adnitente Cæpione.

Q. Pompeio locum ſuum Metellus dederat, ſed non reliquerat ei fortitudinem, & induſtriam ſuam. Supererant tantùm vrbes duæ expugnandæ Numantia, & Termantia, reliquis à Metello captis. Dum ergo ad Numantiam Pompeius ignauiter ſedet, locum munitum, & generoſis propugnatoribus plenum, eorum eruptionibus ita fatigatus eſt, vt iis omiſſis Termantiam aggrederetur. Ad hanc cum malè quoque pugnaſſet, rediit ad Numantiam; vbi cum fluuium deriuare conatur, multos è ſuis perdidit. Itaque cum ſuos inſuper vrgerent morbi, pacem cum Numantinis fecit, à Senatu improbatam, vtpote quàm Imperatoris ſui ſocordia & metus expreſſerat.

Pompeius malè rem gerit ad Numantiam.

Floruit circa hæc tempora Accius Poëta Tragœdiarum ſcriptor, cuius carminibus adi-

Accius Poëta floret.

tus templorum, & monumentorum propylæa Decius Brutus exornauit, melioribus vtique, quàm tempora illa incultiora patiebantur.

OLYMP. CLX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2 3915. 615.

Numenius & Antipater cum Clypeo aureo minarum mille, ſeu centum millium aureorum, à Simone miſſi ad Romanos hoc anno rediere cum litteris L. Calpurnij Piſonis (alij vocant Caium, alij etiam eius loco ſubſtituunt L. Cæcilium Metellum) ad diuerſos Principes in gratiam Iudæorum. Iis prohibebatur aliquid eis inferri damni, iubebantur reddi transfugæ, Simon in Iudæâ legitimè rerum potiri ſignificabatur. Quæ quidem tantùm terroris iniecerunt improbis, quantùm Simoni, bonisque omnibus attulere voluptatis. *Simon renouat fœdus cum Rom.*

Tryphonem Diodotum deſertum à ſuis Antiochus inſequitur, & obſidet in vrbe Dorâ maritimâ, cum centum viginti peditum, equitum octo millibus, & aliquot nauibus, ne elabi poſſet; duos annos tenuit obſidio; quibus euolutis fugit Tryphon ſparſis per iter pecuniis, quas dum colligunt Demetriani equites, ipſe venit primum Orthoſiada, vel Antaradum: inde Apameam patriam ſuam; quâ captâ, aut interfectus eſt, aut violentas ſibi intulit manus; & leuiori ſupplicio tot parricidia, ac perduellones luit. *Tryphon obſidetur, & tandè cæditur.*

Conſules Romæ dicti L. Calpurnius Piſo, & M. Popilius Lænas. Huic Celtibericum commiſſum eſt bellum, & à Quinto Pompeio corrigenda pax. Negabat à ſe pacem factam Pompeius; ſed eum reuincebant multi teſtes omni exceptione majores; itaque Romam ad judicium remiſſus eſt; decretum à Senatu bellum Numantinis, in hoc tantùm nocentibus, quod de Pompeio victores extitiſſent, ac nimis fortes. *Pacem à Pompeio cum Numant. Senatus improbat.*

An-

OLYMP. CLX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3916. 616.

Antiochus Sidetes jam potitus totius Syriæ regno, interfecto Tryphone, mittit ad Simonem legatum Athenobium, qui ab eo repetat Gazam, Ioppem ac arcem Sionis, regia, vt aiebat, loca, cum mille talentis. Obtulit centum talenta Simon exoſus bellum, quæ legatus recuſauit. Rex ergo mittit ſtatim in Iudæos Cendebeum, quem & Gedorem vrbem firmare jubet. Egreſſus Ioannes Simonis filius ex vrbe Gaza eum aggreditur, tranſmiſſo etiam in eius conſpectu torrente, congreditur ac vincit, multis hoſtium interemptis: ſed in eo prælio Iudas eius frater vulneratus, victoriam minuit. Gedorem cum expugnare deſperaret Ioannes, in agrum Azotium deflexit, vbi hoſtium turres, ac munitiones exuſſit; quibus fortiter geſtis Hieroſolymam rediit, principatus Iudaici, hoc belli rudimento, candidatus.

Ioannes Simonis filius vincit Cendebeum.

Conſulibus P. Cornelio Naſica Serapione, & Decio Iunio Bruto, multæ turbæ Romam exagitarunt. Volebant Conſules curare rem frumentariam, Tribuni plebis obſiſtebant, Scipio Naſica autoritatis tantæ fuit, vt hanc legem contemptu reiecerit, aliis tantùm propoſitis, & plebi obſtrepenti ſilentium impoſuerit. Propterea ei Curiatius Tribunus plebis cognomen indidit turpe Serapionis, hominis nequam, & mancipij cuiuſdam Suarij, quem vultu non malè referebat. Edidit autem tum Curiatius ille, vtile ſeueritatis exemplum, a duerſus C. Matienum, militiæ in Hiſpania deſertorem: diu enim virgis ſub furcâ cæſum, ſeſtertio nummo venire juſſit. Sed parum conſtans idem Tribunus in recto fuit. Nam mox Conſules acquieſcere nolentes vt decem milites, ex iis quos vellent Tribuni plebis, delectu eximerent, in carcerem ignominiosè detruſit, cum ſummo primi Magiſtratus dedecore, quod tamen poſteà

Scipionis Naſicæ autoritas.

Seueritatis exemplũ.

meritò

meritò in autorem recedit.

Bellum geſſere in Hiſpaniâ Popilius Lænas Proconſul, & Conſul Iunius Brutus: hic aduerſus Luſitanos inchoauit bellum quod Proconſul pari fœlicitate, ac fortitudine confecit; ille contra Numantinos perrexit. Quos dum obſidet continent hi ſe muris, nec aciem dirigunt, adeò vt in eorum muros Popilius erigeret ſcalas. Verùm dum hic recedit, veritus inſidias, eruptione illi factâ recedentem vicerunt, fugaruntque. Quo facto docuerunt cauſam ſuam meliorem eſſe quam Romanorum, à quibus poſt initam pacem bello iniuſto vexabantur. *Numantini Rom. vincunt.*

Hoc item anno Attalus cum aulam ſuam cædibus amicorum, & cognatorum funeſtaſſet, nunc matrem anum, nunc ſponſam Berenicem eorum maleficiis extinctas criminatus, ex iis poſtea tantùm doloris hauſit, vt inſanire videretur, ac mortuis pœnas dependere. Tandem furiis quaſi exagitatus obiit cum annis vno, & viginti regnaſſet ſub nomine Tutoris, tumque imperium reliquit inuitus Attalo Eumenis filio ad annos quinque. Cuius regni initium fœlicius quàm finis fuit. *Attalus moritur.*

Referunt quidam ad hunc annum legationem P. Cornelij Scipionis Æmiliani, cum L. Metello, & L. Mummio. Luſtrauêre tum hi legati Ægyptum, Syriam, Aſiam, Græciam. Ægyptum Ptolemæi Phyſconis ſæuitia vexabat, qui ſuos ad exilium voluntarium compellebat, accitis peregrinis, homo turpis vultu, & ſagina ventris belluæ, quàm homini ſimilior. Attalus quoque cædibus graſſabatur in ſuos, in Macedoniâ Pſeudoperſeus turbabat. His motibus compendiis miſſi ſunt tres viri, quos toti Senatui Romano præualuiſſe meritò dixetis. *Legatio Scipionis illuſtris.* *Cauſę huius legationis.*

OLYMP. LX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3917.	617.

Romæ Conſules creati M. Æmilius Lepidus,

dus, & C. Hoſtilius Mancinus. Hic aduerſus Numantinos miſſus Popilij loco, & rem Romanam, ſatis infelicem, reddidit deſperatam. Et verò inauſpicatò hoc ſuſceperat bellum: nam eo ſacrificante pulli ſacri ex caueâ euolarunt; & conſcendenti nauem audita vox *Mancine mane.* Congreſſus itaque cum quatuor Numantinorum millibus, ipſe cum triginta Ro. millibus victus, ac ſæpe iterata clades, donec in ſua caſtra compulſus eſt. Vbi cum falſo rumore jactatum eſſet venire contra eum Vaccæos, & Cantabros, fugit in deſertum locum, vbi imparatus ab omnibus, pacem minantibus Numantinis dedit, & ad eam ſeruandam ſponſione ſanctiſſimâ ſe obſtrinxit. Quæ pax Senatum vehementer afflixit: quare ſtatim ei ſuffectus Conſul alter Æmilius, vt facinus emendaret, Mancino Romam euocato, quem Numantini legati ſecuti ſunt, pace bis per vim extortâ, feroces.

Mancinus rem ma'è ad Numātiā gerit.

Pacē turpiſſimam icit.

Intereâ Lepidus dum expectaret ab vrbe reſponſum, Vaccæos appetiit bello, & Palentiam obſedit Iunio Bruto in ſocietatem expeditionis accito. Hanc prohibuit Senatus per legatos ſuos Cinnam, atque Cæcilium; nihilominus duces obſtinati perſtiterunt, quaſi de gloriâ Romani nominis ageretur, donec inopiâ coacti receſſere, eoſque adorti Palentini multis affecere damnis, adeò vt in eâ obſidione intempeſtiuâ perierint ſex millia Romanorum. Quare Æmilius vt priuatus reuocatus eſt, atque inſuper multatus pecuniâ, quod injuſto bello jam occupatum Populum Rom. implicuiſſet, cum damno, atque dedecore.

Victi à Vaccæis Romani.

OLYMP. CLXI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3918.	618.

D. Iunius Brutus Proconſul aduerſus Calæcos fœliciter pugnauit. Veniebant hi in auxilium Luſitanorum, cum ſexaginta millibus armatorum; circumuentos oppreſſit Brutus acerrimo

D. Iunij Bruti in Gallæcos expeditio.

rimo prælio ; quo quinquaginta millia cepit, pauci fugêre ; vnde Callæci retulit nomen. Tranſiit quoque fluuium Lethen à Romanis ſuperſtitioſè formidatum, quaſi rerum omnium obliuionem induceret; ſed oſtendit Brutus audaciâ ſuâ, fabuloſa eſſe quæ de his aquis jactabantur, & ipſe memoriæ, ac gloriæ plenus Romam ad nobilem triumphum rediit.

Coſſ. P. Furio Pilo, & Sexto Aurelio Serano causa Mancini in Senatu exagitata eſt. Hic primum autorem fœderis ſui turpiſſimi jactabat eſſe Pompeium, qui militem ignauum ei, & contumacem tradiderat: adhæc iniuſtitiæ Senatum inſimulabat, qui ſancitum fœdus ſæpe turpiter abrupiſſet. Tandem ex lege, quam ipſe Mancinus tulerat, deditus eſt Numantinis nudus, vinctis poſt terga manibus, à Furio Conſule: neque tamen receptus ab hoſte, & deſertus à ſuis vſque ad noctem concubiam conſtitit; ſpectaculum ſuis, adeoque hoſtibus lacrymabile. *Mancinus deditur Numantinis.*

OLYMP. CLXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3919. 619.

Ptolemæus filius Aboli vir ditiſſimus, cui Simon filiam ſuam vxorem dederat, præpoſitus Hiericontinæ Prouinciæ ſocerum ſuum Simonem cum filiis ſuis Iudâ, atque Matthathiâ, dum hanc Prouinciam luſtrat, in munitione Docho conuiuio exceptum perfidioſè interemit, menſe Scebat ſeu vndecimo. Statim ergo ſignificauit Sideti, vt ad ſe mitteret exercitum. Ioannem quoque tollere conatus eſt, miſſis percuſſoribus, & Hieroſolymam occupare ſubmiſſo milite; ſed præmonitus Ioannes, eos interfecit, ſibique Hieroſolymam, & huic Pontificem conſeruauit. Is Ioannes ab expeditione in ſuperiorem Aſiam cum Sidete poſtea dictus Hyrcanus, populum annis vno, & triginta rexit, primuſque ſucceſſor fratrum Macchabæorum, quaſi hæreditarium regnum ſuſcepit & Pontificatum. *Simon à Ptolemæo cæditur.* *Ioannes Simoni ſuccedit.*

catum. Hic porrò ſacrorum Codicum veteris inſtrumenti definit hiſtoria, cuius certiſſimâ luce deinceps, magno etiam humanæ fidei damno, carebimus.

Ioannes inultum Ptolemæū ex pietate ſinit.

Statim, ſi qua Ioſepho fides, Ioannes Ptolemæum obſidet, cùm annus Sabbathicus immineret; cumque munitionem jamiam expugnaturus eſſet, Ptolemæus matrem eius in muro curabat acerrimè verberari, quo aſpectu miſerabili permotus filius militem reducebat; idque præſtitit crudelis Tyrannus donec Sabbathicus aduenit annus; tumque Ioannis matrem, ac duos eius fratres interemit, nulloque inſequente recedens, pœnam ſuis ſceleribus debitam callidiſſimâ crudelitate deſugit.

Sidetes Hieroſolymam obſidet.

Eodem anno Antiochus Sidetes ſenis caſtris Hieroſolymam obſedit, eamque diu circumuallatam tenuit. Fame vrgente, emiſſa eſt ex vrbe imbellis turba; repulſa tamen à Syris, miſerabiliter conficiebatur. Tandem adueniente feſto Scenopegiæ recepta eſt in vrbem, & à Rege impetratæ induciæ, qui & victimas, & aromata addidit; quare inde nomen Pij conſecutus eſt apud Iudæos. Hinc quoque nata pacis occaſio; honeſtis conditionibus data, acceptaque, oblato fratre Ioannis obſide, numeratiſque quingentis talentis; quamquam ad exſcindendam inſociabilem gentem Rex ab aulicis impelleretur. Sed cogitabat hic Parthicam expeditionem, majoris momenti, neque poterat extinguere Iudæos, ſine ærarij ſui damno, ac Romanorum offenſione. Metu ergo, cupiditate, & gloriâ deterritus eſt ab excidio Iudæorum.

Ioannes honeſtis conditionibus paciſcitur.

Rotimens Numātinos.

Conſulatum inierunt hoc anno Seruius Fuluius Flaccus, & Q. Calpurnius Piſo. Hic in Hiſpaniam profectus non attigit Numantiam, ſed Palentinum agrum populatus cum magna cautione, maturè ſe recepit in hibernâ, exemplo Pompei & Mancini ſapere doctus. Eius collega Fuluius cui Illyricum obuenerat fortu-

natior

natior fuit: cum enim finitimæ gentes Illyrios vexarent; nec miſſis legatis facerent ſatis omnes ſubactæ victori triumphum nobilem pepererunt.

Hic annus in Sicilia incendio Æthnæ montis famoſus fuit, ſed longè magis Seruili bello, quod Eunus ſeruus natione Syrus concitauit, & ſeruorum ſeptuaginta millia, ex ſuis ergaſtulis traxit, præſtigiis ſuis inuitatos. Sola vrbs Meſſana, vbi ſerui humaniter habebantur, incendij huius immunis fuit. Ab his mancipiis victi Prætores Manilius, Lentulus, Piſo, Hipſæus, adeò vt ſequenti anno Conſuli fuerit hæc Prouincia, cum bello Seruili, demandanda; magno opprobrio Romanæ gentis, apud quam tot Prætores ſatis non erant ad furcas mancipiis imperandas. *Bellum Seruile in Sicilia ſub Euno.*

OLYMP. CLXI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3	3920.	620.

P. Cornelius Scipio Africanus Æmilianus hoc anno ſuo tempore factus eſt Conſul ſecundùm, ætatis ſuæ anno 49. ſed ſolutus lege, quam Cato tulerat, ne quis iterùm fieret Conſul. Et verò à quinto Conſulatu M. Claudij Marcelli anno v. c. 545. ad ſecundum Conſulatum C. Marij v. c. 649. nemo bis Conſul præter hunc Æmilianum legitur. Datus eſt ei collega C. Fuluius Flaccus, at ſine ſorte data Hiſpania Scipioni, qui vnus exſcindendæ Numantiæ par videbatur. Hic maturè progreſſus in ſuam Prouinciam, militarem diſciplinam correxit, mulierculas, lixas, calones, ſacrificulos, ariolos ex caſtris expulit; militem omni die in opere exercuit, & ad 30 dierum frumentum ſeptenos vallos ferre juſſit, pollicitus ſe amoturum vallos, cum ſe ferro noſſent defendere. Extra ordinem ſe militem deprehenderet, Romanum, vite; extraneum virgis cædebat. Iumenta omnia vendi juſſit, ratus legionarios his non indigere. Vbi patientem, & obſequentem militem nactus eſt, eum in hoſtem deduxit, & Vac- *Secundus Scipionis Conſulatus.* *Numantinum bellū ei commiſſum.* *Militarē diſciplinā corrigit.*

cæos Palentinoſque populatus commeatum in caſtra tranſtulit, reliquum corrupit. Denique vitatis ſemel iterumque inſidiis, receptoque Iugurthâ cum duodecim Elephantis, & ſagittariis, quantus eſſet Imperator oſtendit, quem mali reformidarent, amarent boni, hoſtes atque ciues ex æquo venerarentur.

CAPVT III.

DECAS TERTIA.

Ab anno 3920. ad 3930.

OLYMP. CLXI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.4.	3921.	621.

Attalus Pop. Ro. ſcribit hæredem.

Conſulibus P. Minucio Scæuola, & L. Calpurnio Piſone obiit Attalus Pergami Rex dum matri ſuæ ſepulchrum parat, cui operi dum aſſiduus intendit, ex ardore ſolis morbum contraxit, quo intra ſeptem dies elatus eſt. Is populum Ro. regni ſui ſcripſit hæredem, eiuſque pecunia Romam conuecta cum tabulis ab Eudemo Pergameno. Statim Tiberius Gracchus legem tulit vt ea pecunia diſtribueretur iis, qui ad nouos agros incolendos mittebantur; ſed interceſſit & fortiter obſtitit collega Octauius, quem magiſtratu exautorauit. Volebat & alias Agrarias perferre leges, quibus totam turbabat Italiam. Tum P. Cornelius Scipio Naſica nepos eius qui Matrem Idæam receperat, conſobrinus Tiberij Gracchi, ſed patriam cognationi præferens, implicita læuo brachio togæ lacinia, bonos omnes ad audendum impulit. Hac impreſſione fugatus cum ſuis ſeditioſis Tiberius, & in cliuo Capitolij fragmine ſubſelij ictus, vitam quam patriæ debebat, ſeditioni profudit. Protractum eſt eius cadauer cum aliis in Tiberim, ne terra communis omnium parens

Tiberius Gracchus à Naſica cæditur.

eum

cum gremio ſuſciperet, qui contra patriam ingratus inſurrexiſſet.

Bellum in Siciliâ fortiter Piſo geſſit, aduerſus ſeruos, quos captos patibulis ſuffigebat. Quàm fuerit is accuratus in ſeruandâ militari diſciplinâ docet Titij Præfecti, quòd loco ceſſiſſet, ignominia publica; eius exemplo reliqui fortiùs pugnare didicerunt. Docet quoque collatum filio virtutis cauſa præmium, quod tamen non à Repub. ſed à patre poſt eius obitum expectare juſſus eſt; vt à patriâ honorem, à patre pretium reciperet. *Bellū Siculū [illegible] adminiſtrat Piſo.*

Interea Scipio Æmilianus fame domare Numantinos decreuit; ac principio duobus caſtris vrbem ſepſit, vnis Fabium fratrem præfecit, altera ſibi reſeruauit; coactoq; exercitu ſexaginta millium armatorum, vrbem 24 ſtadiorum ambitu, duplici munitione circumcluſit, vallo vtrimque excitato cum loricis, & turribus aduerſus Numantinos, & auxiliatores. Tentarunt obſeſſi Scipionem de pacis conditionibus per legatos quinque, quos ſine pace redeuntes, deſperati ipſi diſcerpſerunt. Preſſi fame ne cadaueribus quidem Romanorum, & ſuorum abſtinuerunt. Tandem ſe Scipioni ſine conditionibus dediderunt, vnum tamen impetrarunt diem, quo qui vellēt, in libertate emori poſſent; reliqui ſub coronâ venierunt; quinquaginta tantùm ad triumphum reſeruati. Quidam tamen ſcribunt nec viros, nec prædam, nec arma incendio Numantino ſuperfuiſſe, & de ſolo nomine triumphatum. Quomodo igitur Scipio 17. pondo argenti militi diſtribuit, ſi præda omnis periit incendio? Numantia autem à victore penitus exſciſa eſt, magnâ eius ciuium gloriâ, vt qui Romanorum armis & duce Scipione, ſed tantùm fame potuerint edomari. Huic obſidioni interfuit Jugurtha Romanis propter fortitudinem, & induſtriam acceptiſſimus, ideoque inter liberos ſuos à Micipsâ ſcriptus hæres; ſed vipera *Scipio Numātiā obſidet.* *Numātia exſcinditur.* *Jugurt [illegible] initia.*

vipera ingreſſa domum, legitimos hæredes ſuſtulit.

OLYMP. CLXII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann. 1. 3922 622.

Bellum Seruile conficitur in Sicilia Conſules Romæ delecti P. Popilius Lænas, & P. Rupilius Nepos: huic Seruile bellum in Siciliâ demandatum eſt, quod & penitus ſuſtulit. Ac primùm obſedit Taurominium, vbi ſerui neque liberorum, neque vxorum, neque ſuis ipſi cadaueribus pepercerunt, dum alter alterum vorat. Tandem proditâ per Serapionem Syrum arce, omnes in poteſtatem Conſulis venerunt, omnes præcipites dejecti perierunt. Inde tentata quoque Enna, vbi Cleon dux fortiter pugnans captus, mox ex vulneribus interiit. Ea quoque vrbe Rupilius potitus eſt; ſed fugit Eunus cum ſexcentis ſtipatoribus, quos aſſequutus eſt Conſul in præruptis locis, vbi ſibi inuicem ceruices præſciderunt. Eunus cum quatuor famulis inuentus in carcerem datus eſt, ac paulò poſt ex Phthiriaſi obiit, ſupplicio quod rebelle, & fugitiuum decebat. *Eunus ex Phthiriaſi moritur in carcere.* Inde percurrens inſulam Rupilius cum delectâ militum manu, eam ſic purgauit, & ordinauit, vt in eâ paulò poſt ſeruos excitaſſe bellum ambigeretur.

Scipionis, & Bruti triumphi. Hoc quoque anno triumpharunt de Hiſpaniâ duo Imperatores; de Numantinis Scipio, Iunius Brutus de Callæcis, & ex vtroque triumpho ſuo cognomen Numantini, & Calæci ſuis titulis addiderunt.

OLYMP. CLXII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann. 2 3923 623.

Bellum in Ariſtonicũ Conſulibus P. Licinio Craſſo, & L. Valerio Flacco bellum geſtum eſt aduerſus Ariſtonicum. Is Eumenis filius erat ex Epheſiâ pellice; Eumenes autem Attali frater, qui teſtamento ſuo Populum Romanum hæredem ſcripſerat. Nothus ille, ſibi ſubjunctis multis vrbibus Romanorum ſociis, ſe Regem Pergami dixit. Aduerſus eum miſſus eſt Craſſus Conſul, qui ſollicitior prædæ,

quàm

quàm militiæ, dum inordinatè pugnat, victus eſt; ac propè captus, virgam quâ regebat equum in oculum Thracis, eum comprehendere volentis impegit; Barbarus dolorem ſuum vltus, Craſſi latus gladio hauſit. Sic obiit vir ſui temporis ditiſſimus, nobiliſſimus, eloquentiſſimus, Iuriſconſultiſſimus, ac Pontifex Maximus, & vitam tam illuſtrem auaritiâ perdidit; caputque, Romanæ gentis oraculum, Barbarus ad ludibrium ſecuit. *Craſſus in prælio cæditur à Thrace.*

OLYMP. CLXII. *Mundi* Vrb.Cond
ann.2 3924. 624.

Mouet contra Parthos Antiochus Sidetes, & ad Lycum Aſſyriæ fluuium Indatem Parthorum ducem ſuperat, & eo loco trophæum ſtatuit. Hic biduum hæſit ad preces Ioannis Hyrcani ob feſtum Pentecoſtes. Tumque vrbes Parthicum jugum exoſæ, ſeſe Sideti tradiderunt. Tribus demum confectis prælijs occupata Babylon, exercitus commodiſſimè per nouam ditionem diſtributus, adeò vt Antiochus non pugnaturus, ſed occupaturus regnum veniſſe videretur. *Sidetes Parthi cū occupat regnum.*

Conſulatum Romæ inierunt Appius Claudius, & M. Perperna: huic bellum in Ariſtonicum demandatum; qui & ſtatim adoritur ſpurium Regem, ac vertit in fugam. Cum Stratonicem vrbem, ad quam confugerat, fame ad deditionem compuliſſet, captum Romam miſit, vbi juſſu Senatus in carcere huic ſunt eliſæ fauces. Perperna autem Pergami dum regnum ordinat morbo interiit, non diu victoriæ fructu, ac vitâ potitus. *Perperna Ariſtonicū capit.*

Cenſuram geſſere Q. Pompeius, & Q. Metellus Macedonicus, quando cenſa ſunt ciuium capita 368800. Paulò poſt C. Atinius Labeo Trib. Plebis Q. Metellum, à quo in legendo Senatu preteritus eſſet de Saxo præcipitari juſſit, & homo furore amens ad id ſuos compuliſſet, niſi reliqui collegæ impediiſſent, hominis *Cenſura Metelli Macedonici.*

inſa-

inſaniam, atque poteſtatem execrati.

Scipionis Naſicæ exilium, & mors.

Hoc anno videntur intentata fuiſſe Scipioni Naſicæ, ob Tiberij Gracchi cædem, iudicia; quando huic licet ſummo Pontifici, inuidiæ vitandæ cauſa, à Senatu commiſſa eſt libera in Aſiam legatio. Is quaſi deploratis rebus ſuis, ad Ariſtonicũ ſe contulit; cujus vbi regnum & fortunam labefactatam vidit, ſibi violentas intulit manus, ac morte ærumnas finiit, quæ parum Scipionem, & ſummum Pontificem decebat.

OLYMP. CLXII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3915.	625.

Phraates in ſuperiore Aſia tantùm non oppreſſus ab Antiocho, Demetrium cum copiis remittit in Syriam, vt hoc pacto Sidetes ex Parthico regno retraheretur. Interim exercitus Syrus per vrbes ſparſus, indigenis grauis eſſe cœpit; quare hunc diuiſum aggrediuntur, & cedunt. Antiochus dum ſuis opem parat, incidit in Phraatem, cum quo congreſſus copiis imparibus, occubuit in prælio. Alij volunt ex deſperatione ſibi intuliſſe manus: Quidam arbitrantur eum in templo Nannææ per Sacerdotes lapidibus obrutum eſſe, dum Deæ eius nuptias ambiret, ſed magis eius diuitias, dotis nomine. Ita dum Parthicum regnum affectat; & Syriacum, & vitam perdidit.

Sidetes Parthicũ regnum & vitã perdit.

Hoc metu liberatus Phraates, mittit qui Demetrium retrahant; ſed hic illud ſubodoratus, magnis itineribus jam peruenerat in Syriam. Hic cum regnum humanitate, & comitate ſibi retinere debuiſſet, multa turpiter, multa crudeliter fecit, iterumq; duxit fatalem illam Cleopatram, multorum maritorum vxorem Primùm enim nupſerat Alexandro Balæ ex quo genuerat Antiochum Philopatorem, aliter Θεὸν; deinde huic Demetrio Nicatori cui dederat Seleucum; & Antiochum Grypum. Tum Antiocho Sideti, cui pepererat Antiochum Cizycenum; ac demùm iterum Nicatori ex Parthia reduci, quem

Demetrius recipit Syriæ regnũ, & Cleopatram.

tamen

tamen capitaliter oderat, propter ſuperinductam Rhodogunam. Incitatus ergo Demetrius partim innato furore, partim ab hac furiâ, multa præſtitit, quibus ſe Parthicum animum ex carcere ſuo retuliſſe demonſtrauit.

Eodem tempore turbatum in Aegypto; Euergetes enim incensâ ab Alexandrinis regiâ ſuâ, exul fugit in Cyprum; filium ſuum ex Cleopatrâ interemit, cuius manus, & caput remiſit ad matrem, quam repudiarat, mulieris impotentiſſimæ crimen ipſe vltus parricidio. *Euergetis expulſi crudelitas*

Coſſ. huius anni notantur M. Aquilius, & C. Sempronius Tuditanus. Aquilio commiſſa eſt Aſia, vbi reliquias belli Pergameni confecit celeriùs, quam Romana virtus patiebatur. Veneno enim fontes aliquot infecit, vt iis vtẽtes vrbes ad deditionem compelleret; legitur tamen veneficus iſte triumphaſſe; ita tum triumphus rebus geſtis, non virtuti tribuebatur. Conſul alter Tuditanus aggreſſus dirimere lites de agris obortas, deterritus earum difficultate perrexit in Illyricum, vbi primùm rem malè geſſit, mox tamen fœliciter operâ vſus D. Iunij Bruti Callæci; & tandem inde triumphum retulit, vbi priùs inuenerat ignominiam. *Coſſ. huius anni parũ digni ſuo magiſtratu.*

Hoc item anno ſublatus eſt Scipio Africanus Aemilianus, non ſine ſuſpicione veneni quod ei miſcuerat Sempronia vxor eius, & Gracchorum ſoror. Huius mortis cauſa Carbo Tribunus plebis fuit. Is cum obſiſtentem haberem ſibi Scipionem, eum interrogauit in concione, quid de Tiberij morte ſentiret. Ille nihil tergiuerſatus reſpondit, *ſi is ruinam Reip. molitus eſſet, iure cæſum videri*; & obſtrepenti populo; *ſileant*, inquit, *quibus Italia Nouerca eſt, non mater*; ac paulò poſt Scipio, ſine ſuſpicione morbi, inuentus eſt in lecto mortuus. Nihilominus de tanti viri morte non eſt inſtituta quæſtio, Tribunitiis cõtrouerſiis, ac legibus Agrariis pœne peſſundata Republica, cuius nullum *Æmilianus Scipio inuictus eſt mortuus.*

poteſt argumentum proferri certius, quam Scipionis Carthaginis ac Numantiæ euerſoris inulta nex.

OLYMP. CLXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3926. 626.

Io: Hyrcanus Idumæos ſubiugat. Ioannes Hyrcanus hoc anno Adoram, & Mariſſam vrbes Idumæorum cepit, & omnes Idumæos ſubjugauit; mox his circumciſionem imperauit, niſi patriam mallent relinquere. Illi ergo regionis amore potiùs quam religionis, ſibi ſecuere præputia, & Iudaicis moribus viuere decreuerunt. Tum quoq; idem Hyrcanus miſit três legatos Romam, Simonem, Apollonium, *Renouat fœdus cum Rom.* & Diodorum qui ſocietatem renouarent; tum à principibus, votis omnibus, atque muneribus expetitam.

Obit Carneades. Carneades autor Academiæ Nouæ, patria Cyrenæus mirabili celeritate ingenij, ac ſingulari præditus eloquentia, hauſto ſponte veneno obiit: tum maximè indigens Elleboro, quo ſæpè ad purgandum cerebrum, dum vixit, vtebatur.

Conſulatum Romæ conſecuti ſunt, Cn. Octauius, & T. Annius Rufus, ſeu Luſcus, ſolo nomine cogniti.

OLYMP. CLXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3927. 627.

Caij Gracchi initia. Conſulibus L. Caſſio Longino Rauilâ, & L. Cornelio Cinna, ſpectrum Tiberi Gracchi apparuit fratri ſuo Caio, otioſam vitam reſpectanti, ac defugienti Tribunitios tumultus, à quo monitus eſt, in fatis eſſe, vt eodem cum fratre exitu, pro Populo defungeretur. Quo ſpectaculo, quaſi quodam ſtygio furore afflatus, ad turbandam Rempub. exitiumque ſuum præcipitauit.

OLYMP. CLXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3928. 628.

Ludi Sæculares quarti Romæ. Sub Conſulatu M. Æmilij Lepidi, & L. Aurelij Oreſtis ludi ſæculares quarti, teſte Cenſorino

ſtino Romæ celebrati ſunt; quando mons Æthna magno primùm motu concuſſus poſtea globos igneos ingentes, ſcopulis ignitis permixtos, euomuit. At paulò poſt mare circa Liparam inſulam ſic efferbuit, vt aduſtas rupes diſſoluerit, nauium ceram, picemque liquefecerit, exanimarit piſces, atque nautas, niſi qui ſtatim effugerunt, cum ingenti inſulanorum metu, ac ſtupore.

Tum profectus eſt in Sardos Oreſtes Conſul Quæſtore vſus C. Graccho, qui ſe omnium virtutum exemplar oſtendit. Quanta autem eloquentiâ floruerit, inde conſtat, quod ab vrbibus, hyeme militi veſtes conſtanter recuſantibus, oratione ſuâ expreſſerit. Cum Micipſa id temporis frumentum in Sardiniam miſiſſet, id ſe in gratiam Caij feciſſe reſcripſit ad Senatum; quæ litteræ Patres offendêre, jam in Gracchum malè affectos. Atque hæc cauſa fuit cur Oreſti in triennium propagaretur imperium, Quæſturam tamen ſuam Gracchus ad biennium contraxit, accuſatuſque deſerti ſui Proconſulis factum ſuum è Republica fuiſſe Populo demonſtrauit, metuentibus meritò bonis omnibus, quò tanta potentia vergeret.

C. Gracchus quæſtor omnium virtutum exemplar.

OLYMP. CLXIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3929.	629.

Demetrius Nicator euocatus à Cleopatrâ vxore Euergetis in Ægyptum venerat, eam quaſi dotem accepturus: quando ad Euergetem exulantem in inſulâ Cypro miſerunt Syri qui peterent aliquem ſibi ex genere Seleuci, qui Syriæ regnum occuparet. Miſit ille ſtatim Ægyptium quemdam filium Protarchi negotiatoris, adoleſcentem acrem, & ad hanc fabulam idoneum. Is magno ardore ſuſceptus eſt à Syris, quemuis modò is Demetrius non eſſet, regem exoptantibus. Alexander Zebina dictus eſt præſtigiator iſte, eique copiæ Ægyptiacæ adiunctæ ſunt non contemnendæ. His auditis Demetrius relictâ

Alexāder Zebina Rex Syriæ.

Aegypto; reuolat in Syriam. Cleopatra quoque Aegyptia eum mox ſequitur, impoſitâ nauibus gazâ Aegyptiaca; meritò enim furorem Euergetis, quem offenderat grauiter, mulier ſceleſta reformidabat. Tandem commiſſum eſt certamen decretorium inter Alexandrum, & Demetrium, quo hic victus dum fugit ad ſuam vxorem Cleopatram ab eâ cæſus eſt in odium Rhodogunes. Alij tantùm ab eà excluſum ſcribunt, Tyrumque appuliſſe; & ab inimicis captum, diu vexatum interiiſſe: alij veniſſe Tyrum volunt, vt ſe templi religione, Aſyloque tueretur; ſed egredientem è naui, ab eius præfecto cæſum eſſe. Certè ſcribunt omnes conſentiente Cleopatrâ, fatali maritis ſuis furiâ, interfectum eſſe.

Vincitur Demetrius ac cæditur.

Demetrio mortuo Alexander Zebina vſurpauit diadema, à quo & Hyrcanus multa obtinuit: nam in eius quoque partes Iudæi tranſierunt. Demereri enim eos conatus eſt rex inſititius, & cui odium duntaxat Demetrij pepererat regnum.

Zebina Iudæis fauet.

Hoc quoque anno; quo Conſules fuerunt M. Plautius Hypſæus, & M Fuluius Flaccus, bellari cœptum contra tranſalpinos Gallos, Salyas, & Allobrogas: neque iam inde Romani timuere bellum, ſed duce Fuluio Conſule quæſiere. Idem Conſul ſe in magiſtratu ſuo ſeditioſè geſſit, & Italos ſpe ciuitatis concitauit, quo facto ſuæ patriæ peſſimè conſuluit.

Bellum in Gallos Tranſalpinos.

Eodem anno Fregellæ Colonia rebellis, ab Opimio Prætore ad deditionem compulſa eſt. Pulli cuiuſdam Numitoris proditione. De Fregellanis tamen non triumphauit Prætor, quia triumphus non ſeruatæ, ſed amplificatæ Reipub. munus erat.

Fregellæ Colonia capta.

Seleu-

OLYMP. CLXIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. I. 3930. 630.

Seleucus Quintus, Regum Syriæ decimus quintus, inconſultâ matre Cleopatrâ occupauit imperium, ideoque ab ea interfectus eſt ſagittâ: hæc enim non tantùm venena, ſed & tela ſpargere nouerat. Subſtitutus eſt ei frater Antiochus, à magnitudine Naſi cognomento Grypus, qui tum Athenis verſabatur, vnde à matre reuocatus eſt, vt nomine filij imperaret mulier crudelis ex æquo, & ambitioſa. *Seleucus quintus à matre cæditur.* *Antiochus Grypus ei ſubſtituitur.*

Aliunde Alexander Zebina magnâ Syriæ potitus parte, ex inſolentiâ regni vix mentis compos negligere cœpit Ptolemæum, cuius operâ regnabat. Itaq; Rex neglectus ad Grypum conuertitur, eique filiam Gryphinam mittit vxorem & copias. Exercitu quoque Syriaco ab Alexandro ſenſim diffluente, eum Antiochus aggreditur ac vincit. Fugit victus Antiochiam, vbi egens pecuniæ, victoriam auream ex templo Iouis rapuit, jocatus ſibi ſuperato à Ioue datam eſſe victoriam. Sed cum paulò poſt Iouis quoque ipſius ſtatuam reuellere conaretur, deprehenſus in ſacrilegio, à multitudine obrutus fugit; verùm in fugâ deprehenſus à graſſatoribus, ad Grypum perductus, ejus juſſu vitam, & Regis laruam poſuit. *Zebina ſpernens Ptolemæū exautoratur, & cæditur.* *Zebina ſacrilegus.*

Coſſ. Romæ dicti C. Caſſius Longinus, & C. Sextius Caluinus. Sextius penitùs debellauit Salyas, Coloniam Aquàs Sextias deduxit, quam vrbem voluit eſſe perpetuam victoriæ ſuæ ac nominis monimentum. *Aquæ Sextiæ Colonia Ro.*

CAPVT IV.

DECAS QVARTA.

Ab anno 3930. *ad* 3940.

OLYMP. CLXIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3931. 631.

Bellum Balearicum.

COſſ. Q. Cæcilio Metello, & T. Quintio Flaminio ſuſceptum eſt Balearicum bellum à Conſule Metello, aduerſus Piratas, inconditis nauibus pugnantes, ſed fundarum jactibus terribiles. Primo impetu latrones illi deuicti, repreſſique in inſulas ſuas, quærendi fuerunt, vt ſubjugarentur.

Moritur Polybius

Obiiſſe creditur hoc anno Polybius Megalopolitanus, anno ætatis ſuæ 82. Scipionis perpetuus hic comes fuit, cum Panætio Philoſopho, & vtriuſque conſilio omnia fœliciter Scipioni ceſſerant; quia ſemper magna fuit inter arma, litteraſque cognatio.

Colonia deducta Carthaginem autore C. Graccho.

Tum Carthaginem deducta eſt Colonia, annis 22. ab eius excidio, autore C. Graccho, qui eò etiam nauigauit, & diebus 70. ſubſtitit in Africâ. Sed inauſpicatò vrbs condita videtur fuiſſe. Stipites enim terminorum indices Lupi reuulſerant; vnde injecta hæſitatio, quæ etiam perterruit Gracchum ipſum, nihil ſolitum reformidare.

OLYMP. CLXIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3932. 632.

Romæ turbæ ob C. Gracchum.

Conſules Romæ fuerunt Cn. Domitius Aenobarbus, & C. Fannius Strabo; huic Conſulatum dedit Gracchus autoritate ſuâ, immo eumdem deduxit in campum. Sed Fannius potitus magiſtratu, ſtatim ad optimates tranſiit, & contra perductorem habuit orationem de aſciſcendis in ciuitatem Latinis. Senatus quoque Gracchoalium.

Druſus oppoſitus C. Graccho.

alium objecit aduerſarium Liuium Druſum hominem popularem, bonis omnibus intentis ad infringendam Gracchi potentiam, vnde certa Reip.pernicies expectabatur.

Domitius in Aruernos, & Allobrogas mouit, quos deuicit, ita tamen vt aliis Romanis ducibus materiam relinqueret triumphorum.

Aruerni, & Allobroges victi.

OLYMP. CLXIV. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*4. 3933. 633.

Cleopatra Grypi mater ambitioſa cum videret filium ſuum de Zebinâ victorem, quaſi ſui juris factum eſſe, eum tollere veneno deſtinat. At is de inſidiis admonitus, eam ad poculum prægustandum inuitat, mox etiam cogit, mulierem propriâ manu perire dignam, quæ tot ſibi affinitate, ac ſanguine junctos ſuſtuliſſet.

Grypus Cleopatrā venenū bibere cogit.

Conſules hoc anno Romæ facti Q.Fabius Maximus, & L.Opimius Nepos; quo tanta cœli ſerenitas, & calor extitit, vt his Conſulibus, collecta vina, ad annos ducentos ſeruarentur.

Vina Opimiana.

Fabius Maximus bellum confecit aduerſus Allobrogas, quibus mixti erant Aruerni, eorumque Rex Bituitus. De huius exercitu cæſi cxx. millia. Ipſe ſponte Romam vt purgaret ſeſe profectus, Albæ in cuſtodiâ detentus eſt, eiuſque filius Congentianus Romam mitti juſſus. Pugnatum fuerat ad Iſaram fluuium, & fermè ad eius confluentias in Rhodanum defixa trophea, ſeu ſaxeæ turres, contra Romanorum morem, qui numquam hactenus ſuis hoſtibus deuictis inſultarant. Verùm ſapientiùs Narbonenſem Galliam in prouinciam redegerunt dixeruntque Romanorum prouinciam, cuius nobiliſſima pars etiamnum hodie retinet nomen. Fabius ex hoc bello triumphum, & nomen Allobrogici retulit, vt quoties appellaretur, rei tam fortiter geſtæ recordaretur.

Fab. M. Allobroges vincit.

Narbonēſis Prouincia Rom.

Opimius alter Conſul in vrbe reſtitit ad tumultus Gracchi compeſcendos. Hic Conſul vt vidit C.Gracchi languere gratiam, eam penitùs

nitùs exterminare conatus eſt. Huius leges pleraſque iam antiquarat Minutius Tribunus plebis, & tum turbabat Carthaginienſium Coloniam. Cum verba ſatis eſſe non putaret ad Gracchi potentiam fulciendam, Fuluius Flaccus antea Conſul, homo factioſus & præceps, eum ad vim, & vltima conſilia impulit. Quo ergo die Opimius reuulſurus erat Gracchanas leges vtraque factio primâ luce Capitolium inſedit: cumque rem diuinam faceret Conſul, & lictor eius aliò transferret exta, ſubmouit Fuluij cohortem his verbis, *date locum bonis, improbi ciues*; nec mora longis ſtylis in eum vſum paratis configitur. Hanc cædem ſtatim refert ad Senatum conuocatum Opimius, decerniturq; magnâ conſentione, vt videret Conſul ne Reſpub. detrimentum caperet. Hic Senatores ferme omnes, omnes equites duobus ſingulos ſeruis ſtipatos armat, & educit. Mittit Fuluius minorem Filium ſuum, vt pacem à Senatu peteret, ſed remiſſus eſt, ac redire prohibitus, niſi Fuluius, & Caius ad judicium ſubeundum deſcenderent. Cum rediiſſet nihilominus, datus eſt in cuſtodiam. Sic factâ impreſſio quâ dejecti Fuluiani, Fuluius ipſe captus, cum majore filio in balneo trucidatus eſt. Fuit ergo C. Gracchus in Dianæ fanum, inde in Lucum Furinæ, vbi ſe per ſeruulum interficiendum curauit. Eius caput Septimuleius retulit ad Opimium, eique repenſum, ex pacto, par auri pondus, licet pro cerebro in hoc caput plumbum infuſum eſſet. Exinde de ſeditioſis durior habita eſt quæſtio, tria hominum millia cæſi, abjecta pleraq; in amnem cæſorum cadauera, vrbs luſtrata, conditumque Concordiæ fanum, ad facti huius memoriam, non tam abolendam, quàm conſeruandam, vti Popul. Rom. interpretabatur.

Opimius Conſul arma expedit in Gracchũ.

Cæditur Gracchus.

OLYMP. CLXV.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 1.	3934.	634.

Conſules Romæ P. Manlius, & C. Papyrius Car-

Carbo: hic quamquam antea popularis eſſet factus Conſul ad optimates tranſiit, & L. Opimium fortiter defendit. Quintus enim Decius Tribunus plebis Exconſuli dixerat diem; ſed oſtendit Papyrius datam fuiſſe Opimio Dictatoriam poteſtatem à Senatu Populoque Romano. Itaque abſolutus Lucius, probris tamen impetitus à populo: quare poſteà in cauſâ Iugurthinâ vocatus in judicium, licet innocens, damnatus eſt, & ſolum vertere compulſus; adeò Gracchorum nex altè Populi mentibus inhæſerat. *Opimius agè abſoluitur.*

OLYMP.CLXV. *ann.*2. *Mundi* 3935. Vrb.Cond. 635.

Coſſ. L. Cæcilio Metello, & L. Aurelio Cotta factus eſt Tribunus plebis C. Marius, qui repulſarum patientiâ in Curiam potius irrupit quàm venit. Is erat in Clientelâ Metellorum, & à Cæcilio Metello ad Tribunatum promotus erat: Cum tamen iniquam legèm ferret de primorum ſuffragiis, repugnantem habuit L. Cottam, cui etiam Metellus aſſenſus eſt. Marius vtrumque rapi iuſſit in carcerem, nullo collegarum intercedente, pari audaciâ, & ingrati animi labe. Sic eſt iniuſta perlata lex, Marius de Senatu, de Metello, de iuſtitiâ profligatis triumphauit. *C. Marius Trib. plebis audaciſſimus.*

Iampridem exorti erant Numidici tumultus, ex quibus bellum Iugurthinum enatum eſt. Iugurtha, Hiempſalis verbo, de adoptione ſuâ commotus, eundem in Palatio ſuo necat, vrbes occupat, Adherbalem alterum Micipſæ filium, vincit, ac Romam fugere compellit. Tum deſperaſſet de rebus ſuis Iugurtha, niſi jampridem didiciſſet omnia Romæ eſſe vænalia. Hoc igitur anno miſſus videtur L. Opimius ad inſpiciendam Numidiam, & motus illos ſapientiâ ſuâ compeſcendos. Et ſapienter id à Senatu factum, vt ab oculis populi Opimius odioſus amoueretur. Verùm eius ſociis pecuniâ labefactatis, *Iugurthini belli ſemina.* *Rom. legatorum iniquitas.*

pars regni melior adjudicata eſt Iugurthæ, cui mulcta debuerat irrogari.

OLYMP.CLXV. *Mundi* Vrb.Cond.
ann. 3. 3936. 636.

Narbo Colonia. Conſules dicti ſunt Romæ M. Portius Cato, & Q. Martius Rex. Hic Narbonam Coloniam deduxit, quæ ab eo Narbo Martius dicta. Huius Martij fortitudo in filij ſui vnici morte tolerandâ laudatur ab autoribus, vt eum non tantùm in præliis fortem agnoſcas.

Cato Cõſul nepos Cenſorini. Cato autem eius collega nepos fuit Cenſorini, & filius eius qui Prætor deſignatus patre viuo, obiit. Hic cato vir eloquentiſſimus extitit, & in Africam Conſul profectus ibidem obiit, cui ſuffectum fuiſſe Q. Aelium Tuberonem cum Piggio ſuſpicari licet, qui commodus occurrit eius collocandi locus.

OLYMP.CLXV. *Mundi* Vrb.Cond.
ann. 4. 3937. 637.

Moritur Euergetes Ptolem. Ptolemæus Euergetes, ſeu Phyſcon inuiſus omnibus, tamque animo quam corpore deformis, hoc anno obiit relinquens filios duos Lathurum, & Alexandrum, ex Cleopatrâ ſorore & vxore, aliumque ex pellice dictum Appionem, cui regnum Cyrenarum addixit. Porrò Euergetes iſte jam reconciliatus Cleopatræ reliquit ei regnum, ſimulque poteſtatem collocandi in ſolio ex liberis quem ipſa mallet. *Lathurus ei ſuccedit* Inclinabat hæc in minorem Alexandrum; ſed majorem deligere à populo compulſa eſt Lathurum, ita vocatum à Cicerculâ, quâ in facie notatus erat. Dictus eſt etiam à quibuſdam & Soter, & Pothinus. Huic mater dato regno, vxorem ſuam & ſororem Cleopatram eripuit, vt minorem Seleucen, ſeu Selenen ſubſtitueret, ſimulque oſtenderet furioſa mater, quo odio in majores liberos flagraret, quos non niſi inuita regnare patiebatur.

Sarni à Marcio victi. Q. Martius Proconſul in Gallia Sarnos deuicit ad radices Alpium ſitos, ſed quo loco; nemo ha-

hactenus pronunciare auſus eſt. Sarni cum ſe Romanis impares viderent, occiſis liberis atque coniugibus præcipitarunt in flammas: præoccupati autem, & capti aut ferro, aut laqueo, aut inedia ſe necauerunt; ſuperſtite qui ſeruus viuere vellet nemine; tantus, & tam ferox in hac gente libertatis amor fuit.

Conſulatum anni huius inierunt L. Cæcilius Metellus, & Q. Mutius Scæuola Augur, quo vtramque Aedilitatem prenſauit C. Marius, eodemque die vt ambitioſus bis repulſus eſt. Metellus Conſul à deuictis poſteà Dalmatis appellatus eſt Dalmaticus, item & Diadematus, quia diu prodiit obligatâ facie, propter vlcus. Is nihil delinquenti populo intulit bellum, & tantùm ex triumphandi libidine; cumque in expugnanda Salonâ magnam anni partem contriuiſſet, triumphans in vrbem rediit, ſupplicio quàm triumpho dignior.

C. Marius reie-ctus ab ædilitate.

Metellus Dalmaticus.

OLYMP. CLXVI.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 1.	3938.	638.

Conſules huius anni fuere C. Licinius Geta, & Q. Fabius Maximus (aliis Q. Maximus Eburnus) quando Adherbal videns ſibi regnum relinquendum, aut armis defendendum, copias parat, & ad Cirtham caſtra locat: verum hæc inuadit noctu Iugurtha, & Adherbalis exercitum delet, aut fugat. Fugit Cirtham Adherbal, illicò obſidetur, victore feſtinante rem conficere, antequam legatorum Romanorum aduentu aut prohiberetur, aut hoſtis Populi Romani diceretur.

Adherbal in Iugurthã arma expedit.

OLYMP. CLXVI.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 2.	3939.	639.

Conſules delecti M. Aemilius Scaurus, & M. Cæcilius Metellus. Scaurus bellum in Ligures fecit, ac de iis triumphauit, quanquam eius pater Carbonariam exercuiſſet, & maiores omnes habuiſſet inglorios; eloquentiâ tamen ſuâ emerſit ex ſordibus, factus & Conſul, & Princeps Senatus. Quam autem dignitatem ſolerter

Conſuli Scauri conſtantia.

aſſecutus erat, tam fortiter tutatus eſt: nam P. Decium Prætorem ſibi non aſſurgentem ſurgere iuſſit, veſtem eius conſcidit, fregit ſellam, edixitque ne quis ad eum in ius iret; vt quanta eſſet dignitas Conſulatus, ex Prætoris magni pœna, atque dedecore omnes intelligerent.

Iugurtha ſubitur fratrem enntere.

Senatus admonitus de motu Numidico, mittit tres iuuenes in Africam, qui Iugurtam quieſcere iubeant. Hic ludificatus Romanos variis in fratrem calumniis, obſidionem vrget, certus vbi cepiſſet Cirtham, ac Adherbalem ſuſtuliſſet ſe pecuniis pacem, immò & amicitiam à Romanis impetraturum: vſque adeò huic explorati erant Romanorum mores.

OLYMP. CLXVI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3940. 640.

Catonis Conſulis ignominiam Prætor Didius corrigit.

Hic annus Coſſ. M. Acilio Balbo, & C. Catone nepote Catonis Cenſorini, & Africani ſororis filio, notatus reperitur in Faſtis. Pugnauit is Cato contra pugnaciſſimos Thracum Scordiſcos, qui feritati iungentes induſtriam, totum eius exercitum conciderunt. Didius tamen Prætor Conſulis ignominiam correxit, ac liberâ populatione vagos Barbaros in ſuam repulit Thraciam, de quibus & triumphauit, tantâ Prætoris gloriâ, quanto Conſulis dedecore.

Iugurtha auro corrumpit Scaurum.

Adherbal Cirthæ obſeſſus Romanorum fidem implorat, & auxilium. Mittuntur ad eum nobiles legati, ac inter reliquos Senatus Princeps M. Æmilius Scaurus. Hi cum appuliſſent Vticam litteras ad Iugurtham mittunt, eumque nomine Senatus ad ſe vocant. Tergiuerſatur ille ſperans ſe mox occupaturum vrbem. Tandem quia Cirtha defendebatur animoſiùs, venire compellitur, vbi & in Scauro ſe Romanorum integerrimos, pecuniâ labefactaſſe gloriatus eſt.

Luſtrum conditum eſt à L. Metello, & Cneo Domitio, quo cenſa ſunt ciuium Rom. capita 393326. creſcente extra modum ciuitate, neque tot coloniis miſſis exhauſtâ.

C A-

CAPVT V.

DECAS QVINTA.

Ab anno 3940. ad 3950.

OLYMP CLXVI.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.4.	3941.	631.

Antiochus Cyzicenus hoc anno contra Antiochum Grypum inſurgit, ductâ Cleopatrâ Lathuri vxore, quæ huic dotalem exercitum in Cypro dedit. His copiis auctus Cyzicenus Antiochiâ potitur, & in eâ vrbe cum vxore magnificè recipitur: Antiochenis ſemper ad rebellionem, nouoſque reges excipiendos paratiſſimis. *Antiochus Cyzicenus in Grypũ inſurgit.*

Cum legati Romam rediiſſent, & Cirthæ obſidionem animoſiùs vrgeret Iugurtha Italici milites quorum maximè virtute vrbs defendebatur, Adherbalem inuitum ad deditionem faciendam compulerant, vitâ tantùm impetratâ. Vrbe deditâ Adherbal ſtatim excruciatus necatur, multæque patrantur in Numidiâ cædes; quibus permotus Senatus grauiter in perfidioſum Regem animaduertere decernebat; ſed artibus ſuis & pecuniâ miniſtri Iugurthæ rem diſcuſſiſſent, niſi C. Memmius Trib. plebis Populum incitaſſet, cuius tantùm metu repreſſi Senatores æquitatem Romanam potiùs, quàm Numidicum aurum reſpectarunt. *Iugurtha cæſo Adherbale tantùm non Senatum corrumpit.*

Conſulatum Romæ ſuſceperunt C. Cæcilius Metellus Macedonici filius, & Cn. Papyrius Carbo. Metellus Catonis ſucceſſor rē benè geſſit in Macedoniâ ac de Thracibus irrumpentibus triumphauit. Is poſteà repetundarum accuſatus præclarum accepit à iudicibus ſuis innocentiæ teſtimonium, vtpotè cuius tabulas nunquam inſpicere voluerint illi, ne de integritate tanti *Metellus integerrimus.*

viri

viri dubitaſſe viderentur.

Cimbri & Teutones primum viſi.

Eodem anno Cimbri ac Teutones Rhenum fluuium tranſgreſſi quod terras eorum Oceanus inundaſſet, iuncti Tugurinis nouos quærebant agros. Alpibus ergo ſuperatis fœdam Romanorum, & ſociorum ſtragem edidere. Qqidam tamen à Cn. Papyrio victos ſcribunt, alij eos viciſſe volunt Carbonem in Illyrico ad Nereiam oppidum. Verùm quies ad annos aliquot, gentem inquietam nequaquam extitiſſe victricem, faciliter arguit.

OLYMP. CLXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3942. 642.

Cyzicenus victus cæſa Cleopatra à Gryphin.

Antiochus Cyzicenus, a quibuſdam Aſpendios, ſeu Aſpendos dictus, quod à fratre Grypo oblata fœdera recuſaſſet, hoc anno victus eſt prælio, & ab eodem obſeſſus Antiochiæ. Ad hanc vrbem iterum victus, fugere compulſus eſt. Gryphina vrbem ingreſſa Cleopatram quæri iubet, inuentamque, reclamante licet marito, interfici, quamquam hæc in templum confugiſſet. Itaque reginæ amplexanti Deæ ſimulachrum, primùm abſciſſæ ſunt manus, mox multis eſt confoſſa vulneribus; ne ſorores fratribus crudelitate ceſſiſſe viderentur.

Liuius Druſus Thraces vincit.

Conſules Romæ fuerunt M. Liuius Druſus, & C. Calpurnius Piſo Cæſoninus. Liuio obtigit ſorte Macedonia, vnde Thraces ita retudit, vt Iſtrum tranſire prohiberet: quare de iis triumphauit, quos non timuiſſe, hactenus triumphi loco ducebatur.

OLYMP. CLXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3943. 643

Cyzicenus victor Gryphinã necat.

Antiochus Cyzicenus repetito certamine Grypum vincit, eiuſque vxorem Gryphinam viuam capit. Quare mox eius ſanguine Cleopatræ ſuæ manibus parentauit; turpi vtique vindictâ, ſed hoc tempore, locoque neceſſariâ.

Bellum in Iugurthã decernitur

Romæ Conſulibus P. Scipione Naſicâ, & L. Calpurnio Beſtia indictum eſt Iugurthæ bellum

ob

ob crudelitatem in propinquos, & deluſum cum legatis Senatum. Africa obtigit ſorte Calpurnio, homini ad hoc bellum minimè omnium idoneo, quod auri incredibili cupiditate flagraret. Hoc etiam malè, quod vnum ex comitibus ſuis delegit Scaurum, cuius oculos aurum Iugurthinum jam perſtrixerat. Hi itaque ex fictâ deditione Regis, & Elephantorum, pace non factâ, ſed venditâ iniuſſu Populi Rom. ex Numidiâ receſſerunt. Relictus exercitus in Africâ graſſationibus & rapinis, ſe ſub duce graſſatore militaſſe nimis oſtendit. *Iugurtha Beſtiam Conſ. auro vicit.*

OLYMP CLXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3944. 644.

Conſules Romæ creati Spurius Poſtumius Albinus, & Q. ſeu M. Minucius Rufus, quando Memmius Trib. plebis Romanum Populum ad vindictam in Iugurtham incitauit. Ita miſſus in Africam L. Caſſius Prætor, qui Regem adduceret Romam. Venit ille miſerabili cultu, ſed corrupto priùs Bæbio Trib. plebis, quem oppoſuit Memmio; ſicque, Populo fremente licet, accuſatio tota deferbuit. Addidit & antiquis ſceleribus nouum crimen, & priora facinora, de more crimine obuelare conatus eſt. Cum enim Albinus Conſul ſuaſiſſet Maſſiuæ filio Guluſſæ, nepoti Maſſiniſſæ, vt regnum Numidiæ, quaſi caducum peteret à Senatu, eum Iugurtha per Bomilcarem ſuſtulit, & ſicarium ſtatim remiſit in Africam. Quare Rex perfidus & crudelis ſtatim Vrbe, & Italiâ faceſſere juſſus. Albinus cum exercitu properat in Africam, quò cum appuliſſet, adeò ſe ſegniter geſſit, vt ſuſpiciò injecta ſit, eum quoque nummis Iugurthinis victum ſuccubuiſſe. *Accuſatus Iugurtha corrumpit Trib. pleb.* *Addit crimina criminib.* *Albini Conſulis ſocordia, aut corruptela.*

Minucius ſortitus Macedoniam Scordiſcos ad Hebrum extenſos vaſtauit: multos tamen è ſuis perdidit dum fluuium rigentem glacie cū exercitu tranſit incautiùs: quæ tamen clades ei triumphi gloriam non ademit. *Scordiſci victi Minutio.*

Ioan-

OLYMP. CLXVII ann. 4. | Mundi 3945. | Vrb. Cond. 645.

Hyrcanus captam Samariā æquat ſolo

Ioannes Hyrcanus Samaritis infenſus ob illatas iniurias Mariſſenis, colonis Iudæorum, Samariam obſidet, eamque duplici muro, ac foſsâ, per ſtadia 80. cingit, ſuiſque caſtris filios Antigonum, & Ariſtobulum præficit. Fame preſſi Samaritani, jamque in vetitos conuerſi cibos, Cyziceni implorant opem: qui cum acceſſiſſet ad Iudæos ita repulſus eſt à duobus fratribus, vt ægrè effugerit eorum manus, victoribus eius tergo Scythopolim vſque ſeu Betzan conſtanter inhærentibus. Rediit tamen paulò poſt acceptis à Lathuro ſex armatorum millibus, quibus tamen prædas agebat potiùs, quam aderat obſeſſis. Tandem veritus aduerſam fortunam, copias ſuas tradidit Callimacho, & Epicrati, quorum ille dum pugnat incautius cum Iudæis, interfectus eſt; hic auro Iudaico corruptus Scythopolim, & alia oppida fratribus prodidit. Itaque Hyrcanus deditam Samariam ſic diruit, & exæquauit ſolo, vt intelligeretur principem non tantùm ſuas, ſed gentis ſuæ iniurias vltum eſſe.

Fruſtra eis auxiliari conatur Cyzicenus.

Cimbri Syllanum Conſulem vincunt.

Conſulibus Q. Cæcilio Numidico, & M. Iulio Syllano, excluſi Galliis & Hiſpaniis Cymbri, ſe in Italiam infuderunt, & à Senatu ſibi dari poſtularunt agros; ſed rejecti, armis obtinere conati ſunt, quod precibus non impetrarant. Itaque Syllanum Conſulem ſibi obiectum primo impetu profligarunt, & docuerunt ſe facilius Romanis Senatuſconſultis, quàm armis repelli.

Albinus ſub iugum miſſus à Iugurtha.

A. Albinus Proconſul, Proprætore in caſtris relicto fratre ſuo, ſtatim ineunte Ianuario copias educit ad vrbem Suthul, in quâ Regij theſauri latebant. Verùm inde abſtractus à Iugurtha, & in loca periniqua compulſus, ſub jugum miſſus, intra decem dies ex Numidiâ præceps ejicitur. Frater eius P. Albinus abolere medita-

ba-

batur ignominiam , ſed militi ſolutiſſimæ diſciplinæ confidere auſus non eſt: itaque metu propriæ cladis, fraternam patienter tulit. Romæ Mamilio Tribuno plebis autore inſtituta quæſtio eſt de corruptis auro Iugurthino: Sed cum in hoc iudicium ſe Scaurus intruſiſſet, in ventos abiit; cum de latronibus, prædo pronunciaturus eſſet. *Fruſtra iudicium inſtituitur de auro Iugurthino.*

Itaque vna Populo Romano ſpes in Metello Conſule fuit, cui ſorte obtigerat Numidia. Is primum militarem diſciplinam in ſuo correxit exercitu; quod cum didiciſſet Iugurtha, ſicut & Ducis ſibi objecti integritatem, de verâ deditione cogitauit. Sed cautè cum eo agebat Metellus, neque ſpem adimebat ei, neque injiciebat deſperationem. Multa oppida cepit, inter cætera Vaccam; totamque regionem populatus, etiam Zamam Regiam vrbem obſedit, irrito tamen conatu. Tandem Iugurtha ſuadente Bomilcare deditionem veram fecit: atenim ſpoliatus viris, armis, pecuniâ imprudentiſſimè reſiliit, & bellum de integro reparauit. In eo ſeſe fortiſſimè geſſerunt Rutilius, & Marius, qui tam egregiam operam nauarunt Metello, quàm Iugurthæ nocuerunt. *Metello ſorte obtigit Numidia.* *Dedit ſe Iugurtha, & reſilit.*

OLYMP.CLXVIII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*1. 3946. 646.

Conſulibus Seruio Sulpitio Galbâ, & M. Aurelio Scauro prorogatum eſt Metello in Numidiâ imperium. Marius ad Conſulatum obtinendum cum Numidiâ, miſſionem petit à Metello, & tandem impetrat, cum ei jam vtilis eſſe non poſſet propter inuidiam. Vaccenſes interea Romanum præſidium interficiunt; mox à Metello ſubacti atrociter caſtigantur. Iugurtha aliquot ſuorum cæſis, qui proditionem moliebantur, de ſuis omnibus diffidere incipit. Metellus Thallam oppidum obſidet; victo priùs in itinere Iugurthâ; ſed vrbs incenditur ab oppidanis cum omnibus diuitiis ac ciuibus. Tandem *Metellus vrget Iugurtham.*

Reparat copias Iugurtha. Iugurtha fugit ad Getulos, inde ad Bocchum ſocerum quos ad belli conſortium inuitauit. Ab iis inſtructus nouis copiis redit ad Cirtham vrbem aduerſus Metellum, jam ſegnius bellum vrgentem, quia Marium expectabat ſucceſſorem, nec inimico ſuo materiam triumphi parare valdè cupiebat.

Scaurus victus à Cymbris. Cæpio Luſitanos vincit. Scaurus cui obtigerat Gallia tertiam à Cymbris accepit cladem, victus ab iis, & exutus exercitu. Meliùs Q. Seruilius Cæpio pugnauit in rebelles Luſitanos, de quibus Proprætor triumphauit. Ita Romanis fortuna lætis aduerſa permiſcebat

OLYMP. CLXVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 3947. 647.

Marius ſubſtituitur Metello. Romæ Conſulatum geſſere L. Caſſius, & C. Marius; quorum hic ſine ſorte Metello ſubrogatus eſt, fremente totâ nobilitate. Quæ res ſic Metellum pupugit vt eius aſpectu carere voluerit, parum fortiter ſibi factam ferens iniuriam. Receptus tamen Romæ magnificè, conceſſuſque ei triumphus cum titulo Numidici, licet Numidiâ nondum deuictâ, quibus honoribus Populus Romanus ei vtcumque ſatisfecit.

Marius rê benegerit. Marius bellum exorſus, duos Reges ſibi inſidiantes deuicit; Capſum oppidum cepit, ac diripuit, Mulacham munitiſſimam vrbem operâ Liguris per ſaxa enitentis occupauit: Bocchum denique & Iugurtham primùm repulit, deinde ſemiſopitos deuicit ac profligauit. Tum L. Syllæ Quæſtor in eius caſtra cum equitatu veniens, quis aliquando futurus eſſet oſtendit, eumque Marius expertus eſt, qualem ſe in Metellum ipſe præſtiterat.

Caſſius cæſus à Tigurinis. Conſulum alter Caſſius in Galliam rem peſſimè geſſit. Nam Tigurinos aggreſſus ab iis cæſus eſt cum magnâ exercitus parte, ſuperſtites ſub jugum miſſi, datis obſidibus, & dimidiâ parte rerum ſuarum oblata, dimiſſi ſunt incolumes ad æternam ignominiam.

Con-

OLYMP.CLXVIII. *Mundi* Vrb.Cond
ann.3. 3948. 648.

Conſulibus Q. Seruilio Cæpione, & C. ſeu Q. Atilio Serrano, in Numidia continuatum eſt C. Mario imperium. Is Iugurtham, & Bocchum ad Cirtham diuicit, maximè opera Syllæ; quo tamen in prælio victoriam tantùm non retulit Iugurtha, à ſe occiſum Marium mentitus. Sylla deinde legatus miſſus ad Bocchum, ei perſuaſit, vt ſibi generum traderet. Diu fluctuauit Bocchus vtrum Syllam Iugurthæ, an hunc Romanis traderet; tandem virorum fortium amicitiam Numidicæ perfidiæ anteponendam duxit, vinctum Iugurtham obtulit Syllæ, vt is confecti belli Numidici gloriâ frueretur, quam ingratè Metello Marius abſtulerat; ſicque ingratus per ingratum dependit pœnas. *Iugurtha àBoccho traditur Syllæ.*

Q. Cæpio cui obtigerat Gallia, Theſauros ex templo Apollinis Delphici raptos quondam à Gallis, & in Toloſates lacus, ad peſtem arcendam projectos colligi juſſit, ac tandem ſublatis cuſtodibus ſibi vindicauit, centum millia pondo auri, argenti centum decem millia, ſeu in genere ad quindecies centum millia talentûm, hoc eſt fermè duodecim milliones librarum Turonicarum. Sed ea pecunia & Duci, & militibus ſuis fatalis fuit, hanc quiſquis attigit, malè periit, quare inter fatalia numeratum eſt *Aurum Toloſanum*. *Aurũ Toloſanum Cæpioni funeſtum.*

Hoc anno nata ſunt magna duo Reip. Romanæ lumina M. Tullius Cicero Arpini, ex matre Heluia, patre equite, non ex genere Tulli Regis quod nonnulli fabulati ſunt; neque enim vix appetentiſſimus gloriæ, id de ſe prætermiſiſſet; immò negat ſe ad familiam M. Tullij patricij pertinuiſſe, qui decennio poſt exactos Reges cum Seruio Sulpitio Camerino Conſul fuit. Natus item nouem menſibus poſt Ciceronem Cn. Pompeius, cognomento Magnus, quo anno L. Craſſus legem Seruiliam ſuaſit de communicandis *Naſcitur Cicero.* *Naſcitur M. Pompeius.*

candis Senatui, & equitibus iudiciis. Horum ſanè ortu hic annus notandus fuit, quorum nomine Romana deinceps hiſtoria perſonabit.

OLYMP. CLXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3949 649.

Lades Luſitanica Rom. Conſules huius anni fuere P. Rutilius Rufus, & C. Manilius, aliis Cn. Mallius, quando Romanam vrbem magnus luctus impleuit. Cæſus eſt enim in Luſitaniâ Romanus exercitus; deletus eſt & in Galliâ in quâ Conſules duo prouinciam Rhodano fluuio partiti fuerant: ſed dum inter ſe inuidiâ, & contentione potiùs quàm armis cum hoſte pugnant, victi ſunt ambo à Cymbris, Teutonibus, & Tigurinis qui in excidium Vrbis conuenerant. Cæſi ſunt præter M. Aurelium Scaurum, duo Conſulis liberi, octoginta Romanorum, & ſociorum millia, quadraginta millia lixarum, & calonum, atque ex tanto exercitu vix decem ſuperſuere; adeò vt nihil prædæ victor, nihil miſericordiæ victus agnoſceret. Maxima odij pars in Cæpionem deriuata eſt, in quem C. Norbanus inſurrexit, effecitque vt illi abrogaretur imperium, conjiceretur in carcerem, laceraretur carnificis manu, corpus in Gemonias Scalas abjiceretur. Alij in exilium abiiſſe malunt, & ab eo relicta bona filios eius inter ſcorta turpiter obliguriuiſſe. Is ſcilicet caſus Auri Toloſani poſſeſſorem manebat. *Maior in Gallia à Cymbris victis Scauro, & Cæpio. Cæpio ægditur manu tortoris*

Marius ordinat Numidiã Marius Numidiam prouinciam ordinauit jam ante multis bellis concuſſam, exhauſtamque, & in apparando triumpho temporis aliquid inſumpſit, cum ei nobiliorem Populi Romani fortuna pararet.

OLYMP. CLXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3950. 650.

Hyrcanus moritur. Mortuus eſt hoc anno Ioannes Hyrcanus Pontifex, Dux & Prophetes Hebræorum, à quo primum Macchabæorum librum ſcriptum ferunt. Succeſſit ei filiorum natu maximus Ariſtobulus, qui ſibi primus impoſuit Diadema. Hic

matrem à patre ſibi regni conſortem relictam in vinculis enecauit fame: fratrem ſuum Antigonum ſecundo loco genitum ſic amauit, vt cum vocaret in regni partem, reliquis fratribus detentis in cuſtodiâ. Hunc tamen paulò poſt, alienatus ab eo, per calumnias Salomes, ſeu Alexandræ vxoris ſuæ, quaſi is totum ſibi affectaret regnum, crudeliter ſuſtulit. Ariſtobuli conſilio, & fortitudine Ituræi accepere circumciſionem, & Iudæis aggregati ſunt. Tum cæſi fratris eum cepit pœnitentia, & ſanguinem ſuum, eo euomuit in loco quo fratris ſanguinem effuderat. Rex tantùm vnius anni, & diuturniori potitus vitâ, quàm exigeret fratricida ſimul atque matricida.

Ariſto lus ei ſuc ceatt.

Antigonū fratrē necat & mercem.

Romæ creatus eſt ſecundùm C. Marius, eique ſine ſorte decreta Prouincia Gallia, cum bello Cymbrico, eius collegâ C. Flauio Fimbriâ nihil reclamante. Eodem ergo die quo Conſulatum iniit, triumphauit de Iugurtha, quem Populo Romano, cum duobus liberis propoſuit, paulò poſt in carcere ſtrangulandum, vel ſextidui fame necandum. Is Romæ finis fuit huius Regis, qui pollicitus erat ſe venditurum Romam, ſi reperiret emptorem.

Triūphāti Mario, datur Cōſulatus cū bello Cymbrico.

Iugurtha necatur.

Barbari victores in Hiſpaniam reflexerunt iter, magno Marij commodo, qui militem toto hoc tempore indurauit, & exercuit; quando & magnæ æquitatis ſpecimen edidit. Cum enim Trebonius adoleſcens Luſium Marij ex ſorore nepotem à quo de ſtupro interpellatus erat interemiſſet, coram Mario vocatus in judicium, non modo innocens judicatus eſt, ſed & coronâ virtutis ergo donatus; pudicitiâ tum inter homines inquinatiſſimos triumphante: quæ æquitas cum fortitudine, & caſtimoniâ conjuncta, judici tertium peperit Conſulatum.

Cymbri in Hiſpaniā veniunt.

Marij æquitas.

CA-

CAPVT VI.

DECAS SEXTA.

Ab anno 3950 ad 3960.

OLYMP. CLXIX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3951.	651.

Succedit Ariſtobulo Alex. Iãnæus.

ARiſtobulo fratri ſucceſſit Alexander Iannæus, quem ſtatim Salome demortui Regis vxor, ætate ac modeſtiâ cæteris præcellentem vinculis ſoluit. Eum pater Hyrcanus oderat; quia huic oranti pro duobus aliis liberis Ariſtobulo, & Antigono, Deus eis Iannæum ſucceſſorem indicarat, ideoque eum in Gallilæâ, procul à ſuis oculis nutriendum curarat. Is ſui principatus initio fratrem ſuum inſidiantem ſibi interemit (nomen Ioſephus tacet) alterum Abſalonem priuatâ contentum vitâ in deliciis habuit; ex æquo ſeuerus, & iuſtus.

3. Marij Conſulatu Barbari à Celtiberis repreſſi.

Romæ tertium Conſulatum geſſit C. Marius, cui adjunctus eſt collega L. Aurelius Oreſtes, eodem anno vitâ functus. Barbari in Hiſpania pugnantes à Celtiberis repreſſi, verſus Italiam dirigunt iter, quam ſuâ fortitudine dignam ſedem judicabant.

Sacerdotũ electio Populo data.

Cn. Domitius Trib. plebis legem tulit vt Sacerdotes quos antea collegæ ſufficiebant, Populus crearet; ipſe primus Pontificatum Maximum noui huiuſce tumultus præmium à Populo retulit.

Bellum Seruile in Sicilia, ſub Saluio, & Athenione

Seruile bellum gliſcebat in Siciliâ partim Prætorum ſocordiâ, partim nequitiâ ſeruorum, partim dominorum ſeueritate. Itaque Saluius neſcio quis ſe Tryphonem nominans, aſſumpſit regni inſignia, & militiæ ſuæ Principem Athenionem alium ſeruum dixit. Mox tamen dum ab eo ſibi timet, captum coniecit in vincula. In

Sal-

Saluium miſſus à Senatu Lucullus cum ſeptemdecim armatorum millibus, vt hunc tumultum compeſceret. Hoc apparatu territus Saluius Athenionem ſoluit, eumque quadraginta ſuorum millibus præficit. Pugna committitur, ſed in eâ Athenio 20. millia ſuorum perdidit, ipſe multis debilitatus vulneribus, jacuit inter mortuos; reliqui Tricalam fugerunt; vbi fruſtra obſeſſi à Lucullo, qui meliùs hos incoauit bellum, quàm geſſit.

Turpilius Comicus mortuus eſt Sinueſſæ. Neapoli item obiit Lucilius ætatis ſuæ 45. funere publico elatus, quamquam ſcripſiſſet Satyras; quia tum malos mores carpere, periculoſum non erat. *Turpilius Poeta moritur, & Lucilius.*

OLYMP.CLXIX, *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 3952. 652.

Creatus eſt quartùm Conſul C. Marius fingens recuſare conſulatum, & à Saturnino Trib. plebis, hiſtrionicâ colluſione, patriæ proditor appellatus, niſi dignitatem oblatam acceptaret, quam vehementer exoptabat. Huic collega adjunctus eſt Q. Lutatius Catulus. Cumque bifariam diuiſi eſſent Barbari, Cymbri per Noricum Italiam ſubirent, Teutones vero per Gallias; his Marius objectus eſt. Statim ergo in Galliam prouinciam ſuam venit, caſtraque ad Rhodani oſtium communit, foſſâ ingenti ad commeatum ductâ. Hunc Teutones ad certamen prouocant, & pugnare detrectantem in caſtris adoriuntur, vbi tamen malè accepti, pergunt verſus Italiam Romanis incluſis inſultantes. Hos tamen mox inſecutus Marius ad Aquas Sextias captato commodiore loco aggreſſus deuicit. In eo certamine virtus mulierum Teutonicarum enituit, quæ caſtra acerrimè defenderunt: miſerunt & ad Marium legatos, vitam tantum deprecatæ vt Veſtalibus ſeruirent; ſed repudiatæ priuſ eliſis, aut trucidatis liberis omnes ſeſe peremerunt. Reliqua pars Barbarorum *4. Marii Conſulatus cũ Catulo.* *Teutones, & Ambrona Marius vicit.*

cum

cum Marcello iniquiore loco congreſſa primum, mox etiam in patentibus campis, & æquo marte, ita deleta eſt, vt plus ducentis millibus perierint, octoginta millibus in ſeruitutem abductis. Tantaque hic edita ſtrages, vt diu poſtea cæſorum oſſibus vites ſuas indigenæ ſepſerint.

Catulus Cymbris impar recedere cogitur.

In Italiâ Catulus par Cymbris non erat. Hi enim Romanos terruerant audaciâ ſuâ; ex montibus ſuper clypeos ſuos inter niues deuoluti. Fruſtra iis Athiſonem fluuium (quem malè quidam cum Atheſi confuderunt) Catulus obiecit; eius enim fluminis perfregerunt pontem. Et tum ne fugiſſe Romani tumultuariò recedentes viderentur, Conſul iis præmiſit Aquilam, vt abire jubente duce, non fugere metu compellente, videretur. Ita regio fertiliſſima Barbarorum populationibus objecta eſt, tanta infamiâ, vt Catulus à collegâ ſuo Mario auxilium poſtulare cogeretur.

Bellū Siculum reparat Athenio ob Prætorum ſocordiam.

Lucullus ob ignauiam, aut auaritiam nihil dignum laude deinceps geſſit in Siciliâ; ideò repetundarum accuſatus, quaſi plus Siculis, quam ſeruis nocuiſſet. Neque ſeſe meliùs geſſit Seruilius; ideò pœnas dependit exilio. Mortuo inter hæc Saluio, ſeu Tryphone, Athenio Rex ſubſtitutus oppugnauit vrbes, vniuerſamque Siciliam depopulatus, tantâ potitus eſt prædâ, vt regio more viueret, & adminiſtraret bellum.

Bellum in Cilicia.

M. Antonius Prætor in Ciliciam prædones inſecutus, eos ad fugam, quàm ad prælium expertus eſt aptiores.

OLYMP. CLXIX. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*4. 3953. 653.

Conſul 5. C.Marius

Conſulatus quintus Mario tum quoque neceſſario delatus eſt, eique adjectus Marcus, vel Manius Aquilius collega. Huius dignitatis nũcium Marius accepit, cum deuictorum Teutonum armis facem ſubjecturus eſſet. Immò & in

Vrbem

Vrbem reuocatus, triumphare noluit, ſed ad Catulum profectus, euocatis copiis cum Cymbris conſtituto loco ad Vercellas conflixit, eoſdemque vicit. Ita tamen, vt ad eius milites præda, ad Catulianos ſpolia, ſigna militaria, tubæque pertinerent; vnde intellectum ab iis maximè relatam eſſe victoriam. Mario tamen huius facti attributa laus, dictuſque eſt tertius vrbis conditor, & huic ſoli triumphus oblatus eſt, cuius voluit participem eſſe Catulum, minus ex modeſtiâ, quam ex timore Catulianorum militum, quos non credebat Ducis ſui toleraturos injuriam. *Cimbri ad Vercellas profligati.* *Triũphãt Marius, & Catulus.*

Aquilius Marij collegâ Seruile bellum in Sicilia poſt quadriennium confecit ſeruis ingenti prælio deuictis, & Athenione ſingulari certamine proſtrato, atque cæſo, vbi tamen in capite luculentam plagam accepit. Multi ex ſeruis ad publicas aras ſeſe ferro confecere, multi ad beſtias damnati; adeo vt ſcribat Athenæus hoc bello centum myriadas ſeruorum interiiſſe. *Aquilius conficit bellum Siculum.*

Hoc item anno L. Apuleius Saturninus, homo nequam, & à Metello Cenſore aliàs merito notatus, A. Nonio competitore ſuo cæſo, fit Tribun. plebis, cui ſe ſtatim adjunxit ſpe ſexti Conſulatus C. Marius, dignum tali patellâ operculum. *Apuleius Trib. pl.*

OLYMP. CLXX. ann. 1. *Mundi* 3954. Vrb. Cond. 654.

Ptolemæus Lathurus à Cleopatrâ matre pulſus Alexandriâ in Cyprum profectus eſt. Eripuit inſuper ei mater Seleucen vxorem, ex quâ jam duos liberos ſuſceperat: Sed & ſubſtituit eidem natu minorem filium Alexandrum, ſeu Alexan, improbæ matris amore ſcelerato digniſſimum. *Lathurus Alexandria pellitur à matre.*

Romæ C. Marius ſextum Conſulatum magnâ vi pecuniæ per tribus pronunciatâ, conſecutus eſt, quando & L. Valerium Flaccum aſſeclam potiùs, quàm collegam obtinuit. Tum *6. Marij Cõſulatus emptus pecunia.*

autem decreuit euertere Metellum Numidicũ, ex bello Iugurthino, aut veriùs ex virtutis odio inimicum, ideoque ſibi Apuleium, & Glauciam Tribunos plebis factioſos, & quondam à Metello Cenſore notatos adjunxit. Ab iis lata lex de diuiſione agri Gallici, adjectâ pœna, vt qui in eam intra dies quinque, non iuraret, 20. Talentis, pulſus è Senatu, mulctaretur. Finxit ſe huic rogationi obſiſtere Marius, ſed mox præuaricatus eſt: Metellus conſtans in propoſito quamuis videret bonos omnes à ſe ſtare, veritus tamen cædem, Vrbe ceſſit, oſtenditque ciues, ſibi honore ſuo eſſe chariores. Hoc facto elati Apuleius, & Glaucias, adjuncto ſibi Graccho neſcio quo adſcititio, qui ſe Tiberij Gracchi filium mentiebatur, Memmium Glauciæ competitorē in Tribunatu per ſatellites ſuos in foro fuſtibus necant; ſed mox ab ipſo Mario in Capitolio obſeſſi, tegulis è curiâ projectis interfecti ſunt; atrociori ſupplicio digniores.

Marius Metellum Numidicũ eiicit.

Apuleius, & Glaucias à Mario caſi.

Ouationem tantùm retulit ex Seruili bello M. Aquilius, ne triumphi dignitas Seruili inſcriptione vileſceret.

Ouat Aquilius.

Tum quoq; natus eſt C. Iulius Cæſar, de quo dubium an plus patriæ nocuerit quàm profuerit; habuit enim in ſuis moribus aliquid ſimile & geminum ventis, atque tempeſtati.

Naſcitur Iul. Caſ.

OLYMP CLXX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3955.	655

Alexander Iannæus bene vſus contentione Cyziceni atque Grypi ad Ptolemaidem copias admouet, relatâque de ciuibus victoria, eos intra mœnia compulſos obſidet. Euocant illi in auxilium ſuum Lathurum tum in Cypro regnantem: ſed autore Demeneto mox conſilium mutant, & venientem quoque excludunt Ptolemæum. Iannæus in Zoilum & Gazæos arma conuertit: illi confugiunt ad Lathurum; ſed Iannæus eos præuenit, pacemque cum Lathuro fecit eâ lege, vt agros Zoyli Iudææ attribueret, quod

Alexand. Iannæus Ptolemaidē obſidet.

Euocatur Lathurus.

quod & præſtitit. Intereà idem Iannæus perfidioſiſſimè Cleopatram ad Lathurum opprimendum aduocat. Quo agnito Lathurus cum proditore fœdus abrumpit, & Iudæis infenſiſſimus, ne Ptolemais veniret in Iudæorum manus, eam obſidet. Pacem etiam init cum Cyziceno, quod verita Cleopatra ſubmittit ingens auxilium Grypo, & filiam ſuam Seleucen ereptam Lathuro. Sic crudelis mater, & impia liberorum ſuorum nuptiis turpiter abutebatur. *Perfidè agit cum Lathuro Iannæus.* *Cleopatra Grypo fauet.*

Romæ ſub Conſulatu M. Antonij, & Auli Poſtumij Albini, interemptis Tribunis plebis factioſis, Metellus acclamationibus populi reuocabatur ab exilio: & de eius reditu jam rogationem tulerat Q. Calidius Tribunus plebis; cum Marius oppoſuit Furium quendam, qui huic legi intercederet. Ad huius Tribuni plebis pedes abjectus Metelli filius, & lacrymans, nihil tum quidem obtinuit; ſed à Populo Pij nomen accepit. Immò & mox accuſatus coram Populo per Canuleium Tribunum plebis idem Furius, non expectatâ defenſione a ſuis ipſis judicibus diſcerptus, majores pœnas Metellis dedit, quam ipſi peroptaſſent. Metellus itaque exul communibus Populi ſuffragiis, & gaudiis reuocatus eſt. Quam ob rem iratus Marius ſtatim in Cappadociam nauigauit, ſpecie vt Matri Deûm vota perſolueret, reuera vt Metelli conſpectum vitaret. Hîc quoque Marius ſemina belli Mitridatici jeciſſe dicitur, dum Regem monuit aut Romanos colere, vel decere; iiſdemque vel plus poſſe, vel ſubeſſe: neque enim Romanos Mitridatem tam potentem, diu intactum laturos. *Metellus reuocatur ab exilio.* *Marius exit ex vrbe & ſemina iacit belli Mitridatici.*

Tum Dolabella de Luſitanis triumphum retulit ex Hiſpaniâ. Tum quoque primùm in Ædilitate Claudij Pulchri pugnarunt elephantes in circo: ne deeſſent illæ feræ voluptati Romani Populi, quæ alias huic tanto terrori, damnoque fuerant. *Elephãtes in circo pugnant.*

OLYMP. CLXX. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 3956. 656.

Victus Iannæus à Lathuro. Ptolemæus Lathurus relictis ducibus in obſidione Ptolemaidis, contra Iannæum ducit ipſe copias ſuas, eiuſque aliquot vrbes occupat. Occurrit ei ad Iordanem Alexander cum 50. millibus Iudæorum, conſertoque prælio, tam multi ab Ægyptiis confecti Iudæi, vt cedentium hebeſcerent gladij & præter captiuos, triginta millia cæſi iacerent. Huius victoriæ fuere fructus Ptolemais & Gaza Ptolemæo redditæ; perfidiæ ſuæ pœnas ingentes Iannæus dedit.

Cleopatra & Lathurus fraude certant. His acceptis nunciis Cleopatra conflato exercitu cum Alexandro filio, Phœnicem appellit, & Ptolemaidem ſubire cogitat; verùm à Ptolemæi præſidio repellitur. Irata mulier vrbem oppugnari iubet. Quibus auditis, Lathurus relicta Syriâ venit in Ægyptum quaſi eam recuperaturus. Sed inde fugatus eſt ab exercitu Cleopatræ, & Gazæ hyemare compulſus. Intereà Cleopatra Ptolemaidem occupat, ad quam Iannæus acceſſit cum muneribus, & in vrbe Scythopoli cum ea contraxit amicitiam, quæ inter infidos ſolet coaleſcere. *Cleopatræ adhæret Iannæus.*

Lex Cecilia-Didia Romæ conſequutus eſt Conſulatum operâ Metelli Numidici, reducis. Q. Cæcilius Metellus nepos, cui datus eſt collega T. Didius: horum opera lata lex dicta Cæcilia-Didia, de legibus non ferendis per Saturam, tum etiam de iiſdem trinundino promulgandis; quibus improborum temeritas, quoad licuit, repreſſa eſt atque caſtigata.

T. Didius in Hiſpania benè rem gerit. Hic eſt T. Didius, qui Thraces Prætor domuerat; neque minùs in Conſulatu felix fuit. Nam miſſus in Hiſpaniam Vaccæorum 20. millia deleuit; Termiſſum oppidum, ſemper infidum tranſtulit in planitiem, & ſine mœnibus juſſit eſſe; Colendam aliam vrbem 7. menſium obſidione ad deditionem compulit, cuius ciues ex rapto viuere ſolitos partim vendidit,

partim

partim trucidauit. Sub hoc Conſule Sertorius rudimenta militiæ poſuit, & quis aliquando futurus eſſet Imperator, tum miles oſtendit. *Sertorij initia.*

M. Aquilius repetendarum accuſatus à M. Antonio ita defenſus eſt, vt ſuis vulneribus aliquid, cætera patroni ſui deberet eloquentiæ. *M. Aquilius ab M. Antonio defenſus.*

OLYMP. CLXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3957. 657.

Iannæus nihil jam ſibi a Lathuro reformidans ingreditur Cœleſyriam, ibique Gadaram poſt decem menſium obſidionem, & Amathunta capit; cum tamen priùs ſuorum decem millia perdidiſſet & impedimenta, exitu lætiore; quàm principio. *Iannæus meliùs rem gerit.*

Iratus item Gazæis quod contra ſe Lathurum acciuiſſent Raphiam & Anthedonem in eorum agro ſitas occupauit: vnde intellexere Gazenſes ſibi cladem imminere, antemuralibus eorum exſciſis, aut occupatis. *Raphiam & Anthedonem capit.*

Romæ Conſules fuere Cn. Cornelius Lentulus, & C. Licinius Craſſus: hic in Luſitania rem tam feliciter geſſit vt triumphum mereretur. Cenſuram hoc anno geſſere M. Antonius orator, & L. Valerius Flaccus, à quibus Senatu motus eſt M. Duronius, quod legem de ſumptibus conuiuiorum Tribunus plebis abrogaſſet: ſed poſteà viciſſim ambitus poſtulauit Antonium tam malus ciuis, quàm accuſator. *Cenſura M. Ant.*

Tum quoque Romæ accuratè prohibita ſunt humana ſacrificia, & nefariæ Magorum ſuperſtitiones, aliaque eiuſdemmodi in perniciem humani generis à Dæmone, aut eius aſſeclis comparata. *Magicæ ſuperſtitiones Rom. vetitæ.*

OLYMP. CLXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3958. 658.

Ptolemæus Apion Lathuri nothus frater Rex Cyrenarum, moriens regni ſui hæredem Popul. Romanum ſcripſit: quare Senatus vt oſtenderet legantis prudentiam, & quam ſanctos hæredes elegiſſet, omnes huius regni ciuitates liberas *Apion Po. Ro. relinquit hæredem.*

beras eſſe juſſit. Quidam tamen hoc regnum tum in prouinciæ formam redactum volunt; neque ex commodo regni, neque ex honore Romanorum.

Gazam occupat Iannæus.

Gazam obſedit Iannæus, & eam Lyſimachi cuiuſdam proditione occupauit. Primum enim pacatè vrbem ingreſſus, deinde locis publicis potitus, in eam milites immiſit cum omni licentiâ furandi atque cædendi. Sed Gazenſes non inulti periere. Quidam enim incenderunt ædes ſuas, ne bonis eorum miles frueretur: quidam mactarunt liberos, vxoreſque ſuas ne in ſeruitutem abducerentur; denique Rex victor quingentos Senatores qui in Apollonis templũ confugerant jugulauit, totam vrbem diruit ciuibus vacuam & incenſam; in quam dubitari poſſit, an victi, an victores atrociùs ſæuierint.

Iannæus crudelis.

Reducem in vrbem Hieroſolymam Iannæum excepit ſeditio, in quâ & Dux & Pontifex popularibus jocis appetitus eſt, quos tamen ſex millium ſanguine vltus eſt; vltione quæ neque Principem, multò minùs Pontificem ſaperet.

Cæditur Grypus, ſuccedit ei filius Seleucus 6.

Antiochus Grypus inſidiis Heracleonis cuiuſdam interceptus finem regnandi, viuendique fecit. Succeſſit ei filiorum natu maximus Seleucus ſextus, hæres paternæ ditionis; & infelicitatis.

Romæ Conſulatum inierunt Cn. Domitius Ænobarbus, & C. Caſſius Longinus, quorum nomina duntaxat appellantur in Faſtis.

OLYMP. CLXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3959. 659.

Cyzicenus à Seleuco cæditur.

Antiochus Cyzicenus egens pecuniæ ſtatuam Iouis auream cubitorum quindecim conflari juſſit, aliamque ex viliori materia, inauratam tantùm, Antiochię reponi, pauló antequam vitam amitteret, & regnum. Statim enim prælio cum ſuo nepote Seleuco congreſſus, victus, atq; captus juſſũ victoris cæſus, & vitam, & pecunias perdidit. Parenti ſucceſſit Antiochus Euſebes,

ſebes, ſiue Pius, ita dictus, quod ſe paternæ necis vindicem profeſſus eſſet; alij tamen ſic ironicè vocatum volunt, quod Selenen nuptam prius parenti Cyziceno, & patruo Grypo duxiſſet vxorem. Is Aradum ingreſſus impoſuit ſibi diadema: fruſtra eum perdere conatus eſt Seleucus; nam & eius vitauit dolos, & ad vim quoque arcendam copias comparauit. *Cyziceno ſuccedit Antiochus Euſebes.*

Conſules anni huius L. Licinius Craſſus, & Q. Mutius Scæuola tulere legem quæ Licinia-Mutia dicta eſt, de redigendis in ſuas ciuitates ſociis, qui paſſim ſe pro Romanis ciuibus gerebant. Quæ licet vtilis, originem bello Sociali dedit. Craſſo obtigit Gallia citerior, in quâ graſſatores Prouinciam infeſtantes ſuſtulit; neque tamen de iis triumphauit, ei collegâ iure ac meritò repugnante. Aſia vero Scæuolæ obuenit, quam tam ſanctè, caſteq; adminiſtrauit, vti etiam Prætor tribus ab hinc annis rexerat, vt vulgo in exemplum aliis magiſtratibus proponeretur, atque in eius honorem Mutia feſta; totâ Aſia celebrarentur. *Licinia-Mutia lex* *Scæuolæ in Aſia ſanctimonia.*

OLYMP. CLXXI. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3. 3960. 660.

Antiochus Euſebes Seleucum vincit, atque expellit ex Syriâ, Hic delatus in Ciliciam à Mopſueſtenis recipitur. Verùm dum tributa à ciuibus exigit, eorum concurſu facto in Regiâ, vel Gymnaſio crematus cum amicis, nec ſatis cautus, neque ſatis fortis interiit. *Seleucu victus ab Euſebe, exuritur à Mopſueſtenis.*

Alexander Iannæus ob inauditam in ſuos crudelitatem Piſidis, & Cilicibus ſatellitibus latus ſuum vallat; deinde ne otium pareret ciuilem ac domeſticam diſſentionem, ſuſcipit expeditionem in Arabiam aduerſus Moabitas, & Galaaditas. His igitur populis ſubactis, imperatoque tributo Amathuntem regreſſus, eius caſtellum diruit, quod non ita pridem Theodorus Zenonis filius cum decem millium Iudæorum cæde occuparat. His confectis vlteriùs *Iannæus ſuis odioſus.*

Iugurtha fugit ad Getulos, inde ad Bocchum ſocerum quos ad belli conſortium inuitauit. Ab iis inſtructus nouis copiis redit ad Cirtham vrbem aduerſus Metellum, jam ſegnius bellum vrgentem, quia Marium expectabat ſucceſſorem, nec inimico ſuo materiam triumphi parare valdè cupiebat.

Reparat copias Iugurtha.

Scaurus cui obtigerat Gallia tertiam à Cymbris accepit cladem, victus ab iis, & exutus exercitu. Meliùs Q. Seruilius Cæpio pugnauit in rebelles Luſitanos, de quibus Proprætor triumphauit. Ita Romanis fortuna lætis aduerſa permiſcebat.

Scaurus victus à Cymbris. Cæpio Luſitanos vincit.

OLYMP. CLXVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 3947. 647.

Romæ Conſulatum geſſere L. Caſſius, & C. Marius; quorum hic ſine ſorte Metello ſubrogatus eſt, fremente totâ nobilitate. Quæ res ſic Metellum pupugit vt eius aſpectu carere voluerit, parum fortiter ſibi factam ferens iniuriam. Receptus tamen Romæ magnificè, conceſſuſque ei triumphus cum titulo Numidici, licet Numidiâ nondum deuictâ, quibus honoribus Populus Romanus ei vtcumque ſatisfecit.

Marius ſubſtituitur Metello.

Marius bellum exorſus, duos Reges ſibi inſidiantes deuicit; Capſum oppidum cepit, ac diripuit, Mulacham munitiſſimam vrbem operâ Liguris per ſaxa enitentis occupauit: Bocchum denique & Iugurtham primùm repulit, deinde ſemiſopitos deuicit ac profligauit. Tum L. Sylla Quæſtor in eius caſtra cum equitatu veniens, quis aliquando futurus eſſet oſtendit, eumque Marius expertus eſt, qualem ſe in Metellum ipſe præſtiterat.

Marius rē benè gerit.

Conſulum alter Caſſius in Galliam rem peſſimè geſſit. Nam Tigurinos aggreſſus ab iis cæſus eſt cum magnâ exercitus parte, ſuperſtites ſub jugum miſſi, datis obſidibus, & dimidiâ parte rerum ſuarum oblata, dimiſſi ſunt incolumes ad æternam ignominiam.

Caſſius cæſus à Tigurinis.

Con-

OLYMP. CLXVIII. *Mundi* Vrb. Cond
ann. 3. 3948. 648.

Conſulibus Q. Seruilio Cæpione, & C. ſeu Q. Atilio Serrano, in Numidia continuatum eſt C. Mario imperium. Is Iugurtham, & Bocchum ad Cirtham diuicit, maximè opera Syllæ; quo tamen in prælio victoriam tantùm non retulit Iugurtha, à ſe occiſum Marium mentitus. Sylla deinde legatus miſſus ad Bocchum, ei perſuaſit, vt ſibi generum traderet. Diu fluctuauit Bocchus vtrum Syllam Iugurthæ, an hunc Romanis traderet; tandem virorum fortium amicitiam, Numidicæ perfidiæ anteponendam duxit, vinctum Iugurtham obtulit Syllæ, vt is confecti belli Numidici gloriâ frueretur, quam ingratè Metello Marius abſtulerat; ſicque ingratus per ingratum dependit pœnas. *Iugurtha à Boccho traditur Syllæ.*

Q. Cæpio cui obtigerat Gallia, Theſauros ex templo Apollinis Delphici raptos quondam à Gallis, & in Toloſates lacus, ad peſtem arcendam projectos colligi juſſit, ac tandem ſublatis cuſtodibus ſibi vindicauit, centum millia pondo auri, argenti centum decem millia, ſeu in genere ad quindecies centum millia talentûm, hoc eſt fermè duodecim milliones librarum Turonicarum. Sed ea pecunia & Duci, & militibus ſuis fatalis fuit, hanc quiſquis attigit, malè periit, quare inter fatalia numeratum eſt *Aurum Toloſanum*. *Aurū Toloſanum Cæpioni funeſtum.*

Hoc anno nata ſunt magna duo Reip. Romanæ lumina M. Tullius Cicero Arpini, ex matre Heluia, patre equite, non ex genere Tulli Regis quod nonnulli fabulati ſunt; neque enim vix appetentiſſimus gloriæ, id de ſe prætermiſiſſet; immò negat ſe ad familiam M. Tullij patricij pertinuiſſe, qui decennio poſt exactos Reges cum Seruio Sulpitio Camerino Conſul fuit. Natus item nouem menſibus poſt Ciceronem Cn. Pompeius, cognomento Magnus, quo anno L. Craſſus legem Seruiliam ſuaſit de communicandis *Naſcitur Cicero.* *Naſcitur M. Pompeius.*

candis

candis Senatui, & equitibus, iudiciis. Horum ſanè ortu hic annus notandus fuit, quorum nomine Romana deinceps hiſtoria perſonabit.

OLYMP. CLXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3949. 649.

Clades Luſitanica Rom. Conſules huius anni fuere P. Rutilius Rufus, & C. Manilius, aliis Cn. Mallius, quando Romanam vrbem magnus luctus impleuit. Cæſus eſt enim in Luſitaniâ Romanus exercitus; deletus eſt & in Galliâ in quâ Conſules duo prouinciam Rhodano fluuio partiti fuerant: ſed dum inter ſe inuidiâ, & contentione potiùs quàm armis cum hoſte pugnant, victi ſunt ambo à Cymbris, Teutonibus, & Tigurinis qui in excidium Vrbis conuenerant. Cæſi ſunt præter M. Aurelium Scaurum, duo Conſulis liberi, octoginta Romanorum, & ſociorum millia, quadraginta millia lixarum, & calonum, atque ex tanto exercitu vix decem ſuperſuere; adeò vt nihil prædæ victor, nihil miſericordiæ victus agnoſceret. Maxima odij pars in Cæpionem deriuata eſt, in quem C. Norbanus inſurrexit, effecitque vt illi abrogaretur imperium, conjiceretur in carcerem, laceraretur carnificis manu, corpus in Gemonias Scalas abjiceretur. Alij in exilium abiiſſe malunt, & ab eo relicta bona filios eius inter ſcorta turpiter obliguriuiſſe. Is ſcilicet caſus Auri Toloſani poſſeſſorem manebat.

Maior in Gallia à Cymbris victis Scauro, & Cæpio. Cæpio egditur manu tortoris

Marius ordinat Numidiã Marius Numidiam prouinciam ordinauit jam ante multis bellis concuſſam, exhauſtamque, & in apparando triumpho temporis aliquid inſumpſit, cum ei nobiliorem Populi Romani fortuna pararet.

OLYMP. CLXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1 3950. 650.

Hyrcanus moritur. Mortuus eſt hoc anno Ioannes Hyrcanus Pontifex, Dux & Prophetes Hebræorum, à quo primum Macchabæorum librum ſcriptum ferunt. Succeſſit ei filiorum natu maximus Ariſtobulus, qui ſibi primus impoſuit Diadema. Hic

matrem à patre ſibi regni conſortem relictam in vinculis enecauit fame: fratrem ſuum Antigonum ſecundo loco genitum ſic amauit, vt cum vocaret in regni partem, reliquis fratribus detentis in cuſtodiâ. Hunc tamen paulò poſt, alienatus ab eo, per calumnias Salomes, ſeu Alexandræ vxoris ſuæ, quaſi is totum ſibi affectaret regnum, crudeliter ſuſtulit. Ariſtobuli conſilio, & fortitudine Ituræi accepere circumciſionem, & Iudæis aggregati ſunt. Tum cæſi fratris eum cepit pœnitentia, & ſanguinem ſuum, eo euomuit in loco quo fratris ſanguinem effuderat. Rex tantùm vnius anni, & diuturniori potitus vitâ, quàm exigeret fratricida ſimul atque matricida.

Ariſtobulus ei ſuccedit.

Antigonũ fratrẽ necat & mercem.

Romæ creatus eſt ſecundùm C. Marius, eique ſine ſorte decreta Prouincia Gallia, cum bello Cymbrico, eius collegâ C. Flauio Fimbriâ nihil reclamante. Eodem ergo die quo Conſulatum iniit, triumphauit de Iugurtha, quem Populo Romano, cum duobus liberis propoſuit, paulò poſt in carcere ſtrangulandum, vel ſextidui fame necandum. Is Romæ finis fuit huius Regis, qui pollicitus erat ſe venditurum Romam, ſi reperiret emptorem.

Triũphãti Mario, datur Cõſulatus cũ bello Cymbrico.

Iugurtha necatur.

Barbari victôres in Hiſpaniam reflexerunt iter, magno Marij commodo, qui militem toto hoc tempore indurauit, & exercuit; quando & magnæ æquitatis ſpecimen edidit. Cum enim Trebonius adoleſcens Luſium Marij ex ſorore nepotem à quo de ſtupro interpellatus erat interemiſſet, coram Mario vocatus in judicium, non modo innocens judicatus eſt, ſed & coronâ virtutis ergo donatus; pudicitiâ tum inter homines inquinatiſſimos triumphante: quæ æquitas cum fortitudine, & caſtimoniâ conjuncta, judici tertium peperit Conſulatum.

Cymbri in Hiſpaniã veniunt.

Marij æquitas.

CA-

CAPVT VI.

DECAS SEXTA.

Ab anno 3950 ad 3960.

OLYMP. CLXIX. ann. 2.	*Mundi* 3951.	Vrb. Cond. 651.

Succedit Ariſtobulo Alex. Iãnaus. ARiſtobulo fratri ſucceſſit Alexander Iannæus, quem ſtatim Salome demortui Regis vxor, ætate ac modeſtiâ cæteris præcellentem vinculis ſoluit. Eum pater Hyrcanus oderat; quia huic oranti pro duobus aliis liberis Ariſtobulo, & Antigono, Deus eis Iannæum ſucceſſorem indicarat, ideoque eum in Gallilæâ, procul à ſuis oculis nutriendum curarat. Is ſui principatus initio fratrem ſuum inſidiantem ſibi interemit (nomen Ioſephus tacet) alterum Abſalonem priuatâ contentum vitâ in deliciis habuit; ex æquo ſeuerus, & iuſtus.

3. Marij Conſulatu Barbari à Celtiberis repreſſi. Romæ tertium Conſulatum geſſit C. Marius, cui adjunctus eſt collega L. Aurelius Oreſtes, eodem anno vitâ functus. Barbari in Hiſpania pugnantes à Celtiberis repreſſi, verſus Italiam dirigunt iter, quam ſuâ fortitudine dignam ſedem iudicabant.

Sacerdotũ electio Populo data. Cn. Domitius Trib. plebis legem tulit vt Sacerdotes quos antea collegæ ſufficiebant, Populus crearet; ipſe primus Pontificatum Maximum noui huiuſce tumultus præmium à Populo retulit.

Bellum Seruile in Sicilia, ſub Saluio, & Athenione. Seruile bellum gliſcebat in Siciliâ partim Prætorum ſocordiâ, partim nequitiâ ſeruorum, partim dominorum ſeueritate. Itaque Saluius neſcio quis ſe Tryphonem nominans, aſſumpſit regni inſignia, & militiæ ſuæ Principem Athenionem alium ſeruum dixit. Mox tamen dum ab eo ſibi timet, captum coniecit in vincula. In

Sal-

Saluium miſſus à Senatu Lucullus cum ſeptemdecim armatorum millibus, vt hunc tumultum compeſceret. Hoc apparatu territus Saluius Athenionem ſoluit, eumque quadraginta ſuorum millibus præficit. Pugna committitur, ſed in eâ Athenio 20. millia ſuorum perdidit, ipſe multis debillitatus vulneribus, jacuit inter mortuos; reliqui Tricalam fugerunt; vbi fruſtra obſeſſi à Lucullo, qui meliùs hos incoauit bellum, quàm geſſit.

Turpilius Comicus mortuus eſt Sinueſſæ. Neapoli item obiit Lucilius ætatis ſuæ 45. funere publico elatus, quamquam ſcripſiſſet Satyras; quia tum malos mores carpere, periculoſum non erat. *Turpilius Poeta moritur, & Lucilius.*

OLYMP. CLXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3952. 652.

Creatus eſt quartùm Conſul C. Marius fingens recuſare conſulatum, & à Saturnino Trib. plebis, hiſtrionicâ colluſione, patriæ proditor appellatus, niſi dignitatem oblatam acceptaret, quam vehementer exoptabat. Huic collega adjunctus eſt Q. Lutatius Catulus. Cumque bifariam diuiſi eſſent Barbari, Cymbri per Noricum Italiam ſubirent, Teutones verò per Gallias; his Marius objectus eſt. Statim ergo in Galliam prouinciam ſuam venit, caſtraque ad Rhodani oſtium communit, foſſâ ingenti ad commeatum ductâ. Hunc Teutones ad certamen prouocant, & pugnare detrectantem in caſtris adoriuntur, vbi tamen malè accepti, pergunt verſus Italiam Romanis incluſis inſultantes. Hos tamen mox inſecutus Marius ad Aquas Sextias captato commodiore loco aggreſſus deuicit. In eo certamine virtus mulierum Teutonicarum enituit, quæ caſtra acerrimè defenderunt: miſerunt & ad Marium legatos, vitam tantum deprecatæ vt Veſtalibus ſeruirent; ſed repudiatæ priuſ eliſis, aut trucidatis liberis omnes ſeſe peremerunt. Reliqua pars Barbarorum cum

4. Marii Conſulatus cũ Catulo.

Teutones, & Ambrones Marius vicit.

Vrbem reuocatus, triumphare noluit, ſed ad Catulum profectus, euocatis copiis cum Cymbris conſtituto loco ad Vercellas conflixit, eoſdemque vicit. Ita tamen, vt ad eius milites præda, ad Catulianos ſpolia, ſigna militaria, tubæque pertinerent; vnde intellectum ab iis maximè relatam eſſe victoriam. Mario tamen huius facti attributa laus, dictuſque eſt tertius vrbis conditor, & huic ſoli triumphus oblatus eſt, cuius voluit participem eſſe Catulum, minus ex modeſtiâ, quam ex timore Catulianorum militum, quos non credebat Ducis ſui toleraturos injuriam.

Cimbri ad Vercellas profligati.

Triūphāt Marius, & Catulus.

Aquilius Marij collegâ Seruile bellum in Sicilia poſt quadriennium confecit ſeruis ingenti prælio deuictis, & Athenione ſingulari certamine proſtrato, atque cæſo, vbi tamen in capite luculentam plagam accepit. Multi ex ſeruis ad publicas aras ſeſe ferro confecere, multi ad beſtias damnati; adeo vt ſcribat Athenæus hoc bello centum myriadas ſeruorum interiiſſe.

Aquilius conficit bellum Siculum.

Hoc item anno L. Apuleius Saturninus, homo nequam, & à Metello Cenſore aliàs merito notatus, A. Nonio competitore ſuo cæſo, fit Tribun. plebis, cui ſe ſtatim adjunxit ſpe ſexti Conſulatus C. Marius, dignum tali patellâ operculum.

Apuleius Trib. pl.

OLYMP. CLXX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3954.	654.

Ptolemæus Lathurus à Cleopatrâ matre pulſus Alexandriâ in Cyprum profectus eſt. Eripuit inſuper ei mater Seleucen vxorem, ex quâ jam duos liberos ſuſceperat: Sed & ſubſtituit eidem natu minorem filium Alexandrum, ſeu Alexan, improbæ matris amore ſcelerato digniſſimum.

Lathurus Alexandria pellitur à matre.

Romæ C. Marius ſextum Conſulatum magnâ vi pecuniæ per tribus pronunciatâ, conſecutus eſt, quando & L. Valerium Flaccum aſſeclam potiùs, quàm collegam obtinuit. Tum autem

6. *Marij Cōſulatus emptus pecunia.*

Marius Metellum Numidicũ eiicit. autem decreuit euertere Metellum Numidicũ, ex bello Iugurthino, aut veriùs ex virtutis odio inimicum, ideoque ſibi Apuleium, & Glauciam Tribunos plebis factioſos, & quondam à Metello Cenſore notatos adjunxit. Ab iis lata lex de diuiſione agri Gallici, adjectâ pœna, vt qui in eam intra dies quinque, non iuraret, 20. Talentis, pulſus è Senatu, mulctaretur. Finxit ſe huic rogationi obſiſtere Marius, ſed mox præuaricatus eſt: Metellus conſtans in propoſito quamuis videret bonos omnes à ſe ſtare, veritus tamen cædem, Vrbe ceſſit, oſtenditque ciues, ſibi honore ſuo eſſe chariores. Hoc facto elati Apuleius, & Glaucias, adjuncto ſibi Graccho neſcio quo adſcititio, qui ſe Tiberij Gracchi filium mentiebatur, Memmium Glauciæ competitorẽ in Tribunatu per ſatellites ſuos in foro fuſtibus necant; ſed mox ab ipſo Mario in Capitolio obſeſſi, tegulis è curiâ projectis interfecti ſunt; atrociori ſupplicio digniores. *Apuleius, & Glaucias à Mario cæſi.*

Ouat Aquilius. Ouationem tantùm retulit ex Seruili bello M. Aquilius, ne triumphi dignitas Seruili inſcriptione vileſceret.

Naſcitur Iul. Cæſ. Tum quoq; natus eſt C. Iulius Cæſar, de quo dubium an plus patriæ nocuerit quàm profuerit; habuit enim in ſuis moribus aliquid ſimile & geminum ventis, atque tempeſtati.

OLYMP CLXX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3955.	655

Alexand. Iannæus Ptolemaidẽ obſidet. Alexander Iannæus bene vſus contentione Cyziceni atque Grypi ad Ptolemaidem copias admouet, relatâque de ciuibus victoria, eos intra mœnia compulſos obſidet. Euocant illi in auxilium ſuum Lathurum tum in Cypro regnantem: ſed autore Demeneto mox conſilium mutant, & venientem quoque excludunt Ptolemæum. Iannæus in Zoilum & Gazæos arma conuertit: illi confugiunt ad Lathurum; ſed Iannæus eos præuenit, pacemque cum Lathuro fecit eâ lege, vt agros Zoyli Iudææ attribueret, *Euocatur Lathurus.*

quod

quod & præſtitit. Intereà idem Iannæus perfidioſiſſimè Cleopatram ad Lathurum opprimendum aduocat. Quo agnito Lathurus cum proditore fœdus abrumpit, & Iudæis infenſiſſimus, ne Ptolemais veniret in Iudæorum manus, eam obſidet. Pacem etiam init cum Cyziceno, quod verita Cleopatra ſubmittit ingens auxilium Grypo, & filiam ſuam Seleucen ereptam Lathuro. Sic crudelis mater, & impia liberorum ſuorum nuptiis turpiter abutebatur.

Perfidè agit cum Lathuro Iannæus.

Cleopatra Grypo fauet.

Romæ ſub Conſulatu M. Antonij, & Auli Poſtumij Albini, interemptis Tribunis plebis factioſis, Metellus acclamationibus populi reuocabatur ab exilio: & de eius reditu jam rogationem tulerat Q. Calidius Tribunus plebis; cum Marius oppoſuit Furium quendam, qui huic legi intercederet. Ad huius Tribuni plebis pedes abjectus Metelli filius, & lacrymans, nihil tum quidem obtinuit; ſed à Populo Pij nomen accepit. Immò & mox accuſatus coram Populo per Canuleium Tribunum plebis idem Furius, non expectatâ defenſione a ſuis ipſis judicibus diſcerptus, majores pœnas Metellis dedit, quam ipſi peroptaſſent. Metellus itaque exul communibus Populi ſuffragiis, & gaudiis reuocatus eſt. Quam ob rem iratus Marius ſtatim in Cappadociam nauigauit, ſpecie vt Matri Deûm vota perſolueret, reuera vt Metelli conſpectum vitaret. Hîc quoque Marius ſemina belli Mitridatici jeciſſe dicitur, dum Regem monuit aut Romanos colere, vel de ere; iiſdemque vel plus poſſe, vel ſubeſſe: neque enim Romanos Mitridatem tam potentem, diu intactum laturos.

Metellus reuocatur ab exilio.

Marius exit exurbe & ſemina iacit belli Mitridatici.

Tum Dolabella de Luſitanis triumphum retulit ex Hiſpaniâ. Tum quoque primùm in Ædilitate Claudij Pulchri pugnarunt elephantes in circo: ne deeſſent illæ feræ voluptati Romani Populi; quæ alias huic tanto terrori, damnoque fuerant.

Elephãtes in circo pugnant.

OLYMP. CLXX. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.3. 3956. 656.

Victus Iannæus à Lathuro.

Ptolemæus Lathurus relictis ducibus in obſidione Ptolemaidis, contra Iannæum ducit ipſe copias ſuas, eiuſque aliquot vrbes occupat. Occurrit ei ad Iordanem Alexander cum 50. millibus Iudæorum, conſertoque prælio, tam multi ab Ægyptiis confecti Iudæi, vt cedentium hebeſcerent gladij & præter captiuos, triginta millia cæſi iacerent. Huius victoriæ fuere fructus Ptolemais & Gaza Ptolemæo redditæ; perfidiæ ſuæ pœnas ingentes Iannæus dedit.

Cleopatra & Lathurus fraude certant.

His acceptis nunciis Cleopatra conflato exercitu cum Alexandro filio, Phœnicem appellit, & Ptolemaidem ſubire cogitat; verùm à Ptolemæi præſidio repellitur. Irata mulier vrbem oppugnari iubet. Quibus auditis, Lathurus relicta Syriâ venit in Ægyptum quaſi eam recuperaturus. Sed inde fugatus eſt ab exercitu Cleopatræ, & Gazæ hyemare compulſus. Intereà Cleopatra Ptolemaidem occupat, ad quam Iannæus acceſſit cum muneribus, & in vrbe Scythopoli cum ea contraxit amicitiam, quæ inter infidos ſolet coaleſcere.

Cleopatræ adhæret Iannæus.

Lex Cæcilia-Didia

Romæ conſequutus eſt Conſulatum operâ Metelli Numidici, reducis. Q. Cæcilius Metellus nepos, cui datus eſt collega T. Didius: horum opera lata lex dicta Cæcilia-Didia, de legibus non ferendis per Saturam, tum etiam de iiſdem trinundino promulgandis; quibus improborum temeritas, quoad licuit, repreſſa eſt atque caſtigata.

T. Didius in Hiſpania benè rem gerit.

Hic eſt T. Didius, qui Thraces Prætor domuerat; neque minùs in Conſulatu felix fuit. Nam miſſus in Hiſpaniam Vaccæorum 20. millia deleuit; Termiſſum oppidum, ſemper infidum tranſtulit in planitiem, & ſine mœnibus juſſit eſſe; Colendam aliam vrbem 7. menſium obſidione ad deditionem compulit, cuius ciues ex rapto viuere ſolitos partim vendidit,

partim

partim trucidauit. Sub hoc Conſule Sertorius rudimenta militiæ poſuit, & quis aliquando futurus eſſet Imperator, tum miles oſtendit. *Sertorij initia.*

M. Aquilius repetendarum accuſatus à M. Antonio ita defenſus eſt, vt ſuis vulneribus aliquid, cætera patroni ſui deberet eloquentiæ. *M. Aquilius ab M. Antonio defenſus.*

OLYMP. CLXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3957. 657.

Iannæus nihil jam ſibi à Lathuro reformidans ingreditur Cœleſyriam, ibique Gadaram poſt decem menſium obſidionem, & Amathunta capit; cum tamen priùs ſuorum decem millia perdidiſſet & impedimenta, exitu lætiore; quàm principio. *Iannæus meliùs rem gerit.*

Iratus item Gazæis quod contra ſe Lathurum acciuiſſent Raphiam & Anthedonem in eorum agro ſitas occupauit: vnde intellexere Gazenſes ſibi cladem imminere, antemuralibus eorum exſciſis, aut occupatis. *Raphiam & Anthedonem capit.*

Romæ Conſules fuere Cn. Cornelius Lentulus, & C. Licinius Craſſus: hic in Luſitania rem tam feliciter geſſit vt triumphum mereretur. Cenſuram hoc anno geſſere M. Antonius orator, & L. Valerius Flaccus, à quibus Senatu motus eſt M. Duronius, quod legem de ſumptibus conuiuiorum Tribunus plebis abrogaſſet: ſed poſteà viciſſim ambitus poſtulauit Antonium tam malus ciuis, quàm accuſator. *Cenſura M. Ant.*

Tum quoque Romæ accuratè prohibita ſunt humana ſacrificia, & nefariæ Magorum ſuperſtitiones, aliaque eiuſdemmodi in perniciem humani generis à Dæmone, aut eius aſſeclis comparata. *Magicæ ſuperſtitiones Rom. vetitæ.*

OLYMP. CLXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3958. 658.

Ptolemæus Apion Lathuri nothus frater Rex Cyrenarum, moriens regni ſui hæredem Popul. Romanum ſcripſit: quare Senatus vt oſtenderet legantis prudentiam, & quam ſanctos hæredes elegiſſet, omnes huius regni ciuitates li- *Apion Po. Ro. relinquit hæredem.*

beras eſſe juſſit Quidam tamen hoc regnum tum in prouinciæ formam redactum volunt; neque ex commodo regni, neque ex honore Romanorum.

Gazam occupat Iannæus. Gazam obſedit Iannæus, & eam Lyſimachi cuiuſdam proditione occupauit. Primum enim pacatè vrbem ingreſſus, deinde locis publicis potitus, in eam milites immiſit cum omni licentiâ furandi atque cædendi. Sed Gazenſes non inulti periere. Quidam enim incenderunt ædes ſuas, ne bonis eorum miles frueretur quidam mactarunt liberos, vxoreſque ſuas ne in ſeruitutem abducerentur; denique Rex victor quingentos Senatores qui in Apollonis templū confugerant jugulauit, totam vrbem diruit ciuibus vacuam & incenſam; in quam dubitari poſſit, an victi, an victores atrociùs ſæuierint.

Iannæus crudelis. Reducem in vrbem Hieroſolymam Iannæum excepit ſeditio, in quâ & Dux & Pontifex popularibus jocis appetitus eſt, quos tamen ſex millium ſanguine vltus eſt; vltione quæ neque Principem, multò minùs Pontificem ſaperet.

Cæditur Grypus, ſuccedit ei filius Seleucus 6. Antiochus Grypus inſidiis Heracleonis cuiuſdam interceptus finem regnandi, viuendique fecit. Succeſſit ei filiorum natu maximus Seleucus ſextus, hæres paternæ ditionis; & infelicitatis.

Romæ Conſulatum inierunt Cn. Domitius Ænobarbus, & C. Caſſius Longinus, quorum nomina duntaxat appellantur in Faſtis.

OLYMP. CLXXI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	*3959.*	*659.*

Cyzicenus à Seleuco cæditur. Antiochus Cyzicenus egens pecuniæ ſtatuam Iouis auream cubitorum quindecim conflari juſſit, aliamque ex viliori materia, inauratam tantùm, Antiochiæ reponi, paulò antequam vitam amitteret, & regnum. Statim enim prælio cum ſuo nepote Seleuco congreſſus, victus, atque captus juſſu victoris cæſus, & vitam, & pecunias perdidit. Parenti ſucceſſit Antiochus Euſebes,

ſebes, ſiue Pius, ita dictus, quod ſe paternæ necis vindicem profeſſus eſſet; alij tamen ſic ironicè vocatum volunt, quod Selenen nuptam prius parenti Cyziceno, & patruo Grypo duxiſſet vxorem. Is Aradum ingreſſus impoſuit ſibi diadema: fruſtra eum perdere conatus eſt Seleucus; nam & eius vitauit dolos, & ad vim quoque arcendam copias comparauit. *Cyziceno ſuccedit Antiochus Euſebes.*

Conſules anni huius L. Licinius Craſſus, & Q. Mutius Scæuola tulere legem quæ Licinia-Mutia dicta eſt, de redigendis in ſuas ciuitates ſociis, qui paſſim ſe pro Romanis ciuibus gerebant. Quæ licet vtilis, originem bello Sociali dedit. Craſſo obtigit Gallia citerior, in quâ graſſatores Prouinciam infeſtantes ſuſtulit; neque tamen de iis triumphauit, ei collegâ iure ac meritò repugnante. Aſia verò Scæuolæ obuenit, quam tam ſanctè, caſteq; adminiſtrauit, vti etiam Prætor tribus ab hinc annis rexerat, vt vulgo in exemplum aliis magiſtratibus proponeretur, atque in eius honorem Mutia feſta; totâ Aſia celebrarentur. *Licinia-Mutia lex* *Scæuolæ in Aſia ſanctimonia.*

OLYMP. CLXXI. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3. 3960. 660.

Antiochus Euſebes Seleucum vincit, atque expellit ex Syriâ, Hic delatus in Ciliciam à Mopſueſtenis recipitur. Verùm dum tributa à ciuibus exigit, eorum concurſu facto in Regiâ, vel Gymnaſio crematus cum amicis, nec ſatis cautus, neque ſatis fortis interiit. *Seleucus victus ab Euſebe, exuritur à Mopſueſtenis.*

Alexander Iannæus ob inauditam in ſuos crudelitatem Piſidis, & Cilicibus ſatellitibus latus ſuum vallat; deinde ne otium pareret ciuilem ac domeſticam diſſentionem, ſuſcipit expeditionem in Arabiam aduerſus Moabitas, & Galaaditas. His igitur populis ſubactis, imperatoque tributo Amathuntem regreſſus, eius caſtellum diruit, quod non ita pridem Theodorus Zenonis filius cum decem millium Iudæorum cæde occuparat. His confectis vlteriùs *Iannæus ſuis odioſus.*

etiam pergere decreuit, & Obedam Arabum Regem appetere bello; verùm ab eius Camelis obtritus totum ferè amiſit, exercitum, ac timoris atque dedecoris plenus ægrè Hieroſolymam repetiit, jam minùs timendus, neque tamen minùs odioſus.

Belli Mitridatici fermentum

L. Sylla Proprætor ex Senatuſconſulto Ariobarzanem Cappadociæ regno reſtituit, ejecto Gordio duce Mitridatis. Huic regno Rex ille Ponticus filium ſuum præfecerat, cæſo Ariarathe. Quæ expeditio Mitridatici belli fermentum fuit.

Flacci res geſtæ in Celtiberia.

Romæ Conſulatum obtinuere C. Cælius Caldus, & L. Domitius Ænobarbus, de quorum rebus geſtis nihil habemus, ſed multa de Flacco Prætore, qui tum regebat Celtiberiam. In vrbe Belgidâ populus ad rebellionem ſpectans, cunctantem Senatum exuſſit: acurrit Flaccus, multitudinis armatæ viginti millia cædit, eorumque ſangunie accenſam ſeditionem reſtinguit. Aliquot item vrbes diruit ad rebellionem ſpectantes, cæſis earum Principibus; vnde Romam reuerſus Conſulatum ſuæ fortitudinis, & induſtriæ præmium retulit.

CAPVT VII.

DECAS SEPTIMA.

Ab anno 3960. ad 3970.

OLYMP. CLXXI. *ann.* 4.	*Mundi* 3961.	Vrb. Cond. 661.

Antiochus victus ab Euſebe.

SEleuco ſublato ſuccedit frater eius Antiochus; alter Grypi filius, qui regnum eripere Euſebi conatus eſt; ſed vno prælio victus, & vitam, & regnandi voluntatem perdidit.

Philippus eius frater cautior.

Frater eius Philippus, damno propinqui ſui factus ſapientior, non auſus cum Pio congredi partem

partem duntaxat Syriæ occupauit, & in ea placidè vixit, plus vitæ, & otij, quam honoris, & regni ſollicitus.

Romæ Conſules dicti C. Valerius Flaccus, & M. Herennius nepos, ſub quibus P. Rutilij Ruffi judicium celebratum eſt, magna rei gloriâ, iudicantium dedecore, opprobrio Romanæ ciuitatis. Is ſummæ innocentiæ, & integritatis vir legatus Q. Mutij (non C. Marij vt aliqui perperam legunt) Aſiam à Publicanorum iniuriis & rapinis defenderat. Ab iis accuſatus coram Equitibus, eiuſdem farinæ hominibus, nullum demiſſi animi indicium præ ſe tulit, & damnatus iniuſtiſſimè Smyrnam ſeceſſit, vbi in litterarum ſtudio conſenuit, nactus in ſuo infortunio fœlicitatem. *Iudicium Rutilij celebre.*

OLYMP CLXXII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*1. *3952.* *662.*

Tertius Antiochi Grypi filius Demetrius cognomento Eucærus, exemplum fratris ſui Philippi ſecutus, & fretus auxilio Lathuri Cypriorum Regis Damaſcum occupat, & in hac parte Syriæ regni ſui ſedem figit. Tum conjunctis cum fratre viribus aggreditur Euſebem; ſed hic fratres fortiter repulit, & penitùs obtriuiſſet, niſi aliena quàm ſua curare maluiſſet. *Demetrij Eucæri regnum.*

Conſules erant Romæ C. Claudius Pulcher & M. Peperna ſeu Perperna nepos, ſub quibus Cenſuram geſſere Cn. Domitius Ænobarbus, & L. Craſſus orator, ſed propter diſſimilitudinem morum contentioſiſſimam. Domitius exprobrauit Craſſo domum, quam emere voluit ab eo ſexagies ſeſtertiûm, & acquieuerat Craſſus, ſi ſex loti eximerentur; ſed conditionem recuſauit Domitius; vnde Craſſus illi inſultauit, quaſi ſex lotos ſeſtertiûm ſexagies æſtimaret. Obiecit ille viciſſim Craſſo Hymetias Columnas ſex, & quod atratus luxiſſet Muræ nam piſcem in ſuâ piſcinâ mortuam; quod faſſus eſt Craſſus in Senatu, atque ex hoc dolore ſuo *Cenſura Craſſi & Domitii contentioſa.*

 glo-

gloriam traxit. Contra vt erat facetus Craſſus, ait mirum non eſſe ſi Domitius nutriret barbam æneam, cui eſſet os ferreum, & cor plumbeum. Ita mutuis conuiciis traducta Cenſura, cuius ſanè notâ ambo erant digniſſimi propter intempeſtiuam diſcordiam. Mirum autem tantùm oratorem Rhetores, quibus adhærebant otioſi adoleſcentes, Vrbe eieciſſe, neque potiùs diſcipulos emendaſſe, quàm magiſtros alioquin vtiliſſimos caſtigaſſe.

Rhetores Craſſus eiicit Vrbe.

OLYMP. CLXXII. *Mundi* Vrb Cond.
ann 2. 3963. 663

Marſicum ſeu Sociale bellum.

Conſulibus L. Martio Philippo, & Sexto Iulio Cæſare Marſicum bellum, ſeu Sociale, ſeu Italicum exortum eſt. Et Italicum dictum quod in Italiâ geſtum eſſe, munitâ vrbe Corfinio, quæ tum Italica vocata, vt eſſet ſocietatis caput: Sociale quod à Sociis Populi Romani, & perpetuis comitibus in bellis: Marſicum denique quod Marſi duce Popedio Silone deſectionis autores extitiſſent Huius belli cauſa proxima fuit M. Liuius Druſus, qui dum judicia quorum infamiâ laborabant equites, transferre cupit, ſocios Italicos ſpe Romanæ ciuitatis obtinendæ concitauit. Tandem cum tuliſſet legem de Iudiciis inter Equites, & Senatores communicandis, vtrumque offendit ordinem; itaque apud ſocios pactis ſtare non potuit: immo ab ignoto quodam occiſus eſt domi, cultro in vulnere relicto. Neque verò de eius morte habita quæſtio eſt; contra vero leges eius omnes, referente L. Martio, vno Senatuſconſulto ſublatæ, aliaque perlata lex aduerſus eos qui ſociis Italicis jus ciuitatis eſſent polliciti; ideoque damnati Cotta, Beſtia & Mummius Achaicus exularunt His auditis Socij in Romanos conſpirant, & vtrumque Conſulem Feriis Latinis intercipere moliuntur. Romani legatos miſerunt qui rem explorarent. Seruilius Proconſul, capto qui mittebatur ab Aſculanis obſide, eos ad ſaniora

Liuius Druſus caeditur.

con-

conſilia reuocare voluit, ſed ab iis cæſus eſt cum legato ſuo Fonteio, eodemque impetu Ro. omnes trucidati ciues: malum ſtatim à Marſis exceptum, & ad alios celeriter traductum. Hinc conſpiratio populorum, qui tamen Romam miſere legatos, vt jus ciuitatis precibus obtinerent, quod armis poterant occupare: ſed rejecti ſunt; audiendi, cum reſipuiſſent. Itaque magnis vtrimque ſumptibus & animis paratum bellum, quo periculoſius, & atrocius Roma nullum ſenſit, eo ſanè euertenda, niſi ſociis defuiſſent duces, hæc peritiſſimos Imperatores nacta, ex damnis ſuis mirabiliter emerſiſſet.

OLYMP.CLXXII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann 3. 3964. 664.

Alexander ſeu Alexas Ptolemæus Cleopatram matrem, cuius occultis conſiliis petebatur, interficit. Morte digna jampridem erat ſcelerata mulier, & ab omnibus probanda, niſi à filio eſſet illata. *Ptolem. Alexas Cleopatram matrem interficit.*

Tum quoque Nicomedes à Socrate fratre ejectus, in regnum Bithyniæ reſtitutus eſt, vt Ariobarzanes in regnum Cappadociæ, & vterque Senatuſconſulto, ac inuito Mitridate, quod altera belli Mitridatici fax fuit. *Reſtituti Nicomedes, & Ariobarzanes.*

Conſulibus huius anni C Iunio Cæſare, & P. Rutilio Lupo bellum Sociale demandatum eſt; adjunctique legati Rutilio quidem Cn. Pompeius Magni pater, Q. Cæpio, C. Marius, C. Perperna, & Valerius Meſſala; Cæſari autem Sextus eius frater, P. Lentulus, T. Didius, Licinius Craſſus, L. Cornelius Sylla, M. Marcellus, vtrimque ſupra centum armatorum millia ſcripta, diuiſæ Prouinciæ inter duces vtriuſque partis, à Socijs Corfinium belli conſtructâ ſedes, vt in eâ quotannis duo Conſules, duodecim Imperatores eligerentur. Rutilius Conſul cum Vettio Catone in tranſitu Liris depugnans, multos ferro, plures fluuij vorticibus perdidit: ipſe ſaucius è pugnâ relatus in Vrbem *Duces in bello Sociali.* *Corfinium belli ſedes*

K 6 paulò

Pugnatur malè à Rom.

paulò poſt interiit Vnde magna Romæ perturbatio; ideo ſtatutum, vt quo quiſque cecidiſſet loco ibidem ſepeliretur. Alter Conſulum Cæſar cum triginta millibus Peditum, Equitum quinque millibus, à Marco Egnatio interceptus inſidiis, ægrè ſe intra mœnia Theani recepit. Bellum igitur hoc anno malè Romanis ceſſit, quia ab eorum hoſtibus prudentiùs illatum, quàm ab his ſuſceptum eſt, atque propulſatum.

OLYMP.CLXXII. *ann.*4. *Mundi* 3965. Vrb.Cond. 665.

Alexand. Ptol. interficitur.

Alexander Ptolemæus concurſu populi, ob cæſam matrem, primùm expellitur, deinde à Chereâ Nauarcho interimitur. Reuocatur ergo Lathurus in regnum, omnibus acceptus, quod patienter illatam à matre tuliſſet injuriam, & ereptum ſibi à fratre regnum expectare, quàm repetere maluiſſet. Iactatum vulgò Romæ Alexandrum reliquiſſe hæredem regni ſui Pop. Romanum; verùm ſtatim rumor ille conſenuit, Lathurus duplici titulo Ægyptum verè ſuam, repugnante nemine, adminiſtrauit.

Reuocatur Lathurus.

Iudæorum in Iannæū odium.

Alexander Iannæus variis tumultibus exercitus eſt, adeò vt à clade Arabicâ efferatior plusquam quinquaginta Iudæorum millia ceciderit. Pertæſus ergo tot cædium cum Populo redire voluit in gratiam, & quæſiuit à ſuis publicè, quid à ſe poſtularent: illi vno ore, reſponderunt, vt ſe interimeret: ſtatimque ad Demetrium Eucærum legatos miſerunt qui auxilia peterent, animis ita exulceratis, vt omnia vergerent ad deſperationem.

Moliuntur rebellionē.

Romæ Conſulibus L. Porcio Catoni, & Cneo Pompeio Straboni ita bellum Sociale commiſſum, vt tamen Cæſari prorogaretur imperium. Hic ad Aſculum cæſis octo millibus hoſtium interiit, ex morbo. Tum Vmbri, & Etruſci ad defectionem inclinabant: quare Senatus remanentes in fide Socios admiſit ad militiam, & jus ciuium iis prudenter dedit, ſicque multos in offi-

officio continuit. Superioris maris accolæ ignari mutatæ Etruſcorum ſententiæ, dum ad eos per calles deuios ſe conferunt cum quindecim armatorum millibus, in Pompeium inciderunt, & ſuorum quinque millia in certamine perdiderunt, reliqui palantes fame, & frigore malè perierunt. Idem Pompeius Marſos, Veſtinos, Marrucinos magnis cladibus affecit, atque de iis triumphum meruit, quia hi jam exterorum hoſtium loco cœperant eſſe. Conſulum alter Cato, à C. Mario filio magni Marij dicitur in prælio ſuiſſe cæſus, quod ſe eius patri exæquaſſet. L. Sylla primùm cum Cluentio, & Samnitibus malè pugnauit, mox adeo feliciter, vt anno ſequenti Conſulatum mereretur. *Vario euētu à Ro. & ſocis pugnatur.*

OLYMP. CLXXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. *3956.* *666.*

Demetrius Eucærus à Iudæis euocatus, Iudæam ingreditur, junctuſque rebellibus conficit peditum quadraginta millia, equitum tria. Occurrit huic Iannæus cum 20. millibus Iudæorum, & ſex millibus mercenariorum. Ad Sicima cum ambo exercitus aliquando conſediſſent, tandem conſeruerunt manus; victoria Demetrio ceſſit, qui tamen eâ non eſt vſus, quod à fratre Philippo ſibi vereretur: itaque viciſſe contentus receſſit, hoſtique reliquit ſuæ victoriæ fructum. *Demetrius Eucærus Iannæum vincit.*

Conſulibus L. Cornelio Sylla, & Q. Pompeio Ruffo bellum indicitur Mitridati (Mitridatem hunc nummi vocant) quod Nicomedem Bithyniâ, Ariobarzanem Cappadociâ exuiſſet, & cura tanti belli demandatur Syllæ, cuius virtus anno ſuperiori enituerat. *BELLUM MITRIDATICUM.*

Bellum Italicum jam remiſſius à Sociis geri videbatur. Coſconio enim Prætori ſe plerique populi dediderant, & ſucceſſor eius Cæcilius Metellus Apulos deuicerat quo in prælio Popedius vnus de autoribus rebellionis occiderat. Quare de Sociis quidam in Italiam Mitridatem *Bellum Sociale geritur remiſſius.*

euo-

Euocatur à Socis Mitridates. euocarũt:at ille dum tergiuerſatur,& de acquirendâ ſibi Aſiâ cogitat, occaſionem elabi paſſus eſt, quam poſtea caluam eſſe deprehendis.

Sulpitius Trib.pleb. bellũ Mitridaticũ Mario committit. Intereà Sylla Conſul Vrbe cum copiis egreſſus circa Nolam morabatur, & languentis belli reliquias conficiebat; cum Sulpitius Trib. plebis, lege ad populum latâ, Syllæ abrogat imperium, & belli Mitridatici curam C. Mario, id vehementer exoptanti, committit. Redit ergo ad Vrbem Sylla cum ſex Legionibus, initaque cum Marianis pugnâ, eam victor ingreditur; duodecim turbarum autores proſcribit inter quos Sulpitium & Marios patrem ac filium.

Sylla Rom. veniens Marianos vincit, & fugat. Sulpitius fugiens ab equitibus cæſus eſt. Marius pater in paludibus Minturnenſibus ita latens vt oculis & naribus tantùm extaret, mortis certiſſimum periculum adiit, etiam detruſus in carcerem, ſubmiſſoque ſeruo publico, quem oculo ſuo terruit. Emiſſus tandem à Senatu Minturnenſi, cum filio, qui ei ad Ænariam inſulam occurrit, in Africam transfretauit, vbi vixit in Carthaginis ruinis, vt miſeræ vrbis aſpectu, miſerias ſuas deliniret.

Pompeius ab exercitu cæditur. Senatus metuens alteri Conſuli Q. Pompeio Ruffo ei decreuit Italiam cum exercitu Cn. Pompei Proconſulis: ſed hæ copiæ tantum tumultum excitarunt, vt in eo Conſul cæderetur; ita dum Q. Pompei incolumitati nimium ſtudet Senatus, eum imprudenter perdidit.

Mitridates Rom. vincit. Mitridates interea bene vſus diſcordiâ Romanorum, & à Caſſio, Oppio, Aquilio in ſuo Oratore Pelopidâ malè acceptus, qui bellum ei inconſulto Senatu indixerant, Nicomedem, & Romanorum exercitum aggreditur, & operâ maximè curruum falcatorum eos profligat. Ad hæc Q. Oppium à Laodicenis proditum inſtar feræ circunduxit; Manium etiam Aquilium captum, aſino impoſitum, omnibus Aſiæ vrbibus obiecit, ac tandem auro in os infuſo interemit, vt ſatiaretur auro mortuus, qui eodem

Aquilio capto illudit, eũque nec.

vinus

viuus numquam expletus fuerat. Denique vnâ litterarum ſignificatione per totam Aſiam in credibilem ciuium Ro. multitudinem interfecit, quã centum quinquaginta millia interiiſſe perhibentur: & hâc cæde nullam luculentiorem vnquam ciuitas Romana ſenſerat. *Ro. per totam Aſiam cædit.*

Poſteà Rhodum magno apparatu tentauit idem Mitridates, vnde tamen repulſus eſt cum damno, & ignominiâ. In ſuis ducibus felicior fuit: Pelopidas enim in Lyciâ, Archelaus in Græciâ, Ariarathes filius in Thraciâ, Metaphernes in Eubœâ & Magneſiâ rem non malè geſſerunt; quia iis Romani non obſiſtebant, domeſticis tumultibus impliciti. *Mitridates à Rhodo depellitur.*

OLYMP. CLXXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3967. 667.

Iudæi deſerti à Demetrio in Iannæum ſuis tantùm viribus pugnant, & facilè ſuperantur; is tandem in munitionem Bethomam compulſos vi capit, atque eorum potentiſſimos Hieroſolymam vinctos trahit. Hic epulans cum ſuis concubinis eorum octingentos crucibus affigi iubet & in eorum conſpectu coniuges liberoſque trucidari, vnde ei inditum Thracidæ nomen, ac deinceps non Pontifex, ſed popa Iudæorum audiit. *Iannæus Iudæos vincit, ex eis 800. affigit cruci.*

Demetrius relictâ Iudæa in Berœam mouet, vbi & fratrem Philippum obſidet; verùm ſuperuenientibus Arabum, Parthorumque auxiliis non tantùm victus, ſed & vinctus ad Mitridatem Parthorum Regem deductus eſt. Hic interiit ex morbo, ac Philippo fratri, quem capitaliter oderat, regnum integrum, pacatumque reliquit. *Demetrius captus interit.*

Romæ Conſules creati Cn. Octauius, & L. Cornelius Cinna. Hic dum pernicioſas patriæ ferre conatur leges ab Octauio collega vrbe pellitur, & cum Italos ad defectionem ſollicitaret exautoratur, eiuſque loco Conſul renunciatur L. Cornelius Merula Flamen Dialis. Cinna tamen *Conſul Cinna exauthoratus, cum Mario Romã ſubit.*

men

men receptus ab exercitu ad Nolam retinet inſignia Conſulatus, & accedit ad Vrbem, quam Conſules munierant. Sed mox eadem tribus caſtris circumſeſſa eſt Marij, Sertorij, Cinnæ & Carbonis. Euocatur Sylla, ſed longiùs diſtabat vt ferre poſſet opem. Euocatur & Metellus pugnans in Samnites; verùm cum tergiuerſatur cum iis inire pacem, Marius eum præuenit; itaque neque Samnites debellauit, neque conſuluit patriæ. Intereà ab Appio Claudio aperta eſt Mario porta Ianiculi, qui per eam cum Cinnâ in vrbem irrupit; ſed vterque repulſus eſt ab Octauio, & Q. Pompeio. Moxque Pompeius fulmine, aut peſtilentiâ interiit. Vrbs tandem fame compulſa ſe dedidit, cæſi Conſul Octauius, & M. Antonius Orator, ægrè à ſubmiſſis ſatellitibus interfectus; Merula Conſul Q. Catulus, & P. Craſſus ſibi manus intulerunt, Vrbs tota cædibus fœdata, inſepultiſque cadaueribus ſterquilinio, quam vrbi ſimilior fuit.

Cæſi Octauius & M. Antonius.

Intereà Sylla oppugnabat Pyræum quod tutabatur Archelaüs: Ariarathes filius Mitridatis Macedoniam occupat; inde dum venit ad ferendam opem Archelao in itinere moritur, pari gaudio & dolore Romanorum, atque Ponticorum.

Sylla in Græcia pugnat.

Plotius Gallus tum primus Romæ docuit Rhetoricam, atque inter arma ciuileſque diſcordias eloquentiæ Profeſſor auditus eſt.

Plotius Gallus Romæ Rhetor.

OLYMP. CLXXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3968. 658.

Philippi quintus frater, filius Grypi Antiochus Dionyſius inuaſit regnum Cœleſyriæ, & ſe Damaſci Regem dixit. Mox in Arabas duxit exercitum; quando Mileſius Arcis præfectus Vrbem Damaſcum Philippo tradidit: at hic cum videri cupit eam vi, non proditione cepiſſe, perdidit. Dionyſius inuito Iannæo per Iudæam tranſit aduerſus Arabas, quibuſcum dum pugnat, & cornu laborans reſtituere nititur, inte-

Antiochus Dionyſius Syriæ Rex.

Et cæditur ab Arabibus.

interimitur. Sicque Syria Damaſcena Aretæ ſe ſubmiſit, atque Arabibus nobilis victoriæ præmium fuit.

L. Sylla poſt diuturnam obſidionem capit Athenas, & Ariſtonem qui ei reſtiterat interficit, ac vrbem liberam iubet eſſe, quia fuerat multorum eruditorum mater. Mox Archelaüm ingenti prælio vicit, ex quo vix decem hoſtium millia ſubduxerunt ſeſe ex centum millibus peditum, & Equitum decem millibus. Mitridates auditâ ſuorum clade Dorylaüm mittit in Græciam, cum octoginta armatorum millibus, quibuſcum etiam certauit feliciter Sylla, quamquam milites eius detrectarent certamen; quod tamen impulſi ſui ducis audaciâ, inire compulſi ſunt. Quindecim hoſtium millia cæſi in prælio, ſequenti die caſtris expugnatis plures, inter alios Diogenes filius Archelai; ipſe Archelaüs fugit Chalcidem, Græcia Syllæ victoris arbitrio relicta. Quis enim huic poſt tantas victorias obſiſteret? *Sylla capit Athenas.* *Archelaū vincit, & Dorylaū.*

Romæ Conſules ſine comitiis dixerunt ſeſe C. Marius ſeptimùm, & L. Cornelius Cinna ſecundum. Quo die de more Conſulatum iniit Kal. Ianuarij C. Marius Sextum Licinium Senatorem de Saxo Tarpeio deiici iuſſit, ac poſt dies tredecim, aut ſexdecim, ex ſuſceptâ vltrò intemperantiâ, metu Syllanæ vindictæ obiit. Vir de quo dubites, an bello vtilior fuerit patriæ, an pace deterior. Suffectus ei Valerius Flaccus Conſul, belli Mitridatici curam ſuſcepit. cui minus Mitridates, quam legatus ſuus Fimbria timendus fuit. *Marius Conſul, cū Cinna.* *Obit Marius.*

Hoc anno C. Valerium Catullum Veronenſem Poëtam C. Iulij Cæſaris hoſpitem natum ferunt, in quo Latina Poëſis florere cœpit. *Naſcitur Catullus.*

OLYMP. CLXXIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3969.	669.

Valerius Flaccus à C. Fimbria legato ſuo ex puteo in quo latebat extractus, interemptus eſt. *Fimbria caſo Valerio Flacco Mitridatem fugat.*

Ipſe

Ipſe Fimbria ducem ſe exercitus ſine Senatus, aut Populi autoritate dixit, ac tranſiens in Aſiâ ipſum etiam Mitridatem compulit in fugam; manu, quàm animo melior.

Archelaus cum Sylla pac ſcitur. Archelaüs juſſu Mitridatis quàm poteſt honeſtis conditionibus cum Syllâ pacem componit, quam hic quoque peroptabat, indigens pecuniâ, & cogitans vltionem. Sicque terminatum eſt primum bellum Mitridaticum, quo tentauit Rex ille magnus Pop. Romani vires, futurus ſuperior ſi relictâ Aſiâ cum ſuis copiis, & pecuniâ tranſiiſſet in Italiam.

In Syllã Coſſ. bellũ parant. Romæ Conſules erant L. Cornelius Cinna tertium, & Cneus Papyrius Carbo in locum Valerij ſuffectus. Hi aduerſus Syllam bellum parant, excepturi eum vt peſtem patriæ, non de Mitridate victorem. Tum quoque luſtrum conditum eſt atque inter tot clades, atque cædes 463000. ciuium capita numerata ſunt.

Rex Syriæ Tigranes. Tigranes Rex Armeniæ ditiſſimus, & ſubnixus Parthicâ, ac Mitridaticâ ſocietate hoc anno Syriæ Rex renunciatus eſt à Syris, mortuo Philippo Grypi filio. Miſeros enim Syros tædebat tot præliorum, atque direptionum. Filius tamen Antiochi Euſebis latuit in aliquo Aſiæ loco, vnde cognominatus Aſiaticus, cui præter ſpem nihil relictum eſt. Sicque defecit imperium Seleucidarum, quod deguſtauit tantùm Tigranes, vt id Romanis melioribus & fortioribus dominis relinqueret.

OLYMP. CLXXIV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 1.	3970.	670.

Fimbria Ilienſes vexat & diripit. Ilienſes à Fimbriâ vexati confugiunt ad Syllam. Hic pollicetur opem, & Fimbriam à turbandis ſociis abſiſtere jubet. At Fimbria quaſi amicus Ilium ingreſſus vrbem deripit ac cremat pænè funeſtiùs, quàm à Græcis fuerat euerſa; legatos ad Syllam in templo Mineruæ interceptos crudeliter enecat. In eum ergo Sylla progreditur, quem omnia molientem ſui deſeruere,

& ad

& ad Syllam fortiorem confugere; Fimbria in templo Æſculapij ſibi violentas manus infert. Inde Sylla veriùs diripit, quam componit Aſiam. Cum enim eam in 44. partes diſtribuiſſet, his pecuniam imperauit omni bello, ac direptione duriorem, & intolerabiliorem. Nicomedem tamen, & Ariobarzanem in ſua regna per Curionem reduci iuſſit, populos aliquot ſociis Populi Romani adſcripſit, ſeruos à Mitridate manu miſſos prioribus heris reddidit. Et ne quid turbarum hic oriretur Murenam cum duabus legionibus Fimbrianis ibidem reliquit. Ita jam timoris vacuus, pecuniæ, & vltionis plenus Italiam repetere cogitat. *Fimbria ſe interficit. Sylla ordinat & diripit Aſiam.*

Romæ Conſulatum tenuerunt L. Cornelius Cinna quartùm, & Cn. Papyrius Carbo ſecundùm. Cinna in Dalmatiam proficiſci parat, vt occurrat Syllæ, ex Aſiâ cum exercitu redeunti: ſed ſuos parum obſequentes experitur; quos dum etiam minis intempeſtinis exaſperat, cæditur. Itaque reliquo anno ſolus Carbo Conſul fuit. Tum legati à Senatu ad Syllam miſſi de pace; petit Sylla vt ejecti à Cinnâ reſtituerentur, quod erat pacis initium, ſed diſcuſſum à Carbone magno eius, & Reip. damno. *Cinna ceditur à ſuis. Carbo ſolus Conſul.*

Tum quoque Libertini in triginta quinque tribus diuiſi ſunt, vt hoc beneficio fierent, ad tutandam Vrbem, quaſi iam ſuam, alacriores. *Libertini diuiſi in 35. tribus.*

CAPVT VIII.

DECAS OCTAVA.

Ab anno 3970 ad 3980.

OLYMP. CLXXIV. ann. 2.	Mundi 3971.	Vrb. Cond. 671.

Templa Delphicũ & Capitolium deflagrant. HOc anno Templum Delphicum deflagrauit, eodem quo Capitolium Romæ, non ſine portento magnæ calamitatis.

Conſulibus L. Cornelio Scipione Aſiatico, & Cn. Norbano Flacco, Sylla cum claſſe mille ſexcentarum nauium Brunduſium appulit, ibique triginta millia armatorum expoſuit, adiunctis in itinere Metelli Pij, Cn. Pompeij, & Cethegi copiis. Tum agebat Proconſulem Sylla, *Sylla appellit in Italiam.* cum neque ipſe neque Metellus dignitatem depoſuiſſent. Progrediebatur autem per Italiam innoxius, vt ſibi populos conciliaret, & pacem honeſtam vbique loquebatur. Norbanum tamen ad Canuſium vicit, ex cuius exercitu ſex millia cecîdit, paucis ſuorum deſideratis. Inde *Carbo fugit vrbem, ac turbat.* ad Scipionem progreſſus, eius copias, iniecta pacis mentione ad ſe ita pellexit, vt ſolus ipſe Conſul cum filio remaneret in caſtris, quos tamen Sylla dimiſit incolumes; at hi obliti patriæ in exilio Maſſiliæ vixere. Inde venit ad Vrbem, ſed eum Carbo præuenit, effecitque vt & Metellus, & alij Syllanarum partium ſectatores, hoſtes patriæ iudicarentur.

Pompeius occurrit Syllæ. Eodem tempore Pompeius tribus Volonum legionibus copias Syllanas auxit, natus tantùm anno 23. vnde chariſſimus deinceps extitit Syllæ, & ſubuehi altiùs cœptus, quàm Romana libertas poſtularet.

Sertorius fugit in Hiſpaniã ſuam prouinciam. Q. quoque Sertorius ſortitus Hiſpaniam Sueſſam Syllanæ factionis vrbem occupauit; cum

cum tamen Scipionis exercitus defeciſſet ad Syllam, fugit in ſuam prouinciam, vbi cum ei non ſuccederetur, telam cum ſuis Hiſpanis texuit, quàm Populus Romanus ægrè, & non niſi poſt multos annos retexuit.

OLYMP.CLXXIV. *Mundi* Vrb Cond.
*ann.*3. 3972. 672.

Iannæus expeditis rationibus ſuis cum Aretâ multa recepit loca Dion, Eſſam, Gamala, & aliquot regulos atque inter cæteros Theodotum Zenonis filium, & Demetrium ſibi ſubjunxit, reduxque in patriam, ita receptus eſt, vt res illæ proſperè geſtæ omnia in eum populi ſui odia reſtinxiſſe viderentur. Vſque adeò principes de ſubditorum amore deſperare non debent. *Iannæus à Iudæis amicè recipitur.*

Romæ facti Conſules Cn. Papyrius Carbo tertiùm, & C. Marius Gratulianus viginti quinque tantùm annos natus, adoptatus à C. Mario, qui liberis carebat. Hic Marius parum fœliciter cum Syllâ pugnauit, & copiarum parte ad victorem tranſeunte Præneſte compulſus, ibidemque obſeſſus eſt. Obſidionem ſoluere non ſemel aggreſſus eſt Carbo, Lucani item, Samnites, atque Capuani cum ſeptuaginta millibus armatorum, ſemper irrito conatu. Ipſe Marius ſæpè tentatâ eruptione, repulſus eſt ſemper. Itaque demandatâ Prætori oppidi curâ, & aliquot virorum illuſtrium cæde, ſibi violentas intulit manus, adoleſcens fortis, & dignus C. Marij ſepties Conſulis adoptione, quem moribus truculentis repræſentabat. *C. Marius victus obſidetur Præneſte.*

Damaſippus interea Prætor Romæ vocato Senatu nobilitatem omnem Syllæ fauentem trucidauit. Quibus auditis Sylla venit ad Vrbem, & cum Lamponio, ac Carinatis reliquiis ad octoginta millia, fortiter pugnat ac vincit, duodecim millia ſeſe ipſi dedunt. Tum ſubit Vrbem, & ordinat. Mox cum Carbone ad Cluſium totâ die certat. Sed Carbo auditâ ſuorum aliquot ducum defectione, vel fugâ, ipſe fugit in Africam, *Sylla ad vrbem venit, & omnes vincit Rom. & Samnites.*

parti-

partibus ſuis flagitiosè deſertis. Carboniani tamen duces Damaſippus, Carinas, & Martius Teleſinus inuadere tentant Vrbem tum imparatam. Verùm rediit properè Sylla: pugnatur ad portam Collinam dubiâ victoriâ, quâ & Sylla vitæ diſcrimen adiit; mox tamen dilapſi Carboniani audaciùs, quàm conſtantiùs ſuas tutati ſunt partes. Cum à Samnitibus potiſſimùm ea eſſet ſuſcepta expeditio, eorum captiuorum duodecim millia Sylla ſuis ſagittariis obiecit conficienda. Tum quoque Præneſte ſe dedit Lucretio: Romanis data venia, reliqui ad duodecim millia telis confixi, vrbs direpta, & hoſtilem in modum vexata, quamquam paſſa eſſet potiùs, quàm intuliſſet iniuriam. Inde Metellus in Hiſpaniam Pompeius aduerſus Carbonem in Siciliam, & Africam miſſi; ipſe Sylla Romæ immanem proſcriptionem edidit primùm mille ſexcentorum, deinde octuaginta, denique ducentorum viginti: populi quoque tum integri vexati ſunt, vrbium multarum diruta mœnia, tota municipia ſub haſtâ venierunt; ipſe Dictator creatus, eique poſita in Roſtris ſtatua, nomine Principi, reuera Tyranno. Hoc ſupererat Romanis poſt amiſſam libertatem, vt eius quoque euerſorem venerari cogerentur.

Proſcriptio Romæ.

Mitridates à Ro. ad bellum cōpellitur.

Mitridates geſto cum Colchis, & Boſphoranis bello, cæſoque filio ſuo Mitridate, quem illi ſibi dari Regem petierant, magnam habebat claſſem, magnas pedeſtres copias. Quare injecta Murænæ ſuſpicio eum de bello cogitare. Tum quoque fugit ad Romanos Archelaüs veritus Regis odium, cuius negotia in pace cum Romanis initâ parum fideliter adminiſtraſſe videbatur. Is Murænam impulit vt potiùs inferret, quàm expectaret bellum; & verò hic Comanam vrbem in Cappadociâ cepit, quod ſecundi hujus belli claſſicum fuit.

Naſcitur Terentius Varro.

Hoc anno natus eſt in Narbonenſi prouinciâ, vico Atace, P. Terentius Varro, vir ſui ſæculi

culi poſteà ſcientiſſimus, & doctiſſimus vndicumque.

OLYMP. CLXXIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4 3973. 673.

Ptolemæus Lathurus hoc anno viuendi regnandique finem fecit, cum jam ſecundùm annis octo imperaret Ægypto. Huic Sylla ſuffeciſſe videtur Alexandrum, Lathuri ex fratre Alexandro nepotem, in inſulâ Co nutritum, & à Cois Mitridati datum, ex quo fugerat ad Syllam. Sed Syllæ ſpes acciſæ ſunt, eo poſt dies vndeuiginti ab Alexandrinis trucidato. Ei ergo ſucceſſit alius cognominis Alexander, de quo reducendo poſtea cogitauit Iulius Cæſar; nam hic quoque ab Alexandrinis ejectus eſt, vt ſuo dicetur loco. Itaque hoc tempore ſeries Ptolemæorum, vt eorum quoque regnum perturbatiſſima ſunt. *Lathurus moritur.* *Duo ei ſuccedunt Alex.*

Murena in Aſia Mitridaticum bellum perſequitur, Rege certamen ſapienter detrectante. Eò cum veniſſet ab Vrbe Callidius, omnibus audientibus bello appeti Regem prohibuit; mox tamen priuatim Murenam allocutus, eum viſus eſt excitare, vti pergeret. Mitridates igitur patefactâ fraude recurrit ad arma, vicos Romanorum plurimos vaſtauit, Murenam vicit, & compegit in Phrygiam; vnde reuocatus eſt à Syllâ, & vt Romana ignominia tegeretur, vti quidam volunt, triumphare permiſſus. Gabinio tamen interprete, juſſu Syllæ pax cum Mitridate renouata eſt, quâ tamen irritatus potiùs quàm delinitus Mitridates, factus eſt hoſtis Romanorum implacabilis. *Murena Mitridatē aggreditur, ſed tandem vincitur.*

Hoc anno Conſulibus M. Tullio Decula, & Cneo Cornelio Dolabella, Dictatore L. Cornelio Sylla, ipſe magnificè de Metridate triumphauit, ſeque Felicem dici juſſit, quaſi iam fortunatos omnes longè ſuperaſſet. *Sylla triumphat, & dicitur Felix.*

Tum quoque triumphauit Pompeius de Africâ ob res in Domitium, & Iarbam fortiter geſtas, *Pompeij de Africa triūphus.*

ſtas. Tacuit tamen Carbonem, & ſocios quos jugulari juſſerat, illum etiam ad ſuos pedes abjectum. Pompeio redeunti, obuiam ipſe quoque Sylla proceſſit, eumque amiciſſimè complexus, Magnum appellauit, quod nomen ei deinceps perpetuum fuit. Obſtitit tamen eius triumpho, quod neque Conſul, neque Prætor eſſet, eumque paſſus eſt potiùs, quàm probauit. Pompeius ad currum ſuum junxerat Elephantos, ſed quia iis ingreſſum porta Triumphalis non aperiebat, juncti equi eum, viginti tantùm & ſex annorum natum, in Capitolium detulerunt.

Pompeius dictus à Sylla Magnus.

Tullius pro Quintio dixit.

Hoc anno dixit pro Quintio M. Tullius Cicero, primamque emiſit orationem, quam præ manibus habemus; opus adoleſcentis, ſed jam perfecti, & conſummati Oratoris.

OLYMP. CLXXV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. I. 3974. 674.

Sertorius Hiſpanos à Roman. euertit.

Conſules hoc anno creati L. Cornelius Sylla ſecundùm, & Q. Cæcilius Metellus, quo Sertorius in Hiſpania inualeſcens, reprimendus fuit. Cura huius belli Metello Conſuli demandata, qui tamen paulò ſeriùs in Hiſpaniam venit. Sertorius ergo deſperans in Vrbem reditum, parare decreuit Marianis partibus in Hiſpaniam perfugium. Gentes igitur illas abalienatas à Romanis Prætorum iniuriis, & rapinis, ſibi conciliauit; & quia ſe mox petendum à Sylla intellexit, Liuium Salinatorem præmiſit qui Pyrenæi montis fauces occuparet: ſed hunc miſſus à Sylla C. Annius interemit. Sertorius ergo traiecit in Africam, vnde rediens cum copiis, Annij præſidium oppreſſit: mox & Pacianum alterum Syllæ ducem exterminauit; atq; electus Imperator à Luſitanis, reliquis certatim populis ad ipſum deficientibus, partes ſuas in Hiſpaniâ viſus eſt reparare.

Sertorius benè inchoat bellum.

Tullius Roſcium Amerinũ defendit.

M. Tullius Sextum Roſcium Amerinum, parricidij reum, ita defendit, aduerſus Chryſogonum, hominem Syllæ gratioſum, vt illum abſoluen-

ſoluendum curaret; verùm ſibi odium conciliauit Syllæ; quare ſeceſſit in Aſiam; in qua dum excolit ingenium ſuum, ipſis etiam Græcis, naturâ eloquentibus, injecit admirationem.

Mitridates otium nactus ſubegit Boſphorum, & Boſphoranis gentibus Macharem filium ſuum Regem dedit. Tum legatos Romam miſit, qui fœdus firmarent, eiuſq; ſcriberent leges. Sed Syllâ demortuo concidit iſta legatio, docuitque, Mitridatem minus Romanos, quam Syllam reformidaſſe. *Mitridates Syllam timet.*

OLYMP.CLXXV.	*Mundi*	*Vrb.Cond.*
ann.2.	*3975.*	*675.*

Populus hoc quoque anno Syllam deſignauit Conſulem; at ipſe creandos obtulit Publium Seruilium Vatiam Iſauricum, & Appium Pulchrum anno tertio ſuæ Dictaturę, quo & illam depoſuit. Vir incredibilis audaciæ, qui nihil timuerit, centum millibus armatorum hoc bello ciuili abſumptis, jugulatis Senatoribus octoginta Marianæ factionis, Conſularibus quindecim, Equitibus bis mille ſexcentis, præter innumeros exules: vt omittam vrbes, & arces dirutas, ſublatas immunitates, gentes ſub haſtâ venditas. Itaque dimiſſis lictoribus, & ſatellitibus, in publico cum amicis apparuit, paratus etiam factorum ſuorum reddere rationem; quam ob cauſam eum neſciiſſe litteras poſteà Iulius Cæſar iudicauit. Verùm parata habebat in Italia centum viginti ſuorum millia quos ditauerat poſſeſſionibus Marianorum, præter decem millia Corneliorum Libertinorum, quos per tribus ſparſerat, aliosque facinoroſos, quibus viuere, & incolumem eſſe Syllam expediebat. Ab hoc tempore profectus in Cumanum ſuum piſcationi, & venatibus indulſit, inter mimos, exoletos, & ſcorta, dignum exautorato Tyranno Choragium. *Sylla deponit Dictaturam.* *Syllę priuari vita.*

Hoc anno M. Tullius Athenas venit, vbi *Tullius Ath. venit*

tantùm eloquentiæ ſuæ dedit ſpecimen, vt cum Græcia Romanis fortitudine eſſet inferior, eiſdem quoque eloquentiâ decedere videretur.

Sertorius Rom. metuendus. Aduerſus Sertorium jam Hiſpanum à Romanis pugnatum infeliciter. Nam Domitius, & L. Manilius Proconſul Galliæ, itemq; M. Antonius legatus, ab Herculeio Sertorij duce oppreſſi ſunt. Metellus ipſe à Sertorio multùm, diuque vexatus, immò vocatus ad ſingulare certamen, vtroque probante exercitu. Sed ille ſapienter profeſſus velle ſe ducem mori, non gregarium militem, maluit ſe & exercitum ad Pompeij aduentum, certamque victoriam reſeruare.

OLYMP.CLXXV. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.3. *3976.* *676.*

Mors Alex. Iann. Obiit hoc anno Alexander Iannæus, jam tertium annum laborans febri quartanâ, quam ex temulentiâ contraxerat. Obſidebat tum Caſtellum Rageba in finibus Geraſenorum. Igitur fato proximus monuit Alexandram vxorem ſuam, vt capto caſtro, morte ſuâ tantiſper celatâ, Phariſæos ſibi demereretur, quod accuratè præſtitit. *Alexādra eius vxor ſapiens.* Sic callida mulier ſibi reſeruauit imperium, Hyrcano homini ignauo Pontificatum permiſit, Ariſtobulo acri & impigro, militiæ præfecturam, vſa ſapienter, & vbique Phariſæorum conſilio, qui huic populi gratiam collegerunt. Quo facto oſtendit mulieres ad imperia regenda non eſſe penitus ineptas, ſi non ſuo, ſed aliorum conſilio regi velint.

Conſules Marcus Æmilius Lepidus, & Q. Lutatius Catulus Conſules creati: & ille quidem fauore Pompeij, Syllâ reclamante, qui eum ſtolidum, & Marianæ factionis fautorem norat. Tum idem Sylla decimam bonorum ſuorum ſacrauit Herculi; at dum intemperantiùs in ſuo Cumano viuit, contraxit morbum, quo eius viſcera exulcerata ſunt. Ex iis pediculi tanta copiâ eruperunt, vt iis tollendis, famuli eius impares

pares eſſent. Pridie quàm moreretur Granium tergiuerſantem ſoluere quod debebat Reip. ſpe eius mortis; in ſuo cubiculo ſtrangulari juſſit; dumq; vociferatur, vomicâ ruptâ, ſanguinem, ac ſaniem euomens, morte Tyranno digniſſimâ obiit, annos natus ſexaginta. Sepultus eſt in Campo Martio, primuſq; ex Corneliis Patriciis igne cremari voluit. Dum combureretur cœlum pluuiam minabatur; ea ſuſpenſa eſt, donec conſumpto cadauere, eius cineres abluendi fuere; cui lotioni ſuâ pluuiâ cœlum quoque fauit. Sic Sylla etiam poſt obitum Felix, atq; hoc nomine dignus eſt viſus. Duo Conſules ex eius funere redeuntes vehementiùs, quàm ſapientius jurgati ſunt, dum Catulus Syllæ fauet, Æmilius eum execratur; hic volebat à Syllâ latas leges irritas fieri, ille ſeruare. Itaque Senatus metuens ciuile bellum vtrumque jurejurando deuinxit, neutrum jus ſuum, & opinionem armis proſecuturum. Nihilominus paulò poſt Lepidus in Galliam Vlteriorem profectus eſt, vbi dum copias cogit, oſtendit ſe, & malum Conſulem, & juramenti ſui præuaricatorem.

Sylla moritur.

Etiã poſt obitum fœlix.

Ro. ciuitas diſtracta eius morte.

Sertorius hoc quoque anno Metellum exagitauit. Nam hic dum Latobrigas expugnare parat ſiti; iis ille aquas ſuffecit, & Aquinum cum ſex Romanorum millibus, dum frumentatum exit incautiùs, fortiter, & prudenter deleuit. Quare obſidionem ſoluere coactus eſt Metellus, à ſuis & Hiſpanis irriſus. Acceptiſſimus contra factus eſt Sertorius, qui tum Oſcæ Academiam inſtituit, vbi nobiles liberos Hiſpanorum linguis Grecâ, & Romanâ erudiendos curauit in ſpeciem; reuerâ vt eos obſides haberet, ac parentes, filiorum metu, in officio contineret.

Sertorius Metellum exagitat.

Oſcæ Academiam ſtatuit Sertorius.

Mitridates quoque Tigranem generum ſuum ad Occupandam Cappadociam incitauit. Itaque hic trecenta millia Cappadocum in Armeniam tranſtulit, & ſuam condidit magnificè Tigra-

Tigranes occupat Cappadociam.

nocertam. Tumque impoſuit capiti ſuo diadema, iam duorum regnorum princeps, Syriæ, & Armeniæ, quibus Cappadociam quaſi appendicem adjunxerat. Sed hæc Cappadocia perdendæ Syriæ cauſa fuit; Armeniæ vix, ac precariò tantum retinendæ.

OLYMP. CLXXV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3977. 677.

Æmilius Lepidus victus fugit, & obit.

Conſulibus D. Iunio Bruto, & Marco Æmilio Lepido Liuiano nullius nominis viro, jurgium inter Conſules ſuperioris annis excitatum in apertum erupit bellum. M. enim Lepidus ex Etruriâ vrbi admouit exercitum; cui occurrentes ad Pontem Miluium Catulus, & Pompeius, eum ſubmouerunt, fugaruntque. Mox is à Senatu hoſtis patriæ judicatus, primùm in Etruriam, deinde in Sardiniam conceſſit, vbi ex dolore rei malè geſtæ, aut vt alij credunt, ex ſtupro vxori illato, interiit. Supererat Brutus in Gallia Ciſalpina; ſed cum eius exercitus ſe Pompeio dedidiſſet, & Dux ſe quoque fidei Pompeij commiſiſſet, eius nihilominus juſſu necatus eſt; quæ nex plus infamiæ Pompeio, quàm eius partibus commodi attulit.

Brutus à Pompeio cæſus.

Domitij triumphus

Appius Claudius rem male gerit.

Eodem anno de Macedoniâ Domitius Proconſul triumphauit: cui ſucceſſor datus Appius Claudius rem ſatis malè geſſit aduerſus Rhodopes montis accolas; ibidemque paulò poſt morbo correptus interiit, vir majoris animi, quàm conſilij, & fœlicitatis.

Pompeius in Sertoriũ mittitur.

Pompeius tum quoque contra Sertorium miſſus, quia huic par eſſe Metellus non videbatur. Ac primùm eundem cum ſuis Hiſpanis tentantem Italiam, ex Alpibus ſubmouit, & ad ſua tutanda redire in Hiſpaniam compulit. Huic ſe Perperna cum parte exercitus Lepidi conjunxit, inuitus licet, quia ſuis auſpiciis bellum gerere non poterat. Aduentu Pompeij nutabant aliquot vrbes in Hiſpaniâ. Sed cum Pompeius à Sertorio ad Lauronem victus eſſet, mutauere

Pompeius victus ad Lauronem

ſen.

ſententiam.Spectante ergo Pompeio Magno, neque congredi aud nti, Lauro ciuitas ſeſe dedidit. Et eius quidem ciuibus pepercit Sertorius, ſed vt ſtomachum Pompeio moueret, eam in eius oculis incendit.

OLYMP CLXXVI. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*1. 3978. 678

Iannæi veteres amici alij poſt alios à Phariſæis, Regina diſſimulante, tollebantur; quare qui ſupererant in Regiam cum Ariſtobolo conueniunt, & Reginam rogant vt per caſtella Iudææ diſtribuantur, ſicque vitam ſuam tueantur; idque impetrant & quia multi, & quia Ariſtobulo freti, & quia rem non iniuſtam poſtulabant. *Phariſæi amicos Iannæi tollunt.*

Conſulibus Cn. Octauio Nepote, & C. Scribonio Curione, Pompeius contra Herennium, & Perpernam Sertorij legatos ad Valentiam feliciter pugnauit, & iis decem armatorum millia concidit. Ad Sucronem verò fluuium Sertorius ipſe, & Pompeius ſigna contulerunt præcipitante in Veſperum die, & non expectato Metello; à Pompeio quidem ne ille veniret in partem gloriæ, à Sertorio verò ne cum hoſte duplici congredi cogeretur. Sed ancipiti victoria ambo diſceſſere; majore tamen Sertorij gloria, cuius cornu Pompeium vicit; at Africanij cornu depulit Hiſpanos, & eorum caſtra cepit. In campis verò Saguntinis ſine dubio victus eſt Pompeius, ibi ſuorum ſex millia perdidit. Victus quoque à Metel o Perperna, ſed minori damno. Sequenti verò die Pompeij caſtra victor expugnaſſet Sertorius, niſi commodè Metellus adfuiſſet; eius aduentu diſcuſſum periculum, repreſſuſque Sertorius; ſed oſtendit recedendo opus eſſe duobus tantis ducibus, vt eius fortitudo retunderetur. *Vario euentu pugnãt Pomp. & Sertorius.*

Tum quoque miſſi Erythras legati ad quærenda Sibyllina carmina quibus vterentur Romani, eorum loco, quæ in Capitolio deflagrarant. *Sybillæ Erythreæ Oracula à Ro. quæſita.*

rant. Tanti faciebat Roma hos Sibyllarum verſus, vt ſine iis ſe incolumem ſtare poſſe deſperaret.

OLYMP. CLXXVI. *Mundi* Vrb. Cond. *ann.* 2 3979 679.

Nicomed. Rex Bithin. Pop. Ro ſcribit hæredem. Nicomedes Rex Bithyniæ hoc anno moriens Populum Romanum reliquit hæredem. Tum enim Reges honoris ducebant loco Populum ſibi ſubſtituere, cuius potentiam ſuis ſubditis neceſſariam intelligebant, & ſponte Romanis dabant, quod hi erant armis occupaturi.

Seruilius Iſauricus. P. Seruilius Vatia à domitis Iſauris, dictus Iſauricus, multas in Cilicia expugnauit vrbes, & latrones per hos tractus diſſipatos hactenus piraticis ſuis excurſionibus vicinis omnibus metuendos ita compreſſit, vi iam vitæ atque libertatis ſuæ, quam excurſionum, & prædarum ſollicitiores eſſent.

M. Ant. malè rem gerit in Cretenſes. M. Antonius Triumuiri Pater gratiâ Cottæ Conſulis, & factione Cethegi obtinuit à Senatu Præfecturam nullis clauſam terminis, hoc eſt curationem oræ maritimæ. Hac occaſione vſus Cretenſes inuaſit, ſed cum nimiâ ſpe victoriæ. Plures enim in nauibus cathenas, quàm arma portauit. Quare bellum infeliciter geſſit, immò & malè periit, multiq; Romanorum ex ſuis antennis ſuſpenſi illuſtre ſpectaculum triumphantibus Cretenſibus præbuere.

Rom. in Hiſpania auxilium petunt. Adminiſtrauere Romæ Conſulatum L. Octauius, & C. Aurelius Cotta cuius celebratur oratio ad Quirites, de pecuniâ, frumento, armiſque Pompeio ſubmittendis, ſine quibus in Hiſpaniâ Romani conſiſtere non poterant, victis quàm victoribus ſimiliores.

Sertorii caput pretio additur. Metellus tamen Sertorij aliquot occupauit oppida; ideoque Hiſpanorum plurimi confugerunt ad Romanos; quâ re exacerbatus Sertorius in multos ſæuiit. Submotis etiam Romanis Celtiberico ſatellitio vallauit latus ſuum, quia in eius caput grandem pecuniam pronunciarat

Me-

Metellus, licitatione Romanis turpiori, quàm damnoſâ Sertorio. Nam hic Calagurrim in oppidum montanum ſe recepit, vnde Duces ſuos ad nouos delectus habendos dimiſit, quibus per medios hoſtes elapſus adiunxit ſeſe, adeoq; Metellum, Pompeiumque fatigauit, vt hic in Vaccæis magnâ rerum omnium affectus penuriâ hærere cogeretur, Metellus regrederetur in Galliam, ne fame cum ſuo conficeretur exercitu. Certè tum Pompeius ſcripſit ad Senatum niſi ſtipendium, frumentumque mitteretur ſe propediem in Italiam ſuas copias deportaturum; & iuſtus Romanos inceſſebat metus, ne eum Romam vſque malè multatum, Sertorius reduceret, atque ſequeretur.

Sertorius copias reparat, & Rom. exagitat.

OLYMP.CLXXVI. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3. 3980. 680.

Conſulibus L.Licinio Lucullo, & M.Aurelio Cotta Mitridates fœdus iniit cum Sertorio, & ab eo accepit C.Marium ducem, quem cum lictoribus per vrbes Aſiæ à Publicanis attritas circumducebat, aliis libertatem, aliis immunitatem, nomine Sertorij, pollicitus. Piratas inſuper ex toto mari interno euocauit, & in Romanos eorumque ſocios immiſit; denique inuaſit Bithyniam, cui Cotta Conſul præerat. Hunc ergo terra, marique victum, amiſsâque claſſe Cyzicum compulit, & obſedit, ac continere ſe mœnibus coëgit, donec à collegâ Lucullo liberaretur; huius enim aduentu ſoluta obſidio, nonnihil repreſſus Mitridates.

Mitridatis fœdus cum Sertorio.

Piratæ in Rom. immiſſi.

Cotta victus obſidetur Cyzicis.

In Hiſpaniâ Sertorius res ſuas animo magis & induſtriâ, quàm armis, & viribus tuebatur; quem etiam Perperna Romanis odioſum reddere moliebatur. Ille nihilominus fortis & fœlix ſeſe ex tumultibus domeſticis, & externis expediebat; adeò vt à Celtiberis alter Annibal nominaretur. Et verò cum Pompeius id temporis Pallantiam obſediſſet, ſuperueniens Sertorius, eum coëgit obſidionem turpiter abrumpere, ne

Sertorius alter Annibal.

ipſe viciſſim obſideretur, & grandem acciperet cladem.

Triūphat Seruilius Iſauricus. P. Seruilius Vacia Iſauricus domitis Iſauris piratis, Ciliciaque & Cretâ in formam prouinciæ redactis hoc anno nobilem de inuictis adhuc gentibus triumphum egit, rebus Romanis ſic ibidem conſtitutis, vt jam non armis, & Proconſule, ſed judice, & accenſis egerent.

CAPVT IX.

DECAS NONA.

Ab anno 3980. *ad* 3990.

OLYMP. CLXXVI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	3981.	681.

Mitridat. Cyzicum obſidens à Lucullo obſidetur. Mitridates Cyzicum obſidet cum trecentis hominum millibus, vrbem Romanis amiciſſimam, & fideliſſimam. Contemplatus Lucullus tantam hoſtium multitudinem eam fame domare decreuit; verùm vnum oberat, quod iam Mitridates montem Adraſtiam inſederat, ex quo Pontici facilè dejici non poterant. Rem perficit L. Manius, qui nuncio ad Lucullum miſſo ab eoque accepta fide Mitridati perſuaſit, vt montem hunc relinqueret, ac ſineret à Romanis occupari, quod Fimbrianæ legiones quæ ſub Sertorio militarant, Regi ſe dedere vellent. Rex imprudens fidem adhibuit proditori: Romani montem occuparunt, ac diligentiſſimè munierunt, eoque facto commeatum omnem ademerunt Mitridati. Nihil tamen Rex deſpondit animos, ſed vrbem machinis acerrimè verberauit: miſericordiâ etiam captiuorum eos tangere conatus eſt; verùm nihil vi, nihil arte profecit. Inedia itaq; præualente remittit è caſtris plurimos in Bithyniam deuiis itineribus, quos in vado fluminis aſſecutus

tur Lucullus ad ſatietatem cecidit captis peditum quindecim, Equitum ſex millibus, & incredibili multitudine iumentorum. Ignorabant Cizyceni vbi gentium eſſet Lucullus, quamquam eſſet in proximo. Eius enim caſtra dicebat Mitridates eſſe Tigranis & Armenorum. Fraude itaque patefactâ erumpunt obſeſſi & famelicum exercitum (iam enim cadaueribus victitabat) ita vexant, vt Rex ſoluere cogeretur obſidionem. Regia claſſis appellit incolumis Parium: terreſtres copiæ Lampſacum pergunt; ſed in tranſitu Æſepi fluuij, tum intumeſcentis, multi conciduntur à Lucullo, reliquiæ obſidentur Lampſaci. Eas tamen claſſe ſuâ Rex tranſtulit in Bithyniam, relictis tantùm in vrbe decem millibus electorum ſub tribus ducibus, quos tamen omnes Lucullus aut perdidit, aut ad ſibi conſciſcendam necem compulit, aut ad ſuum triumphum reſeruauit. Mitridates magno perfunctus periculo receſſit in Pontum: nam ingenti exceptus tempeſtate decem virorum millia, ſexaginta naues amiſit. Itaque ſcribit ad Macharem filium, & Tigranem generum, vt ſibi auxilia cogerent. Miſit & ad vicinos Scythas auri plurimum, ſed qui id ferebat Diocles confugit ad Lucullum. Nihilominus fecit induſtriâ ſua Mitridates, vt ſtatim Lucullo par, aut ſuperior videretur, inſtar Hydræ ex damnis ſuis ac cladibus fortior, atque paratior.

Soluit Rex obſidionem.

Fugit in Pontum.

Sertorius in ſuos ſæuit, & Oſcæ ſeruatos obſides nonnullos interimit, Perpernâ de more in eius caſtris tumultus ferente, à quo tandem perfidioſè cæſus eſt. Hic cùm ſibi arrogaſſet imperium, cui ferendo par non eſſet, & aliunde incurriſſet in ſuorum odium, quod inter hæredes à Sertorio, quem interemerat, ſcriptus eſſet, non diu ſceleris ſui præmio potitus eſt. Pugnans enim in Pompeium victus eſt, & retractus è fuga, nec viſus, nec auditus iugulatus eſt. Hiſpania vniuerſa ſtatim ſe victori dedidit, quæ num-

Sertorius cæditur à Perperna.

Ceditur à Ro. Perperna.

quam Romana fuiſſet ſi vixiſſet Sertorius, Romanis non armis, ſed tantùm perfidiâ inferior.

Seruile bellum in Italia duce Spartaco.

Eodem anno Conſulibus M. Terentio Lucullo Varrone, & C. Caſſio Varo Seruile bellum exarſit in Italia duce Spartaco, qui quondam Romanam militiam ſecutus, deinde captiuus, poſtremùm gladiator perſuaſit ſociis ſuis ſeptuaginta, aut paulò pluribus (conficiebant illi Capuæ Lentuli Batiani ludum) vt pro libertate ſuâ potius, quam pro voluptate ſpectantium pugnarent. Raptis ergo verubus & cultris ex popinâ fugiunt, quos cum ſequuti eſſent Capuani, victi eis arma ſuffecerunt. Miſſi contra eos tres Prætores ſubinde, Clodius, Varinus, & Coſſinius, victi omnes, armiſque ſpoliati, quorum armis ſeptuaginta millia armatorum inſtruxerunt Gladiatores. Tres quoque electi duces, primarius Spartacus Thrax, & duo ei ſubditi Oenomaüs, & Crixus Galli, qui totam primùm Italiam terruerunt metu, mox ingentibus damnis affecerunt.

Spartacus tres Prætores vincit.

Tres eius Duces.

OLYMP. CLXXVII. ann. 1.	*Mundi* 3982.	Vrb. Cond. 682.

Lucullus multas vrbes capit.

Tum Lucullus Mitridatis obſidebat, & expugnabat vrbes, pugnam tamen detrectabat in campis, quia Rex equitatu præualebat. Quatuor enim equitum millia numerabat, cum quadraginta millibus peditum. Nihilominus Romani cepere Amiſum, Eupatoriam, Themiſcyram nobiles vrbes, à Lucullo tam fortiter oppugnatas, quàm à Regiis flagitiosè defenſas.

Spartacus duos Conſules ſemel, & iterùm vincit.

Romæ Conſules erant L. Gellius Poplicola, & Cn. Cornelius Lentulus Clodianus, quando C. Curio de Macedoniâ, victiſque Dardanis triumphauit. Magnus tamen mœror occupabat vrbem ob Spartaci victorias & fœlicitatem. Itaque ambo contra eum miſſi Conſules. Et Gellius quidem congreſſus cum Crixo, qui Germanicas cohortes à Spartaco diſtraxerat, cum in-

ter-

teremit & vicit eum viginti ſuorum millibus; quæ tamen victoria ab aliis Q. Arrio Prætori tribuitur. At Spartacus res ſuas, hoc caſu afflictas reſtituit, moxque Gellium, & Arrium ſuperauit. Dumque verſus Alpes progreditur, eum vterque Conſul à tergo, & à fronte aggrediuntur: at Spartacus eos ſingulatim inuadens fortiter repulit, ac trecentorum Romanorum cæde Crixi manibus parentauit. Inde auctus nouis copiis (merebant enim tum ſub eius ſignis centum viginti armatorum millia) vrbem petit; verùm eum detinuerunt ambo Conſules, quos magno prælio vicit; dumque multis amiſſis è ſuis deflectit ad Taurinos, vt nouas copias paret, aut Caſſium Prætorem vincit, aut ab eo ſuperatur, hic enim inconſtanter Hiſtorici loquuntur: ſiue victus tamen, ſiue victor, Romanis gentium victoribus, metuendus fuit.

OLYMP CLXXVII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*2. 3983. 683.

Mitridates bis equeſtri prælio Lucullum vicit, tertio, eoque maximo victus abſceſſit, ſed tantâ trepidatione, orto tumultu Panico, vt Rex fugeret ad Tigranem, & Eunuchum mitteret, qui ſuis coniugibus inferret necem. Hanc vt ſingulare à marito beneficium receperunt. Tum Lucullus legauit ad Tigrannem Appium Clodium vxoris ſuæ fratrem, qui Mitridatem ſuo triumpho debitum repeteret. Sed nondum ſatis erectus erat Lucullus, vt id obtineret, nondum ſatis abiecti Reges conjunctiſſimi; vt id concedendum putarent.

Mitridates bis victor vincitur à Lucullo.

Rex fugit ad Tigranem.

Romæ Conſulibus Cn. Aufidio Oreſte, & P. Cornelio Lentulo Sura (quod nomen ex contumeliâ, iocoque traxerat) M. Terentius Lucullus de Beſſis, ac Thracibus triumphauit. Hic etiam auſus erat Scythis monſtrare Romanorum arma, quod magnæ victoriæ loco, orbis illi victores duxere.

Thraces, & Beſſi triumphantur.

Bellum Gladiatorium hoc anno fortitudine

ſuâ Craſſus, præſentiâ ſuâ Pompeius ex Hiſpaniâ redux abſoluit. M. ergo Licinius Craſſus Præturam ſuſcepit, & bellum; ac ſex legionibus Prætoriis quæ Spartaco reſiſtebant, duas Conſulares adiunxit. Tum omnes illas decimauit, quatuor quia ſæpè fugiſſent, duas quod iniuſſu Mummij legati pugnaſſent, ac fugiſſent, multis cæſis. Hac decimatione quatuor millia ſuſtulit, cæteris tantùm exanimatis metu, reddidit animos, & alacritatem. Itaque Spartacum vicit, tranſire parantem in Siciliam inhibuit, conantem in Samnium ingredi gemino prælio manè ad veſperum repreſſit, cæſis duodecim millibus; ſed abeuntem Spartacum dum incautiùs ſequitur Craſſi Quæſtor, agmine conuerſo obſiſtentem ſenſit, à quo vulneratus, ægrè ex eius manibus ereptus eſt. Ita Spartacus à Romanis etiam non impunè vincebatur.

Bellum Gladiatorium Craſſus, & Pompeius abſoluunt.

Tum Pompeius ad conficiendum hoc bellum miſſus eſt: ſed antequam accederet Craſſus & Spartacus de ſummâ decernere voluerunt; ne hic cum geminis pugnare, ille victoriæ laudem cum alio partiri cogeretur. Acerrimè igitur vtrimque pugnatum, vulneratus Spartacus pugnans, & circumuentus interijt. Socij eius magnâ ex parte cæſi, ſex millia capti totâ Appiâ Viâ ad terriculum pependerunt.

Cæditur Spartacus in prælio.

OLYMP. CLXXVI. *ann* 3. *Mundi* 3984. Vrb. Cond. 684.

Appius Clodius Antiochiam peruenit, ibique diutiùs moratus eſt, quod Ptolemaidem Tigranes obſideret. Hic tamen multos Dynaſtas Romanis deuinxit, multas item vrbes, quas quieſcere iuſſit, donec in Syriam Romani cum exercitu veniſſent. Tigranem demum redeuntem liberè allocutus eſt, eique Mitridatem reddere neganti denunciauit bellum, quod ille pari audaciâ recepit, quâ oblatum erat. Intereà Lucullus in Aſia fœneratorum Romanorum crudelitatem reprimebat, quàm ob rem poſteà ab iis

Tigrani denunciatur bellũ.

Lucullus fœneratores exagitat in Aſia.

in

in judicium Romæ vocatus eſt. Is verò tum ita ſanguiſugas iſtas retudit, vt intra quadriennium omnia nomina diſſoluerentur, & poſſeſſiones liberatæ fœnore, ſuis dominis reſtituerentur. Quare Lucullea feſta in eius honorem hìc inſtituta ſunt, Epheſi eo præſente celebrata; quæ ludorum magnificentiâ, egregiiſque ſpectaculis ipſe penſauit.

Hoc anno Conſulibus Cn. Pompeio Magno, & M. Licinio Craſſo, eſt reſtituta cenſura interrupta ab anno v. c. 658. eamque L. Gellius, & C. Lentulus, magnâ omnium expectatione geſſerunt, & Senatores ſexaginta quatuor Senatu mouerunt. Tum quoque conceſſus Pompeio Conſulatus, neque Quæſtorio, neque Prætorio, quod lege Corneliâ prohibebatur, ſed datus eſt ei, ne vi extorqueret. Tum etiam ambo Conſules junxere dextras; ambo dimiſere exercitum, quem adhuc retinebant cum magno Populi metu, ex Syllani dominatus recordatione. *Reſtituta Ro. Cenſura.*

Eodem anno iudicia per M. Aurelium Prætorem, à Senatoribus ad Equites translata ſunt, quæ hic ordo magnâ ambitione prenſauerat, annitentibus maximè Publicanis quorum intererat, ſe per ſuos iudicari; non ſine magno prouinciarum detrimento, quæ ſic eorum auaritiæ, rapiniſque patebant. *Iudicia ad Equites translata.*

Tum Cicero Hortenſio iam Conſule deſignato C. Verrem accuſauit, cum ille prenſaret Aedilitatem annos natus triginta ſex, quam & obtinuit, & perfecit eloquentiâ ſuâ, vt nummi, qui tum Romæ poterant omnia, nihil depeculatori prodeſſent. *Cicero Verrem accuſat.*

Natus denique hoc anno Idibus Octobris P. Virgilius Maro, ex viro Andino, propè Mantuam, patre figulo, *Magna ſpes altera Romæ*, vt legitur à ipſo Cicerone fuiſſe pronunciatum, cum ab eo ſcriptam Eglogam audiuiſſet; quæ vox ſi vera eſt, non tantùm laudantis, ſed & vaticinantis fuit. *Naſcitur Virgilius.*

Li-

OLYMP.CLXXVII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann 4. 3985. 635.

Lucullus Tigranem vincit. Lucullus potitus regno Mitridatis in Armeniam irrumpit, vbi Tigranes peditum ducenta millia, equitum ſexaginta collegerat. Leuiora ſunt aliqua facta certamina, in quibus victus Macæus dux Tigranis intra Tigranocertam compulſus, obſeſſus eſt primùm à Lucullo, deinde à Muræna. Tum committitur ingens pugna, in qua Luculli prudentia, Tigranis ſtupiditas apparuit. Hic enim cum in montis cliuo explicuiſſet exercitum, vertice non ſeruato, ille eum occupauit, vnde irruens, ingentes illas copias impulit in ſeſe atque permiſcuit, adeò vt ſibi potiùs intulerint cladem, quàm à Romanis acceperint. Cæſa ſupra centum & octo millia, equitum pauci effugerunt, inter quos Tigranes abjectis Tiarâ, & Diademate, ne agnoſceretur, cædes ad centum viginti ſtadia continuata. Mitridates Tigranem conſolatus eſt, eique regium ſuum comitatum obtulit. *Capitur à Rom. Tigranocerta.* Capta deinde à Lucullo Tigranocerta, mercenariis Græcis à Macæo exarmatis, qui Romanos in aliquas turres admiſerunt. In ea vrbe inuenta octo millia Talentûm pecuniæ ſignatæ; Græci cum viatico in patriam remiſſi, conjuges optimatium intactæ ſeruatæ juſſu Luculli, & maritis redditæ ſunt; Lucullo plus hoc factum, quàm victoria profuit.

Metellus Piratas vincit. Lucius Metellus Prætor in Siciliâ contra Piratas bene pugnauit, & Pyrganionem eorum ducem, qui Romanâ claſſe depulsâ Syracuſanum portum obtinebat. Hic terrâ marique victus majori ignominiâ exiit e Sicilia, quàm gloriâ ingreſſus erat.

Cicero Ædilis Curulis. Conſulibus Q. Hortenſio Oratore, & Q. Cæcilio Metello Cretico, Cicero Ædilis Curulis fuit; quam ei dignitatem non tantùm eloquentia, ſed geſti caſtè, ac ſanctè præcedentes magiſtratus pepererunt.

Con-

OLYMP. CLXXVIII. *Mundi* Vrb Cond. *ann.* 1. 3986. 686.

Conſules huius anni creati L. Cæcilius Metellus & Q. Marcius Rex: hic Marcius ſolus toto ferè anno Conſulatum geſſit, cum collega Metellus ſub anni initium obiiſſet, immò & qui eidem ſuffectus erat. *Vnus Conſul Marcius.*

Tum tentatus eſt à Tigrane, & Mitridate Rex Parthorum, tentatus & à Lucullo: ſed ille ſapienter neutri parti adhæſit, & eorum clades ſuam putauit eſſe ſecuritatem. Lucullus non eſt ſecutus Tigranem, ſed huic ſpatium exercitus colligendi dedit, vt cum eo ſtatariâ pugnâ, non velitationibus, & erronum more congredi cogeretur. Expertus eſt autem ſuos contumaces, ſeu cum Parthos aggredi voluit; ſeu alteram Tigranis vrbem inuadere, ac totius Armeniæ primariam Artaxatam. Obſedit ergo Niſibim, quàm tota æſtate tentatam, hyeme tandem cepit, & cum ſe ferè tutos Niſibeni arbitrarentur. Aliunde Mitridates Fanium Luculli ducem deleuit; ſed ille viciſſim victus à Triario, cum eum delere potuiſſet. Putauit enim omnes adeſſe Romanorum copias, pars erat duntaxat, ad cuius aſpectum Rex, grandi inſtructus exercitu, fugit, iam ex vſu ſolitus potiùs fugere, quàm pugnare. *Lucullus ſequitur Mitridatem & Niſibim capit.*

Eodem anno Lucullus Antiochum Aſiaticum filium Euſebis, qui diu latuerat in Aſiâ ex latebris extraxit, regemque ſalutatum oppoſuit Tigrani æmulum, de ſe infirmum, ſed fretum Romanâ potentiâ, ei parem, aut etiam ſuperiorem. *Antiochus Aſiaticus opponitur Tigrani à Lucullo.*

Metellus Proconſul juſſus eſt vindicare ignominiam olim ab Antonio Triumuiri patre in Creta acceptam, qui temerè illato Cretenſibus bello, morbo extinctus erat. Initium expeditionis huius ductum ab obſidione Cydoniæ vrbis magnæ atque munitæ, quæ prima Metelli gloriæ palmam defixit. *Metellus Cretam inuadit.*

Cele-

OLYMP. CLXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3987. 687.

Triarij clades. Celebris eſt hic annus clade Triarij. Is gloriæ auidus, non expectato Lucullo, quem mox affuturum ſentiebat, pugnam affectauit cum Mitridate, à quo in locum cœnoſum compulſus, luculentam cladem accepit. Nam ſeptem millia ſuorum perdidit, viginti quatuor Tribunos, centum quinquaginta Centuriones, & niſi miles Romanus quidam Mitridatem ſub ſpecie colloqui vulneraſſet, omnes ad vnum eſſent trucidati. Tum quoque Attilius quidam Romanus Regem appetiuit inſidiis; quibus detectis, ipſe cum ſociis excruciatus periit, & cauſa fuit cur Romani plurimi, qui in Regis caſtra confugerant, in vnum locum congregati, trucidarentur. Nec melior accurrentis Luculli quam Triarij fortuna fuit, quem ſuus deſtituit exercitus, maximè ex quo Acilius Glabrio ei ſucceſſor adeſſe denunciatus eſt. Interea Mitridates ſuum recepit regnum, neque impediente Lucullo, neque inhibente Acilio, quod hic rem Romanam deploratam videret, ille alteri laborare nollet. Neque etiam Q. Martius petenti Lucullo tulit auxilia, recepit tamen Clodium, cumque rei nauali præfecit, qui mox captus à Piratis pœnas cognationis violatæ, deſertique ducis ſui pœnas dedit.

Lucullus à ſuis deſtituitur.

Leges Calpurnia & Roſcia. Romæ facti ſunt Conſules C. Calpurnius Piſo, & M Acilius Glabrio, quo anno nobiles latæ ſunt leges Calpurnia quidem de ambitu, quia tum magiſtratus emebantur potiùs, quàm à populo donabantur: Roſcia verò ab Othone Roſcio Trib. plebis, quâ juſſus Populus Romanus ordinem in Theatro ſeruare, & duodeuiginti primos ordines Equitibus relinquere: Tertia à Gabinio lata eſt de extraordinaria poteſtate Pompeio concedenda, vt mare Piratis purgaret, qui iam totis claſſibus formidabiles, oras omnes maritimas deprædabantur, & in-

Vy-

Vrbem rerum omnium penuriam inuexerant, captis etiam Romanis Prætoribus. Conceſſa ad hoc bellum talentûm Atticorum ſex millia, peditum 120. millia, Equitum quatuor, naues ducentæ ſeptuaginta, cum multis legatis, qui Proprætores eſſent, ſingulique ſuis nauibus imperarent, vt eodem tempore Piratæ ſimul inuaderentur, ſimul opprimerentur. Belli huiuſce profligati ſummam Tullius expreſſit, cum ait *hyeme apparatum eſſe, ineunte verè ſuſceptum media æſtate confectum.* Cilices ipſe Pompeius cum ſexaginta nauibus domuit, & ad aliud vitæ traduxit genus, reliqui ita compreſſi vt mare Internum liberum eſſet, omnibus tam ſapienter, quàm fœliciter, ac celeriter adminiſtratis.

Bellũ Piraticum mandatur Pompeio.

Victi Piratæ celerrimè.

Eodem tempore Metellus Creticus adminiſtrabat bellum, & ab ac parte alium Piratarum fontem exſiccabat. Cui expeditioni dum ſe immiſcere, per legatum ſuum Octauium conatur Pompeius, neque Cretenſibus profuit, ideò duriùs habitis à Metello, & magnam ſibi conflauit inuidiam, quaſi in alienam meſſem injiceret falcem, neque ſuis tantùm, ſed alienis victorijs inhiaret.

Pompeius ſe immiſcet bello Cretico.

OLYMP. CLXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3988. 688.

Alexandra Iannæi vxor difficili implicita morbo regnum Hyrcano commiſit, quod vindicare ſibi nitebatur Ariſtobulus, jam aliquot regni caſtellis occupatis. Interea obiit mulier ingenioſa, & ſagax, in hoc tantùm improuida, quod ſibi nimiùm arrogare paſſa eſt Phariſæos, hominum genus malitioſum, & concretum ex faſtu, ideò paulò poſt ab Herode factis, à Chriſto dictis exagitatum. Eâ demortua Ariſtobulus Hyrcanum fratrem appetit bello, eumque ad Hiericuntem vicit. Tandem ſic initum inter vtrumque fœdus, vt Hyrcanus Pontificatu, & diuitiis contentus eſſet, regnum Ariſtobulo cederet; quod fœdus Antipatri, & Herodis mali-

Alexãdra moritur.

Hyrcanus Pontifex, Rex Ariſtobulus.

maliciâ, magnarum poſtea turbarum cauſa fuit.

Cicero Prætor Manilianam orat. habuit.

Romæ Conſulibus M. Æmilio Lepido, & L. Volcatio Tullo, Cicero Præturam geſſit, quando & orationem Manilianam habuit, pro Lege, ſeu Rogatione C. Manilij Trib. plebis. Per eam aſſignabantur Cn. Pompeio Magno Cilicia, & Bithynia cum adminiſtratione belli Mitridatici. Ea tandem lex perlata eſt, multi licet reclamantibus, & rata habita eſt maximè curâ Cæſaris, atque Ciceronis. Inſuper eidem Pompeio datum imperium in omnes exercitus extra Italiam, itemque poteſtas conceſſa quos vellet ſocios adſciſcendi, hoſteſque declarandi; quod profectò fuit totum imperium Romanum vni viro periculosè ſubjicere.

Metellus Creticum bellum abſoluit.

Metellus Creticum abſoluit bellum, quòd Ariſtion, cum ſuis deſertus ab Octauio, fugiſſet. Ordinata Creta per decem legatos, atque ex eâ Metellus triumphum, & Cretici nomen retulit in familiam ſuam, multarum jam prouinciarum nominibus cohoneſtatam.

Pompeius ſequitur Mitridatem, ac tãdē vincit.

Pomepius ad opprimendum Mitridatem curas omnes adhibet ſuas, qui licet inſtructus triginta peditum millibus, equitum tribus pacem à Pompeio nihilominus poſtulauit: ſed ſe atque ſua dedere iuſſus, in interiora regni ſui ſe recepit, à Pompeio eum acriter inſequente, ad jumentorum eſum compulſus. Tandem decretorio certamine pugnatum, in quo Regij vano timore perculſi, victoriam Pompeio, caſtra ſua, & ſuorum decem millia cæſa reliquerunt. Mitridates in arcem Synoregem ſe recepit; inde ad Tigranem accedere ſtatuit à quo rejectus, quod filio eius Tigrani rebellanti fauiſſe videretur.

Pompeius Tigranem filium reconciliat patri.

Tigranes autem ille junior Parthorum ſuaſione fugit ad Pompeium; ad quem venit quoque pater iudicium experturus. Is cum muneribus multis Romanos deliniuiſſet, veniam præteritorum obtinuit. Reconciliatus quoque filio eſt: cum filius judicio Pompeij non acquieſceret, in

vin-

vincula datus eſt atque triumphatus. Tum quoque Antiocho Aſiatico Pompeius ademit regnum ipſi à Lucullo conceſſum, Syria & huic, & Tigrani adempta in prouinciæ formam redacta eſt; vt Romanorum eſſet quieta, de quibus Reges tandiu tumultuosè contendiſſent.

Syria ablata Tigrani, & Antiocho Aſiatico.

Mitridates intereà Dioſcuriade in Colchis hyemabat, vnde reparare bellum meditabatur, immò & in Italiam id itinere terreſtri transferre: quibus agnitis Machares eius filius per legatos ab eo veniam petit, quod neceſſitate coactus Romanos victores coluiſſet: vbi patrem implacabilem videt, ſibi violentas infert manus. Mitridates ei quos dederat amicos interimit, domeſticos eius dimittit incolumes; hos prauis iuuenis conſiliis ex neceſſitate, illos ex malitiâ fauiſſe arbitratus.

Mitridates bellum reparat.

Eius filius Machares perit.

Romæ tumultus excitatus eſt præuius Catilinario. Nam Autronius Pœtus, & Sylla magni Syllæ nepos conuicti ſunt ambitus damnatique eorum accuſatores Aurelius, & Cotta deſignati ſunt Conſules. Hos deſignant ad cædem Autronius, & Sylla, adjectis ſibi ſociis Cn. Piſone, & L. Catilinâ. Verum re patefactâ datum præſidium periclitantibus. Piſo in Hiſpaniam ſpecie honoris ablegatus eſt, vbi vir naturâ ferox, dum incolis infert iniuriam, eam morte ſuâ luit. Huius conjurationis quoque participes & conſcij fuiſſe perhibentur M. Craſſus, & Iulius Cæſar, hic Magiſter Equitum, ille Dictator deſignandus: ſed malè coalitam conjurationem, dum ſapienter ejurant, ad commodiora ſe tempora reſeruarunt.

Motus Romæ ab Autronio, & Sylla, & aliis.

OLYMP.CLXXVIII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*4	3989	689.

Alexander Rex Ægypti ſuis inuiſus ab Alexandrinis pellitur, ſeceditque Tyrum, vbi moriens populum Romanum ſcripſit hæredem, non eius amore, ſed ſuorum odio, quos potentiorum auaritiæ, ac rapinis objiciebat.

Ptolomeus Alexāder Pop. Ro. ſcribit hæredem.

Huic

Ptol. Auletes ei ſuccedit. Huic ſucceſſit ad annos tredecim Cleopatræ huius famoſæ pater Ptolemæus Auletes, ita dictus quod Choraulam exercuiſſet, & hâc ſe adeò jactaret, vt eum non pigeret in aulâ eiuſmodi certamina celebrare, in quibus ſe nonnumquam certaturis permiſcebat; Theatro vtique quam ſolio Rex dignior.

Mitridatis ſæuitia Mitridates ad Ponti fretrum Xypharem filium ſuum interficit, eiuſque cadauer abjicit inſepultum matre Stratonice ſpectante, quod ea Pompeio caſtellum cum opibus tradidiſſet, vt incolumem ſeruaret filium. Pompeius tum Iberos debellauit, eorumque Regem Artorem; deinde & Albanos dum Mitridatem nuſquam conſiſtentem inſequitur, & inter ambulandum victorias colligit. *Pompeius Iberos & Albanos vincit.* Inde in Syriam tranſgredi parat, quò jam ſuos duces Scaurum, Afranium, & Gabinum præmiſerat. *In Syria eius rei geſta.* Hic Antiochum Comagenum recipit in amicitiam; Darium verò Medum profligat, quia Tigranem antea juuerat, nunc Antiocho Aſiatico fauere putabatur; jam non ſociorum modo, ſed & Regum arbiter conſtitutus.

Naſcitur Horatius. Conſulibus L. Aurelio Cotta, & Manlio Torquato natus eſt Horatius Venuſinus Poëta Lyricus, quâ Poëſi nullus inter Latinos meliùs & concinnè magis cecinit.

OLYMP.CLXXIX.	*Mundi*	Vrb.Cond
ann. 1.	3990.	690.

Hyrcanus in Ariſtobulum inſurgit. Res erant apud Iudæos ſatis quietæ, quia Hyrcanus Pontificatu contentus erat. Sed cum Antipater genere Idumæus, homo potens, & factioſus, ideoque inuiſus Ariſtobulo, concitauit in fratrem. Ei igitur ſuaſit, vt ſi vitæ ſuæ conſultum vellet ad Aretam in Arabiam fugeret; vbi & Arabi ſuaſit eum quaſi legitimum Regem Hieroſolymis reſtituere, pactus duodecim vrbes à Iannæo ereptas Arabibus. Ariſtobulus Hieroſolymam compellitur, & obſidetur in Templo. Sed Scaurus qui tum agebat Damaſci, emptus tre-

trecentis talentis ab Ariſtobulo, ab eo pronunciauit; Aretas faceſſere juſſus, Hyrcanus & Antipater Ariſtobulo ſubditi. Verùm hi ſuperius tribunal cogitabant, atque Pompeium, à quo Iudæa libertatem amiſit ac legitimum Regem.

Phrantes Parthus in Tigranem bellum mouet, hic à Pompeio petit auxilium: ſed cum tardius adueniret, quàm res Armenæ paterentur, cum Parthis iniit fœdus Tigranes, ratus eos non ſibi tantùm, ſed & Romanis tergiuerſantibus metuendos. *Tigranes cum Parthis fœdus init.*

Pompeius Antiochenis obſides ſuos reddidit. Daphnenſibus quoque ſuburbicariis Antiochiæ dedit agrum, quo eorum celebris lucus dilataretur, mirificè delectatus amœnitate loci, quo nullus fuit in orbe venuſtior. *Pompeius Antiochenis fauet.*

Romæ Conſulibus L. Iulio Cæſare, & C. Marcio Figulo, inſtaurata eſt Catilinæ conjuratio circa Kalendas Iunias. Aduocat homo perditiſſimus vnum in locum ſocios ſuos (ex quibus plerique Equites atque Senatores) libidine prius, vino, ac omni turpitudine corruptos, atque delinitos. Eos autem nefando ſacrificio, hauſtoque etiam humano ſanguine, inter ſe deuinxit, & inuitauit ad mutandum Reip. ſtatum, nouaſque tabulas inducendas. Hic diſtribuuntur Magiſtratus, & Sacerdotia, boni & diuites deſignantur ad cædem, ipſe Catilina eligitur Conſul habiturus collegam C. Antonium, ſibi non inimicum. Quod cum plerique viri amantes patriæ ſuboluiſſent, accenſi ſunt plerique boni omnes ad demandandum Tullio Conſulatum. Neque tamen ideo Catilina deſpondit animos, ſed arma, viros, pecuniam ſtudioſiùs comparauit, illaturus patriæ bellum, & vi peracturus, quod conſilio, & fraude preſtare non poterat. *Catilinæ coniuratio* *Tullius fit Conſul.*

CA-

CAPVT X.

DECAS DECIMA.

Ab anno 3990. ad 4000.

OLYMP. CLXXIX. *ann.* 2. *Mundi* 3991. Vrb.Cond. 691.

Mitridatei petit pacem, dū bellum cogitat.

Mitridates ad Pompeium de pace legatos mittit, ſed ipſe iubetur venire, & præſtare quod Tigranes fecerat. Intereà tamen parabat bellum, & pecunias adeò acerbè extorquebat, vt à ſe ſuorum pleroſque abalienaret. Certè Phanagorenſes, & pleræque in vtraque Boſphoro vrbes defecere. Filiæ quoque eius, quas ad Regulos auxiliatores mittebat ſponſas, ad Pompeium ab ipſis ductoribus pertractæ ſunt. Ipſe inops conſilij nihilominus cogitabat bellum, immò & Gallias, in quas itinere pedeſtri tranſire meditabatur. Quibus permotus, pertæſuſque periculorum Pharnaces filius deſignatus hæres parat inſidias patri. Iis pateſactis etiam huic à patre data venia, autore Menophane: ſed ingratus mox ſollicitauit exercitum, à quo Rex poſtulatus, atque coronatus eſt ſpectante patre. Mitridates, ne Romanis dederetur viuus, cum venena, ob conſuetudinem, & ſæpe ſumpta antidota non procederent, primùm ſuo, deinde alieno gladio periit, ſexagenario major. Pharnaces corpus patris muriâ conditum miſit ad Pompeium, ideo regnum Boſphori, & Romanorum amicitiam præmium parricidij retulit. Ita extinctus Mitridates Dionyſius, & Eupator, quo diuturniorem hoſtem Roma non habuit, neque potentiorem; & damnoſiorem expertura, ſi ſe Italicis & Socialibus tumultibus permiſcuiſſet.

Pharnaces rebellat in patrem.

Moritur Mitridates.

Damaſcum conuenerunt ad Pompeium duo fra-

fratres Hyrcanus, & Ariſtobulus iterùm de regno diſceptaturi. Pompeius damnatâ Ariſtobuli violentia, vtrumque fratrem apud ſe manere jubet, donec bellum cum Nabathæis confeciſſet. Sed Ariſtobulus fugit in Iudæam. Inſequitur eum cum exercitu Pompeius, hortantibus Hyrcano, atque Antipatro. Ariſtobulus Alexandrio arce ſe continet: inde vocatus acceſſit, jus ſuum ipſe in ſpeciem, defenſurus, cum intereà vim & arma expediret. Quare cum Hieroſolymis obſidet Pompeius. Facti pœnitens Ariſtobulus obuiam occurrit Pompeio, & pecuniam pollicetur; dum eam numeret retinetur in vinculis. Sed pecuniam negarunt ciues; quare vrbs obſeditur, quæ tandem Pompeio traditur ab inimicis Ariſtobuli. Fautores quoque Romanorum occupant Templum, quod à Romanis capitur die Sabbathi. Templum ingreſſus Pompeius ſacræ ſupellectilis attigit nihil: volunt tamen quidem tum templi pecunias, ad eo direptas. Deinde Hyrcano redditus Pontificatus, autores belli ſecuri percuſſi, præter Antipatrum cruce quàm ſecuri digniorem. Hyeroſolyma facta Romanis ſtipendiaria, cujus euerſi muri, Iudæa in Prouinciæ formam redacta, juſſaque proprio parere Præſidi. Et ne fomentis belli relinqueretur, Ariſtobulus cum duobus filiis, & filiabus totidem Romam abductus. Ita pax à Pompeio toti Orienti data, compoſitis etiam Armenorum, Parthorumque controuerſiis; Romanum Imperium ad Euphratem vſque promotum, vt Aſia, vnde bellum inchoarat Pompeius, fieret Romani Imperij vmbilicus, qui antea limes, & terminus fuerat.

Pompeius Hieroſolymam obſidet, & capitur.

Iudæa fit Ro. ſtipendiaria Rege abducto.

Romæ Conſules erant M. Tullius Cicero, & C. Antonius Nepos, quem omnibus ſibi modis collega diuinxerat, vt eum ad ſuas, & patriæ partes pertraheret. Ei enim Macedoniam ſorte ſibi datam, ſponte conceſſit, vtpote fertilem triumphorum, ſeque abduxit à Catilinâ. Curauit

Romæ à Tullio detecta Catilina conjuratio.

rauit etiam Galliam Ciſalpinam dari Metello Celeri, ne hanc inuaderent conjurati, inde in Tranſalpinam trajecturi: ipſe per Fuluiam omnem conjurationem retegit. Ab ea admonitus mortem etiam vitat ſibi per C. Cornelium Equitem, & L. Vargunteium inferendam. Iam Manlij Catilinarij ducis in Italia fremebant arma, cum Tullius Catilinam publicè exagitauit in Senatu, atque ex Vrbe exire ad ſuos compulit. Statim hic aſſumit ſibi nomen Conſulis & ornamenta, ſtipatus viginti millibus conjuratorum; ſed hoſtis à Senatu dictus, cura C. Antonio demandata eum cum exercitu inſequendi. Romæ verò relictus Tullius detectos conjuratores ab Allobrogibus conjicit in carcerem, licet primiarios viros Lentulum, Cethegum, Statilium, & alios, quibus omnibus gulam elidendam curauit; quæ ſeueritas patriam incolumen præſtitit, magnarum Ciceroni ſeruatori calamitatum cauſa poſtmodum fuit.

Conjuratos in carcere necat Tullius.

Hoc anno natus C. Octauius, poſteà Octauianus, & Auguſtus 9. Kal. Octobris, ſeu 23. Septembris, cui Roma ſeruire compulſa, experta eſt meliorem libertate ſeruitutem.

Naſcitur Octauius.

OLYMP. CLXXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 3992. 692.

Confectum eſt hoc anno ſuſceptum à Scauro contra Aretam bellum, induſtria Antipatri, qui & Romanis frumentum, atque neceſſaria ſuffecit, & autor fuit Aretæ redimendi pecuniâ agri ſui vaſtitatem, cuius pecuniæ ſponſor fuit pro 300. talentis: eoque facto ſibi Aretæ, atque Scauri beneuolentiam conciliauit, viamque filio ſuo Herodi ad maiora ſtrauit.

Scaurus Arabicum bellũ conficit.

Pompeius tum quoque vrbes aliquas in Aſiâ condidit Pompeiopolim, Magnopolim, Nicopolim nominis, atque victoriarum indices ſempiternas.

A Põpeio in Aſia conditæ Vrbes.

Romæ Conſulibus D. Iunio Syllano, & L. Licinio Murenâ, triumphauit de Creta Metellus

lus Creticus, qui priùs de Pompeio, eiuſque ambitione viſus erat triumphare. *Metelli Cretici triumphus*

Debellatus tum quoque Catilina fuit, quem ſequebatur C. Antonius cum lectiſſimis, & exercitatiſſimis legionibus: quare ille detrectabat certamen opperiens quid ſui agerent Romæ, qui Vrbem ad incendium diuiſerant. Sed vbi patefactam conjurationem, & ſuorum mortem audiit, in agrum Piſtorium tranſiit, vnde moliebatur ad Alpes viam; qua prohibitus eſt à Metello Celere. Tandem ergo interceptus à C. Antonio ſtatuit aut vincere, aut mori. Antonius cauſatus morbum cum eo non conſeruit manum, ſed legatus eius Petreius: victi Catilinarij, eodem quo ſteterant loco cecidere, aduerſis omnes vulneribus, viuus eorum captus eſt nemo; Catilina ipſe obrutus telis trucidatus eſt, caput eius Romam delatum. Petreio quoque victoria magni ſtetit, ſtrenuiſſimi quique militum eius, aut morte, aut vulneribus ſalutem patriæ ſuæ pepererunt. *Catilinã ſequitur C. Antonius.* *Catilina pugnans moritur.*

C. Antonius ſtatim cum laureatis faſcibus perrexit in Macedoniam, vbi victus à Dardanis turpiter fugit, aduerſus ciues ſuos quàm hoſtes fortunatior. *C. Anton. victus à Dardanis*

Cadit & in hunc annum C. Cæſaris Prætura Vrbana, qua abſtergere conatus eſt ſuſpicionem quam ei cum Catilina conſuetudo inuſſerat Sed palam deteſtabatur eius crimen, quod ipſe aliquandò, licet cautiùs, perfecturus erat. *C. Cæſar. Prætura Vrbana.*

OLYMP. CLXXIX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3993. 693.

Conſulatum Romæ gerebant M. Pupius Piſo, & M. Valerius Meſſala Niger; quando Pompeius in Italiam rediit; Militibus ſuis ad ſexdecim Talentum millia diſtribuit, Mitylenen immunitate donauit, in gratiam Theophanis liberti ſui: Rhodi & Athenis omnes Philoſophos, & Sophiſtas audiuit, ac ſingulos talento donauit; Athenis ad eius inſtaurationem quia- *Redit in Italiam Pompeius.*

quaginta talenta dedit. Cum autem Brunduſium appuliſſet; vt ſiniſtros de ſe rumores diſſiparet, dimiſit exercitum, admonitis tamen militibus ſuis, ne triumpho ſuo deeſſent. Ideo vniuerſus Populus, totuſq; adeo Senatus ei obuiam ſic effuſus eſt, vt non Imperator Romanus ex Aſia rediiſſe, ſed Deus è cœlo lapſus eſſe videretur. Triumphauit eodem die quo natus erat ante annos 43. & quo poſt dies tredecim in Ægypto cæſus eſt. Numquam triumphus viſus eſt ſplendidior, ſeu deuictæ gentes, ſeu reges, Regumque filij, ac Principes, ſeu pretioſa ſupellex, ſeu coronarum, & donariorum multitudo ſpectaretur; quibus tamen omnibus præcelluit ipſe Pompeius, qui aliàs de Europâ, & Africâ, nunc de Aſiâ, ac proinde de toto terrarum orbe triumphare jactabatur.

Eius triũphus de Aſia.

Pompei Theatrũ.

Tum quoque idem Pompeius Theatri ſui fundamenta jecit, cuius ideam Mitylene detulerat, opus quod non Vrbi modò, ſed & orbi terrarum ornamento eſſe poſſet.

Clodius vocatus in Judicium ob ſacra Bonæ Deæ violata.

Circa hæc tempora vocatus eſt in judicium P. Clodius ob violata ſacra Bonæ Deæ, in quibus ſub habitu Pſaltriæ vxoris Cæſaris ſtuprum inferre voluerat. Probare nitebatur Clodius abſentiam ſuam ab Vrbe; ſed eam teſtimonio ſuo Cicero reiecit, Cæſar non eſt auſus dicere quid ſentiret. Itaque reus à 25. judicibus damnatus eſt, abſolutus à triginta partim pecuniâ, partim metu labefactatis. Hos Populus Romanus contempſit, illos facetè Catulus irriſit eos admonens rectè ſibi præſidium petiiſſe, ne illis pecunia eriperetur. Sic homo improbus & ſacrilegus euicit litem, quia profuſus, & audax fuit.

Bellum Allobrogicum.

Bellum Allobrogicum contra Catugnatum ducem gentis ad Iſaram fluuium geſtum à C. Pomptino Prætore, quo poſt varias excurſiones, & velitationes legatorum, hoſtis ita deuictus, vt omnes Allobroges præter vnum Catugnatum, aut cæſi, aut manu capti viderentur.

C. Cæſar in Luſitaniam proficiſci parat, ſed à creditoribus detinetur. Eius enim nomina omnia octingentis triginta Talentis tantùm diſſolui poterant. Itaque moleſtiſſimis eius creditoribus ſponſorem ſe obtulit Craſſus; vtcumque liber in Prouinciam ſibi commiſſam profectus eſt Cæſar. Hic Hermonij montis incolas in planitiem deducere conatus eſt, vnde ortum bellum, in quo eos oppreſſit, vicinos diripuit, ac de iis triumphaſſet niſi Conſulatum, Triumpho prætuliſſet. *C. Cæſar in Luſitaniam vadit.*

OLYMP. CLXXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3994. 694.

Syriam hoc anno adminiſtrauit M. Æmilius Scaurus, quando Alexander Ariſtobuli filius primogenitus videtur in Iudæam perueniſſe, in qua nihil præter vanos tumultus mouere potuit, regionis afflictæ Princeps calamitoſus. *In Syriâ motus.*

Romæ Conſulibus Q. Cæcilio Metello Celere, & L. Afranio, Pompeij fauor viſus eſt defloreſcere. Cum enim hic in Afranij Conſulatu poſuiſſet omnia, adeò vt pro magiſtratu ei comparando etiam pecuniam paraſſet, ille ſaltationibus quàm rebus gerendis aptior nihil poterat Romæ, ſibi & amicis ſuis prorſus inutilis. Habebat autem Pompeius aduerſantes ſibi M. Craſſum, Iulium Cæſarem, Catonem, ſed maximè Lucullum, atque Metellum. Huius enim ſororem Mutiam ſuſceptis etiam ex eâ liberis, ob ſuſpicionem vitæ liberioris repudiarat: illũ offenderat in bello Mitridatico, eiuſque inſuper reſciderat acta. Itaque tum ſenſit Pompeius ſe ocyus quàm par eſſet exercitum ſuum dimiſiſſe. Quare adjungere ſibi conatus eſt Tribunos plebis, & adoleſcentulos audaces, quorum impudentiſſimus, & flagitioſiſſimus erat P. Clodius, quem vt ſibi deuinciret, vir tantus, Ciceronem amicum ſuum iniquiſſimè prodidit. Nihilominus L. Flacco Tribuno plebis legem ferenti de agris Pompeiano militi diuidendis, *Pompeij fauor defloreſcit.* *Pompeius vexatus à viris magnis abbaret P. Clodio.*

eiuſque actis confirmandis, tantâ contentione reſtitit Metellus, vt eum Flaccus in carcerem duxerit; ſed cum in eundem tranſire pararet Senatus, veritus facti huius inuidiam Pompeius, eum retraxit, finxitque ſe tribuere Metelli conſtantiæ, quod ſuis tantùm commodis aptabat.

Clodius Tribunatũ pl. quærit. Tum quoque P. Clodius per aliquot Tribunos legem tulit de Tribunatu Patriciis communicando, quem ipſe Patricius auidiſſime prenſabat. Sed cum ea lex rejecta eſſet, ipſe ejurata â domus ſuæ nobilitate ad Plebeios tranſire conatus eſt. Rem tamen diſcuſſit ad tempus Metellus, vt Patriciis omnibus ignominioſam.

Cæſar ambitior emit Conſulatũ Ambiit ſub huius anni finem Conſulatum C. Iulius Cæſar, huiuſque gratiâ, quia vtriuſque prenſationi vacare non poterat, Triumphum omiſit. Præterea Lucerium competitorem ſuum induxit, vt communi nomine, de ſuo, nummos per centurias pronunciaret. Quare Bibulus ex optimatium conſilio, tantundem pollicitus eſt, factumque, vt è Republicâ, probauit Cato. Itaque cum de ſe Cæſar non ſatis poſſet Craſſum ſibi, atque Pompeium adjunxit, quibus etiam iuramento confirmauit, ſe nihil niſi ex eorum conſilio geſturum. Verùm eos inter ſe parabat committere, totamque ſibi in Rep. autoritatem arrogare, quod non ſine labore, ac ſanguine præſtitit.

OLYMP. CLXXX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	3995.	695.

Alexãder in Syriã turbat. Alexander, L. Martio Philippo Syriæ Prætore, clam nouas res moliebatur, Romanarum virium metu, ac vinculorum patris ſui Ariſtobuli, qui errata filij ſui capite luere poterat. Itaq; tentabat potiùs quid ſibi agendum eſſet, quàm operi manum admouebat.

Auletes emit Pop. Ro. amicitiam. Ptolemæus Auletes amicitiam Populi Romani non tam obtinuit, quam emit, cum prope ſex millia talentum Cæſari numeraſſet: tanti

tum

tum ſtabat Principibus, ac Regibus Romanos amicos habere.

Huius ergo anni Conſules fuere C. Iulius Cæſar, & M. Calpurnius Bibulus, quo tempore Cæſar ſuæ Tyrannidis fundamenta jecit. Ac primùm cum indigeret pecuniâ tria millia pondo auri ſuratus in Capitolio, tantundem inaurati æris repoſuit: omnia addixit pretio, quæ ante donari conſueuerant, eò potentior quo ſceleratior, & tantùm religioſus quantùm ſua ſineret ambitio. *Cæſar Cõſul Tyrannidis ſua fundamēta jacit.*

Tum quoque idem Cæſar filiam ſuam Pompeio dedit vxorem, ipſe Calpurniam filiam Piſonis duxit, vt potentiam ſuam hiſce coniugiis firmaret. Ciceroni quoque, & Lucullo conflauit calumniam per L. Vectium, quaſi ij mortem ſibi, atque Pompeio machinati eſſent: ſed cum pateſacta eſſet calumnia, atque reuicta, Vectius in carcere ſtrangulatus, pœnas dedit ſuæ temeritatis. *Cæſar nuptiis potētiam ſuam firmat.*

Obtinuit & Cæſar rogante Vatinio Illyricum, Galliamque Ciſalpinam, cum tribus legionibus, ac poteſtate Proconſulari, quibus addidit Senatus Galliam Tranſalpinam, legionemque vnam, gratiam Populi ſuperare volens, à quo præuentus erat. Et verò jam omnibus metuendus erat, Catone ipſo in carcerem miſſo, & Bibulo collega ita retuſo, vt reliquo tempore ſui Conſulatus publico careret; quare per jocum pars huius anni notata eſt Iulio, & Cæſare Conſulibus. *Gallia conceditur Cæſari.* *Bibulus publico caret.*

C. Antonius hoc anno repetundarum accuſatus, licet eum Tullius, quondam collega, defenderet, damnatus eſt. Cum idem Orator Cæſarem quaſi autorem huius judicij perſtrinxiſſet verbo, illi Cæſar iratus Clodij patrocinium ſuſcepit, eumque à Patriciis ad plebem tranſire volentem, adnitente Cn. Pompeio traduxit. Mirum! à P. Fonteio natu minore & Plebeio, adoptatus eſt natu major & Patricius P. Clodius; *Clodio fauet Cæſar infenſus Ciceroni.*

 dius;

dius; indeque nullo negotio Tribunus plebis factus, data tamen priùs cautione, additoque iureiurando Pompeio, ſe nihil in Tribunatu contra Ciceronem facturum. Sed perturbator diuini humanique iuris, contra datam fidem, contra iuſiurandum, ea in Ciceronem perpetrauit, quæ ab inimico furioſo & amente, ac publicâ autoritate armato, expectari potuerunt.

OLYMP. CLXXX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3.	3996.	696.

P. Clodius Trib. pl. Ciceronem expellit. P. Clodius Ciceronem primùm aggreditur fraude, deinde apertâ vi, lege rogatâ de iis, qui ciuem Romanum indicta cauſâ interemiſſent; Tullius Cæſarem adit, qui ei legationem offert in ſuo exercitu, vt Clodij furorem vitaret: ſed eam diſſuaſit Pompeius, pollicitus auxilium Ciceroni, quem tamen flagitioſè deſeruit, & ludificauit. Lucullus amicus ſincerior eum armis parabat defendere; ſed eum inhibuere Cato, & Hortenſius. Itaq; ſponte abiit in exilium, minus animi præ ſe ferens, quàm eius ſuperiora facta poſtulabant. Abſenti interdictum aquâ, & igni, domus euerſa, expilata, incenſa, area etiam Diis conſecrata L. Calpurnio Piſone Cæſonino, & A. Gabinio Conſulibus diſſimulantibus, vel etiam Clodium ſtimulantibus. Has conſeruatæ patriæ vir optimus, homini ſcelerato pœnas luit.

Clodius in Ptol. Cyprium ſæuit. A Cicerone, Clodius in Ptolemæum Cyprium irruit, à quo non fuerat aliàs adjutus pecuniâ. Huius enim Regis bona publicauit eiuſque regnum in Prouinciæ formam redegit, cuius iniuriæ curam Catoni demandandam curauit, vt eum ejiceret Roma, nec haberet ſuis iniquis legibus ſemper obſiſtentem integerrimum hominem. Tum ergo nihil ſibi jam metuens Clodius, etiam Pompeium contempſit, eique juniorem Tigranem captiuum per vim eripuit, & *Clodius Pompeiũ contemnit.* reluctantem Conſulem Gabinium etiam cum dedecore repulit. Illi ergo ſtatuunt Ciceronem

ab

ab exilio reuocare, vt furorem Clodij frangeret. Nec mora de reditu Ciceronis rogationem tulit L. Mummius Tribunus plebis, & is praualuit quamquam animosè ei reſiſteret Ælius Ligus, moueret omnem lapidem Clodius totoque furore repugnaret. Sed tandem ſuccubuit, maximè ex quo Senatus decreuit de nulla re conſultare, niſi priùs ab exilio reuocaretur Cicero, pari Tullij gloriâ & laude, & Clodij furore atque inſaniâ. *Agitur de reuocando Cicerone.*

Iulius Cæſar hoc ânno Bellum Gallicum auſpicatus eſt. Ac primùm Heluetios, quærentes nouas ſedes, & Romanorum Prouinciæ hoſtiliter imminentes, vicit ad Ararim fluuium; paulò poſt compulit & deditionem facere, & priſtinas ſedes repetere, vltus egregiè ab Tigurinis aliàs Romanis illatas clades, ac cæſos Lucium Caſſium Conſulem, eiuſque legatum Lucium Piſonem. *Bellum Gallicum inchoat Cæſar.* *Heluetios vincit.*

Exinde Ariouiſtum è Germaniâ tranſgreſſum, & ſocios Populi Romani Æduos infeſtantem tantâ clade deleuit, vt per triginta millia paſſum & ad Rhenum vſque fluuium campi cadaueribus Germanicis ſternerentur, reliquos haurirent fluminis vortices. Ariouiſtus cum paucis ægrè traiecit fluuium, relictis ſuorum octoginta millibus, & amplius. Quibus geſtis rediit Cæſar in Galliam Ciſalpinam, vnde muneribus & promiſſis res ſuas firmauit Romæ, hyeme populares ſuos, æſtate hoſtes labefactans, vel auro, vel armis. *Ariouiſtū vincit.*

OLYMP. CLXXX. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 3997. 697.

Ptolemæus Auletes Rex Ægypti, dum pecuniam exigità ſuis, quam Romanis, & Cæſari anteà numerarat, tantam ſeditionem expertus eſt ab Alexandrinis, grauitatem tributorum ferre recuſantibus, vt ſibi fugiendum eſſe Romam crederet. In Cypro cum incidiſſet in Catonem, deterritus eſt adire Romam, cuius auaritiam *Auletes Romam fugere cogitur.*

ritiam Ægyptus vniuerſâ in pecuniam redacta explere non poſſet. Suadetur itaque potiùs vt redeat Alexandriam, & cum ſuis redeat in gratiam; ſed & eidem ſe comitem obtulit: vidit Rex hæc meliora eſſe conſilia, verum ſuorum prauis ſuaſionibus abductus, deteriora ſecutus eſt. Intereà Alexandrini filiam Auletis Berenicem ad regnum promouent, cui maritum neſcio quem ex Syriâ Cybioſactem adjungunt. Eum cum Regina ſuſtuliſſet, duxit Archelaum Comanorum in Ponto Sacerdotem & regulum, filium Archelai, qui dux Mitridatis in Romanos pugnauerat. Aduenerat jam Auletes Romam, ſubnixuſque Pompeio legatos Alexandrinorum, aut occiderat, aut tacere compulerat; ſed tandem intellexit Catonem mentitum non eſſe, & indoluit tanti viri, non tam verbis, quàm oraculis ſe minùs paruiſſe.

Turbæ in Ægypto.

Tullius ab exilio glorioſè reuocatur.

Hocquoque anno Coſſ. P. Cornelio Lentulo Spinthere, & Q. Cæcilio Metello Nepote, M. Tullius Cicero ab exilio reuocatus eſt, adnitentibus maximè Lentulo, Pompeio, & T. Annio Milone, inter quos hic non tantùm linguâ, ſed & manu pugnauit. Gladiatores enim ſuos oppoſuit Clodianis Gladiatoribus, per quos magna vtrimque facta nonnunquam cædes, quando & Q. Cicero Marci frater pro mortuo relictus eſt. Sed cum tandem Clodius à Metello Conſule relictus eſſet, Miloni jam fortiori cædere coactus eſt, jam vitæ ſuæ, quam iniuriæ Tullio inferendæ, ſollicitior. Sicque non tam reductus in patriam Tullius, quàm totius Italiæ humeris relatus, recuperauit bona ſua; & vt gratiam referret Pompeio ei in quinquennium totius rei frumentariæ, ac pecuniariæ poteſtatem committendam curauit, non ſine periculo Romanæ libertatis.

Victoria Cæſaris in Gallia variæ.

Cæſar hoc anno Belgas aggreſſus multos ex iis domuit, videlicet Bellouacos, Ambianos, Atrebates, Neruios. In hos tamen periculosè pugna-

pugnauit, & nonnumquam potiùs de vitâ, quàm de gloriâ. Rhemos etiam ſponte dedentes ſeſe in fidem Populi Romani recepit. P. Craſſus Venetos ſubegit, & alios Armoricæ populos, ex quibus tantùm auri collegit Cæſar, vt haberet vnde emeret Romam, cuius libertatem minus arma Cæſaris, quàm pecuniæ Gallicæ euerterunt.

OLYMP. CLXXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 3998. 698.

Tum in Iudæa magnus excitatus eſt motus per Alexandrum Ariſtobuli filium, qui cum decem millibus armatorum regionem depopulabatur. Ad hæc deiecerat Hyrcanum ex Pontificatu, cum Gabinius in Syriam lege ſibi Clodiâ aſſignatam venit. Hic ergo reduxit Hyrcanum, & obſedit in Alexandrio caſtro Alexandrum, qui ſe dedere compulſus eſt, veniamque impetrauit interuentu matris fœminæ ſolertiſſimæ. His peractis Gabinius Iudæam ordinauit, eamque in quinque juridicos conuentus diſtribuit, aſſignatis vrbibus Hieroſolymâ, Gadaris, Amathunte, Hiericonte, & Sepphori vnde jura peterent. Ita Iudæi dum libertatem quærunt, ſeruitutis ſuæ vincula fortiùs adſtrinxerunt.

Alexander turbat in Iudæa.

Gabinius Iudæam diuidit.

Romæ Conſulatum adminiſtrauere Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, & L. Marcius Philippus; quando M. Cato Cyprum ordinauit, poſteaquam Ptolemæus Cyprius ipſe ſibi conſciuiſſet necem. Ex hac inſula ſeptem millia Talentûm argenti retulit Cato, quæ veritus ne mari perirent impoſita nauibus, ſingulis vaſis longum funem alligauit, ac ſuberis fruſtum, vt intelligeretur, quo loco factum eſſet naufragium, vbi pecunia lateret. Receptus eſt Cato triumphantis in morem, eique decreta eſt à Senatu Prætura, quam tamen repudiauit. Ita vir optimus ex iniquiſſimo munere gloriam retulit, quoniam iniquitatem Clodij in patriæ commodum conuertiſſet.

Cato Cyprum ordinat mortuo Ptolemæo.

Auletes frustrà à Ro. reduci petit.

Ptolemæus Auletes reduci juſſus à Lentulo Spinctere Proconſule, non eſt reductus tamen, ob ſtatuam Iouis de cœlo tactam in Albano, & Sibyllinum carmen, quo prohibebatur Rex cum exercitu reduci; ſed maximè quia Cato huic reſtitutioni obſtitit. Sic Auletes reditu deſperato petiit Epheſum, cum Romæ multùm temporis, plus pecuniæ perdidiſſet.

Rem in Gallia Cæſar per ſe, ac ſuos bene gerit.

In Galliâ Cæſar & per ſe, & per legatos ſuos rem feliciter geſſit: ipſe Menapios Morinoſque ſubegit, Serg. Galba populos Inalpinos, Titurius Sabinus Lexobios, vicinoſque populos, P. Craſſus Marci filius Aquitanos, D. Brutus denique Venetos quos iterùm jugum accipere compulit. His peractis, de more hyeme rediit in Italiam, ad quem conuenerunt Lucam præſtantiſſimi quique Romanorum, Pompeius etiam, & Craſſus. Inter eos ſtatutum vt Pompeius, & Craſſus iterùm Conſules fierent, ſtipendium, & aliud quinquennium Cæſari in Galliâ prorogaretur. Quibus auditis Cato Præturam ambiit, vt majori autoritate reſiſteret Tyrannidi: verùm pecuniâ depulſus eſt, & in eius locum inductus Vatinius, homo concretus ex ſceleribus omnibus gementibus bonis, & certam Reip. jacturam expectantibus.

Comitia habet Lucæ.

OLYMP CLXXXI. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 2. 3999. 699.

Auletes per Gabinium reſtitutus eſt regno.

Ptolemæus Auletes videns ſibi nihil eſſe in Senatu præſidij, vt regnum Ægypti recuperaret Gabinium adit cum litteris Pompeij commendatitiis, ſed iis inſuper adjunxit decem millia Talentûm, quibus ineſcatus Gabinus copias in Parthos & Arabas paratas in Aegyptum ducere parat, relicto in Syriâ filio Siſenna cum paucis militibus. Primo cum Aegyptiis conflictu Gabinius Archelaüm capit, eratque confecta res, niſi eam homo auariſſimus inchoaſſet. Nummis enim plurimis acceptis Archelaüm laxat, quaſi hic è cuſtodia euolaſſet; inde Peluſium venit, & hinc

& hinc Alexandriam, quando gemino prælio Aegyptios fudit, quorum in poſtremo cæſus eſt Archelaüs. Sic Auletes reſtitutus eſt regno, moxque Berenicem filiam jam duorum Regum vxorem interficit, & locupletiſſimos quoſque Alexandrinorum, quos mortis reos non crimina, ſed opes efficiebant. Et verò Rex auarus pluribus egebat nummis, quos in Romanos effuderat. Certè, ex Catonis conſilio ſubditorum ſuorum bonis, & ſanguini, omiſſis Romanis, ſapientiùs pepercisſet.

Abſente Gabinio magni ſunt concitati in Iudæâ motus, quos Ariſtobulus, elapſus ex vinculis Romanorum, concitauit, cum Antigono filio, fugæ comite. Is munire conatus Alexandrium, jam ante dirutum, prohibitus eſt; itaque Macheruntem occupauit: ſed cum hic octo millia ſuorum perdidiſſet, in munitionem retruſus poſt biduum dedere ſe Gabinio compulſus eſt, diligentiùs deinceps aſſeruandus. *Ariſtobulus fugiens Iudæam turbat.*

Romæ Conſules renunciati ſunt Cn. Pompeius Magnus ſecundùm, & M. Licinius Craſſus, qui nullos paſſi ſunt ad magiſtratus promoueri, niſi ſibi addictos. Exinde per C. Trebonium Trib. plebis perlata lex, quâ vtraque Hiſpania Pompeio, Syria Craſſo adjudicabantur in quinquennium, cum poteſtate colligendi exercitum quantum vellent, & populis ac Regibus quibus vellent inferendi belli. Cui rogationi cum Cæſariani reſiſterent; Cæſari in triennium prorogatum Imperium, eos demulſit. Statim ergo Craſſus ex æquo auidus belli, atque auri Parthici in prouinciam proficiſcitur, Ateio Tribuno plebis nequicquam impediente, atque etiam ei injiciente manum, donec qui eum perducebat Pompeius autoritate ſuâ populum placauit. Ita ſuſceptum in Parthos bellum infœlicibus auſpiciis, Romanis perniciosum, M. Craſſo fatale, eoque funeſtiùs Reip. quod Craſſum belli ciuilis moram ſuſtulit, eoque ſublato Im- *Coſſ. Pompeius & Craſſus* *Craſſus in Parthos mouet.*

 pe-

perium Romanum in duas partes ſecuit, quarum vtraque libertatem euertendam ſpectabat.

Theatrũ Pompeij dedicatũ. Pompeij Theatrum hoc anno dedicatum eſt ab eius liberto Demetrio conſtructum, qui pecunias in eius obſequio comparatas impendit, domini gloriæ, quàm ſui commodi ſollicitior. In hac celebritate multi ſunt exhibiti ludi, Muſici, Gymnici, bellici; quingenti leones occiſi, duodeuiginti Elephantes, reliquis contra Pompeij voluntatem ſeruatis, jubente populo, cuius miſericordiam videbantur implorare. Tumque Romana plebs in gladiatores, & homines vulgò immitis, in belluas miſericors fuit.

Cæſar vincit Germanos Cæſar contra Sueuos Germanos fœliciter pugnauit, eoſque in Vbiis magnâ proſtrauit clade. Mox Rheno ponte juncto Sicambros quoque deuicit, & eorum agris magnam intulit vaſtitatem, nemine repugnare auſo, omnibus effuſè perauia effugientibus. Inde regreſſus, ponte reſciſſo, Britanniam cogitauit, nihil territus interiecto mari, quem Rhenus non inhibuiſſet. In *Britanniam ingreditur.* eâ inſulâ cum magnum diſcrimen adiiſſet, & Romanam claſſem tempeſtate perdidiſſet, oſtenſis tantùm Romanorum armis pacem à Barbaris extorſit, rediensque in Gallias Morinos ac Menapios ſpe cladis eius atque mortis rebellantes malè accepit, quibus neque ſe victum, neque cæſum in expeditione Britannicâ demonſtrauit.

OLYMP. CLXXXI.	Mundi	Vrb Cond.
ann. 3.	4000.	700.

Craſſus Euphratē trāſit. Craſſus in Parthos ducit exercitum, atque Euphratem fluuium, non difficiliter, ponte jungit. Nicephorium deditione accipit, & aliquot vrbes Meſopotamiæ. Zenodotiam autem quæ præſidium Romanum ceciderat captam diripuit, eiuſque ciues ſub coronâ vendidit, vrbibus omnibus intra Tigrim potiturus, ſine dubio, ſi vti voluiſſet terrore Barbarorum. Sed Syriæ delicias & aurum dum auidiùs reſpicit res ſuas

euertit.

euertit. Regreſſus ergo in hanc Prouinciam, Iudæam adiit, vbi duo Talentum millia ex templo Hieroſolymitano abſtulit. Deæ quoque Hierapolitanæ, hoc eſt Veneris, vel Iunonis diripuit fanum, atque ita ſe in Syria geſſit, quaſi non de bello, ſed de prædâ cogitaret. *Syriam Craſſus expilat.*

Conſulatum Romæ adminiſtrarunt L. Domitius Aenobarbus, & Appius Claudius Pulcher, quo anno C. Pomptinus de Allobrogibus triumphauit. Tum quoque accuſatus eſt repetundarum, & violatæ religionis Gabinius ille ſacrilegus Syriæ depeculator. Verùm judicium de religione, & majeſtate, operâ Pompeij, & copiosè effuſis nummis effugit, abſolutus à judicibus corruptis, quos populus tantùm non diſcerpſit. At in actione repetundarum quam ei indixerat Domitius Conſul, ſuccubuit, quamquam à Cicerone defenderetur; tum quia Pompeius aberat, tum quia pecuniæ non ſatis effuderat; quoniam minus nocentem ſe in hoc judicio, quam in ſuperiori credebat. Ita cauſa cecidit, & in exilium abire compulſus, vnde poſteà à Cæſare reuocatus, omnia Pompeio, & Cæſari, nihil reconciliato inimico Ciceroni debuit. *Gabinius accuſatur, & abſoluitur ſacrilegij.* *Damnatur repetundarum.*

Cæſar ingentem aduerſus Britannos parat claſſem: intereà Treuirorum comprimit motus, & turbas Aeduorum Dumnorigis cæde anteuertit. Dum tranſit in Britanniam naues amittit plures tempeſtate, atque æſtu maris abſorptas. In bello quàm in nauigatione fœlicior fuit: Mandubratium enim Principem ejectum reſtituit, multiſque populis in fidem acceptis, multis edomitis, Britanniam Populi Romani vectigalem fecit. Refectis igitur nauibus redit in Galliam cum magnâ turbâ captiuorum. Hîc tamen ob inopiam frumenti coactus diuidere legiones, nonnullas clades accepit. Sabinus & Cotta Ambiorigis inſidiis intercepti, ſuos amiſerunt & vitam. Idem Q. *Cæſar rurſus traijcit in Britāniā.*

Cice-

Inunditur à Gallis, & clades accipit. Ciceroni contigiſſet, niſi ab eo periculum Cæſar ipſe depuliſſet, hoſte inſuper profligato, conſciſſoque. Senones quoque à Labieno per fraudem victi, cæſo Induciomaro Principe. Reliquos motus totâ Galliâ erupturos Cæſar præſentiâ ſuâ, ac diligentiâ repreſſit, ſemper, & vbique victor, quia nihil procraſtinabat.

LIBER VIII.

SÆCVLVM MVNDI QVADRAGESIMVM PRIMVM.

Ab anno Mundi 4000. ad 4053. ſeu ad Chriſtum natum.

SÆCVLVM ROMANVM VIII.

à 700. Vrbis conditæ ad v. c. annum 753.

CAPVT PRIMVM.

PRIMA DECAS.

Ab anno 4000. ad 4010.

OLYMP. CLXXXI.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 4.	4001.	701

CRaſſus rejectis monitionibus Q. Caſſij Quæſtoris ſui, & Artabazi Regis Armeniæ ſuadentium vt per Armeniam Parthos inuaderet, Andromachum Arabem potiùs audiit, à quo deductus eſt in patentes campos, vbi eum dux Surenes equite ſuo circumfundebat, & conficiebat eminus ſagittis, denegatâ cominus pugnandi facultate. Anceps ergo Marcus Craſſus quid ageret, filium ſuum Publium in eos impreſſionem facere jubet: ſimulant illi fugam, & abſtractum à patre, atque implicitum interimunt, eius

Craſſus ab Arabe deluditur.

P. Craſſus cæditur.

eius caput in haſtâ Romanis oſtentant. Habito conſilio Caſſius & Octauius (nam Marcus Craſſus mœrens filij ſui caſum, huic non interfuit) Carrhas exercitum reducunt, relictis quatuor vulneratorum millibus, quos Parthi trucidarunt. Surenes poſteà cum omnibus copiis Parthicis adſuit, & Craſſum, ac Caſſium ſibi dari vinctos poſtulauit: Romani de fuga cogitant, eamque ſuſcipiunt duce Andromacho proditore, à quo per longos circuitus deducuntur. Fraudem ſuboderatus Caſſius Carrhas repetiit; pergentes porrò Craſſus, & Octauius tandem intercepti ſunt, atque cæſi. In os Craſſi demortui aurum liquatum injectum eſt, viginti millia Romanorum cæſi, decem millia capti, nuſquam Romani victi ignominioſiùs.

M. Craſſus ad Carrhas cæſus.

Cicero Augur.

In Craſſi demortui locum ſuffectus eſt Augur M. Tullius Cicero, & vtrique hæc dignitas fatalis fuit.

Turbæ Romæ ob Dictaturam.

Romæ magni tum fremebant motus, quibuſdam horrentibus Dictaturam. Eam dignitatem verbo fugiebat Pompeius, re prenſabat. Lucilius Tribunus plebis huic dignitati fauebat, Cato eidem animosè refragabatur. Huius itaque ſententia peruicit, ob recordationem Syllanæ crudelitatis; illi tantùm non eſt abrogatus Tribunatus. Tandem Pompeio vel adnitente vel permittente creati Conſules jam magnâ anni parte emenſâ Cn. Domitius Caluinus, & M. Valerius Meſſala, ſopitæque ſunt tantiſper turbæ, vt anno ſequenti ferociùs recrudeſcerent.

Cæſar accipit 2. legiones, & iterùm Rhenum ponte iungit.

Cæſar hoc anno duas à Pompeio legiones accepit, ipſe tertiam in Galliâ Circumpadanâ conſcripſit; jamque auctus quatuor legionibus, motus Senonum, Carnutenſium, Neruiorum, nullo negotio compreſſit. Adiit quoque Treuiros contra quos rem proſperè geſſerat Labienus, licet auxilio Germanorum fultos. Tum quoque iterùm Rhenum ponte conjunxit: at Germanis

reſi-

reſiſtere paratis, & inopiâ frumenti oculis obuerſante, abrupta eſt expeditio, bellumque in Eb rones tranſlatum, vbi Decimaquarta legio periclitata eſt, Ambiorix fruſta quæſitus. Quibus confectis, legiones decem in hibernis collocatæ ſunt, dum Cæſar redit in Italiam, conuentus Reip. pernicioſiſſimos habiturus, atque inde perturbaturus Romam.

OLYMP.CLXXXII. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*1. 4002. 702.

C. Caſſius Longinus cum quingentis equitibus ex Meſopotamia, Carriſque redux, oblatum ſibi aliàs Imperium ab exercitu, adeoque ab ipſo Craſſo, tum ex neceſſitate ſuſcepit, irrumpentibus in Syriam Parthis, ſed cum modico exercitu, ex Romanorum contemptu. Verùm eos fortiter ſubmouit Caſſius, oſtenditque quid Romani poſſent aduerſus Parthos etiam victores, cum bonum nacti eſſent Imperatorem. Tum etiam idem Caſſius Syriam ordinauit, venitque Tyrum, vnde profectus eſt in Palæſtinam vbi Taricheas vrbem cepit, abduxitque 30. millia captiuorum, interfecto Pitholao Ariſtobuli fautore. Hæc porrò cædes facta ſuadente Antipatro, qui tum liberos ſuos atque familiam apud Arabas depoſuerat, vnde & vxorem Cypron duxerat, vt ex Idumæis, & Arabibus, hominibus nequam, familia nequiſſima propagaretur. *Parthos ex Syria ſubmouet Caſſius.*

Romæ prenſabant Conſulatum Milo, Hipſæus, & Metellus, atque ſic emebant Tribus, vt venditores non tantùm ſuffragia, ſed & arma pollicerentur. Itaque paſſim in Vrbe cædes, nec in Vrbe tantùm, ſed & extra Vrbem. Tum enim P. Clodius à Milone cæſus Romanos in duas partes diſtraxit. Cum itaque perturbatiſſima Reſp. egeret ſummo magiſtratu, neque placeret Dictator, conſentientibus Catone, & Bibulo dictus eſt vnus Conſul Cn. Pompeius, qui poſtea in quinque menſes aſſumpſit ſibi collegam *Clodius à Milone cæſus. Vnus Cõſul Pompeius.*

gam Q. Metellum Scipionem ſocerum ſuum; ductâ eius filia, à Publio Craſſo relictâ. P. Clodij cadauer in Curiam inductum à plebe, fractis ſubſelliorum fragmentis combuſtum eſt; quo incendio Curia ipſa, ædeſque vicinæ conflagrarunt. Inde patratæ ſunt vtrimque cædes Clodianis audacter vim inferentibus, Milonianis eam fortiter propulſantibus, adeò vt in Vrbe, quaſi ab hoſte captâ ſæuiretur. Pompeius itaque in eam copias ſuas induxit, Miloniſque judicium exerceri curauit. Hunc accuſauerunt tres Clodiani de vi; his reſpondit vnus Tullius, par & ſuperior, niſi turbatus Clodianorum clamore, & præſidij militaris aſpectu languidiùs dixiſſet, & breuiùs quàm tanta cauſa poſtularet. Itaque tum *Armis Togæ ceſſit*; damnatus Milo, in exilium abiit Maſſiliam; vbi orationem legens quam pro eo Tullius ſcripſerat, optauit eum meliorem Oratorem eſſe, quam ſcriptorem.

Cicero Milonem malè defendit. Exulat Milo.

Cæſaris res geſtæ ad Gergobiam, Auaricum Alexiam.

Cæſar vbi accepit ſibi prorogatum in Gallias Imperium, & nouos concitari in Gallia Tranſalpinâ motus, in eam rediit. Hanc enim Vercingentorix pænè vniuerſam ad arma compulerat, initio à Carnutibus ducto. Ægerrimè tamen Cæſar ad ſuas copias peruenit, eaſque in vnum corpus contraxit. His Auaricum, Gergobiam, Alexiam improbo labore, & operibus egregiis capti, & captas crudeliter exſcindit. Victo demum Vercingentorige Galliam vniuerſam in Prouinciæ formam redigit, eamque plus ſtipendij Pop. Romano pendere compellit, quàm reliquus orbis perſoluebat. Tantùm denique diuitiarum ex deuictis Galliis in Italiam retulit quantùm ſatis eſſet ad emendam Romam, ejuſque libertatem exterminandam.

OLYMP. CLXXXII. *ann.* 2.	*Mundi* 4003.	Vrb Cond. 703.

Moritur Ptol. Auletes.

Obiit hoc anno Ptolemæus Auletes, relictis duobus filiis, & filiabus totidem, quarum major natu

natu famoſa illa Cleopatra fuit. Patri quoque ſucceſſit filiorum natu major Ptolemæus cognomento Διόνυσος, cui nupſit de more Ægyptiorum Cleopatra, ſed hic malitioſam mulierem dum expulit thalamo, atque regno, vitam ipſe atque regnum poſt annos quinque perdidit. *Succedit Ptol. Dionyſius.*

Q. Caſſius hoc quoque anno Parthos majori exercitu, Oſace duce, Syriam tentantes, & Antiochiam vſque progreſſos fortiter repulit, atque in inſidias pertractos, cæſo Oſace, tanta clade affecit, vt eis in Syriam redeundi adimeret voluntatem. *Caſſius vincit Parthos.*

M. Tullius hoc quoque anno Proconſul in Ciliciam abiit, vbi rem non malè geſſit, quam & ipſe fortiùs deſcripſit, quàm geſſit. Ideo ab exercitu ſuo acclamatus Imperator: quem honorem eloquentiæ potius ſuæ, ac humanitati, quàm rebus geſtis debuit. *Cicero Ciliciã adminiſtrat.*

Tres hoc anno petiere Conſulatum M. Cato, M. Marcellus, & Sulpitius Rufus: & Cato quidem in gratiam patriæ, vt Pompeio atque Cæſari, ad tyrannidem enitentibus obſiſteret, fultus autoritate tanti magiſtratus. Verùm ei ſua auſteritas obfuit, dumque nimiùm bonus cupit eſſe ipſe ſpe Conſulatus, patria ſpe libertatis excidit. Creati ergo Seruius Sulpitius Rufus, & M. Claudius Marcellus; quorum hic addictus Pompeio lapidem mouit omnem, vti Cæſar maturiùs Imperio, & armis ſpoliaretur. Contra obſtitit Cæſar per ſuos, ac Marcello prorogationem Imperij acerbiùs deneganti Centurio legatus, admotâ capulo manu indicauit, quo tandem eam modo Cæſar impetraturus eſſet. *Cato ſpe Conſulatus excidit creatus Marcellus inimicus Cæſaris.*

Intereà idem Cæſar & per ſe, & per legatos ſuos Caninium, Fabium, & Labienum in Gallia fœliciſſimè pugnauit; quando & Vxellodunum in Cadurcis oppidum permunitum cepit; ac Prouinciam vniuerſam ſic ordinauit, vt ſi maximè vellet, rebellare non poſſet, legionibus ita per regionem ſparſis, vt altera alteri auxilio poſſet. *Cæſar in ſe ac ſuis fœlix.*

poſſet eſſe, nullam prouinciæ partem Romanus grauaret exercitus, omni metuendus imminerct.

OLYMP. CLXXXII. *Mundi* Vrb. Cond. *ann.* 3. 4004. 704.

Conſ. duo inimici Cæſaris, Paulus emitur pecunia,

Inimici Cæſaris duo hoc anno Conſulatum inierunt L. Æmilius Paulus, & C. Claudius Marcellus, quos Cæſar pecuniâ trahere ad partes ſuas conatus eſt, ne Prouinciam, atque exercitum dimittere compelleretur. Fruſtra tentatus eſt Marcellus, Paulus mille & quingentis talentis vendidit autoritatem ſuam, ſed ea tantùm lege; ne Cæſari aduerſaretur: tanti tùm Romæ æſtimabatur poſſe nocere. Tum Tribunus plebis erat C. Curio homo plebi gratioſus, & linguâ potens, qui vt ex inimico Cæſaris fieret eius fautor, majori pecuniâ labefactandus fuit. Et verò egregiam emptori ſuo nauauit operam, dum ſe fingit Cæſaris aduerſarium, ſicque inimicorum eius conſilia ſubodoratur. Cum autem vidiſſet legiones duas à Cæſare miſſas ad bellum Parthicum, & Bibulo Syriæ præſidi tribuendas, à Marcello Conſule in Italiâ retentas eſſe, immò & Pompeio adjudicatas, tum verò quis eſſet aperuit, neque jam arte, & clanculùm, ſed vi, & apertè fauere cœpit ei, cuius caput publicè petebatur.

Curio quoque Oritur.

Cæſar militibus ſuis, & Gallis acceptus.

Cæſar verò in Galliâ ita ſibi deuinxit ciuitates, & populos, vt ab omnibus quaſi delapſus è cælo genius reciperetur. Itaque ingreſſus eius in vrbes ſpeciem triumphantis ferebat. Mira quoque erat eius in militem indulgentia, adeoque rebus ſuis addictum habebat, vt ei potiùs, quàm Conſulibus pareret. Dimiſſis etiam viritim millenos nummos diſtribuerat, vt euocati, cui aliquando paruiſſent duci, meminiſſent. Hæc ignorabat Pompeius, putabatque copias Cæſaris, militiâ feſſas, ſtatim ad partes ſuas, quas Reip. dicebat eſſe, transuolaturas: quare nullos milites ſcripſit, ſatis eſſe ſibi dicti-

Pompeius nimis cõfidit priſtinæ fœlicitati.

dictitans ſi pede ſupploderet terram, ex quâ armatæ legiones erumperent. Sed paulò poſt intellexit miſer, & ſapientiùs eſſe ſuſcæptum Ciuile bellum à Cæſare, & prudentiùs adminiſtratum.

Cenſores tum erant Appius Claudius, & L. Piſo, ſub quibus ciuium capita trecenta viginti millia cenſa ſunt, vt mox intelligeretur quod damnum intuliſſet patriæ Ciuile bellum. Tum autem ab Appio notati ad Cæſarem confugêre, & coniuncti ſunt Curioni, quem belli Ciuilis tubam meritò dixeris. *Cenſus Romæ habitus.*

OLYMP. CLXXXII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 4. 4005. 705.

Conſulibus C. Claudio Marcello, & L. Cornelio Lentulo exarſit Ciuile bellum Cæſarem inter & Pompeium, cui cauſam vterque dedit, dum ille ſuperiorem, hic parem ferre noluit. Quamquam autem Cæſar ingenti flagraret cupiditate imperandi, & Etheoclis apud Euripidem, dictum identidem vſurparet *regni cauſa ius violandum eſſe*, tamen habito Rauennæ concilio, cui C. Curio interfuit, mitiorem ſententiam ſecutus eſt, & pacem exoptare ſe, ſaltem ſimulauit. Verùm cum reſcripiſſet ad Senatum, æquitatis pleniſſimas litteras, quia tamen ſub finem Epiſtolæ adhibuerat minas, rejectæ ſunt, ipſe pro hoſte habitus eſt. Mittitur ergo ei ſucceſſor L. Domitius Ænobarbus, reclamantibus licet Tribunis plebis, ac rebus demùm fœdiſſimè turbatis, emittitur illud Decretum adhiberi ſolitum, Rep. deſperatâ, *viderent magiſtratus ne quid Reſpublica detrimenti caperet.* *CIVILE BELLVM inter Cæſarem & Pompeiũ.* *Cæſar hoſtis Romæ renunciatus.*

Cum ergo jam Tribuni plebis quaſi violati ad Cæſarem confugiſſent, habitum eſt extra Vrbem Senatuſconſultum, cui Pompeius aderat. In eo decretum, vt totâ Italiâ delectus haberetur à Pompeio, eique ad hoc bellum pecunia ex ærario tribueretur. Tum Labienus à Cæſare defecit ad Pompeium; an ex amore patriæ, an Cæ-

ſaris odio, etiamnum ambigitur. Quibus auditis Cæſar orationem ad ſuos habuit, etiam cum lacrymis, quas militum alacritas abſterſit. Statim ergo cum legione decimaquarta Rubiconem traijcit, *iactamque eſſe aleam*, exclamat; ac primo impetu multas vrbes occupat, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Fanum, quas ambulando cepit, reliquis idem paratis facere, ad quas armatus acceſſiſſet. Quibus acceptis Vrbs deſeritur à Conſulibus & Optimatibus plerisque, quos inſecutus Pompeius Brunduſium venit. In ea vrbe obſeſſus eſt, donec naues quæ detulerant Conſules reuertiſſent. Tum enim ipſe quoque Pompeius in Macedoniam fugit, & Brunduſium occupandum Cæſari relinquit. Cæſar autem jam Italiæ dominus in Vrbem regreditur, pecuniam publicam fruſtra renitente L. Metello intercipit, ærarioque ex rapinis conflato vtitur nobilis prædo; vt ſic malè parta, malè dilaberentur.

Cæſar Rubiconē Fl. traijcit, & multas vrbes capit.

Fugiunt Coſſ. & Pompeius.

Roma potitur & ærario Cæſar.

His Romæ peractis in Hiſpaniam pergit & Maſſiliæ ingreſſu prohibitus eam vrbem terrâ, marique obſideri curat per Trebonium & Brutum legatos. Deinde dejecto ex Pyrenæis jugis præſidio per Fabium legatum venit ad Ilerdam aduerſus Afranium & Petreium, duces Pompeianos, quos demum ipſe varias expertus fortunæ, bellique vices, ad deditionem compulit, & ſine copiis emiſit ex Hiſpania. Intereà Maſſilienſes bis mari victi deditionem ſimulant, & machinas obſidentium incendunt: verùm cum ad obſidionem veniſſet ipſe Cæſar, hi ſine diſſimulatione ſeſe dedunt, Domitio qui vrbem propugnabat, inter tempeſtates elapſo.

Cæſar Maſſiliā obſidet.

Afranium & Petreium in Hiſpania vincit.

Maſſilia capta.

Inde redit in Vrbem Cæſar, vbi Dictaturam init, & tantùm diebus vndecim retinet, quia eius magiſtratus nimis erat odioſum nomen. Ne tamen inſoleſceret, milites eius Placentiæ tumultuati ſunt, quem motum oratione graui, multorum metu, paucorum ſanguine reſtinxit.

Cæſar Dictator.

In

In Africa C. Curio per Iubam oppreſſus eſt: in Dalmatia quoque profligatus Dolabella, cuius auxilio dum adeſſe feſtinat C. Antonius, in deſertam inſulam retruſus, ſeſe dedere compulſus eſt cum ſuis, præter paucos, qui ſibi intulere manus. Hæc fuere Ciuilis belli cruenta præludia, cuius exitus, ſine dubio, reſpondit initiis. *Curio oppreſſus in Africa.*

Remiſſus à Cæſare in Iudæam Ariſtobulus, vt res Pompeianas turbaret, cum duabus legionibus, a Pompeij fautoribus veneno ſublatus eſt, melle conditum eius cadauer, poſteà Cæſaris iuſſu in ſepulchrum patris relatum eſt. Neque fœlicior fuit filius eius Alexander: dum enim proficiſcitur in Syriam à præſide Scipione Metello interceptus, Pompeij juſſu ſecuri percuſſus eſt, atque ambo in Cæſaris causâ, plus voluiſſe, quàm potuiſſe demonſtrarunt. *Ariſtobul. & Alex. Iudæi interfecti.*

Tum quoque turbata Ægyptus domeſticâ diſſenſione, dum Ptolemæus Dionyſius à ſorore Cleopatrâ diſſidet. Has turbas fouerunt Alexandrini ſemper ad ſeditionem parati, qui fœminæ parêre recuſabant. Itaque gemina caſtra principum ſuorum tum Ægyptus diſtracta vidit, hinc mulieris, inde pueri, ducibus ciuili bello planè digniſſimis. *Turbatur Ægyptus.*

OLYMP. CLXXXIII. *Mundi ann.* 1. 4006 Vrb. Cond. 706.

Conſulatum geſſit hoc anno C. Iulius Cæſar ſecundum, abſumpto ſibi collega P. Seruilio Vatiâ Iſaurico, quando & traiecit in Epirum cum viginti millibus legionariorum, & ſexcentis equitibus tantùm, quoniam ei deerant naues, & omnia littora à Pompeianis tenebantur. Nihilominus occupauit Oricum, & Apolloniam; inde certatim ſe huic Epirus tota dedidit. His auditis Pompeius ſibi à Dyrrhachio metuens, in quod belli commeatum omnem conuexerat, eò celerrimè venit, Theſſalonicâ profectus: eodemque quoque venit Cæſar, adeò vt Apſo *Cæſar Conſul traiicit in Epirum.* *Ad Dyrrachium venit cum Pompeio.*

tantum

tantum flumine vtriuſque copiæ dirimerentur. Sed erat diuerſa vtriuſque exercitus conditio: Pompeiani enim rebus omnibus abundabant, ob Bibuli claſſem: Cæſarianis contra deerant omnia, quod in eorum interceptas naues Bibulus ferro, flammaque ſæuiret. Sicque licet euocatus à Cæſare Antonius, mari ſe committere non audebat. Quando Cæſar lembum aſcendit, vt copias ipſe ſuas adduceret ex Italia, & territo Nauclero quis eſſet, & quantùm fortunæ confideret, aperuit. Sed in littus vnde ſoluerat rejectus eſt tempeſtate, quæ etiam Bibulo, ac Pompeianis nauibus admodum pernicioſa fuit.

Cæſaris audacia.

Mox tamen vtrique adfuerunt auxilia, Antonij ex Italia, Metelli Scipionis ex Aſia, quibus aucti partium duces, poſt varias velitationes ad Dyrrhachium obſtinatiſſimè dimicarunt. In eâ pugnâ Cæſar multos è ſuis amiſit, & bellum confectum erat, ſi victoriâ ſuâ vti nouiſſet Pompeius. Cæſar ergo laborans commeatus inopiâ in Theſſaliam recedit; eum inſequitur Pompeius imprudentiſſimè, & in Pharſalicis campis homini deſperato pugnæ copiam facit. Hic ſex cohortes à tota acie diuulſæ, & in vultus juuenum Pompeianorum vibrantes tela Cæſari victoriam peperere. Pompeius perditis caſtris, & quindecim ſuorum millibus Lariſſam fugit, inde Amphipolim, vbi conſcenſâ naui Mitylenem ad vxorem ſuam appulit. Inde cum eâ in Ciliciam, Cyprumque nauigauit. Vbi auditâ Antiochenorum defectione, verſus Ægyptum deflexit, vbi omnia amica ſperabat à Ptolemæo. At Regis junioris conſiliarij, eum accerſitum per Achillam, & Septimium, ſuſceptumque in lembo, diuulſum à ſuis immaniter occiderunt. Viderunt eminus mortem eius amici fruſtraque Deorum appellantes opem & hoſtilia littora refugientes ad Catonem in Africam nauigarunt. Pompeij corpus à liberto Philippo fragmentis nauiculæ veteris, vtcumque combuſtum,

Victus ad Dyrrachiū Cæſar.

Pugna Pharſalica.

Pompeius in Ægypti littore cæditur.

ſtum, ibidemque miſerrimè tumulatum; vt cui terra ad victorias, eidem ad tumulum pænè defuiſſe videretur, incredibili ac planè inſolenti ludo fortunæ.

Cadit in hunc annum Æra Antiochena de quâ in Prolegomenis diximus. Cæſar mox Alexandriam venit, ibique viſo Pompeij capite collacrymauit, ſeu veræ hæ lacrymæ ſoceri, ſeu hoſtis fictitiæ fuerunt. Hic diſſidium inter fratrem, & ſororem tollere, ex Auletis teſtamento conatur: ſed in Cleopatram propenſior fuit, quæ eum copiâ ſui corporis credita eſt demeruiſſe. Verùm omnia turbauit Pothinus Regis nutritius, aduocato Achilla; qui cum viginti armatorum millibus occupare conatus eſt eam Alexandriæ partem, quam Cæſar tenebat. Hìc pugnatum acriter, incenſæ centum viginti ægyptiæ naues, cum luculenta Ptolemæorum Bibliothecâ, ingenti rei litterariæ damno. Exinde Cæſar vt tutior eſſet occupauit Pharum, vnde effugit *Arſinoë*, altera ſoror Ptolemæi, quæ ab Alexandrinis Regina ſalutata eſt, ideò Cæſar Pothinum quem retinebat huius belli incentorem interimi juſſit, quam ei pœnam interceptæ litteræ procurarunt.

ÆRA ANTIOCHENA.

Turba Ægyptiace.

Bibliotheca Alexādrina exuritur.

In Italiâ quoque turbatum à M. Cœlio viro facundo, & Curioni moribus ſimillimo. Is egeſtate perditus nouas tabulas inducere parauit Prætor, nec autoritate Senatus potuit a cœptis deterreri. Immò T. Annium Milonem ad ſe euocauit, qui nō impetrato reditu, parum æquus erat Cæſari. Vtriuſque par fortuna, vt conſilium fuit: Cælius enim Conſularibus armis, autore Senatu, circa Thurios oppreſſus eſt; Milo dum Compſam in Hirpinis obſidet ictus lapide, & Clodio quem iuſtè interemerat, & patriæ quam iniuriâ vexabat, pœnas dependit.

Motus in Italia per Celiū & Milonem, qui cædūtur.

OLYMP CLXXXIII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.2.	4007.	707.

Agebat Alexandriæ Cæſar, cum alteram iniit

IterūCeſar Dictator.

iniit Dictaturam, dicto Equitum Magiſtro M. Antonio, quando bellum Alexandrinum majori contentione geſtum eſt. Arſinoë enim per Ganymedem nutritium ſuum Achillam interemit, illumque copiis Ægyptiacis præfecit, vlta dolorem ſuum, & Pompeij necem. In eo bello magnum adiit periculum Cæſar, naue ad Pharum degrauata, enatare coactus inter hoſtium tela, & perdito paludamento. Petiere tum Ægyptij pacem, eâ lege vt Ptolemæus dimitteretur; dimiſſus eſt: at inconſideratus iuuenis, laruam pacis depoſuit, & contra Cæſarem venit infeſtus. Sed venit quoque in auxilium Cæſaris Mitridates Pergamenus, cui & adfuit Antipater cum tribus Iudæorum millibus, miſſis ab Hyrcano Pontifice. Hoc præſidio auctus Mitridates, & Peluſium cepit, & Alexandrinos ſibi obſiſtentes vicit, ſeque Cæſari victor adjunxit. Tunc oppugnata ſunt Ptolemæi caſtra, ex quibus dum Rex ipſe fugit, interiit aquis hauſtus, agnitus poſteà ex aureâ loricâ. Sic Cæſar eſt potitus Alexandriâ, & Cleopatram alteri Ptolemæo juniori dedit vxorem, de ſe tamen grauidam, ideò mox ex ea natum infantem Cæſarionem appellarunt Ægyptij. Arſinoë ad triumphum in Italiam miſſa, ne quid in Aegypto turbaret. Inde Cæſar in Palæſtinam tranſiit, vbi Antipatrum Procuratorem Iudææ creauit ſub Præſide Sexto Cæſare, eumque Romanâ ciuitate donauit, & Dynaſtiâ quàm vellet, quibus ad Iudææ regnum ſuis viam aperuit.

Cæſar periclitatur.

Ptolemæus perit.

Cleopatra parit Cæſarionem.

His conſtitutis Cæſar pergit ad Pharnacem turbas in Ponto mouentem, & jam de Domitio, ac Dejotaro victorem. Hunc tamen prælio deleuit vno; ideò in ſuo de Ponticis triumpho hunc titulum prætulit: *Veni, vidi, vici.* Pharnaces autem Sinopen fugit, ac paulò poſt contra Anſandrum rebellem dimicans interiit. Mitridati ergo Pergameno, vacua ditio Pharnacis conceſſa, cum parte Gallogræciæ Dejotaro erepta,

Cæſar Pharnacē vincit.

pta, quem non niſi ſic mulctatum Cæſar recepit in gratiam.

Sic ordinatis rebus Aſiaticis Cæſar Romam rediit, vbi Conſules ſufficit Q. Fuſium Calenum, & P. Vatinium. Tumque annum emendare per Soſigenem Aegyptium Aſtrologum aggreſſus, præſentem *confuſionis* dixit, & fecit ex diebus 445 conſtantem: multos quoque ſibi demeruit, aucto Magiſtratuum, & Collegiorum numero, Equitibus autem in Senatum allectis, vt hic plenior eſſet. Seditioſos verò milites ſuos & miſſionem intempeſtiuè flagitantes, præter expectationem ſacramento ſoluit: quâ illi denunciatione perculſi, & ſe ſubmiſerunt Duci, & ægrè in gratiam recepti, facti ſunt deinceps in omnibus bellis obſequentiores. Sic præmia pœnis Cæſar ſapienter permiſcebat, quibus tantùm ſubditi continentur in officio.

Annus confuſionis

Remp. ordinat Cæſar.

OLYMP. CLXXXIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 4008. 708.

Huius anni Conſules fuere C. Iulius Cæſar tertiùm, & M. Aemilius Lepidus, & inſuper Cæſar tertiam Dictaturam geſſit, ſuſcepitq; bellum Africanum. Africam obtinebant Varus, Iuba, Scipio, Cato, cui ſe adiunxerant M. Octauius, Cn. Pompeius Magni filius, C. Caſſius, Petreius, Afranius, Labienus, aliique omnes hoſtes Cæſaris. Orta eſt inter tot duces, de ſummo duce controuerſia: delatum eſt tandem imperium Scipioni, quaſi fatale eſſet Scipionibus in Africâ vincere. Vicit tamen hoc quoque fatum Cæſar, & poſt velitationes aliquas, omnes illos duces cum magno exercitu ad Thapſum deleuit, quinquaginta millibus hoſtium cæſis. Cato Vticæ ſibi conſciuit necem, præmiſſo ad Cæſarem filio, qui vt iunior iugo ſeruitutis faciliùs aſſueſceret. Iuba excluſus à ſuis, Petreio ſingulari certamine cæſo, ſibi per ſeruum vitam eripuit. Fauſtus & Afranius capti à P. Sittio iugulati ſunt: cæſus quoque victus ad Hipponem

Bellum Africanū conficit Cæſar.

Cato Vticæ moritur, & alij duces Pōpeiani cæſi.

Scipio; Zama dedita, Numidia in prouinciæ formam redacta, Africa copiis in Hiſpaniam ablegatis, penitus conquieuit.

Quatuor Cæſaris triumphi. Cæſar reuerſus Romam, quater triumphauit, diebus quatuor, de Galliâ, Ægypto, Pharnace, atque Iuba. Cenſum quoque egit, quo dimidio pauciores ciues reperit, quàm ante bellum. Ex hoc quoque anno procedunt anni Iuliani, & qui proximè ſequitur, primus ãnus Iulianus eſt, qui conſtans ex diebus 365. & ſex circiter horis, quarto quoque anno diem vnum interſerit ex ſex illis circiter horis quater in vnum ductis conflatum, quem Biſſextilem vocant, magno Chronologiæ, ac rei temporariæ commodo. *Correctio anni à Cæſare.*

Cleopatra Romam venit. Hæc præclarè Cæſar, id turpiſſimè; quod Romam euocarit Cleopatram, quæ cum marito apud Cæſarem cum ſummâ infamiâ, ac dedecore habitauit. Hæc autem poſteà cum multis donis remiſſa, & filium ſibi natum de nomine Cæſaris appellari paſſa, oſtendit quàm parum caſtè tali eſſet vſa contubernio.

Hyrcanus ſtupidè regnat. Omnia tum poterat in Iudæa Antipater conniuente præ ſtupiditate Hyrcano: quare illius filius Phaſaëlus Hieroſolymis, ac circumpoſitæ regioni dux præpoſitus eſt, alter minor natu Herodes, Galileæ. Hic occiſis Syriæ latronibus, vocatus eſt in iudicium: venit, ſed cum lecta militum manu, & litteris Præſidis, quibus ita iudices ſuos terruit, præter vnum Sameam (hic enim Herodem de vi, Hyrcanum nimiæ lenitatis, iudices timiditatis accuſauit) vt incolumis dimitteretur. Empta igitur Cœleſyriæ præfecturâ iratus exercitum admouit Hieroſolymis; verùm à patre, & fratre blandè cohibitus receſſit, terruiſſe contentus. *Herodis audacia.*

OLYMP.CLXXXIII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*4.	4009.	709.

Cæſar quartum Dictator in filios Pompei pergit. Dictator hoc anno quartùm Iulius Cæſar, quartùm quoque Conſul fuit, habuitque M. Lepidum, Equitum magiſtrum ſimul & collegam: ſupe-

ſuperiori enim anno ei in decennium Dictatura collata erat; ipſe ſibi hoc quoque anno Conſulatum aſſumpſit. Nec mora in Hiſpanias profectus, vbi Cneus, & Sextus Pompeius reparabant bellum, nec eis pares erant legati Pædius, & Fabius. Cæſaris aduentu res eius reſtitutæ ſunt; Varus à Didio nauali prælio ad Cruntiam ſuperatus eſt. Inde leuibus præliis inter ſe Cæſariani, atque Pompeiani conflixerunt ad Bœtim fluuium, ad Abecam, ad Salſum flumen: deniq; decretorio certamini ſumma belli commiſſa eſt ad Mundam vrbem Bœticæ. Hic dum neutri cedunt, parati omnes aut vincere, aut mori: Bogud ad caſtra Pompeianorum oppugnanda pergit; quibus dum Labienus opem ferre parat feſtinantiùs, fugere viſus eſt: hinc Cæſarianis animus creuit, cecidit Pompeianis. Cæſi ad triginta peditum millia, equitum tria, inter alios Attius Varus, & Labienus, belli duces tredecim capti. Cæſar aliàs pro victoriâ, hoc prælio ſe pro vitâ dimicaſſe profeſſus eſt. Obſeſſa Munda cadaueribus & pilis inter ſe connexis pro vallo, pauló poſt à Q. Fabio capta eſt. Clade hac auditâ Cordubæ, Sextus Pompeius, diſtributâ ſuis equitibus pecuniâ, fugit; fugit & Cneus Carteiam, vbi proditus eſt Cæſari. Cæſare ergo Carteiam aduolante commiſſum eſt atrox inter ciues diſtractos certamen, Pompeius ſaucius 30. naues occupat, & fugit; at Didius eum inſequitur; naues eius incendit; dumque in ſpelunca latet ſaucius humero, & crure, indicatus à captiuis occiditur. Neq; diu de hæc cæde lætatus eſt Didius; nam viciſſim ipſe nauibus incenſis à Luſitanis, cæſus eſt. Cæſar Hiſpaniam adminiſtrandam relinquit Antonio, ipſe redit in Vrbem, vbi non tantùm triumphat, ſed eius quoque legati Pædius, & Fabius. Mox abdicat ſe Conſulatu, ſufficitque ſibi ac collegæ Q. Fabium Maximum, & C. Trebonium. Fabio autem extremo die Conſulatus ſui mortuo, ſub-

Prælium ad Mundam.

Cn. Pompeius cæditur.

ſtitutus eſt C. Caninius Rebilus, vir tantæ vigilantiæ, vti jocatus eſt Tullius, vt toto tempore ſui Conſulatus non viderit ſomnum.

Adulationes in Cæſarem. Inde effuſæ ſunt in victorem ac Reip. dominum gratulationes, & adulationes; tum ei poſita templa, aræ, imagines inter Deos, aliaque eiuſdemmodi, quibus ſupra mortalium conditionem efferebatur, mox infra viuos amandandus.

In Syria motus ob Baſſum. Motus quoque in Syriâ concitatus eſt Sexto Cæſare à militibus interfecto, dum Baſſum legatum virum fortem, & bonum, ipſe ignauus, & libidinoſus tractat ignominioſiùs. Hinc metus à Cæſare, & conſpiratio ſe ad obitum vſque decertaturos, niſi venia ſibi concederetur, in quam Baſſum quoque pertraxerunt. Miſſus contra legionem rebellem Sextius Murcus cum tribus legionibus, cui ſe Antipatri auxilia conjunxerunt. Sed repulſi ſunt circa Apameam, reſque malè processerunt, donec Minucius Criſpus ex Bithynia cum tribus aliis legionibus aduenit. Verùm Cæſare demortuo euanuerunt illi motus, maiorq; tumultus minorem oppreſſit.

OLYMP CLXXXIV. *ann.* 2. *Mundi* 4010. Vrb. Cond. 710.

Cæſar in Senatu cæditur. Hic annus Dictatorem habuit quintùm, C. Iulium Cæſarem, cum Equitum Magiſtro M. Antonio, qui ei quoque collega in quinto Conſulatu fuit, quando Cæſar de bello Parthis inferendo, & vindicandâ morte Craſſi cogitauit. Sed huic expeditioni credebatur Rex eſſe præficiendus (ſic enim ferebant Oracula) & eam dignitatem ambiebat Cæſar, dum eam recuſabat. Id aliaq; multa facta ambitioſiùs ſummum ei conflarunt odium. Itaq; eſt in eum à ſexaginta viris conjuratum, ducibus M. Bruto, Caſſio, Marcello, & Decimo Bruto, & conſtituta dies eius cędi Idibus Martiis. Hanc diem vt declinaret, & ab ea ſibi caueret admonitus, neglexit; quare eodem die veniens in Senatum, ibidem

ad Pompeij ſtatuam viginti tribus plagis confoſſus eſt. Vir omnino magnus, & tantò major Alexandro, quantò Perſis ab hoc domitis, Romani ab illo exuti libertate, præcelluerunt. Hac cæde perpetratâ ſtatim M. Lepidus forum, conjurati Capitolium occupant, libertatem inclamantes. Antonius quamquam initio veſte Conſulari depoſitâ fugerat, mox tamen reſumptis animis conuocauit Senatum in æde Telluris, vbi M. Tullij ſententia præualuit vt ἀμνηστία ſaluberrimum turbatæ Reip. remedium induceretur. Sic pax inter duas partes coaluit, quæ mox lecto publicè Cæſaris teſtamento ſublata eſt ab Antonio. Is etiam multa per vim, multa perfidiosè fecit, adulteratis actis Cæſaris Lepido enim conjunxerat ſeſe per affinitatem, Octauij autem ſpernebat adoleſcentiam; quem tamen & virum, & ſapientem expertus eſt.

Is enim Octauius adoptatus à Cæſare ex dodrante communicato etiam ei nomine (vnde deinceps dictus eſt C. Iulius Cæſar Octauianus) vſus pecuniâ ad Parthicum bellum paratâ militem cogit, Antonij violentiam patientiâ ſuâ frangit, Ciceroni ſe atque optimatibus diſſimulanter regendum permittit, deniq; adjungit ſe D. Bruto, quem angue peius oderat, ſed quo indigebat aduerſus Antonium; hæ virtutes Octauiani fuere, non adoleſcentis temerarij, ſed viri conſummatæ prudentiæ. Senatus intereà Antonio Macedoniam, Dolabellæ Syriam aſſignat: Antonius autem à Populo Galliam impetrat, quam cum copiis tenebat D. Brutus. Is tum & Mutinam validam vrbem occupauit, in quâ ſtatim obſeſſus eſt ab Antonio, eam prouinciam vehementer exoptante, quoniam ab eâ Cæſar ſuæ potentiæ duxerat initium. *Octauian. adoptatus à Cæſare.*

In Aſiâ C. Trebonius Dolabellam excluſit Smyrnâ, in quam hic occultè ingreſſus illum intercipit in lecto, & crudeliter interimit, atque in eius cadauer ſæuiri paſſus eſt. Ita primus in- *Trebonius cæſus.*

teriit Cæſaris percuſſor, oſtenditque ſuſceptas priuatis conſiliis cædes iſtas, neque patriæ, neque aggredientibus eſſe ſalutares.

CAPVT II.

DECAS SECVNDA.

Ab anno 4010. *ad* 4020.

OLYMP. CLXXXIV. *ann.* 2. *Mundi* 4011. Vrb. Cond. 711.

Coſſ. Panſa, & Hirtius.

Conſules C. Vibius Panſa, & A. Hirtius, ex Senatuſconſulto, cum Octauiano aduerſus Antonium profecti ſunt; quoniam hic iuſſus à Senatu obſidionem Mutinæ ſoluere, ſpectantibus legatis, vrbis huius mœnia tormentis verberaſſet. Itaque hoſtis declaratus erat, cum Dolabella, Trebonij percuſſore. Quæ licet eſſent parum grata Octauiano, diſſimulabat ipſe tamen, ſeque Senatuſconſultis omnibus accommodabat. Hirtius itaque Conſul cum Octauiano ad Mutinam accedit, neque tamen pugnare decernit, niſi cum Panſa collegiſſet exercitum. Id vbi factum, Cæſariani huic occurrerunt; pugna conſeritur, in qua Prætoriani Antonij, Octauiani Prætorianos ad vnum deleuerunt, quando & Panſa grauiter vulneratus Bononiam delatus eſt. Ejus autem collega Hirtius incidens in feſſos Antonianos, eos facilè deuicit. Iterum Antonius inuitus ad pugnam compulſus, ſuperatus eſt; quo in prælio conatus Hirtius irrumpere in eius caſtra cæſus eſt. Sed obſidio ſoluta, ac verſus Alpes fugere coactus eſt Antonius, vt tutus eſſet loco, quem ſuæ copiæ deletæ non ſatis tutabantur.

Victus ad Mutinam Antonius.

Tullius in Antonium furit.

Intereà Romæ furebat in Antonium Tullius, & amicos eius pecuniarum exactione vexabat. Ventidius Antonianæ familiæ quondam verna

verna, id ferendum non putauit, peragratiſque coloniis vel à Cæſare, vel ſub eius auſpiciis deductis, duas veteranorum legiones confecit, quibuſcum acceſſit ad Vrbem vt Ciceronem comprehenderet. Sed Cicerone cum pleriſque aduerſarum partium fugâ dilapſis, auditâ ſolutione obſidionis Mutinæ, Antonio ſe conjunxit, eiuſque vires vtcumque refecit. *Ventidius Romam terret.*

D. Brutus liber reconciliari Octauiano voluit, quod ſibi per pietatem licere negauit fortis adoleſcens, venitque Bononiam ad Panſam, qui ei vnguis fuit in vlcere aduerſus Senatum. Docuit enim tantùm huius conſilia eò ſpectare, vt eius opera vteretur, poſtmodum potentiam eius euerteret: quod jam ſatis intelligebat cautus & ſagax juuenis, videns Macedoniam M. Bruto, Syriam Caſſio, rem naualem cum Siciliâ Pompeio eius inimicis capitalibus conceſſas. His exacerbatus, & quod D. Brutus aduerſus Antonium ſe neglecto conſtitutus eſſet Imperator, petit triumphum primò, deinde Conſulatum; ab vtroque repulſam paſſus, cum Antonio & Lepido reconciliari nititur. Lepidus cum conjunctis cum Antonio ſeptendecim legionibus, à Senatu hoſtis patriæ declaratus erat, quod bellum pæne profligatum reparaſſet: Senatus itaque ſibi ab vtroque metuens Octauianum pari poteſtate cum D. Bruto aduerſus Antonium crearat Imperatorem. Verùm cum donatiui nomine ab eo duas legiones abducere conatus eſſet, ille nihil cunctandum ratus milites ſuos in Senatum exaſperat: mittuntur itaque in Vrbem Centuriones, qui Duci ſuo peterent Conſulatum. Secutus eſt mox & Cæſar cum copiis, quibus permotus Senatus eum Conſulem creari paſſus eſt. Is adjunxit ſibi collegam Q. Pædium. Cumque jam omnia Romæ poſſet, duaſque legiones à Senatu paratas ſibi adiunxiſſet, lege Curiatâ in adoptionem Cæſaris tranſit, percuſſores auunculi ſui damnandos curat, Do- *Octauianus reconciliatur Antonio cum Lepido.* *Conſul per vim creatur Octauian.*

labellam jam mortuum abſolui, Lepidum, & Antonium ex hoſtibus, de patriâ benè meritos declarari, quibuſcum etiam affinitatem contraxit; vnde percuſſorum Cæſaris res antea florentes, penitus concidêre.

D. Brutus cæditur. Acceſſit & partibus his id incommodi quod Antonio D. Brutum perſequente Aſinius Pollio illi cum duabus legionibus, L. Plancus cum tribus ſe conjungeret. Itaque dum D. Brutus ad Marcum Brutum, amiſſis legionibus decem in Macedoniam ſe recipit, interceptus ad Aquileiam, interfectus eſt, eiuſque caput ad Antonium miſſum, quod tantis laboribus antè fruſtrà quæſiuerat.

Triumuiratus initus. Ex hoc tempore initus Triumuiratus inter Octauianum, Antonium, & Lepidum. Conuenerunt illi porrò in paruam inſulam, quam infra Bononiam efficit Rhenus Italicus. Hic partiti ſunt inter ſe Imperium Romanum atque dignitates, & immanem proſcriptionem informarunt *Immanis proſcriptio.* quæ eò Syllanâ crudelior fuit, quod hac Syllæ tantùm inimici, illâ etiam Triumuirorum amici addicebantur neci. Et verò tanta impietate peracta eſt iſta proſcriptio, vt Cæſar Ciceronem optimè de ſe meritum proderet Antonio, Antonius Cæſari Lucium Auunculum ſuum, Lepidus fratrem ſuum Paulum, quorum ſanguine pacem funeſtiſſimam orbi terrarum ſanciendam putarunt. *Cicero cæditur à Popilio.* Tum Cicero annos natus 64. Popilij quem defenderat, ferro periit, & proſtitit in roſtris cum manibus ſacrum illud caput Eloquentiæ Romanæ ſacrarium, vnde toties pro libertate perorarat. Adjecti feruntur Tullio trecenti Senatores, equites bis mille, quorum tamen aliqui ad Brutum & Caſſium in Macedoniam, alij ad Pompeium in Siciliam, alij ad Cornificium in Africam profugerunt; reliqui immaniter jugulati ſcenis, atque Tragœdiis luctuoſam materiam ſuffecerunt.

Intereà Caſſius in Syriâ reliquias exercitus

ad

ad Apameam occupauit, quibus præerant Murcus, & Baſſus; exegitque à Iudæis pluſquam ſeptingenta argenti Talenta, quam pecuniam extorſit partim per liberos ſuos Antipater, partim Malichus, alrique. Herodes cum egregiè ſuo munere perſunctus eſſet, magnam apud Caſſium gratiam iniit; Malichus tantùm non interfectus, ægrè redemptus eſt centum talentis ab Hyrcano & Antipatro de ſuo miſſis. Tum quoq; legiones ad Dolabellam ex Aegypto miſſas Allienus ad Caſſium adiunxit, quibus hic Dolabellam obſidet Laodiceæ, & à ſuis Centurionibus proditum ad mortem voluntariam compellit. Cogitabat etiam idem Caſſius Aegyptum, & vltionem Cleopatræ, ob miſſas ad Dolabellam quatuor legiones. ſed euocatus à Bruto, obuia quæque diripiens, & immanitate ſummâ pecunias ſacras & prophanas extorquens vbique, in Macedoniam, atque ad interitum perrexit. *Caſſius occupat Syriacum exercitum.* *Dolabella caditur.*

Hoc tempore Malichus Antipatrum Herodis patrem veneno ſuſtulit: ſed hunc Herodes interimendum curauit, ſcelere vltus patris mortem, & facinoroſus in ipsâ pietate. *Antipater Herodis pater moritur.*

Tum quoque natus eſt Ouidius qui ſe vidiſſe lucem cecinit, *Naſcitur Ouidius.*

Cum cecidit fato Conſul vterque pari.

Tum etiam à L. Planco conditum, ſeu veriùs reparatum Lugdunum ad confluentias Araris, & Rhodani, futurum deinceps caput eruditionis, atque Galliarum. *Lugdunũ reparatũ.*

OLYMP. CLXXXIV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann 3.	4012.	712.

Conſulibus M. Aemilio Lepido, & L. Munatio Planco, poſt exhibitos C. Iulio Cæſari demortuo ſingulares honores, Antonius, & Octauianus in Brutum, & Caſſium mouent. Diſtinentur tamen nonnihil à Sexti Pompeij, & Murci claſſibus, quorum hic Cleopatram in Aegyptum cum claſſe, tempeſtate iactatâ redire compulit. Caſſius & Brutus Smyrnam conue- *Brutus & Caſſius ingentes pecunias extorquent.*

here, vbi adnitente maximè Caſſio in Lycios Rhodioſque eſt paratum bellum. Ab his deuictis ingens eſt extorta pecunia, in veteranos Cæſaris milites maximè profundenda. Inde in Macedoniam ventum eſt: in Bruti & Caſſij exercitu numerabantur vndeuiginti legiones hoc eſt octoginta peditum, equitum duodecim millia; plures etiam Antonius, & Octauianus habuere.

Ad Philippos pugnatur.

Circa Philippos vrbem duplex conſedit exercitus, vbi ex occaſione pugnatum ancipiti prælio. Victoriâ enim Brutus potitus eſt, & caſtris Octauiani: Antonius vice verſa Caſſium vicit, eiuſque occupauit caſtra; quando Caſſius res ſuas perditas ratus, ignaruſque Bruti næ victoriæ ſibi manus intulit, certo vtique partium damno, quod in officio & ſuum & Bruti, vis acer, continere poſſet exercitum, quod à Bruto molliore expectandum non erat Hic tamen ſuorum animos oratione, & largitione refecit, eiſque Lacedæmonem, & Theſſalonicam diripiendas promiſit. Exinde ſapienter ſtatuit bellum ducere, quod ſui hoſtes rebus omnibus indigerent, & Sextus Pompeius immineret Italiæ. Sed pugnam à Bruto milites laceſſiti hoſtium ſuperuacaneis probris ſtolidè extorſerunt, in qua victi profligatique ſunt à deſperatis, immò & caſtris opulentis exuti. Brutus ipſe deſertus à ſuis, ac virtutem incuſans Stratoni ſeruo ſuo ſe interficiendum obtulit. Tantâ obſtinatioue vtrimque certatum eſt, vt centum quinquaginta millia Romanorum in hac pugnâ interiiſſe perhibeantur. Hic finis Bruti, ac Caſſij fuit, qui cum dominum Cæſarem ferre nollent, aliàs beneficum ſibi, atque vni eorum propè patrem, ſeruili gladio interire meruerunt.

Caſſius ſe interficit.

Brutus à ſuis pugnare cogitur, vincitur, & gladio ſuo incumbit.

Naſcitur Tiberius.

Natus eſt hoc anno Tiberius Octauiani ſucceſſor paulò poſt prælium Philippenſe 16. Kal. Decembris ex Tiberio Claudio Nerone, & Liuia Druſilla, qui matri debuit non tantùm vitam, ſed & felicitatem.

Relicti

Relicti in Syria à Caſſio legati in Tyrannos conuerſi ſunt, Felix Hieroſolymis, Fabius Damaſci, Mario Tyri. Ortâ Hieroſolymis ſeditione Phaſaëlus Herodis frater Felicem vicit, licet reclamante, ex Romanorum metu, Hyrcano. Tum Herodes morbo præpeditus adeſſe fratri non potuit, poſteà tamen valetudini reſtitutus in Iudæam irrumpens caſtella quæ Malichi frater occuparat, recepit, & Marionem ex Galilæâ repulit. Adhæc filium Ariſtobuli, fretum auxiliis Marionis & Fabij, deuictum expulit è Iudæâ. Quare ſuſceptus Hieroſolymis perhonorificè, deſpondit ſibi vxorem Mariamnem filiam Alexandri, filij Ariſtobuli, & Hyrcani neptem, licet antea Doridem Idumæam duxiſſet vxorem, ex qua Antipatrum filiorum maximum ſuſceperat. His rebus geſtis, & artibus, quibus ſemper fœlicitas ſumma conjunctâ fuit, Herodes ad Iudææ regnum peruenit. *Herodis in Iudæa res geſtæ.* *Ducit vxore Mariamnem.*

OLYMP CLXXXIV. *ann.4.* *Mundi* 4013. Vrb.Cond. 713.

Conſules huius anni inueniuntur P.Iſauricus Vatia ſecundùm, & L. Antonius Triumuiri frater, quando Cæſar & Antonius ita partiti ſunt inter ſe Romanum Imperium, vt huic Oriens cum ſex legionibus, & equitum decem millibus; illi Occidens cum quinque legionibus, & equitum quinque millibus, cum Fuſii Caleni copiis cederet. Iam enim deſpiciebant Lepidum, & exautorare, vti Pompeij fautorem, meditabantur; ac duobus ambitioſiſſimis viris vix totus orbis ſufficiebat. *Octau. & Anton. Imperium partiuntur.*

Antonius itaque pergit in Græciam, vbi viros doctos Athenis coluit, & muneribus affecit. Inde tranſiit in Aſiam, vbi Caſſianos ſupplices, qui in Dianæ Epheſinæ azylum ſe receperant, liberos dimiſit, iis tantùm exceptis quos alia ſcelera tali gratiâ reddebant indignos. Hic autem populis Aſiaticis grandem indixit pecuniam, *Antonius Aſiam expilat.*

quâ

quâ mulctati ſunt, quia miſeri fuerant, & fortunis pænè omnibus per vim ſpoliati. Iuſſi enim ſunt tantundem dare quantùm ab iis Caſſius expreſſerat. Enimuero multis egebant pecuniis Antonius, & Octauianus, vtpote qui ſingulis militibus quinque Dragmarum millia, ſeu libras Turonicas ferè octingentas, præter ſtipendia, promiſerant.

Antonium ſibi deuincit Cleopatra.

Hic etiam benignè ſuſcepta eſt Hyrcani, ac Iudæorum legatio; ſuſcepta & majori amoris ſignificatione Cleopatra ab eo in Ciliciam euocata: eam enim accuſabat Antonius auxilium non præſtitiſſe Cæſari, vt erat polſicita. Sed hæc hominem mulieroſum ita ſibi deuinxit, vt apud eum poſſet omnia, & eius poteſtate etiam ad cædes domeſticas abuteretur. Tum enim Arſinoëm ſororem ſuam interemit, cum prius fratrem ſuum & maritum annorum quindecim puerum, infuſo manu ſua veneno, ſuſtuliſſet. Ita diſperſo in hiberna exercitu, Antonius eam ſecutus eſt in Aegyptum ſic dementatus, ad hujus mulieris aſpectum, vt & Romani Imperij, & pæne ſui obliuiſceretur.

Octauian. difficilem prouinciã uſcipit.

Octauianus verò dum Vrbem repetit, tam graui implicitus eſt morbo, vt pro mortuo haberetur. Recreatus legiones Caleni recipit, & Africam à Sextio, viſis Antonij litteris, quam Lepido, pro Hiſpaniis dedit. Tum difficilem ſuſcepit prouinciam inter milites diuidendorũ agrorum, prioribus dominis expulſis iniquiſſimè, nec eis pretio auitarum poſſeſſionum reſtituto. Itaq; multæ delatæ ſunt ad L. Antonium

Bellum Perſianũ

Conſulem querelæ: ſuſcepit & ejectorum patrocinium Fuluia vxor Antonij, virilis animi fœmina, vt maritum ex complexibus Cleopatræ retraheret, aliunde irata Cæſari, quod Fuluiam filiam ſuam repudiaſſet. Itaque bellum in Cæſarem cum ſeptemdecim legionibus ſuſceptum, Vrbs ipſa occupata. Verùm ſuperueniente Cæſare fugatus, ac Peruſiæ ſic obſeſſus eſt Lucius, vt

vt neq;à Ventidio, neque auxiliis Fuluiæ juuari potuerit, Cæſarianis ita vigilantibus, vt ad Peruſiam impunè nemo poſſet accedere.

OLYMP. CLXXXV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 4014. 714.

Conſulatum huius anni geſſere Cn. Domitius Caluinus ſecundùm, & C. Aſinius Pollio, quo L. Antonius Peruſiæ validâ premebatur fame, ſæpeque conatus erumpere, ſemper repulſus eſt: ergo dedere ſeſe cum ſuis coactus eſt: Veterani increpiti à Cæſare conceſſi ſunt commilitonibus ſuis, ciuibus conceſſa venia, exceptis Decurionibus; ſed furore Ceſtij ſponte ſuas ædes incendentis vrbs tota deflagrauit. Sic Peruſinum bellum ex æquitate, vt videbatur, ſuſceptum, atrociter terminatum eſt. *L. Anton. obſeſſus Peruſiæ.*

Inde diſperſi ſunt Antoniani duces; admonituſque de re Peruſinâ Antonius grauiter increpuit fratrem, Fuluiam, & Manium præcipuam belli huiuſce tubam. Mox Fuluiam Athenis inuenit, vbi & paulò poſt recepit matrem à Pompeio ſibi magnificè remiſſam, cui tamen negauit adhæreſcere. Non ita Octauianus, intentus in Antonij ruinam: nam vt Pompeij gratiam iniret, Scriboniam Libonis ſoceri Pompeij filiã duxit vxorem, omneſque Antonianos ablegauit. Quin & Antonius Brundiſium appellens, non eſt receptus à præſidiariis Cæſarianis; quare obſedit vrbem: ad quam cum accurriſſet Cæſar cum copiis, per amicos reconciliati ſunt, & M. Antonius Octauiam ſororem Cæſaris duxit vxorem, mortua iam ex ægritudine Fuluiâ. Ambo igitur redierunt in Vrbem, quam vrgebat fames à Sexto Pompeio procurata: dum ergo populum ſedare volunt, etiam lapidibus appetiti ſunt, eorumque dejectæ ſtatuæ. Pacem ergo inuiti intercedente Libone cum Pompeio inierunt, celebratis vtrimq; conuiuiis, non tamen ſine periculo. Quibus peractis & Vrbe quietâ Cæſar in Galliam ad ſopiendos tumultus, Antonius ad bellum *Octauian. in ſpeciem recõciliatur Pompeio.* *Cæſar & Antonius per amicos reconciliati.* *Antonius ducit Octauiam vxorem.*

bellum Parthicum profectus eſt

Antonius in Orientem proficiſcitur.

Antonius in Orientem cum veniſſet pro arbitratu ſuo Reges ac Dynaſtas conſtituit. Tumque Herodes ab eodem Rex Iudæorum, & Samaritanorum creatus eſt; Ponti, Darius Pharnacis filius, Mitridatis nepos; Amyntas Piſidarum; Polemon partis Ciliciæ. Sic Antonius ſeſe Orientis arbitrum, non tamen ſine inuidiâ, geſſit.

Parthi Syriam occupant duce Labieno.

Eodem anno Parthi à Labieno, filio Labieni, exciti in Syriam irrumpunt. Is miſſus erat à Caſſio ad Orodem Parthorum Regem, vt inde accerſeret auxilia. At Rex tergiuerſatus eſt, donec Caſſius debellatus eſt. Tumque Labienus deſperauit veniam, & reditum in patriam ſuam, ejuratoque Romano nomine apud Parthos viuere decreuit. Tunc autem Orodi occupandæ Syriæ autor fuit, ſeque huius expeditionis ducem obtulit. Rex committit ei Pacorum filium, & copias, quibus Syriam omnem, præter Tyrum, vi, vel deditione accepit. Pacorus Iudæam ingreſſus Hyrcanum Romanorum amicum, mutilatis auribus, ne vnquam Pontificatu frui poſſet, captiuum abduxit: Phaſaëlo item injecta vincula, in quibus hic ſibi caput ad ſaxum alliſit: Antigonus Hyrcani nepos promiſſis mille talentis Rex renunciatus eſt. Fugit Herodes ad Arabum Regem, à quo Parthorum metu repulſus venit Romam, vbi blandè acceptus eſt ab Antonio, & Cæſare, propter Antipatrum patrem, & pecuniæ vim ingentem, quam pollicebatur. Itaque, vt bello Parthico vtilis, Rex à Senatu denunciatus eſt, Antigonus dictus hoſtis: Herodes medius inter Antonium, & Cæſarem cum Conſulibus in Capitolium deductus eſt, indeque in Antonij domum ad publicum epulum. Hinc igitur regnum Herodis procedit, ſicque regnum in Iudâ, ſeu Iudæâ defecit, conſtituto principe alienigenâ, per alienigenas.

Hyrcanus mutilatur.

Fugit Herodes Romam.

Herodes Ro. Rex Iudæorum dicitur.

Herodes in Iudæã venit.

Herodes ſic donatus regno à Romanis intra ſe-

ſeptem dies appellit Ptolemaidem, collectoque milite per Galilæam Ioſephum fratrem obſeſſum in caſtro Maſſada liberauit. Statimque Hieroſolymam obſeſſurus ipſe aduolat cum Silone. At hic pecuniâ corruptus ab Antigono cauſabatur commeatus inopiam; cui mox Herodes abundè prouidit. Obſidio tamen illa mox ſoluta videtur fuiſſe; quoniam ita Silonis negotia poſtulabant, atque corruptelæ.

Interea Venditius Parthos magno prælio vicit in quo & cecidit Labienus, & Phraates dux Orodis eximius. Itaque Romanis facilè Ciliciam recepit, atque Syriam, atque ab indigenis magna in pecuniæ ſummam expreſſit, qui Parthis fauerant: tum enim Parthos metuiſſe, & iis aliquid ſuffeciſſe, capitale fuit. *Ventidius Parthos vincit.*

OLYMP. CLXXXV. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 4015. 715.

Conſulibus L. Martio Cenſorino, & C. Caluiſio Sabino pax à Pompeio turbari cępta, quia promiſſa ſibi Peloponneſus non reddebatur: Piratas enim immiſit, qui rem frumentariam iterum in anguſtias conjecerunt. Hyemabat tum Athenis Antonius, cui cum adulatores Athenienſes vxorem Palladem obtuliſſent, accepit ille ſponſam, ſed dotis nomine quadragies ſeſtertiûm, ſeu ducenta millia librarum Turonicarum exegit; ſicque admodùm pretioſa fuit hæc adulatio. *Atheniensium adulatio ab Antonio multata.*

Cæſari hoc anno nata eſt Iulia, quæ Marcello, Agrippæ, ac poſtremùm Tiberio nupſit. Parabat tum ſe Cæſar ad bellum Pompeianum, ad quod etiam euocarat Antonium. Hic autem Brunduſium venit: at cum Cæſarem non inueniſſet, ſtatim receſſit, aut veritus inſidias, aut improbans Siculam expeditionem. *Cæſari naſcitur Iulia filia.*

Inter hæc Ventidius Pacorum multis refertum copiis in Cyrrheſticam irruentem grandi clade deleuit, in quâ, & ipſe Pacorus cecidit: rurſumque tribus aliis præliis Parthos attriuit. *Ventidius Pacorum vincit, ac cædit.*

Cum-

Cumque Samoſatis obſideret Anthiochum Comagenum, eò venit Antonius, & quaſi eius inuidens gloriæ ad triumphum remiſit. Herodes tum inuiſit Antonium, à quo ſplendidè habitus, & laudatus ob fortitudinem: quòd multis ad Antonium venire, ob graſſatores, reformidantibus, ipſe ſe viæ Ducem obtuliſſet. Vrbe redditâ, Soſio prouincia cum exercitu committitur, cui in primis commendatur Herodes. Inde veniunt ambo Antonius, & Herodes Antiochiam; eodem quoque venit Cleopatra, cui totas donauit prouincias; ab eâ enim vno partu duos liberos ſuſtulerat Alexandrum, & Cleopatram, quibus indidit nomina Solis, atque Lunæ; quaſi is non tantùm Deus, ſed & Deorum parens eſſet.

Antonio carus Herodes.

Suſcipit Antonius duos ex Cleopatra liberos

In eadem vrbe Herodes nuncium accepit de caſu fratris ſui Ioſephi. Is ad Hiericontem oppreſſus eſt ab Antigono, amiſſis ſex cohortibus, eique reſciſſum caput, quod talentis quinquaginta Pheroras frater redemit. Qua clade Herodes plus mœroris, quàm damni vel ignominiæ recepit.

Ioſephus ad Hiericontem cæditur.

OLYMP. CLXXXV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3.	4016.	716.

Æra Hiſpanica à Conſulatu Appij Pulchri, & C. Norbani Flacci procedit, quo anno Prætores ſexaginta ſeptem creati, & Octauianus Scriboniâ repudiatâ Liuiam prægnantem duxit ereptam marito ſuo, vt homini fœliciſſimo παιδίον τρίμηνον naſceretur.

Æra Hiſpanica.

Bellum quoque Siculum hoc anno inchoatum eſt, & magnâ contentione geſtum. Ad hoc non leue momentum attulit Mænas, ſeu Menodorus Pompeij libertus; quem cum Romani nobiles odioſum Pompeio reddidiſſent, is ad Cæſarem defecit cum parte claſſis in quâ tres legiones militabant. Acceptus eſt honorificè à Cæſare, & Equeſtri dignitate donatus, profectus eſt cum iiſdem nauibus ſub Caluiſio totius claſſis

Bellū Siculum, vario euentu geſtum.

Cæſa-

Cæſarianæ præfecto. Ita Cæſar non tantùm proditionem, ſed & proditorem rebus ſuis vti liſſimum dilexit.

Pompeius autem Cæſari Menecratem libertum oppoſuit, inimicum Menodori capitalem. Qui malè mulctatus licet initio certaminis, ita tamen inſtruxerat claſſem, vt victoriam referret. Cæſar dum Caluiſio duci ſuo ſuppetias ferre parat, ab ipſo Pompeio, eiuſque duce Demochare malè accipitur, ſed longè peius à tempeſtate. Et ſi Pompeius vti victoriâ ſuâ nouiſſet & in Italiam irruere, actum erat de Cæſare. At Cæſar opera Mecœnatis ad ſe pellexit Antonium qui cum 300. nauibus Tarentum appulit, & per Agrippam ipſe reparauit claſſem. Opera inſuper Octauiæ factum vti naues Antonius cum legionibus permutaret. Dedit itaque centum viginti naues Cæſari, huic Cæſar miſit viginti millia legionariorum ad bellum, quibus magis indigebat quàm nauibus. Tum etiam Triumuiratum in aliud quinquennium prorogarunt, omiſſo Lepido, quem jam vti ignauum, & ſtolidum contemnebant. Octauiam quoque cum filiola apud Cæſarem reliquit Antonius, intentus in ſuam Cleopatram, cuius conuictum & conſuetudinem victoriis omnibus, & imperiis anteponebat.

Cæſar & Antonius naues & legiones permutãt.

Hoc quoque anno de Parthis triumphauit Ventidius, ita probatus ab omnibus ob magnitudinem rèrum geſtarum, vt conditio propè ſerullis eius fortitudine, ac fœlicitate obrueretur.

Ventidius de Parthis triũphat.

Herodes quoque tum vultus eſt fratrem, Puppo Antigoni duce in Galilæa cæſo, cuius caput ad Pheroram miſit, miſerum amiſſi fratris ſolatium. Exinde Hieroſolymam obſidet, & dum illa vallo præcingitur diligenter, ipſe Samariam venit, vbi Mariannem deſponſatam ſibi ducit vxorem, quam ad ſe deferre dotale regnum, mortuo Antigono, callidus princeps intelligebat.

Herodes ducit vxorem Mariamnem.

on-

OLYMP.CLXXXV. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*4. 4017 717.

Capta Hieroſolyma.

Conſulibus M. Vipſanio Agrippa, & L. Caninio Gallo capta eſt à Soſio, & Herode Hieroſolyma, oppidanis fame preſſis parum reſiſtentibus, primoque ac ſecundo muro expugnatis. In ciues ex æquo à Romanis, & Herode ſæuitum. Antigonus deſcendit ex turri, atque ad Soſij genua prouolutus, miſſus eſt vinctus Antiochiam ad Antonium. Hic licet eum ad triumphum ſuũ reſeruatum volebat, exoratus tamen precibus Herodis, atque pecuniâ, negantis ſe regem fore quandiu viueret, ad palum alligatus ſecuri percuſſus eſt, aut vt volunt alij, datus in crucem, jugulatus eſt. In hoc principe defecit Aſſamonæorum, familia, & crudeliter cæſus eſt non aliam ob cauſam, quàm quod auitam hæreditatem ſeruare aduerſus Romanorum & Herodis Tyrannidem conatus eſſet.

Cæſus Antigonus Antiochię.

Herodes ſua & Ro. cupiditate ſatisfacit.

Herodes jam ſine timore dominis vrbem rapinis ac cædibus replet, vt Romanis atque ſibi faceret ſatis. Sublati ſunt optimates quotquot Antigono fauiſſe ſuſpicio fuit, appoſitis ad portas cuſtodibus, qui etiam Sandapilas mortuorum ſcrutarentur, ne quis effugeret. His auditis Hyrcanum ſubiit apud Parthos patriæ reuiſendæ deſiderium, in quâ reperit Tyrannum ſibi, atque familiæ ſuæ longè quàm apud Parthos truculentiorem. Sed quoniam Pontificatum exercere mutilatus Hyrcanus non poterat, Herodes Ananelum quemdam ex Babyloniâ accitum Pontificem creat, Iudæis omnibus frementibus, & injuriam ſibi Deoque fieri, non obſcurè ſignificantibus.

Reuocatur Hyrcanus. Orodes à filio Phraate necatur.

Orodes Rex Parthorum luctu confectus & mœrore ex nece filij ſui Pacori, regnum ſuum filiorum natu maximo Phraati tradidit. Is ſtatim fratres ſuos ex Antiochi Comageni filia natos, vt nobiliores & meliores, interemit. Quod cum indigniſſimè ferrent Rex, & optimates, hos

hos ſuſtulit, illi etiam intercute laboranti aconitum miſcuit. Quod cum nihil noceret, immo remedium morbo afferre videretur, eundem præfocauit, vnius hominis morte bis factus parricida.

Cæſar per ſe atque ſuos in Italiã, & extra Italiam comparabat naues pecunias, milites, remiges vndique expediebat, vt non tam Pompeium, quàm naturam ipſam, ac prope elementa vincere velle videretur. *Cæſar omnia parat ad nauale bellũ.*

OLYMP. CLXXXVI. *Mundi* Vrb. Cond
ann. 1. 4018. 718.

Redit hoc anno Hieroſolymam Hyrcanus, ab Herode honorificè reuocatus, quem apud Parthos hærere nec gentis dignitas, nec vtilitas Herodis patiebatur. Volebat enim penes ſe habere totam familiam Regiam; & capularis ille ſenex, ſi non turbare, materies certe turbarum poterat eſſe. *Redit Hieroſolymã Hircanus.*

Canidius Craſſus Antonij legatus in Iberos deduxit exercitum, eorumque Regem Pharnabazum, ad belli ſocietatem compulit, ſicut & Zobetem Regem Albanorum. Artabazes quoque Rex Armeniæ equitum ſex millia, peditum ſeptem Romanis præbebat. Numerabantur autem in Antonij exercitu ciuium, ac Latini nominis ſexaginta millia, equitum Gallorum, & Hiſpanorum decem, ex aliis gentibus tam peditum, quam Equitum triginta millia. Hunc porrò apparatum Bactris, adeoque Indis metuendum amor Cleopatræ inutilem reddidit. Antonius enim de eâ magis, quàm de expeditione cogitans, bellum adeò perturbatè ſuſcepit, vt non amare, ſed inſanire videretur, nihilque aliud ſpectare, quàm vt ad eam maturiùs rediret. Itaque duodeuiginti præliis rem malè geſſit, & vix tertiam copiarum partem reduxit, in eas nonnunquam compulſus anguſtias, vt à ſuo armigero peteret mortem. Tandem quaſi victor, quoniam non perdiderat omnia, rediit in *Magnus in Parthos apparatus* *Redditur inutilis ſtolidis amoribus Antonij.*

Syriam

Syriam, ſtatimque accurrit cum veſtibus, & pecuniis Cleopatra, vt languentem reficeret exercitum. Ferunt Antonium huic pecuniam ſuggeſſiſſe, ac ſuo & Cleopatræ nomine eam diſtribuiſſe, ratus parum eſſe ſi huic honorem committeret ſuum, niſi & pecuniam ei ſuam, adeoque Romanum Imperium largiretur.

Cæſar Siciliam inuadit. Hoc item anno, quo Conſules notantur L. Gellius Poplicola, & M. Cocceius Nerua, Cæſar Siciliam inuaſit cum triplici exercitu, ſed eam quoque expeditionem tempeſtas diſiecit. Menodorus item iterùm defecit ad Pompeium, cum aliquot nauibus, quibus multa damna Cæſarianis intulit. *Menodori lenitas.* Vbi tamen vidit ſibi parum fidei adhiberi, neque reddi totam claſſem, quàm rexerat, ad Cæſarem rediit, eam habiturus fidem, quæ perfidis, ac leuibus hominibus dari ſolet.

Intereà Cæſar reparauit claſſem, ſed ad Tauromenium magnum periculum adiit. Cornificius item ægrè ad Agrippam Milas euaſit. Exinde variè varioque euentu certatum vtrimque, nullo tamen memorabili prælio, donec Pompeius ſibi à commeatu veritus decretoriam pugnam committere ſtatuit, eamque naualem, ſpectantibus tamen vtrimque terreſtribus copiis. Pugnatum vtrimque acerrimè, at tandem operâ Agrippæ victoria penes Cæſarem fuit. *Victus Pōpeius fugit* Demochares ſe ipſum occidit, Apollophanes ad Cæſarem fugit, itemque Tiſienus Gallus cum toto equitatu. Pompeius omnium oblitus, depoſito Imperatorio cultu fugit ad Antonium; qui ſi hæſiſſet in Sicilia, nullo negotio res ſuas reparare potuiſſet: ſed dum citiùs deſperat, ſe ſuoſque perdidit.

Cæſar Lepidum exauthorat. Supererat Plennius cum octo legionibus. Is Meſſanâ occupata ſeſe Lepido dedidit, qui paſſus eſt vrbem non inimicam à ſuis, & Plennij militibus diripi, vt eorum animos demereretur. Iamque Lepidus viginti duabus legionibus tumidus

midus inſoleſcebat : ſed eius ſtatim faſtum retudit Cæſar, abductis ab eo legionibus. Quare jam vitæ, quam Imperij ſollicitior, ad Cæſarem acceſſit, à quo non ſine cuſtodiâ, ſed cum Pontificatu in Vrbem remiſſus eſt, iis futurus obnoxius, quos Triumuir proſcripſiſſet. Itaque paulò poſt ſponte abiit in exilium, cum ex metu, tum, ne visâ Cæſaris fortuna, quid perdidiſſet, continuò ſpectare cogeretur.

Cæſar in Vrbem rediens compoſitâ Siciliâ, magnis eſt exceptus honoribus, eamque ouans duntaxat ingreſſus eſt, ne de Romano ſanguine triumphaſſe videretur. Statim etiam per Statilium Taurum Africam recepit, pollicitus Populo pacem, & miſeriarum finem, qui tamen ſtante Antonio expectandus non erat. *Cæſar ouat, de Sicilia deuicta.*

OLYMP. CLXXXVI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	4019.	719.

Alexandra Mariamnes mater videns Pontificatum eſſe ad Ananelum tranſlatum, quem filio ſuo Ariſtobulo debitum credebat, id impatientiſſimè tulit. Immò & reſcribit ad Cleopatram, vt eam dignitatem filio ſuo impetraret ab Antonio. Quod cum vterque feciſſet, negat Herodes id à ſe fieri poſſe ſine tumultu, ſicque Antonio fecit ſatis. Poſteà tamen ſocru ſua, & vxore grauiter increpitis, ipſe Pontificatum transfert in Ariſtobulum, & ſponte præſtat, quò ne adigeretur ſummopere reformidabat. *Ariſtobulo dat Pontificatum Herodes.*

Conſules huius anni fuere Sextus Pompeius, & L. Cornificius : quando idem Pompeius fugiens è Siciliâ ad Lacinium Promontorium Iunonis templum locuples diripuit ; indeque deuenit in Leſbum inſulam. Hic cum ſpargeretur rumor de victo Antonio, ſic amicitiam quæſiuit Antonij, vt tamen de fugâ ad eius hoſtes cogitaret ; quibus agnitis, nihilominus eſt illi placatus Antonius. Sed imprudentiſſimè reſumpſit in Aſiâ Imperatorium nomen, & dum Pacem petit ab Antonio cum eius ducibus bel- *Pompeius cæditur in Aſia.*

lum

lum gerit. Quare in eum magnæ mittuntur copiæ; quibus dum reſiſtere parat, à ſuis atque etiam à Libone ſocero deſertus eſt, & dum fugit, Mileti à Titio eſt interfectus. De eius nece lætati ſunt ambo Cæſar, & Antonius quaſi ſublato pacis perturbatore, & concitatore belli ciuilis, cum ipſi tamen in ſpeciem concordes & pacis amantes, nihil aliud quàm bellum ſpirarent.

Octauia ad Antonium nauigat.

Tum etiam Octauia ad Antonium nauigauit cum multa veſte, multis jumentis, & delectâ militum manu: verùm hæc ſubſiſtere Athenis juſſa in ſpeciem, quoniam eius in Syriam aduentum, Parthicum bellum non patiebatur; reuerâ, quod impuris Cleopatræ complexibus irretitus eſſet. Sed aliam rei bene gerendæ occaſionem perdidit. Medus enim ei equitem, & ſagittarios quibus potiſſimùm indigebat obtulit & ſe ſocium expeditionis. Sed ille amorum, quàm rei bene gerendæ ſollicitior, hanc occaſionem paſſus eſt elabi, quam poſteà caluam eſſe intellexit.

Antonius occaſiones rei bene gerendæ perdit.

Salluſtius moritur.

Obiit denique hoc anno Salluſtius Criſpus, quadriennio antè Actiacum bellum, cui hiſtoria Romana plus deberet, ſi ad nos integra perueniſſet. Quid potuerit, eius loquuntur fragmenta; duoque de Catilinario, & Iugurthino tumultu relicti nobis libelli, cæterorum eius operum legendorum accendunt ſitim.

OLYMP. CLXXXVI.	*Mundi*	Vrb. Cond
ann. 3.	4020.	720.

Alexadra & Ariſtobulus ab Herode vexantur.

Herodes Alexandram, & Ariſtobulum Pontificem vexat, adhibens vtrique obſeruatores importunos, & qui eos quieſcere non ſinerent. Quare mulier aliquid ſibi, ac filio grauius verita, fugere cogitat ad Cleopatram, à quâ benignè inuitabatur. Duas itaque Sandapilas parat, quibus ipſa cum filio efferatur ex aulâ. Sed re per indices Herodi patefactâ deprehenduntur in fugâ, verbiſque tantùm increpiti diligentiùs

cuſto.

cuſtodiuntur, ne offenderetur Cleopatra, cuius iram, furore Dei, magis Herodes reformidabat.

Conſulatum iniit hoc anno M. Antonius ſecundùm cum collega L. Scribonio Libone: verùm eâdem die Kal. Ianuarij ſuffectus eſt Antonio L. Sempronius Atratinus. Tum autem idem Antonius iratus Artauaſdæ Armeniæ Regi quod ſexdecim millia equitum ſuorum abduxiſſet è Mediâ, quibus tum plurimùm indigebat, eum caſtigare decreuit. Sed cum diuturnitatem belli, & abſentiam à ſuâ Cleopatra vereretur, agere dolo ſtatuit. Eum ergo Regem ad ſe euocatum comprehendit, ac aureis compedibus vinctum traxit Alexandriam, ac de eo ibidem cum offenſione Pop. Romani triumphauit. At Armeni, captiui Regis ſui filium natu maximum Artaxam conſtituerunt Regem, qui congreſſus cum Antonianis, victus ad Parthos confugit, vnoque prælio & exercitum, & regnum perdidit. *Antonius Regem Armeniæ capit.*

Tum Antonius epulum dedit Alexandrinis, & in duobus Thronis aureis, ſuper argenteo tabulato ſedens ipſe cum Cleopatra ac ſuis liberis ad populum concionem habuit, quâ Cleopatram Reginam Regum, Cæſarionem Regem Regum appellari juſſit. Suis item ex Cleopatra liberis aſſignauit regna, Ptolemæo Syriam, & Aſiam Minorem, Cleopatræ Africam, & Cyrenaicam, Alexandro denique Armeniam & Parthiam, cum hæ jugum accepiſſent. Quâ profuſione oſtendit, quid ſit ab iis principibus expectandum, & timendum, qui ſe mulierecularum amoribus irretiri ſinunt. *Antonius in ſuis amoribus amens.*

CAPVT III.

DECAS TERTIA.

Ab anno 4020. *ad* 4039.

OLYMP. CLXXXVI. *ann.* 4. *Mundi* 4021. Vrb. Cond. 721.

Ariſtobulum Herodes necat. ARiſtobulus Pontifex in ſexto Scenopegiæ tam decenter, tantâ palæſtrâ cæremonijs obiit vt in ſe omnium oculos conuerteret; quod iis inuidiæ facibus Herodem inflammauit, vt peragendum curaret ſcelus, quod jam pridem meditabatur. Exceptus enim conuiuio ab Alexandrâ, die quodam feruentiſſimo, remotis epulis inuitatus eſt ab adoleſcentibus Ariſtobulus ad vicinas piſcinas. Hìc dum inter ſe ludunt, tandiu à nebulonibus corruptis ab Herode detentus eſt juuenis, vt efflaret animam. Herodes ab hac nece, & lacrymis, & magnificentiſſimo funere, purgare ſe conatus eſt: Sed hæc ſuſpicionem extinguere non potuerunt. Et verò Alexandra egit apud Cleopatram vt facti hujus rationem coram Antonio redderet Herodes. Hic metuens odium Cleopatræ, ſed magis amores Antonij, dedit in mandatis Ioſepho patruo, cui commiſerat vxorem, vt ſi quid ei humanitùs contingeret, interficeret Mariamnem. Ioſephus imprudenter hoc ſecretum aperuit Mariamne, ſed imprudentiam ſuam capite luit. Herodes tamen effecit artibus ſuis & pecuniâ, vt abſolueretur, immò ne deinceps eius rebus Cleopatra implicaretur. Ita tum ſibi non tantùm conſuluit in præſentiâ, ſed in futurum.

Herodes accuſatur apud Antonium.

Antonius cū Medo paci init. Antonius verò ad bellum Parthicum profectus vſque ad Araxen fluuium, nihil aliud perfecit, quàm vt ſocietatem iniret cum Rege Medorum,

dorum, filiumque ſuum Alexandrum ex Cleopatra, Iotape Medi filiæ deſponderet, eâ lege vt ſibi mutuo hic contra Cæſarem, ille contra Phraatem auxilio eſſent. Id enim cogitabat Antonius vt Cæſarem tolleret, quod fortè præſtitiſſet, niſi ſe turpibus amoribus inquinaſſet: amor enim vnus in eo Imperatoriam ſcientiam, atque fœlicitatem detriuit.

Romæ Conſulatum geſſere C. Cæſar Octauianus ſecundùm, & L. Volcatius Tullus, qui annus ædilitate Agrippæ magnificentiſſimè celebratus eſt. Tum etiam Bocchi regnum in formam Prouinciæ redactum eſt: Dalmatis quoque deuictis ex eorum manubiis porticum ſtruxit Cæſar & Octauianas Bibliothecas, etiam operum pacis in bello memor. *Ædilitas Agrippæ.*

OLYMP. CLXXXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 4022. 722.

Cum Rex Arabum malignè tributa Cleopatræ perſolueret, juſſus eſt Herodes eum aggredi bello, vt ſeſe mutuis cladibus attererent. Id enim vnum ex ea expeditione ſperabat malitioſa mulier, & in vtriuſque perniciem intenta. Cum autem à Iudæis bis victi eſſent Arabes ad Liddam, & ad Cana Cœleſyriæ, Athenio dux Cleopatræ venit in horum auxilium, eorumque rem ita reſtituit, vt Iudæi etiam ferè ſua caſtra perderent. Quod damnum miſer Herodes diſſimulare coactus eſt, metu maioris. *Herodes in Arabas pugnat.*

Romæ Conſules Cn. Domitius Ænobarbus, & C. Soſius fauebant Antonio. Hic Kalendis ipſis Ianuarij multa in Cæſaris dedecus dixit, multa in Antonij laudem: quæ paulò poſt Octauianus redux in Vrbem, & milite ſeptus refutauit, contra hiſcere auſo nemine. Indixit & certam diem Cæſar, quâ dicta ſua Antonianis litteris confirmaturus erat; ſed ante diem Conſules, & multi Senatores ad Antonium confugerunt. Itaque quidquid voluit in abſentem Antonium Cæſar euomuit liberè, cum tantùm *Abalienatur Cæſar & Antonius.*

coram inimicis Antonij, Antonij probra, atque dedecora explicaret.

Antonius in Cæſarē bellum ſuſcipit.

His acceptis Antonius habito præſentium Senatu in Cæſarem ſuſcipit bellum, Octauiam repudiat, & per certos homines ejicit domo, fœminam Cleopatræ moribus diſſimilljimam, & quâ indignus erat Antonius. Vndecim Reges huic fauebant, quorum ſex aderant, alij quinque miſerant auxilia. Dubitauit plurimùm Antonius an ſecum Cleopatram ad bellum traheret, quamuis ipſa ducentas haberet naues, & viginti millia talentûm portaret, multumque commeatum: tandemque euicit ſententia Domitij, Titij, & Planci, vt illa dimitteretur. At hæc verita ne Antonius reconciliaretur Octauiæ, Canidium tum ſexdecim legionum ducem induxit multâ mercede, vt pro ſe ageret; Titium autem atque Plancum tam malè accepit, vt hi ad Cæſarem deficerent. Itaque ex Canidij conſilio Antonius fatalem fœminam ſecum Epheſum deduxit, nactus infidos amicos, & acerrimos inimicos.

Cæſar Antonij Teſtamentum legit publicè.

Cæſar amicos Antonij ſuauiter excepit, à quibus didicit eius Teſtamentum penes Veſtales eſſe. Hoc itaque tam in Senatu, quam in populi concione recitauit, vt ei faceret inuidiam. Neque vanus eius conatus fuit. Statim enim anni ſequentis Conſulatus ademptus eſt Antonio, bellum indictum Cleopatræ tacito Antonij nomine, quam tamen, contemptâ patriâ, ipſe defendendam ſuſcepit. Sed imprudentiſſimè in eius gratiam commiſit ſe mari, in quo Cæſar præualebat, pugnamque terreſtrem refugit in qua præcellebat, & copiarum numero, & propriâ induſtriâ. Acceſſit & aliud grande peccatum, quod Cæſari dederit moram ſui colligendi, quem ſi inuaſiſſet egentem pecuniâ, & Italicis populis odioſum, ſine dubio diſieciſſet. Sed dum aptatur, dum comitur Cleopatra, annus fuit.

Iudæa

OLYMP CLXXXVII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann.2. 4 23. 723

Iudæa a terræ motu concuſſa.

Iudæa hoc anno ingenti terræ motu concuſſa magnam hominum, pecudumque jacturam paſſa eſt, adeo vt decem virorum millia ruinæ domorum oppreſſerint. Itaque Arabes occaſionem nacti Iudæos inuadunt. Verùm his occurrit Herodes etiam vltra Iordanem, biſque conflixit, & victor cum multis captiuis Hieroſolymam rediit; ita dejectis Arabibus, vt deinceps abſtinerent bello, niſi prouocati.

Victi ab Herode Arabes.

Deſeritur ab amicis Antonio.

Conſulibus C. Cæſare tertiùm, & M. Meſſala Coruino, geſtum eſt Actiacum bellum, arbitrum Romanæ ſeruitutis, aut libertatis. Victoriæ Cæſarianæ ad Actium prçluſit ſuis victoriis Agrippa ad Patras & Corinthum, deuictis Q. Aſinio, & Soſio: inter quas Domitius, Amyntas, atque Demetrius Antonium reliquere, & defecere ad Cæſarem, cuius & ſapientiam, & fœlicitatem experiebantur; quare deinceps omnes ſuſpectos habere cœpit Antonius. Tum etiam Canidius mutauit ſententiam, vt Cleopatram remitteret, & terreſtri certamine in Thracia, accitis Getis, dimicaret; ſed præualuit Cleopatra: ſuccenſæ naues Ægyptiæ præter 60. quibus viginti millia peditum, & duo millia ſagittariorum impoſiti ſunt. Tum vtroque duce quærente certamen, commiſſum eſt ad Actium in Ambracio ſinu, vbi cum inter vtramque claſſem fluctuaret victoria, fugit cum ſuis nauibus Cleopatra, quam eſt ſecutus Antonius ſui, ac ſuorum oblitus. Antoniani nihilominùs fortiter repugnabant, neque ceſſere niſi cum igne certatum eſt à Cæſarianis: ancipiti enim malo flammæ, vel ſubmerſionis diſtracti Claſſiarij, dediderunt ſeſe; neque ſe quidquam debere fugitiuo Imperatori putauerunt.

ACTIACA VICTOR.

Stabant autem in littore vndeuiginti legiones, & duodecim equitum millia, quibus Antonius res ſuas reparare poterat, niſi mentem per-

Copiæ terreſtres ſe Cæſari dedunt.

O 3

perdidiſſet. Hæ igitur copiæ in officio perſtitere diebus ſeptem, miſſoſque ab Octauiano legatos rejecere. Sed cum eorum dux Canidius noctu profugiſſet, ab omnibus deſerti, & quaſi proditi, in caſtra Cæſaris tranſierunt. Hoc in loco multa reliquit tantæ victoriæ monimenta, templum Apollinis, ludos Nicopolim vrbem in loco caſtrorum, ac res ita ſuas conſtituit in Græciâ, Aſiâ, atque Romæ, vt tantâ victoriâ vbique dignus haberetur.

Antonius, & Cleopatra fugiunt.

Antonius & Cleopatra elapſi cum ad Peloponneſum ſimul nauigaſſent, deinde diuiſi ſunt. Hæc in Ægyptum quaſi victrix contendit, ſicque ſubditis ſuis illuſit, à quibus ſibi reformidabat: vbi nihil imminere periculi ex clade intellexit, in multos ſæuiit, eorumque bona diripuit, vt ſuum ærarium exhauſtum reficeret. Vt Medum quoque ſibi demereretur caput Regis Armeniæ ad eum miſit. Antonius à Pinario Scarpo excluſus Lybiâ, & parte Occidentali Ægypti, Alexandriam venit, vbi Cæſarionem & Antyllum ex Fuluiâ filium, inter viros retulit, vt Ægyptij viris lubentiùs parerent. Sed infortunatos adoleſcentes parentum ſcelera, non tantùm Imperio, ſed & vita indignos reddiderunt.

OLYMP. CLXXXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 3. 4024. 724.

Herodes ſubmittit ſe Cæſ.

Herodes auditâ M. Antonij fugâ, atque clade ſtatim de rebus eius prudenter deſperauit, atq; vt erat fortunæ mancipium, eum adorauit, quem ſupra mortales omnes tanta euehebat victoria. Itaque adire ſtatuit Octauianum, & quem fidem aliàs ſeruarat Antonio, eidem polliceri. Sed antequam ad eum accederet in inſulam Rhodum, conſilium ſuſcepit Herode digniſſimum.

Hyrcanus cæditur.

Hyrcanum enim quaſi affectati regni reum interemit, hominem octogenarium, de ipſo optimè meritum, & qui nihil peccauerat, niſi quod Antipatrum & Herodem ad regnum enitentes non ſuſtuliſſet. Inſuper Alexandram, atq; Maria-

ria-

riamnem in caſtro Alexandrio incluſit, dato quæſtori mandato, vt ſi damnaretur à Cæſare, vtramque tolleret, regnumque Pheroræ fratri, ſuiſque liberis conſeruaret. His imperatis pergit ad Cæſarem, ad quem admiſſus, poſito ad eius pedes diademate, expoſuit quid Antonij cauſâ geſſiſſet, & quam ei ſeruaſſet fidem, vbi hanc vtrimque vtilem agnouiſſet, pollicitus eandem ſe ſeruaturum Principi, quem ſibi fortuna præfeciſſet. Oblectatus hac libertate Cæſar, eius capiti repoſuit diadema, eumque rogauit qui fuiſſet in Antonium, is in Cæſarem eſſet. Profuit autem Herodi plurimùm, quod auxilio fuiſſet Didio contra gladiatores, tranſitum quærentes ad Antonium. Itaq; remiſſus cum laude atque ſceptro in Iudæam redijt, majori gloria, quam timore exceſſerat. *Cæſar Herodi dat regnum.*

Cæſar autem hoc anno quartum iniit Conſulatum, cum M. Licinio Craſſo, quamquam hic Pompeium, & Antonium ſecutus eſſet; ſed id feciſſe ex iniquitate temporis, non voluntatis putabatur. Statim Cæſar ordinatis in Occidente, & Aſiâ rebus ipſe per Syriam, duces eius per Africam in Aegyptum pergunt. Ex quibus Cornelius Gallus, recepto Pinarij exercitu Paratonium Aegypti terminum occupauit. Quod vbi audiit Antonius, quanquam ad gladiatores recipiendos pergeret in Syriam, reflexit iter, vt Paratonium recuperaret. Et verò ſperabat ſe militem Galli oratione flexurum; quod prudenter inhibuit Gallus, tubis ex muro dum loqueretur concinere juſſis, immò & factâ eruptione aliquot naues perdidit Antonius, ſimul Paratonio, gladiatoribus, & parte claſſis amiſſis. *Antonius omni ſpe ſua fruſtrauit.*

Antonius & Cleopatra his viſis, & auditis, pacem petunt à Cæſare, rebus ſuis planè deploratis. Ipſa etiam Cleopatra res ſuas agere voluit ſui Antonij oblita: Immò etiam ipſum prodidit, reſque eius penitus afflixit in Aegypto; *Antonius, & Cleopatra pacem orant à Cæſare.*

dum ei auxilia terreſtria, & naualia malitioſè ſubſtraxit. Denique eum ad mortem compulit tumulum ſuum ingreſſa, ex quo ad eum ſictum mortis ſuæ nuncium miſit. Tum enim ille mori decreuit, extinctis deliciis ſuis, incubuitque gladio, ac pæne exſpirans ad Cleopatram funibus attractus, in eius gremio expirauit. Vir futurus orbis dominus, niſi ſe mulieri ſubdidiſſet.

Antonius ſe interficit.

Cleopatra autem vbi ſenſit nihil ſe flectere potuiſſe animum Cæſaris (eo enim quoque perſuadere adhibitis omnibus lenociniis ſperauerat) ſeque triumpho deſtinatam, per Aſpidem allatam inter fructus, aut acu diſcriminatoriâ veneno illitâ ſibi leuem inflixit plagam, ex quâ ferè ſine dolore obiit. Antyllus Antonij ex Fuluiâ filius, ex ſacello Iulij Cæſaris retractus iugulatus eſt, licet ei filia Cæſaris eſſet deſponſata: Cæſario item dum fugit in Æthiopiam interceptus à Cæſarianis, necatus eſt. Alexandriæ direptio pecuniis redempta, vnde, ſicut & ex regiâ pecuniâ, ſoluta ſunt ſtipendia, & viritim militi 250. dragmæ perſolutæ. Hic finis Ptolemæorum fuit, quos ſapientia ad regnum promouerat; rapinæ, cædes, libido penitus exterminarunt.

Cleopatra ſibi aſpidem admouet.

Cæſario caditur.

Cæſar Ægypto conſtitutâ per Syriam in Aſiam rediit, vbi acceptus eſt ab Herode ſecundum dignitatem recepti, ſed ſupra recipientis diuitias: donatus octingentis talentis, præter magnam vim pecuniæ in optimates Romanos effuſam. Quæ magnificentia Herodi omnem furandi, atque prædandi licentiam dedit.

Cæſar excipitur ab Herode.

Ab hoc quoque anno procedunt Anni Actiaci, quod victoriæ Actiacæ tum Cæſar perceperit fructum, Antoniumque perdiderit, quo ſtante fruſtra ad Actiacum viciſſet.

Anni Actiaci.

OLYMP. CLXXXVII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 4025. 725.

C. Cæſare Octauiano quintùm, & Sexto Apuleio Conſulibus idem Cæſar ſexto, ſeptimo, & octa-

Cæſaris triumphi.

octauo die Auguſti, qui tum Sextilis dicebatur: de Pannoniis ac Dalmatis, de Actiacâ victoriâ, ſeu Macedoniâ; de Aegypto ſeu Cleopatrâ triumphauit, quos triumphos magnis largitionibus illuſtrauit, ſicut & Vrbem magnificis ædificiis. Acceſſere quoque varia ſpectacula, quibus delinita plebs, ſicut & clauſo Iani Templo, libertatis quam perdiderat, oblita eſt.

Tum quoque Cæſar cum M. Agrippa Cenſuram egit, quâ purgauit Senatum, & patriciorum familias auxit: Senatores tum quoque injuſſu ſuo exire ex Italia vetuit. Carthaginem quoquè colonia iterùm deducta, huius etiam anni opus fuit, ſicut & Antiochus Comagenus euocatus Romam, necatuſque, quod fratris ſui legatum dolo interemiſſet. Tum denique M. Lepidus Triumuiri filius conjurationem conflauit in Octauianum, ſed eam Mecœnas Vrbis cuſtodiæ præfectus deprehendit, & extinxit, pari gloriâ, & facilitate. *Cæſaris cum Agrippa cenſura.* *Carthaginienſis Colonia.* *Conjuratio extincta.*

OLYMP. CLXXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 4026. 725.

Herodes profectus ad Cæſarem Mariamnem vxorem ſuam incluſerat carcere, ejuſque curam Sohemo demandarat; cum mandatis hoſte potiùs, quam marito dignis. Hæc imprudentiſſimè aperuerat Mariamne Sohemus, eorumque quædam hæc dederat Herodi indicia. Cum ergo Eunuchus Reginæ tormentis adhibitus Sohemi cum Mariamne familiaritatem faſſus eſſet, ille quidem necatus eſt, hanc vt adulterij ſuſpectam, ac veneficij ream per improbum Senatum ſuum Rex damnandam curauit. Sed ex eius morte poſteà tantùm doloris hauſit, vt morbum contraheret. Is cum periculoſus eſſet, ita ſe geſſit Alexandra quaſi mox Herodes moriturus eſſet; quare illicò necata pœnas dedit intempeſtiuæ prouiſionis. *Herodes Mariamnem necat*

Hic annus ſexto Cæſaris Conſulatu, & ſecundo Agrippæ illuſtris fuit, quo & cenſus an- *Cenſus Romæ habitus.*

no ſuperiori inchoatus peractus eſt, inuentaque ciuium Romanorum capita quadragies centum, & ſexaginta tria millia. Tum quoque Actiaci ludi à M. Agrippa primùm exhibiti, à Cæſare excitata Apollinis ædes in Palatio, cum Porticu & Bibliothecâ, vt non tantùm Martem, ſed & Muſas, quas amabat impenſiùs, coluiſſe videretur.

Cæſar deliberat de Principatu deponendo.

Tum quoque Cæſar cum amicis Agrippa, & Mecœnate egit de Imperio deponendo, vel conſtituendo; Agrippa abjiciendum, Mecœnas ſeruandum contendebat; potiores viſæ ſunt Mecœnatis rationes, ac Reipublicæ turbis ſedandis accommodatiores. Fuit autem Agrippa addictiſſimus Cæſari, ſine quo ille multa præſtitit, hic ferè nihil ſine Agrippa, ideo cumulatus honoribus, quos ille ſemper in largitorem refudit, exemplo ſingulari modeſtiæ, & humanitatis.

Reſp. conſtituta.

Hoc quoque anno Reſp. conſtituta eſt remiſſis fiſcô nominibus, abrogatiſque quæ malè fuerant Triumuiratu decreta. Tum quoque apertæ Iani Gemini portæ bello contra Cantabros, & Aſtures indicto, quos ſuis legibus viuere, neque Imperio Romano tum pacifico parere viſum eſt indignius.

OLYMP. CLXXXVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 4027. 727.

Cæſar Remp. adminiſtrandam ſuſcipit.

Cæſar ſeptimùm Conſul, cum M. Agrippâ tertiùm coram Senatu deponere voluit, aut abjicere ſimulauit Imperium. Senatus tamen vniuerſus ſiue ita credidit, ſiue ita ſe finxit credere, id fieri prohibuit, ſtatimque Cæſaris ſtipatoribus, vti diligentiùs cuſtodiretur duplex ſtipendium perſolui juſſit. Itaque cum rogatus ſuſcepiſſet adminiſtrandas Imperij Prouincias, pacatas Senatui regendas tradidit, ipſe laborioſas & obnoxias bello ſibi reſeruauit; ſed in decennium, & citiùs, ſi eas ante pacare potuiſſet. Quo facto prudentiæ pleniſſimo, Senatum

exar-

exarmauit,ſibi vires omnes Imperii reſeruauit. Inde quoque profectum vt reliqui qui ſecuti ſunt Imperatores ſingula Decennia , quaſi pro Imperij renouatione celebrarent.

Tum etiam 16. Kal. Februarij L. Munatius Planeus in Senatu ſententiam dixit quâ Cæſarem Auguſtum appellari cenſuit. Ea vox ſacrum, & venerandum ſonat, & hominum conditione ſuperiorem ; ex hoc igitur anni Auguſtorum decurrunt. Adhæc poteſtate Tribunitiâ auctus eſt, vt Sacroſanctus, & inuiolabilis haberetur, atque in omnes Romanos, eorumque ſubditos legum, vitæ, necis poteſtatem haberet. Regis autem ac Romuli declinauit nomen, quia inuidiæ aliquid continere videbantur, cum jam tamen ipſe eſſet major inuidiâ. *Cæſar Auguſtus dictus.*

Eodem anno tranſiturus in Britanniam venit in Gallias Cæſar, vt has componeret, illam edomaret ; nullo negotio vtrumque perſtitit, rerum ante geſtarum famâ, quàm armis potentior. Inde tranſiit in Hiſpaniam, vt huic quoque prouideret, ac bello aduerſus Cantabros, & Aſtures aut mori aut in libertate viuere paratos. Tum Romæ ſubſtitit Agrippa, ac Diis omnibus Pantheon ædificauit, opus mirabile ad ſimilitudinem cæli faſtigiatum, quod tertio abhinc anno perfectum huius tamen anni, & tertij Conſulatus ab Agrippa geſti præfert Epigraphen, quia illuſtrius erat à Conſule inchoatum, quàm à priuato abſolutum *Cæſar Galliam, Britanniam, & Hiſpaniã luſtrat.* *Pantheon Romæ ſtatuit Agrippa.*

OLYMP. CLXXXVIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 3. 4028. 728.

Herodes multas in Iudæâ peregit cædes ; quidquid enim erat ex cognatione Hyrcani, & Haſſamonæorum ſuſtulit, vt ſeditionum, bellorumque ciuilium fomitem. Coſtobarum quoque Idumæum cui ſororem ſuam Salomen vxorem dederat, orto inter eos jurgio interemit, ſicut & Doſitheum, Antipatrum, Lyſimachum ab hac importuna muliere initæ cum marito *Herodis crudelitas.*

aduerſus Herodem conjurationis accuſatos. Ita ſublatis omnibus fortunæ ſuæ impedimentis ſe putauit Regem, cum ab omnibus Tyrannus infamis haberetur.

Cæſar bellum in Hiſpania parat. Auguſtus hoc anno octauum Conſulatum geſſit cum T. Statilius Taurus ſecundum ageret. Hunc autem ſicut & ſequentem in Hiſpaniâ traduxit, bellum parans contra Cantabros, & Aſtures, qui non contenti libertate ſuâ, vicinos etiam vexabant, vt eos ad ſe tranſire compellerent. Sed conatus eorum inanis fuit aduerſus Romanam potentiam, quam in eos vniuerſam Auguſtus adhibuit.

Cornelius Gallus exulat, & moritur. Hoc item anno Cornelius Gallus Aegypti præfectus abuſus autoritate ſua, cum multa impotenter egiſſet, juſſu Auguſti in exilium actus, mortem ſibi ipſe conſciuit, tam ignauus ad ferendam, quam fortis fuerat ad infligendam injuriam.

OLYMP. CLXXXVIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 4. 4029. 729.

Herodis magnificẽtia, & liberalitas. Herodis regnantis anno 13. fames ingens peſti conjuncta Palæſtinam afflixit, cum tamen Rex iſte opera magnifica Hieroſolymis excitaret, & Theatrum in honorem Auguſti, ac quinquennales ludos, quod ei Iudæorum conflauit odium. Sed cum poſteà rei frumentariæ prouidiſſet, miſſis etiam in Aegyptum & ad C. Petronium è ſua ſuppellectili aureis & argenteis vaſis, odium in beneuolentiam conuerſum eſt. Tum quoque Herodes quingentos milites è ſuis prætorianis miſit Aelio Largo ad Arabicam expeditionem: quando & Aegyptij Anno Iuliano vti cœperunt, vt Romanis dominis ſuis omnino concordes eſſent.

Auguſta Prætoria Colonia. Auguſto nonùm Conſule cum M. Iunio Silano, M. Terentius Varro Salaſſos Populos Inalpinos domuit, quorum agri partem militibus Prætorianis dedit, vbi condita Auguſta Prætoria. Altera quoque miſſa eſt in Luſitaniam

Colo-

Colonia dicta Auguſta Emerita, quod eam Emeriti milites conflaſſent; ita militibus vbique factum ſatis.

Sed nihil celebriùs fuit hoc anno, bellis Cantabrico, & Aſturico. Cæſar enim ipſe apud Segiſamam caſtra poſuit, & tribus agminibus totam eſt complexus Cantabriam. Inſuper admota littori claſſis, & expoſiti milites, vt hoſtes circumfunderentur. Itaque victi ad Begedam Cantabri in Vindium montem confugêre, in quo pæne omnes inediâ confecti ſunt. Hoc in bello cum ex nimio labore morbum contraxiſſet Auguſtus, Tarraconem delatus bellum C. Antiſtio abſoluendum reliquit, cui cum exercitu commiſit ſuam felicitatem. *Bellum Aſturicũ. & Cantabricum.*

Aſtures aliunde ad Aſturam fluuium poſitis caſtris Romanos oppreſſiſſent, niſi eorum conſilia eſſent patefacta. Vicit eos cruento prælio Cariſius, & confugere Lanciam compulit; quæ capta tantùm non incenſa eſt, id enim miles depoſcebat: ſed dux ſapientior maluit eam ſtantem potiùs quàm euerſam eſſe Romanæ victoriæ monimentum. *Aſtures victi.*

Interim Romæ præclara opera extruebat Agrippa, vt enim Pantheon taceam, Septa comitiis Tributis addicta, quæ Lepidus inchoarat, in Campo Martio perfecit; hæc autem tabulis exornata, Septa Iulia in honorem Cæſaris dixit. Excitauit & Porticum Neptuni, Argonautarum picturâ decoratam, ob nauales victorias, ita tamen vt omnia in honorem Auguſti cederent. Sic enim inter ſe beneuolentiâ, & gratiâ Cæſar & Agrippa decertarunt, vt dubium reliquerint an hic fuerit modeſtior, an ille liberalior. *Agrippæ opera.*

OLYMP. CLXXXIX.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann I.	4030.	730.

Herodes duas Hieroſolymis hoc anno ædes extruxit, vnam Auguſto, alteram Agrippæ, Cæſaream, *Herodis opera.*

ſaream, & Agrippam dictas, amoris in eos ſui monimentum, quos Θεῶν Σωτήρων habebat loco, ipſe Cæſari poſt Agrippam, poſt Cæſarem Agrippæ chariſſimus. Condidit & templa in honorem Auguſti Samariæ, & ad fontes Iordanis; denique Herodium caſtrum, ne ſui nominis ipſe obliuiſci videretur.

Herodes aliam vxorem ducit. Tum autem captus eſt amore puellæ cujuſdam Simonis filiæ, quam Ioſephus Mariamnem vocat. At ne hæ nuptiæ Rege viderentur indignæ, eius patrem, exautorato Ieſu Phabetis filio, Ananeli ſucceſſore, Pontificem creauit; ſic amoribus ſuis res etiam ſacras Rex ſceleratus aptabat.

Marcellus Ædilis. Auguſto decimùm Conſule cum C. Norbano Flacco Marcellus creatus eſt Ædilis, ſtatutum à Senatu vt inter Prætorios ſederet, & decennio maturiùs peteret Conſulatum. Permiſſum quoque Tiberio, Auguſti priuigno, vt quinquennio maturiùs ſingulos magiſtratus iniret; quare hoc anno factus eſt Quæſtor ætatis anno decimo octauo, vel decimo nono, vt quotquot ad Auguſtum pertinerent legibus ſoluti eſſe viderentur.

Ælij Largi expeditio in Arabiam. Hoc anno in Arabiam Felicem ſuſcepit expeditionem infelicem Aelius Largus, exercitu morbis infeſtato ex quâ nihil ipſe præter ægros milites, & ignominiam reportauit.

Victi iterùm Aſtures, & Cantabri Fortunatiores in Occidente Romani fuerunt. Aſtures & Cantabri poſt Auguſti diſceſſum non tantùm rebellarant, ſed & addiderant rebellioni proditionem. Nam præſidiarios euocatos ad frumentum exportandum peremerant incautos. Sed cæſorum manibus L. Aemilius præfectus abundè ferro facibuſque litauit, agro vaſtato, incenſis oppidis, obuiiſque cæſis; vt longas etiam abſenti Auguſto manus eſſe intelligerent iſti proditores.

CA-

CAPVT IV.

DECAS QVARTA.

Ab anno 4030. ad 4040.

OLYMP. CLXXXIX. *ann.* 2. *Mundi* 4031. Vrb. Cond. 731.

AVguſti Conſulatus vndecimus cum Cn. Calpurnio Piſone, eiuſdem morbo celeberrimus fuit. Tum enim proximum ſe putauit morti, tradiditque Agrippæ anulum ſuum, Piſoni collegæ Rationarium Imperij. Sed opera Antonij Muſæ lauacris ac potionibus frigidis valetudini reſtitutus eſt. Ideoque eidem Muſæ, vt alteri Aeſculapio poſita ſtatua à Po. Romano, quæ pauló poſt diſturbanda fuit cum iiſdem remediis Marcellum perdidit. *Ægrotat Auguſtus, ſanatur ab Antonio Muſa.*

Sanus Auguſtus vt tolleret natum ex traditione anuli odium Marcelli in Agrippam, hunc amandauit in Syriam vt eam regeret. Remanſit tamen in inſulâ Lesbo, & prouinciam ſibi creditam per legatos adminiſtrauit. Hunc adiit Herodes Mitylenem, à quo eſt ſuſceptus amantiſſimè: cumque Gadareni Herodem accuſaturi eò quoque veniſſent, Agrippa ne auditos quidem vinctos compedibus remiſit ad Herodem, cum ſummo injuſtitiæ periculo, plus amicitiæ tribuens, quàm æquitati. *Agrippa ſecedit Roma.*

Hoc item anno magnificentiſſimè edito munere ſuæ ædilitatis M. Marcellus Octauiæ ſororis Auguſti filius obiit natus anno 20. vt Propertius canit, vt ſcribunt alij anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto. Hic eſt Marcellus celebratus à Virgilio verſibus ſine metaphorâ aureis, magnæ fortunæ deſtinatus adoleſcens, & cui ingenio, fortitudine, & dignitate corporis, par eſſe videbatur. *Marcellus moritur.*

Teri-

Parthi Auguſtum riment. Teridatem diſſidentem à fratre Rege Parthorum Romæ beneuolè ſuſcepit Auguſtus. Venêre & cum eo Phraatis legati illum repoſcentes: cum reddere prudenter negauit Auguſtus, ſed Phraatis ipſius remiſit filium, quem habebat jamdudum à Teridate obſidem: ea tamen lege, vt ſibi ſigna Craſſi reſtituerentur. Ita fratrum diſcordiâ in Reip. commodum ſapienter vſus eſt Auguſtus.

OLYMP.CLXXXIX. *Mundi* Vrb.Cond.
*ann.*3. 4032. 732.

Turbæ Hieroſolymis. Turbatum eſt aliquid hoc anno Hieroſolymis, ob trophæa Iudæis propoſita, quæ vt idola deteſtabantur: tantùm aberant hi ab imaginum cultu, vt eorum vmbras & rudimenta ferre non poſſent. Detractis tandem ornamentis & propoſitis plebi ſtipitibus, ſedatus eſt tumultus. Tum quoque ciues decem Religionis prætextu in Herodem conſpirauere, quorum *Arces munit Herodes.* ſupplicio eſt extincta conjuratio. Ob eam cauſam Regiam ſuam, & Antoniam arcem communiuit Herodes, vt haberet plura in ſubitis ſeditionibus receptacula. Tum quoque inſtau- *Sebaſten, & Cæſaream condit.* rauit Samariam, quam de Auguſti nomine Sebaſten dixit: condidit & in littore maris Cæſaream, vbi olim erat Turris Stratonis, in qua adornanda duodecim ipſos annos poſuit, tantâ magnificentia, vt ſi qua Ioſepho fides, nulla fuerit in toto orbe ciuitas pulchrior & magnificentior.

Conſpiratio in Auguſtum. Conſulibus M. Claudio Marcello, & L. Aruncio Nepote detecta eſt in Auguſtum conjuratio Fannij Cæpionis, & Murenæ iam coalita. Cum hi fugâ dilapſi eſſent, abſentes damnati ſunt exilio, ac paulò poſt necati. Murenam nec frater Proculeius Auguſto chariſſimus, nec ſororis maritus Mecœnas exemêre ſupplicio; adeo viſum eſt atrox, in Principem tam commodum ſcelus.

Cenſores hoc anno creati P. Aemilius Lepidus,

pidus, & L. Munatius Plancus, hic proſcripti frater, ille à fratre Triumuiro proſcriptus; hique priuatorum vltimi geſſere Cenſuram; quam. quam in eius quoque partem Auguſtus venerit. Hic tum ſapienter quædam collegiorum conuiuia ſuſtulit, ludorum omnium curam certis hominibus attribuit, gladiatorum munus edi vetuit injuſſu Senatus, nec ſæpius quàm bis in anno, neque parium plurium, quam ſexaginta. Tum quoque Galliam Narbonenſem, & Cyprum Populo regendas reddidit, quia pacatæ jam nihil eius curâ indigebant, ſicque reliquarum regendarum Populo Romano ſpes injiciebatur. *Vltima priuatorũ cenſura.*

Cantabri, & Aſtures duriùs habiti à Cariſio, virorum fortium more, rebellarunt. Veniente tamen in auxilium C. Furnio repreſſi ſunt, & in acerbiorem ſeruitutem redacti. Pauci tamen Cantabrorum venere in Romanorum manus, quia ex deſperatione, & libertatis amore incenſis munitionibus ſuis, alij incendio, alij publicè ſumpto veneno perierunt. *Cantabri & Aſtures repreſſi.*

Tum etiam Romæ propter crebra incendia Ædiles præfecit Auguſtus, qui ea attributis ſexcentis ſeruis ſcienter reſtinguerent; ac hi deinceps vtiliſſimam Vrbi operam nauarunt, alioquin his frequentibus incendiis periclitanti. *Roma proni m incendi.s.*

Denique C. Petronius Ægypti præfectus ex Æthiopicâ expeditione feliciter ac glorioſè ſuſceptâ rediit, Candace Reginâ ad fœdus petendum compulsâ. Et probatum eſt ab Auguſto, Populoque Romano ſuſceptum, quamquam in fœminam bellum, quia hæc virilis erat animi, neque ſuum regnum muliebriter adminiſtrabat. *Æthiopica Petronij expeditio.*

OLYMP.CLXXXIX.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.4.	4033.	733.

Romæ vt crearentur Conſules Q. Æmilius Lepidus, & M. Lollius nonnihil turbatum eſt. *Motus Rom. in creandis Coſſ.*

De

De Lollio nulla difficultas qui collega datus erat Auguſto, ſed hoc non admittente magiſtratum, de Lepido & Sillano ingens plebis tumultus fuit. Ideoque reuocatus eſt in vrbem ex Græciâ ab optimatibus Auguſtus; qui tamen ſapienter venire recuſauit, ſed candidatos illos verbis increpitos abeſſe voluit ab Vrbe dum iretur in ſuffragia. Ægrè tandem Conſul ſeditione redintegratâ creatus eſt Lepidus.

Has turbas vt deinceps compeſceret Cæſar, Agrippam in Vrbem remittere ſtatuit; atque vt plus poſſet, vxore repudiatâ (quamquam hæc eſſet Auguſti ſororis filia) filiam ſuam Iuliam ducere præcepit. Dum autem verſatur Auguſtus in Græciâ Lacedæmonios honoribus, & præmiis affecit, Athenienſes contra multauit, quod viſi eſſent in Antonium propenſiores. Sic miſeris adulatoribus ſua magni ſtetit adulatio.

Iulia datur vxor Agrippæ.

Rebus autem in Græciâ compoſitis in Samum perrexit, vbi traduxit hyemem, vt inde inuigilaret Orienti, & propinquior, Parthos non tantùm legionibus, ſed & præſentiâ ſuâ territaret.

Auguſtus in Samum venit.

OLYMP. CXC.	*Mundi*	Vrb Cond.
ann. 1.	4034.	734.

Conſulibus M. Apuleio Nepote, & P. Silio Nerua Auguſtus ex Samo tranſiit in Bithyniam, inde ordinaturus Aſiam. Hic Cyzicenos quod in quâdam ſeditione Ro. ciues flagris cæſos necaſſent, in ſeruitutem redegit, vt iiſdem flagris objici poſſent. Idem quoque ſupplicium tranſgreſſus in Syriam Tyriis, & Sidoniis irrogauit propter factiones, & ſeditiones ſuas. Territus autem vicinitate Auguſti Phraates, & legionibus multis, quas erat facilè infundere in Parthiam, remiſit ſigna erepta Craſſo, captiuoſque omnes, præter eos qui dedecoris metu ſibi intulêre manus aut ſponte latere voluerunt. Dedit etiam idem Phraates Titio Syriæ præfecto quatuor legitimos filios obſides, dejectis

Auguſtus multat ciuitates.

Signa Craſſi reddita.

vbi-

vbique excitatis in regno ſuo de Craſſo Trophæis. Quare iterùm clauſum eſt Iani Gemini templum, quaſi hoc facto orbi Romano redditâ tranquillitate.

Inde reuerſus eſt in Vrbem Auguſtus, vnde Tiberium in Armeniam miſit. Turbata enim erat hæc Prouincia, irataque Regi Artabazo eius loco Tigranem repetebat. Iuſſus eſt ergo Tiberius Tigranem Romæ obſidem reducere cum exercitu. Sed cum Artabazus intereà cæſus eſſet, bellicus ille apparatus euanuit.

Motus in Armenia.

Auguſtus paulò poſt repetiit Samum, vbi variis Principibus, varias regiones attribuit; ſed præcipuè Herodi Zenodoti cuiuſdam Tetrarchiam, quod is latrones fouiſſe diceretur, quos expugnarat Herodes, redditâ Damaſcenis ſecuritate. Quare tum in honorem Auguſti Panium templum ædificauit in Zenodoti ditione, ideoque tumultuati ſunt Iudæi, quos pacauit remiſsâ tertiâ parte vectigalium, ob ſuperiorum annorum ſterilitatem. Dedit quoque Samiis libertatem Auguſtus præmium hoſpitij. Sami quoque Indi miſſis legatis cum Auguſto ſanxêre fœdus, adduxeruntque Tygres Indicas nondùm in Græciâ, & Occidente viſas; quando & legatorum vnus Zamarus Gymnoſophiſtes Deorum ſuorum ſacris initiatus ſponte in ignes inſiluit, ac vanæ gloriæ obtulit ferale ſacrificium.

Paniū ab Herode ædificatū.

Indi cum Auguſto fœdus faciunt.

Hoc quoque anno Agrippæ natus eſt ex Iulia Caius Auguſto chariſſimus, & in ſpem Imperij nutritus, non quia dignus, ſed quia talis eſſe debuerat.

Caius naſcit ex Iulia.

OLYMP. CXC.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	4035.	735.

Herodes regni ſui anno duodeuigeſimo templum Hieroſolymitanum inſtaurauit, eius dilatauit ſpatia, porticus exornauit. Sed à fundamentis illud nequaquam excitauit; remanſit enim à Zorobabele conditum, cuius gloria, viſo Chriſto, quam Salomonici ex Prophetâ futura erat

Inſtaurat templum Hieroſol. Herodes.

erat celebratior: ideoque hîc à Ioſepho fabuloſè confiĉta de Herodiano templo, cum omnibus Catholicis meritò explodimus.

Auguſtus magiſter morum.

Romæ Conſul eſt factus Q. Sentius Saturninus, cuius collega Auguſtus eſſe recuſauit. Ideò concitatæ ſunt iterùm in comitiis turbæ, quas vt compeſceret Auguſtus ipſe nominauit Quintum Lucretium Veſpillonem, quem Euſebius Cinnam cognominat. His Coſſ. Romam rediens Auguſtus, ex multis honoribus recepit tantùm, vt Ara Fortunæ reduci conſecraretur, eius reditûs dies inter ferias relatus Auguſtalia diceretur. Tum autem ad turbas Romæ comprimendas idem Auguſtus dictus eſt Magiſter Morum in quinquennium, cum poteſtate condendi leges quas vellet, quæ dicerentur Auguſtales. Quibus priuilegiis licet dignus Auguſtus eſſet, poſteà tamen idem jus ſibi arrogarunt alij indigni Imperatores, quo Imperium Romanum penitùs labefactarunt.

Leges Auguſtales.

Agrippa Gallias, & Hiſpaniam componit.

Tum adminiſtrandis Galliis, quas Germani vexabant præpoſitus eſt Agrippa; quibus compoſitis idem tranſiit in Hiſpaniam ad Cantabros edomandos, qui ſerui, dominis ſuis interfectis, redierant domum, indidemque Romanos, eorumque ſubditos adoriebantur. Contra eos progreſſus Agrippa multos è ſuis perdidit; inuiti enim contra deſperatos, & certos mori pugnabant. Tandem multitudine ſuperior, omnes qui arma ferre poſſent trucidauit, reliquos exarmauit, atque ex montanis in campos deduxit, vbi omnium patentes injuriis ferociam dedidicêre. Neque tamen de iis triumphare voluit, quoniam non ſuis, ſed Auguſti auſpiciis pugnauerat, cui vni colligebat gloriam, ſuiſipſe laboribus, ac virtute contentus.

Auguſtus Senatum purgat.

Auguſtus Agrippæ reduci Tribunitiam poteſtatem in quinquennium conceſſit, & cum eo Senatum purgauit in quo Lepidus olim Triumuir ægrè retentus eſt. Statuerat trecentos tantum

tum ſeruare, ſed ob difficultatem ſexcentos tolerauit; non quod digni omnes, ſed quod pleriquc non omnino indigni videbantur.

Hoc denique anno Virgilius Poëta Brunduſij obiit, Auguſto percharus, cuius oſſa Neapolim delata, nobilem illam de ſe vrbem etiam cohoneſtarunt. *Virgilius moritur.*

OLYMP. CXC. *ann.*3.	*Mundi* 4036.	Vrb.Cond. 736.

Conſulibus P. Cornelio Lentulo Marcellino, & Cn. Cornelio Lentulo Herodes Romam miſit filios duos ex Mariamne ſuſceptos Alexandrum, & Ariſtobulum, vt apud Cæſarem erudirentur cujus domus tum erat ſapientiæ, ac virtutis officina. Excepti ſunt ſummâ humanitate ab Auguſto propter parentem, cui & poteſtatem fecit quem vellet ex filiis Regem eligendi, vt ſic haberet obſequentiores, ſpe propoſitâ tantâ hæreditatis. *Herodes Rom filios mittit.*

OLYYMP. CXC. *ann.*4	*Mundi* 4037	Vrb.Cond. 737.

Conſules huius anni creati ſunt C. Furnius, & C. Iunius Silanus, quando Lucius filius Agrippæ natus eſt alter ex Iulia. Itaque Auguſtus ad eius ortum celebrandum feſtum Honoris & Virtutis ad quartum Kal. Iunias tranſtulit, in eius diem natalem. Tum quoque ludi ſæculares Romæ celebrati ſunt ingenti apparatu, non quod ſic temporis, ſed Auguſti voluntas exigeret, auctâ firmataque familiâ ſuâ, vix ſeſe capientis. *Lucius naſcitur ex Iulia.*

OLYMP. CXCI. *ann.*1.	*Mundi* 4038.	Vrb.Cond. 738.

Conſulibus L. Domitio Ænobarbo, & P. Cornelio Scipione profectus eſt in Galliam Auguſtus, ſpecie vt hanc prouinciam ordinaret, reuerâ quia eum Vrbis tædium ceperat, vbi parum leges ſeruabantur, nec niſi multorum pœnâ, vnde odium in Legislatorem & Principem accendebatur. Antequam Vrbem relinque- *Auguſtus relinquit Vrbem.*

queret, templum Quirini dedicauit, in quo ſeptuaginta ſex columnæ ſtabant, eius annorum totidem indices. Vrbis curam Statilio Tauro reliquit, quia jam Macœnatem minùs amabat, Agrippam rurſum mittebat in Syriam; vbi acceptus eſt ab Herode vti Cæſar alter, ac ſibi nominatim amicus. Inde tamen maturè diſceſſit in Ionaiam plus Hyemis tempeſtates reformidans, quàm oble&atus Iudæorum acclamationibus.

OLYMP. CXCI.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 2.	4039.	739.

Herodes inuiſit Agrippã in Aſia. Herodes hoc anno inuiſit Agrippam degentem Sinope, atque inde Aſiam ordinantem, vbi & negotium componebat Scribonij aſſerentis ſibi regnum Ponti traditum ab Auguſto. Inde ambo Epheſum terreſtri itinere rediere, & in omnibus vrbibus Ioniæ Agrippa multa Iudæis conceſſit in gratiam ſui Herodis, inter cætera remiſit eis quartam vectigalium partem, pari gaudio Herodis, atque Iudæorum vtilitate.

Querela Gallorum a Liciniũ Conſulibus M. Liuio Druſo, & L. Calpurnio Piſone Galliæ ſunt ab Auguſto compoſitæ cum ab eo Germani pacem impetraſſent. Sed turbatus eſt idem Auguſtus Gallorum querelis, & expoſtulationibus aduerſus Licinium à quo fuerant expilati. Hic cum ſibi videret iratum Auguſtum, deduxit eum in domum ſuam, indicauitque ſepoſitos Gallorum theſauros, eique reſeruatos. Quo aſpectu refrixit ira Cæſaris, & paſſus eſt furem, qui non ſibi ſed Principi ſuo furatus eſt, vt maiorem criminis partem in ſe deriuaret.

Auguſti iniuſtitia.

Auguſti beneficia. Hoc anno Auguſtus aliquot Colonias in Galliam, Hiſpaniamque deduxit: Cyzicenis reſtituit libertatem, neque diuturniorem eſſe voluit eorum ſeruitutem, quam paucorum ſcelere perdiderant. Paphiis terræ motu afflictis pecunias ſuffecit, eorumque vrbem de ſuo nomine

voca-

vocari paſſus eſt, quia id enixiùs, quàm pecunias flagitabant.

Obiit hoc anno Vedius Pollio Eques Romanus ditiſſimus, libertini generis, qui Muraenas in piſcina humanâ carne paſcebat. Is cum aliquando excepiſſet Auguſtum conuiuio, & in eo ſeruulum ob vas Cryſtallinum fractum addixiſſet crudeliſſimæ neci, & huic Cæſar ægrè veniam ab eo impetraret, omnia eiuſdem generis vaſa juſſit illico confringi, vt humanitatem, atque ſubmiſſionem hac jacturâ diſceret, grauiùs vtique caſtigandus, ſi in ſeueriorem principem incidiſſet. *Auguſti æquitas.*

Tum domiti ſunt à Druſo atque Tiberio Rhæti Alpibus Tridentinis affixi, nec eos montes ſui, locaque naturâ permunita tutati ſunt. *Rhæti domiti.*

Auxit quoque gaudium Druſi patris natus Germanicus, ex quo natus poſteà Caligula, adoptatus ipſe iuſſu Auguſti à Tiberio, eidem tamen exoſus propter diſſimilitudinem morum, magno vtique damno Romanorum. *Naſcitur Germanicus.*

Nata quoque Beatiſſima Maria Virgo ex ſanctis Ioachimo & Anna, patre vetulo, & Anna ſterili, vt ad ſummum miraculum, natum ſcilicet hominem Deum, via per miracula ſterneretur. *Naſcitur B. Virgo.*

OLYMP. CXCI.	*Mundi ann.* 3.	4040.	Vrb. Cond. 740.

Huius anni Conſules fuere Cn. Lentulus, & M. Licinius Craſſus; Lentulus ille cognomento Augur diuitiarum maximum exemplum fuit, antequam eum libertini pauperem facerent, vt qui quater millies Seſtertiûm ſibi viderit eſſe. Sed ſemper indiguit opibus homo auariſſimus, dignuſque qui poſtea ad mortem à Tiberio compelleretur. *Lentulus quàm dives.*

Tum etiam contigit magnum incendium Romæ, quo Æmilij Pauli Porticus tota deflagrauit, & mali labes ad Veſtæ templum vſque perua- *Incendiũ Romæ.*

peruaſit, ſacris per Veſtales in domum Flaminis Dialis exportatis. Sed hæc poſteà Porticus ab Auguſto, & amicis Pauli refecta eſt magnificè, & viſa eſt ex hoc igne prodire ſplendidior.

Agrippæ modeſtia. Decretus quoque tum Agrippæ triumphus ob res in Ponto geſtas, quem tamen ille repudiauit, atque exemplo ſuo cæteris Imperatorum lagatis ad modeſtiam præluxit.

CAPVT V.

DECAS QVINTA.

Ab anno 4040 *ad* 4050.

OLYMP.CXCI. *ann.*4.	*Mundi* 4041.	Vrb. Cond. 741.

Militiam Auguſtus ordinat. Conſulibus Tiberio Claudio Nerone, & P. Quintilio Varo Auguſtus rediit Romam noctu, ac ſine pompâ, neque paſſus eſt Populum ſibi obuiam progredi. Tum etiam militiam ordinauit, & ſtipendiorum definiuit tempus, Prætorianorum quidem annis duodecim, reliquorum ſexdecim, quibus euolutis, non agros, ſed pecuniæ certam ſummam reciperent; poſteà tamen id immutatum eſt anno v. c. 758. & deinceps, Romanis militibus non ſemper ſatis obſequentibus Imperatori.

Dedicata Theatra Rom. Eodem anno Theatra Balbi, & Marcelli dedicata: in hoc Troiam C. puer octennis luſit, variaque ſunt edita ſpectacula. Cum autem tum Lepidus ſummus Pontifex obiiſſet, eius locum Auguſtus aſſumpſit, vt duplici nomine ſacer eſſet. Hoc inſignis honore, fatidicos libros combuſſit, Sibyllinos repurgauit, ita permittente Deo, vt iis deinceps caſtigatoribus vterentur Chriſtiani, neque Ethnici eorum verſibus conuicti, tergiuerſarentur.

Auguſtus ſummus Pontifex. Rediit tum ex Syriâ Agrippa, quando & ab Augu-

Auguſto Tribunitiâ poteſtate in aliud quinquennium auctus eſt; miſſus inſuper in Pannoniam cum ſummâ poteſtate, vt bellum hic graue ſuis armis compeſceret. Sed huic alius hoſtis parabatur à Deo, cuius impetum non declinaret, & qui omnes eius honores elideret.

OLYMP.CXCII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
*ann.*1.	4042.	742.

Beata Virgo in templo trimula à parentibus oblata eſt Deo, iuxta Genitricis ſuæ votum, ipſique inditum nomen, quod gratiam habendam eſſe Deo de tanto munere teſtaretur. Nutrita eſt porrò donec Ioſepho traderetur, in ſacris ædibus, ſeu exedris cum aliis virginibus numini conſecratis, quas quidam inter ſanctos Patres impropriè τὰ ἅγια τῶν ἁγίων appellarunt, magis ad loci huius inquilinam, quàm ad locum attendentes. Reliqua quæ de B. Virgine hìc degente dicuntur, neque ſunt huius operis, neque ab eruditis ſatis certa eſſe iudicantur. *Præſentatio B.V.*

Conſules huius anni creati ſunt M. Valerius Meſſala Barbarus, & P. Sulpitius Quirinus, ſeu Quirinius, quando Meſſala nomine totius Senatus Auguſtum Patrem patriæ nominauit, cui lacrymans optauit vt perpetuò ea appellatione dignus eſſet, neque vnquam eam factis refelleret; quæ lacrimæ atque reſponſio eum hoc nomine digniſſimum probauerunt. *Auguſtus pater patriæ dictus.*

Venit & tum Romam Herodes ab Auguſto humaniſſimè habitus, à quo & liberos in regnum reducendos accepit, omnibus dotibus animi, ac corporis illuſtres, quæ apud ſuſpicioſum ſenem, & calumniatoribus aures præbere aſſuetum, eis vehementer nocuere. *Herodes reducit filios ſuos.*

Agrippa, ſolo aduentu ſuo Pannoniis exterritis, & rebellionem deponentibus, reuerſus in Campaniam æger decubuit: ad eum ſtatim aduolauit Auguſtus, ſed mortuum reperit. Redu- *Moritur Agrippa.*

ctum igitur in Vrbem ipſa oratione funebri laudauit, in ſuo ſepulchro condidit, ac eius nomine viritim populo pecuniam dedit. Ei mortuo enixa eſt Iulia poſtumum Agrippam, ſolo nomine Patri geminum, moribus diſſimillimum. Porrò Agrippa hoc mortuo Auguſtus meliorem habere generum non potuit, immò non exoptare.

Naſcitur ex Iulia Agrippa.

Cum nihilominùs altero genero indigeret, in Tiberium conjecit oculos, cui deſpondit Iuliam, rejectâ priore, quam ei ipſe dederat Auguſtus; Agrippæ ex priore matrimonio filiâ, & quæ jam dederat filiam. Tum eum immiſit in Pannonios auditâ morte Agrippæ rebellantes, quos ope Scordiſcorum domuit, ac vendidit armis ſpoliatos, vt libertatis obliuiſcerentur.

Iulia datur uxor Tiberio.

Druſus quoque eodem tempore cum Sicambris, & Chaucis bellum fortiter geſſit, oſtenditque Gallis, quandiu ipſe trans Rhenum ageret, nihil eſſe ipſis à Germanis reformidandum.

Druſi expeditio in Germanos

Deniq; in aliud quinquennium Auguſtus Magiſter Morum renunciatus eſt; quando edixit vt Senatores priuſquam Curiam ſubirent Diis Thus adolerent, & tanquam adoraturi Senatum ingrederentur. Cùm autem Aſia terræ motu vehementer afflicta fuiſſet, ex ſuis ipſe pecuniis tributum à miſeris penſitari ſolitum, ærario penſitauit; ne cum Reipublicæ detrimento ipſe miſericors fuiſſe videretur.

Auguſtus iterum magiſter morum.

OLYMP. CXCII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 2. 4043. 743.

Herodes hoc anno dedit filiis ſuis vxores, Alexandro Glaphyram Archelaï Cappadocis filiam, Ariſtobulo Berenicem filiam Salomes, quæ matris quàm mariti amantior, multas in Herodis familiam turbas, & clades inuexit.

Herodes filiis dat vxores.

Hic annus qui Conſules habuit Fabium Maximum, & Q. Ælium Tuberonem, Prætorem quoque Vrbanum vidit fratrem Tiberij Druſum,

Druſi in Germania res geſta.

ſum, qui mox in Germaniam rediit, vbi licet rem bene contra Vſipetas geſſiſſet, & ad Viſurgim vſque fluuium duxiſſet exercitum, ſummum tamen periculum adiit in loco concauo, & anguſto ab hoſte concluſus, vnde eum dumtaxat hoſtium temeritas, & Romanorum contemptus eripuerunt. His compreſſis, vt diuturnius eis jugum imponeret caſtellum ad Aliſonis, & Luppiæ confluentias communiuit, & aliud in Chattis ad Rhenum fluuium, quibus aſſiduè vexarentur. Quis autem fuerit earum gentium in bellis furor, inde patet, quod mulieres caſtra propugnantes deficiētibus telis in Romanorum ora priùs colliſos humi liberos projicerent, in ſingulis filiorum necibus bis parricidæ.

Germanicarum mulierum furor.

Tiberius quoque Dalmatas, & Pannonios, ſimul vtriſque illato bello, perdomuit, ac redegit in ſuam poteſtatem, quare tum huic quàm fratri Druſo honores triumphales decreti: Imperatoris autem nomen vtrique a milite datum Auguſtus improbauit, vt rebus geſtis maius, & amplius.

Tiberius vicit Dalmatas, & Pānonios.

Eodem quoque tempore L. Piſo, qui tum Pamphiliæ præerat, in Thraces, eorumque ducem Vologæſum natione Beſſum primò parum feliciter pugnauit, mox fortunatiùs, adeò vt eum expugnaret; ſic Aſiæ ſecuritatem, Macedoniæ pacem, Thracibus quietem attulit, ideò magnis auctus honoribus, & amploribus dignior.

L. Piſonis res geſtæ.

OLYMP. CXCII. *Mundi* Vrb.Cond.
ann. 3. 4044. 744.

Abſolutis hoc anno ab Herode Cæſareâ, & Sebaſte, renouauit quoque oppidum Capharſalama, dixitque de Patris nomine Antipatrida, vt caſtrum Cypron in gratiam matris, & alia eiuſdemmodi opera, quæ à Ioſepho, non ſine αὐξήσεως ſuſpicione, commemorantur. Verùm eius domus inteſtinis eſt turbata motibus, per Salomen & Pheroram qui veriti ne Herodis ex

Herodis opera.

Herodis turbata domus.

Mariamne filij maternæ necis vltores exiſterent, ab iis incautis, & imprudentibus exprimebant voces in Mariamnes interfectores, quibus Herodes ipſe inuolui videbatur. Quæ cum ad patrem malitioſè relata eſſent, ipſe vt filiorum retunderet animos, Antipatrum quaſi deſignatum ſucceſſorem Romam miſit, & impenſiùs commendauit Auguſto: quo facto dum familiæ ſuæ vult odium reſtinguere, magis inflammauit.

Ara Lugdunenſis Auguſto poſita.

Conſules huius anni fuere Iulius Antonius Africanus, filius M. Antonij Triumuiri, & pater Lucij Antonij, qui poſteà ob adulterium Iuliæ cæſus eſt. Iulio datus eſt collega Q. Fabius Maximus; quo anno ſtatuta Auguſto à 40. Galliæ populis Ara Lugdunenſis: natus Claudius, Imperator quartus ab Auguſto: mortua denique Octauia ſoror Auguſti anno ætatis 54. ab eodem Auguſto funebri oratione laudata. Sicque lætis triſtia permixta ſunt.

Templum Iani clauſum.

Iani quoque templum tum clauſum eſt, ſed ſubinde reſeratum Dacis in Pannonias per Iſtrum frigore concretum tranſgreſſis, & propter Dalmatas, ob exactum acerbiùs tributum, rebellantes: hos compreſſit Tiberius, ſicut tumultuantes Germanos Druſus, quorum oculi ſatis erant ad populos iſtos retundendos, quos crebræ eorum Ducum victoriæ exuiſſe ferociâ videbantur.

OLYMP. CXCII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	4045.	745.

Moritur Druſus.

Inſignis eſt hic annus Claudij Druſi Neronis morte ac Conſulatu, cui datus eſt collega L. Quintius Criſpinus. Druſus autem bellum contra Chattos & Cheruſcos feliciter gerens, hoſtem frequenter cæſum in intimas penitus ſolitudines egit, nec perſequi deſtitit, donec ſpecies mulieris Barbaræ, humana major, eum vlteriùs tendere prohibuit, Latiò vſa ſermone, quod eius operum, ac vitæ terminus inſtaret.

Itaque dum redit antequam perueniret ad Rhenum, mortuus eſt intra 30. dies, anno ætatis item trigeſimo, ſeu morbo, ſeu ex fracturâ, eque ſupra crus eius collapſo. Accurrit ad eum ex vicino Tiberius, ſed eum efflantem animam reperit, eiuſque corpus retulit Romam, ibidemque laudauit, ſicuti & Auguſtus ipſe fecit. Magnificentiſſimè ſepultus eſt in Auguſti ſepulcro, inditumque eius familiæ Germanici nomen. Fuit autem Auguſto acceptiſſimus, cuius & filius iactabatur, ob nimiam eius cum Liuia conſuetudinem, certè ſe dignum præclarè factis præbuerat, qui Auguſto, quaſi filius, hæreſque ſuccederet.

OLYMP. CXCIII. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. I. 4046. 746.

Herodes hoc anno filios ſuos accuſaturus in Italiam venit ad Auguſtum, eumque Aquileiæ reperit. Sed ſtatim agnouit ſagaciſſimus Cæſar calumniam, & innocentiam filiorum, quos probè nouerat, vtpote apud ſe educatos, idque ex eorum lacrymis, & oratione detexit. Itaque litem hanc ſapienter diremit, filiis ad patris pedes juſſis accedere, quod non ita ſe geſſiſſent, vt patri ſuſpicionem omnem tollerent, Herode etiam molliter increpito, quod id temerè de bonis liberis ſuſpicatus eſſet. Tum inter ſe muneribus Auguſtus, Herodeſque certarunt; hic Hieroſolymam redit, vbi in concione dum ſuos nominat hæredes, ſopitam inuidiæ flammam imprudentiſſimè accendit, quæ tres eius filios perdidit.

Auguſtus placat Herodem ſuis filiis.

Conſulibus C. Marcio Cenſorino, & C. Aſinio Gallo, menſi Sextili inditum eſt Auguſti nomen, quod ipſe probauit, quia hoc primùm menſe ipſe factus eſſet Conſul, multaſque victorias retuliſſet. Neque enim deerant aliqui, qui id nominis tribuere vellēt Septembri, quod hoc menſe natus eſſet. Tum quoque ab Auguſto correctum eſt Kalendarium, culpâ Pontificum

Sextilis menſis dictus Auguſtus.

Emẽdatur ab Auguſto Kalẽdarium. deprauatum, ac duodecim anni ſine Biſſextili menſe abire juſſi ſunt; quia intra triginta ſex annos dies duodecim pro nouem intercalarant, quoniam interferebant diem quadriennio inchoante, non autem abſoluto. Simulauit quoque tum Cæſar deponere principatum, certè exacto decennio, in nouum decennium eum ſuſcepit, quem nonniſi cum vitâ poſiturus erat.

Luſtrum Romæ. Tum etiam idem condidit luſtrum quo cenſa ſunt ciuium Romanorum capita quadragies centum & ducenta triginta millia.

Tiberius Rhenum tranſit. Hoc item anno Tiberius trajecto Rheno Barbaros ita terruit, vt ad eum omnes præter Chattuarios mitterent legatos de pace; quam non impetrarunt tamen, quia ad tempus tantùm & vt repararent vires, eam flagitare videbantur.

Mecœnas obit. Obiit etiam hoc anno Mœcenas litteratorum præſidium & decus, cuius etiam nomen ad eos tranſiit, qui viros eruditos amant, ac fouent. Fuit is in primis charus Auguſto, eiuſque fortis admonitor, quem etiam ſcripſit hæredem, vir ab ambitione alienus, vtpote qui in Equeſtri ordine conſenuerit, ſed ſibi corporique ſuo paululùm indulgentior.

Moritur Horatius. Neque diu ſuo Mecœnati ſuperuixit Horatius Flaccus Poëta Lyricus: obiit enim non ætatis anno 60. vt aliqui, non 50. vt alij, ſed 57. hiſque Conſulibus. Vir ingenio melior, quàm vitâ, cuius tumulo inſcribi potuit, eo non repugnante, *Epicuri de grege Porcus*, & qui omnia pinguia, quamdiu vixit, præter ingenium adamauit.

OLYMP CXCIII.	*Mundi*	Vrb.Cond.
ann.2.	4047.	747.

Dauidis ſepulchrũ refoſſũ ab Herode. Pertinet ad hunc quod ſcribit Ioſephus de Dauidis ſepulchro ab Herode refoſſo, ſpe pecuniç, apertiſque conditoriis Dauidis & Salomonis, quando Regis huius cupiditas flammâ ex aditis

aditis prodeunte, & duobus eius ſatellitibus ſuffocatis repreſſa eſt; quare idem Rex in aditu ſepulchri monimentum poſuit; quod nonnulli commentum Antiquarij huius Iudæi meritò ſuſpicantur.

Iterum concitatæ ſunt in Herodis domo turbæ per Antipatrum, qui fratres ſuos apud patrem ſuſpicionibus obnoxium, criminatus eſt, vnde eos, eorumque vxores Rex ſenex auerſatus eſt: quod dum illi moleſti ùs ferunt, & verba effutiunt domi non concocta ſatis, ea delata ad patrem & amplificata, hunc propè ad inſaniam vſque exacerbarunt. Quare Alexandrum dedit in vincula, quæ tamen induſtriâ ſuâ, & ſapientiâ fregit ſocer Archelaüs, qui & totam Herodis reconciliaſſet domum niſi fuiſſet ſedes malitiæ, & iniquitatis. *Nouæ turbæ in domo Herodis.*

Conſulatum hoc anno geſſit Tiberius Claudius Nero ſecundum, cum collegâ Cn. Calpurnio Piſone, quo idem Tiberius veteri more de Germanis triumphauit, deditque epulum Senatui in Capitolio, Liuia mater ſeorſim Matronis. Mox tamen nouis coortis motibus in Germaniam rediit. Auguſtus Romæ in memoriam Agrippæ edidit Gladiatorum munus, in quo pullati omnes ſpectatores, præter vnum Auguſtum, crudelem oculis voluptatem hauſerunt. *Tiberius de Germanis triumphat.*

OLYMP. CXCIII.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 3.	4048.	748.

Herodes hoc quoque anno Romam venit, ſed quid geſturus incompertum tacente Ioſepho à quo tantùm de rebus illis geſtis poſſumus edoceri. In Iudæam cum rediiſſet à latrunculis vexatus eſt, receptatore Syllæo. Injuriam detulit ad Saturninum & Volumnium præſides ab Auguſto miſſos, & ſimul ſexaginta talenta mutuò Arabiæ Regi data Præſides ab Herode pronunciarunt, quorum ſententiæ acquieſcere Syllæus noluit. Ergo permittentibus præſidiis cum exercitu in Arabiam Herodes irrupit, caſtellum *Auguſtus irat. Herodi.*

latronum cepit, eorumq; ducem interemit. Quæ cum Auguſto renunciata eſſent, immò amplificata per Syllæum, excanduit Auguſtus, quod Herodes extra regnum ſuum duxiſſet exercitum: verùm Imperatoris ira vltra minaces, & acerbas litteras non proceſſit.

Caius & Lucius inſoleſcunt. Conſulibus D. Læbio Balbo, & C. Antiſtio Vetere, Auguſtus vt Caij, & Lucij Cæſarum audaciam reprimeret, qui in nobili fortunâ educati majores animos ſumebant, petitis etiam ante tempus Conſulatibus, Tiberio in quinquennium Tribunitiam poteſtatem conceſſit, ſimul & Armeniam deficientem mandauit: Quod eorum iram in Tiberium accendit. *Tiberius Rhodum ſecedit.* Hanc ille naturâ ſagax ſubodoratus, ſeceſſit Rhodum quaſi diſciplinæ cauſa, reuerâ vt ſe eorum oculis, & manibus ſubduceret, quos norat omnia impunè poſſe. Stimulos etiam addidit Iulia libidinoſa mulier, cuius jam improbos, fœdoſque mores, neque ferre poterat, neque diſſimulare.

OLYMP. CXCIII. *Mundi* Vrb Cond.
ann. 4. 4049. 749.

Herodem vexant Arabes. Herodem vexabant Arabes, nec ille Auguſti metu audebat repugnare. Eius enim legati Romam miſſi, primum repulſi, deinde re infectâ redierant ſine honore dimiſſi. Eius quoque domus magis turbabatur in dies opera Euryclis Lacedæmonij qui ſe in filiorum gratiam inſinuans omnem Herodis domum perdere ſtatuerat. *Magis turbatur domus Herodis.* Dantur itaq; in vincula Alexander, & Ariſtobulus, quaſi patri tetendiſſent inſidias. Hi cum faſſi eſſent ſe tantùm ad Archelaüm meditatos fugam, quâ ſe ab iis tumultibus expedirent, Herodes & filios & Archelaüm apud Cæſarem accuſare decernit per Nicolaum Damaſcenum, quem legatum mittebat Romam, virum non eloquentem modo, ſed & prudentem, cuius operâ Herodes Auguſto reconciliatus eſt.

Caius togâ virilē ſumit. Auguſtus Conſulatum duodecimum cum

L. Cor-

L. Cornelio Sylla geſſit, vt Caium Cæſarem annos ſexdecim natum maiori pompâ in forum deduceret, eique virilem togam daret quod 17. Martij ſeu 16. Kal. Aprilis præſtitit. Mox Tiberius ſeceſſit Rhodum. Cum autem auditâ Auguſti aduerſâ valetudine nonnihil in orâ Campaniæ ſubſtitiſſet, veritus Cæſares, quaſi nuncios expectaret de morte Auguſti, vt arriperet imperium, etiam aduerſâ tempeſtate ſoluit, & appulit in inſulam, cuius amœnitate captus erat, & cui debere volebat ſuam incolumitatem.

OLYMP. CXCIV. *Mundi* Vrb. Cond.
ann. 1. 4050. 750.

Herodi hoc anno omnino reconciliatus eſt Auguſt. operâ Nicolai Damaſceni, qui primo aſpectu non eſt profeſſus Herodis defenſionem, ne rejiceretur, ſed accuſationem Syllæi, quam ita adornauit, ita conuicit hominem, aliunde nequam, vt is à Cæſare capitis damnaretur. Inſinuauit tamen idem Nicolaus quomodo Herodem homo perfidus circumueniſſet; quibus permotus Auguſtus illum recepit in gratiam, factâ inſuper ei poteſtate in filios animaduertendi. Cogit Herodes concilium Beryti, ſed omittit Archelaüm, qui iudex apponebatur à Cæſare cum cæteris Herodis amicis. Itaque Herodes ſimul agens accuſatorem & iudicem, alios aſſeſſores impulit ad iniuſtiſſimam ſententiam, quâ damnati ſunt capitis juuenes ob friuolas conjecturas. Tum iidem Tyrum tranſlati, inde Sebaſtem, vbi Herodis iuſſu ſtrangulati ſunt, & in Alexandrio ſepulti, matris Mariamnes innocentiæ, & calamitatis hæredes infortunati.

Herodi recōcilia-tur Augu-ſtus.

Herodes filios ſuos addicit neci.

Hoc anno, qui Conſules vidit C. Caluiſium ſecundùm, & L. Paſſienum Rufum, ſeu Ruffinum, Tiberius modeſtè & humaniter degebat Rhodi, modicis ædibus inhabitans, & nihil à priuato diſſimilis, gymnaſia frequentabat, mu-

Tiberius Rhodi modeſtè viuit.

tua cum Græculis ex æquo vſurpans officia, ſapienterque ſe demittens, vt altiùs aſſurgeret.

CAPVT VI.

DECAS SEXTA.

Ab anno 4050. ad 4053.
ſeu Chriſtum natum.

OLYMP. CXCIV.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 2.	4051.	751.

Antipater in patrem conſpirat. ROmæ Conſulibus Cneo, vel Lucio Cornelio Lentulo, & M. Valerio Meſſalino, Antipater jam hæreditatis ſecurus, filiis Mariamnes exterminatis, rapere, quàm expectare maluit regnum Iudæorum. Ac primùm deuincire conatus eſt ſibi Saturninum tum Præſidem Syriæ, & Salomem ſororem Herodis, & vtrumque magnis muneribus perfecit. Cumque videret Herodem bene affectum in filios demortuorum Alexandri, & Ariſtobuli, eum perdere decreuit, ne eius in ſe beneuolentia infida eſſet, & inconſtans. Quod vt faciliùs præſtaret, effecit apud amicos patris, vt Romam euocaretur ab Auguſto. Eò itaque miſſus eſt à patre cum regio comitatu, & magnis muneribus, quæ poſſe omnia apud Romanos jampridem Rex ingenioſus agnouerat. Miſit cum eo quoque teſtamentum ſuum Romam, quo Rex Antipater ſcribebatur, aut is ſi prior fato fungeretur, Herodis filius ex Mariamne Simonis Pontificis filiâ. Sic ſenex incautus viperam fouebat in ſinu, quæ de eius tantùm morte cogitabat.

OLYMP CXCIV.	Mundi	Vrb. Cond.
ann. 3.	4052.	752.

Venenum patri parat Antipater. Frater Herodis Pheroras hoc anno ſublatus eſt veneno, quod ei per Doridem Antipatri matrem mixtum erat, filio ſuo moribus, & importuni-

tunitate geminam atque ſimilem. Neque hoc veneno contentus Antipater, etiam aliud offerri curauit patri ſuo per procuratorem ſuum. Ferunt & Mariamnem poſteriorem Herodis vxorem, huius veneni conſciam fuiſſe, atque participem, ideoque filium eius ex teſtamento patris obliteratum eſſe, ac patrem Simonem Pontificatu exautoratum, ſubſtituto huic Matthiâ Theophili filio. Hæc per libertos Pheroræ detecta ſunt, cum jam Antipater aliud venenum potentius ad patrem necandum per Bathyllum libertum miſiſſet. Quo tempore & duos alios filios Herodis educatos Romæ, apud patrem calumniis perdere nitebatur, quibus omnibus & præſens, & præterita Antipatri nequitia detecta eſt. Pater igitur quamquam eum capitaliter oderat, fingebat amare tamen, & maleuolentiam ſuam callidè diſſimulabat, donec eum haberet in poteſtate, & ſecuram videret paratam in ſceleratiſſimum caput vltionem. *Antipatri detecta malitia.*

Auguſtus hoc anno decimum tertium Conſulatum iniit, cum M. Plautio Syluano, cui ſuffectus eſt C. Caninius Gallus. Hunc autem magiſtratum in hunc annum ſibi ſepoſuerat Cæſar, vt Lucium nepotem in Forum, ad Virilem togam deduceret, quam celebritatem multis ludis, atque ſpectaculis celebrauit. His omnibus præcelluit Naumachia, aquâ in circum Flaminium inductâ, in quâ triginta ſex Crocodili conciſi, plurimæ triremes, ac triginta roſtratæ naues depugnarunt, ſpectaculo tam crudeli, quã inuſitato. *Lucius ſumit virilem togam.*

Inter has voluptates fœda tempeſtas Auguſti domum concuſſit. Filiæ enim eius Iuliæ, abſente Tiberio, libidines, eruperunt, quibus inuoluti aliquot viri nobiles, capite luerunt, inter quos L. Antonij filius, Triumuiri nepos. Id adeò pupugit Auguſtum, vt præ pudore diu publico caruerit, & de ea necandâ conſultarit. Certè hanc relegauit in inſulam deſertam, ei vino, ac delicatiori omni cultu interdixit, ve- *Iuliæ libidines erumpunt.*

tuitque ad eam vllum liberum, aut ſeruum, ſe inconſulto accedere. Eadem quoque à marito Tiberio, Auguſti autoritate, repudiata eſt. Itaque nobiliſſima mulier, Imperatoris filia, Cæſarum mater, eò deiecta eſt, vt non aliter, quàm carcinoma domus ſuæ ab Auguſto patre vocaretur.

Caius in Orientem mittitur.

Non ita multò poſt miſſus eſt in Orientem Caius Cæſar, ad res Armeniæ componendas, quam Parthus inuaſerat. Iuueni rector adjunctus eſt M Lollius, comeſque additus Sulpitius Quirinius, aliter Cyrinus, qui breui ex honorario ſocio, Lollio demortuo, factus eſt Caij moderator, ex prouiſione, vti creditur, Auguſti. Tum Caius Rhodum ad vitricum ſuum acceſſit, eique ſubmiſit ſeſe, vt Paterculus ſcribit. Alij contra narrant Tiberium ad Caium veniſſe in inſulam Samum, eumque à ſe alienatum expertum eſſe, excriminationibus M. Lollij. Vtvt ſe res habuerit, peruenit tandem in Syriam Caius, vbi Iudæorum templum adire neglexit, quod plurimùm probauit Auguſtus. Vbi autem Phraates nobilem adoleſcentem, & in quo viuere videbatur Auguſtus, ſibi viciniorem ſenſit, veritus turbas in regno ſuo, dum alienum inuadit, Armeniâ ceſſit; ſicque inter Romanos & Parthos, non telis & cæde, ſed poculis, conuiuiiſque certatum eſt.

Ioannis Baptiſtæ Natiuitas denunciatur.

Hoc quoque anno Ioannes Chriſti Prodromus denunciatus eſt ab Archangelo Gabriele Zachariæ, non Summo Pontifici (vt quidam magni viri putauerunt) ſed Sacerdoti de vice Abiæ, cui ex ſorte obtigerat incenſum offerre. Huic nuncio cum fidem nòn adhibuiſſet ſenex, vſum linguæ perdidit, quem non niſi filio nato recepit. Concepit autem Elizabeth, 24. Septembris Ioannem, virum magnum, etiam ore Dei cæteris hominibus antiquæ legis antepoſitum, & vtriuſque Teſtamenti Veteris, ac Noui horizontem.

Sub

Sub anni quoque huius finem Beata Virgo S. Ioſepho à Sacerdotibus deſponſata eſt, qui paulò poſt cum eâdem verum ratumque matrimonium contraxit, *non permixto ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu*. Itaque Ioſephus Virginis verè maritus fuit, quamquam ea priùs virginitatem vouiſſet Deo Quod cum negant aliqui SS. Patres, ſolam carnis commixtionem excludunt. Ioſephus autem erat de Tribu Iuda, virgo, & ætatis commodæ, ad multos labores Chriſti causâ, ejuſque matris, obeundos. Qui autem octogenarium, & viduum eum fuiſſe putant, loquuntur quidem cum plurimis SS. Patribus; ſed eorum jam eſt exploſa ſententia; & in hoc negotio, cum paucis emunctæ naris, quàm cum multis, minus accuratis, ſentire licet. *B.V. Ioſepho deſponſatur.*

OLYMP. CXCIV.	*Mundi*	Vrb. Cond.
ann. 4.	4053.	753.

Antipater in Iudæam aduocatus à parente, quaſi ad regnum reuolat, venitque Hieroſolymam, cùm in hac vrbe jam eſſet Quintilius Varus, Saturnino in Syriam ſucceſſor miſſus. Sedebat is cum Herode quando ſuperuenit Antipater, qui patrem exoſculari conatus, rejectus eſt cùm furore, audiitque fremens ſe parricidij reum, & Varum ſui criminis in ſequentem diem quæſitorem. Poſtridie ergo parati veneni factum eſt periculum, excuſſaque capita omnia accuſationis, quibus ipſe conuictus in carcerem detruſus eſt, ſummaque judicii Cæſari ſignificata eſt. Ob tantam filii improbitatem, totque ſceleribus cumulatam pater ſeptuagenarius in morbum incidit, neque ſatis miſer intellexit, ferè ſemper ex malo ouo, malum coruum progenerari. *Antipater ab Herode iudicatur.*

Hoc anno 8. Kal. Aprilis ſeu 25. Martij, miſſus eſt à Deo Gabriel Archangelus Nazarethum, in domunculam ad B. Virginem, vt ab eâ peteret vtrum Dei mater eſſe vellet. Hæc cum prudenter ac demiſsè reſpondiſſet, ac præſtitiſſet aſſenſum, *Gabriel ad B.V. miſſus.*

in eius caſtiſſimis viſceribus, opera Spiritus ſancti ex puriſſimo eius ſanguine Deus homo formatus eſt, rationis compos, omnibus naturæ, ac gratiæ donis exornatus, Angelorum hominumque caput & rector, & cui acceptam referre debent felicitatem, quotquot creati æuo ſempiterno perfruentur.

B. Virgo viſitat Elizabethã. Non ita multò poſt eadem Virgo ad cognatam Elizabetham, in montana Iudææ feſtina perrexit, quam vbi ſalutauit, qui latebat in viſceribus eius infans exſiliit, dominique ſui præſentiam teſtatus, & eius anteceſſor, ac Prophetes, etiam vaticinij ſpiritum inſpirauit matri. Manſit autem hic Maria tribus ferè menſibus, & in ipſo partu, qui 24. Iunij contigit, ei nequaquam defuit, cujus gratiâ tam longum iter ſuſceperat. Eâ demum purgatâ, & valetudini reſtitutâ in domum ſuam Virgo ad Ioſephum rediit, à quo facultatem peregrinationis & moræ, plena demiſſionis vxor obtinuerat.

S. Ioſephi ob B. V. prægnantẽ anxietas. Verùm ad eum magnam doloris, & perturbationis cauſam retulit; vidit enim vxorem ſuam vterum ferre, conſcius ipſe ſuæ continentiæ. Itaque ne eam repudiare, & judicibus caſtigandam offerre cogeretur, quam aliunde caſtiſſimam nouerat, deſerere cogitat. Sed id ne faciat in ſomnis deterretur ab Angelo, & qualis ac quantus infans in vxoris vtero lateat, ediſcit. Quare, qui antea Virginem vt ſponſam caſtiſſimam dilexerat, eam vt parentem Dei ſanctiſſimam, religioſiùs deinceps veneratus eſt.

Deſcriptio ſub Cyrino Conſulibus Coſſo Cornelio Lentulo, & L. Calpurnio Piſone Palæſtina deſcripta eſt à Sulpitio Quirino, ſeu Cyrino, Caij moderatore, & aliqua pecunia omnibus Iudæis in ſingula capita pronunciata, quâ bello Parthico, ſaltem in ſpeciem, prouideretur. Hanc deſcriptionem licet non imperaſſet Auguſtus, eius tamen nomine vulgata eſt. Iactatumque omnibus gentibus Imperio Romano ſubditis communem eſſe, ne Iudæi

ad

ad rebellionem procliues, tumultuarentur. Cunctis igitur Iudæis proficiſcentibus in vrbes aſſignatas tribubus ſuis, Ioſeph cum coniuge prægnante Bethlehemum perrexit, fruſtraque quæſito hoſpitio (aduenis enim vrbecula refertiſſima erat) ſponſam ſuam partui vicinam, in ſpeluncam vrbi conjunctam adduxit, in quam animalia, homineſque, noctu muros ſubire prohibiti, diuertere ſolebant. In eo loco cœli terræque Regina, ſine dolore filium ſuum atque Deum peperit, vti ſine voluptate conceperat, & pannis inuolutum, ſubſtrato fœno in præſepio ligneo, lutatoque repoſuit. At ne rigeret frigore (erat enim 25. Decembris) fouendum anhelitu bouis, & aſini ſubiecit. Dum autem ſic abjectus Dei filius lateret inter brutas animantes, Angelorum chorus in aëre eius occinebat laudes, quorum vocibus admoniti Paſtores ſpeluncam adierunt, colluſtratique diuino lumine, coluerunt vt Deum, quem infra mortalium conditionem deuolutum egeſtas abiecerat. Nos quoque iiſdem opilionibus adjuncti, & ſtupore defixi tantiſper hærebimus, & tacente Dei Verbo, ad tomum vſque ſecundum, religioſum nobis ſilentium indicemus.

Venit B. Virgo Bethlehemū.

Parit Chriſtum in ſtabulo.

Agnoſcitur a Paſtoribus.

F I N I S.

IN-

INDEX
PARTIS TERTIÆ
TOMI PRIMI,
SEV
SEGMENTI SECVNDI PARTIS secundæ Tomi primi.

A

ABYDENI deſperati. 81. 82.
Accius Poëta. 180
Achaicum bellum. 171
Achæi 12.168
Achæus. 37. 38. 39. 52. 54.
Acilius Glabrio. 99
Acrocorinthus. 39
Actiaca victoria. 315
Actiaci anni. 320
Adherbal. 203.205
Ægitna. 156
Ælius Largus. 326
Ælius Potidius. 9
Æra Antiochena. 289. Hiſpan. 306
Æs Corinthiacum. 172
Ætoli. 23.65.83.91
Agathoclia meretrix. 54. 78
Agathocles dux. 44
Ageſipolis Rex. 42
Agrigentum. 7.14.62
Agrippa. 313. 323. 325. 327. 332. 336. 337
Agron Rex. 33
Albinus. 207.208
Alcimus Pſeudo pontifex. 147.151
Aleria vrbs. 9
Alexander Ariſtob. fil. 273.281
Alexander Balæ, 156.159. 160.161
Alexander Rex Epiri. 6.7
Alexander Iannæus, vide Iannæus.
Alex. Perſidis Satrapa. 37.42
Alexander Ptol. 141
Alexander Ptol. 217. 228
Alexander Ptol. 239. 247
Alexander Zebina. 195. 196. 197
Alexandra vxor Iannæi. 257
Allobroges. 199.266
Althæa vrbs. 42
Ambiorix. 278.279
Amilcar. 25.26
Amilcar. 82
Amilcar. 87
Amilcar Barcino. 7. 8. 21.28.29.34.
Ampega ſtatua. 86
Anacleteria. 127
Ananelus Pontifex. 311
Andriſcus. 163.164
Annibal Giſconis fil. 10
Annibal Magnus. 21. 42. 44. 45. 46. 47. 51. 60. 77. 78. 90. 97. 107. 111

Anni-

Annibal Senior. 309. 310. 311. 314. 320
Anicius. 133
Anſer Philoſophum amat. 25
Autigonus Gonatas. 10. 24
Antigonus Tutor. 31. 32. 35. 38. 40
Antigonus Tutoris filius 115
Antigonus frat. Ariſtob. 213
Antigonus Hyrcani nepos. 308
Antiochus Aſiaticus. 255
Antiochus Comagenus. 305
Antiochus Cyzicenus, 205. 206
Antiochus Deus. 6 21
Antiochus Dionyſius. 232
Antiochus Epiphanes. 117. 119. 121 127. 130. 131. 138. 141. 142
Antiochus Euſebes. 221
Antiochus Grypus. 197
Antiochus Hierax. 24. 25. 34. 35
Antiochus Magnus. 35. 37. 44. 46. 49. 53. 54. 60. 65. 71. 84 86. 93. 96. 98. 99. moritur. 101
Antiochus Soter. 6
Antipater Herodis pater. 299
Antipater Herod fil. 346 347. 349
C. Antonius collega Cic. 263. 265. 269
L. Antonius. 303
M. Antonius Triumuiri pater. 246
M. Antonius Triumu. 294 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 304.
M. Antonius Orator 231
Antyllus fil. Antonij Triumuiri. 320
Apame filia Antiochi Soteris. 19
Apaturius Gallus. 37
Ptol. Apion. 221
Appia Claudia impia. 22
Appius Claudius Caudex. 4
Appius Claudius impius. 19
P. Claud. Appius. 176
Apollonius Hieroſol. diripit. 130
Apuleius Trib. pleb. 217. 221
C. Aquilius Florus. 8
M. Aquilius fontes inficit veneno in Aſia. 192
Aquilius Seru. bellum conficit. 216. Ouat. 218
Aquilius à Mitrid. captus. 231
Aquæ Sextiæ Col. 197
Ara Lugdunenſis. 340
Aratus Sicyonius. 17. 18. 23. 35. 36 56
Archagathus Medicus. 44
Archelaüs dux Mitridatis. 304
Archimedes. 55. 59
Aretas Rex Arabum. 261. 264
Ariſtobulus Rex. 213
Ariſtobulus Rex. 275. 287
Ariſtobulus Pontifex. 311. 312
Ariarathes. 100. 153. 154

Ariſtonicus. 190.191
Arſaces. 16.61
Artamenes Cappadox. 28
Aſdrubal. 14.17
Aſdrubal Amilcaris gener. 31.41
Aſdrubal Barchino. 168. 169
Aſdrubal Caluus. 52. 53
Aſdrubal Giſco. 59
Aſſamonæi. 231
Aſtachus. 7
Aſtures. 325.326.329
Ateius Trib.pleb. 275
Athen.adulatio. 305
Athenio ſeruus. 214.215. 216
A. Atilius Calatinus. 14
C. Atilius Seranus. 11
Attalus. 24
Attalus. 153
Attalus fil. Eumenis. 183.188
Auguſta Emerita Col. 325
Auguſta Prætoria. 324
Auguſtus. 323. vide Octauianus.
Ptol. Auletes. 260.268. 271. 274. moritur. 283
Aurelius Cotta. 16
Aurelius Legatus. 16

B

Bacchanalia vetita. 104
Bacchides dux. 150. 157
Bagradas Fl. 12
Baleares. 198
Baſſus. 294
Baſtarnæ. 118 119
Beſſi populi. 251
Berenice vxor Antiochi Dei. 20.21
Beſtia Conſul. 207
Bethſura. 140.145
Bibliotheca Alex. 289
Bituitus. 199
Bocchus Rex. 209
Bœoti. 88
Boij Galli. 38
Boodus. 8
Brunduſium Col. 23
Bruti parentant gladiatoribus. 5
D. Brutus. 298
Iunius Brutus Callæcus. 148
M. Brutus. 296
Fab. Buteo. 21.22

C

Coepio Seruilianus. 180
Q. Cœpio. 209.212
Cæſario. 320
Caius Agrippæ fil. 331. 344.348
Callinicus. 16.35
M. Calpurnius Trib.pleb. 9
Camarina. 9
Cannenſis pugna. 50
Cantabri. 325.326.329
Carbo. 236
Carneades. 194
Carthago Noua. 34 63
Carthaginienſis Col. 198. 321
Carthalus Pœnus. 14
Sp. Caruilius. 33
Caſſilinum. 53.55
Caſſius cæſus à Tigurinis. 208
Q. Caſſius. 280.281.298. 300
Catilina. 257.261.265
M. Cato Cenſ. 31, 86. 90
Cato fil Cenſ. 160
Cato Cenſorini nepos. 202.204
Cato Vticenſis. 273. 283.

283. 291
Catullus 233
Lutatius Catulus. 25
A. Lutatius Catulus. 213. 215
Cendebeus. 182
Cenſura infamis Ner. & Liuij. 74. grauis. 120. Craſſi & Domitij. 225. Pauli Æmil. 144. Scip. Naſ. 152. Metel. Maced. 191. Scip. & Mummij. 177. Octa. & Agr. 321. vltima priuatorum. 329
Cicero. 209. 240. 241. 253. 254. 258. 261. 264. 271. 280. 293. 298
Cinna. 231
Ciuile bellum Cæſ. & Pomp. 285
Claſtidium. 40
Claudia Veſtal. caſta. 74
Claud. Veſt. fortis. 176
Cleomenes Rex. 35. 37. 30. 39. 42
Cleopatra Sidetis vxor. 178
Cleopatra Grypi mater. 199
Cleopatra Lathuri mater. 227
Cleopatra Anto. vxor. 283. 287. 292. moritur 320
Clinias Legat. Ro. 29. 30
Clodius. 266. 267. 270. 281
Clypea. 11. 12. 13
Coloſſus Rhodius. 37
Concordiæ fanum. 200
Confuſionis annus. 291
Congentianus. 199
Corfinium ſeu Italica. 226. 227
Corinthus obſeſſa fruſtra. 85. euerſa à Mummio. 172
Corſi victi. 30
Coruncanus legatus cæſus. 33
Coſſ. vterque Romæ moritur. 118
Coſſ. ineunt Mag. à Kal. Ian. 158
Capua deficit à Ro. 50. obſeſſa. 58. dedita. 60
Corui ad naues diſtinendas. 8
Crateſiclea. 38. 42
P. Lic. Craſſus Pontif. 190
M. Craſſus. 275. 276. 277. 279. 280. eius ſigna redduntur, 330
Curio. 284. 287
Cymbri. 206. 208. 216
Cyprus aſſignata Catoni. 273
Cyrini orbis deſcriptio. 350
Cyzicenus. 206. 220
D
Dalmaticum bellum. 194
Damocritus prætor, Achæor. 83
Dardani. 43. 66. 83. 87. 118
Decius Magius. 52
Delminium vrbs. 155
Delphicum templum. 236
Demetrius Eucærus, 225. 231. Gonatæ fil. 6. 24. 31. Nicator, 71. 173. filius Philippi. 109. 113. Sidetes. 178. 192. 196. Antiochi filius. 146. 147. 152. Soteris filius. 166

De-

Demetrius libertus Pompeij. 276
Demetrius Pharius. 34. 43
T. Didius. 220
Dicearchus Nauarchus. 88
Dinocrates. 108.110
Dodonæum templ. incenſum. 43
Dolabella cæditur. 299
Dorymachus Prætor 43
Drepanum. 19.20
Liuius Druſus. 199.206. 226
Druſus. 338.340
C. Duillius Nepos. 8
E
ELeazarus Iudæus 134
Ennius. 28.130
Epigenes. 39
Ptol. Epiphanes. 63.78. 112
Ptol. Euergetes. 20.22. 27
Ptol. Euerg. ſeu Phyſcon. 170.193.202.
Eryx vrbs. 19.23
Eumenes Rex. 4
Eumenes Rex. 84.121. 132.135.138
Eunus ſeruus. 190
Euthydemus Bactrianus. 65.66.71
F
Q. FAbius Max. Verruſcoſus. 31
Fabius Max. Allobrog. 174.199
Fab. Max. Cunctator. 47. 64.72 77
Fab. Max. fil. 57
Faliſci. 26
Fannia lex ſumpt. 149
Fimbria. 233.234.235
T. Quintius Flaminius. 86. 87
Flaminia Via, & Circus. 42
C. Flaminius ad Thraſimenum cæ us. 47
Floralia. 27
Fregellæ Col. 196
Ser. Fuluius Nob. 13
Fuluius Flaccus Pontif. 126
Fuluius Conſ. 60.62
Fuluius victus ad Numantiam. 158
C. Furius Pacillus. 17
G
GAbinius. 275. 274. 275.277
Gabriel Angelus. 348. 349
Galbæ perfidia. 162
Galli. 24.28.29.32.34.36. 37.41.82.87.91.92. 93. 115.196
Cornelius Gallus. 324
Gallo græci. 26. 100. 102
Gelo Fl. 50
Gentius Rex Illyr. 129. 133
Germani. 276.339
Germanicus naſcitur. 335
Geſatæ. 32
Genutius Trib. pl. 26
Giſco Amilcar, 160
Gladiatores. 5
Bellum Gladiatorum. 240.242.252
Gorgias dux. 139.143
T. Sempron. Gracchus, 55.58
Tib. Gracchus. 103.116
Tib. Gracchus, 194.195. 200
Gryphina. 206
Grypus. 222
Guluſſa Maſſin. fil. 123

Han-

H

Hanno, 5.7.9.11
Hanno victus à Catulo. 25
Hanno victus à Sempr. Graccho. 55.58
Heliodorus mulctatus à Deo, 106
Templum Heliopol. in Ægypto, 140
Heraclea vrbs Sicil. 7
Heraclides nutritius Alc. Balæ, 156
Hermias Antiochi M, 39. 40.41.43
Herodes Aſcalonita.292. 301.304.306. 307. 312. 313. 318. 321. 323. 324. 325.326.328. 329. 331. 333.334.337. 338. 339. 341.342.343.344.345.
Hierax. 27
Hieroſolymæ, 125. 308.
Hiero. 6.20.27.36. 52
Hieronymus Hieronis ſucceſſor, 52
Himera vrbs Sicil. 16
Himilco, ſeu Phameas, 167
Hippana vrbs Sic. 9
Hippo vrbs Africæ. 21
Hiſpaniæ diuiſio, 36. 89
Hiſpanicum bellum, 161
Hirtius Conſul, 296
Horatius naſc. 260. moritur, 342
Horologium Romæ, 152
quarta Hoſtilia. 113
Ioan. Hyrcanus, 194.208. 212
Hyrcanus Pontif. 257. 260.298.304. 308. 309. cæditur, 318

I

Alex. Annæus, 214 220. 221. 222. 223.228.231.237. 242
Iani Gemini templum, 30
Iaſon pſeudo-Pontif. 113 127
Idumæi. 149
Immodici imbres Italiæ. 38
Incendia Romæ. 57.329. 335
Indi Auguſtum colunt, 331
Inſubres. 38.39. 84.
Intercatia. 262
S. Ioan. Baptiſtæ natales 348
Ioannes Hyrcanus, 182. 185.186
Ionathas Macchab. 150. 151.159.163.166.173. 174.175.176
Ioſephus Herod. frat. cæditur, 306
S. Ioſephus, 349.350
Iſauri victi. 248
Iſocrates Rhetor. 146 152
Iſter Fl. 41
Iſtria paccata, 116
Italicum bellum, ſeu Sociale, 226.229
Iudæi Rom. ſociantur. 144
Iudas Macchabæus, 137.
Iudicia communicata Romæ Equit. & Senatoribus, 201. translata ad Equites, 253
Iugurtha. 201. 204. 207. 208. 209. 213. 215
C. Iulius Cæſar, 218. 265. 267. 268. 269. 271

271.272.274.275. 277. 278. 280. 281 281.282.
Bellum Ciuile, 286. 287.288.289. 290. 291. 293. Fit Dictator. 286. 289. 291. 292. 294. cæditur, 294.
Iulia Aug. filia 330.388. 347
Iunius Pera Dictator, 50
L. Iunius Pullus impius. 19
Iuuentius Conſul. 147

K

KAl. Ian. Coſſ. ineunt Mag. 158
Kalendarium emendatũ à Iul. Cæſ. 289. & ab Auguſto. 342

L

LAcedæmonij. 101
Lacydes Cyrenæus. 25
Lælius. 173
Læuinus. 66. 67
Laodice vxor Antiochi Dei. 20
Ptol. Lathurus. 202. 218.220. 228. 229. moritur. 239
Legationes ad Ro. de Philippo. 104.108
Legationes ad Ro. de Perſeo. 128
Leges Auguſtales. 332
Lentulus Conſul. 24
Lentulus diues. 335
Lepidus an Tutor Epiphanis? 80
M. Æmil. Lepidus. 244
Lepidus Triumuir. 298. 310
Leptines Octauianum cædit. 146
Leucas capta. 87
Lex Cæcilia Didia. 220.
Calpurnia. 256 Licinia Mutia. 223
Roſcia. 256. per Saturam. 220
Libertini ad iv. Tribus reuocati. 42. in xxxv. Tribus diuiſi. 235
Libycum bellum à mercen. 26.27.28
Licinius. 334
Ligures. 30.104.155. Ingauni. 112. Apuani. 113
Lilybæum. 18. 20
Lipara Inſ. 8. 16
Liuius Macatus. 58.59. 65
Liuius Fabulam docet Romæ. 27
Liuius Salinator. 68.69. 74
Lotophagorum Inſ. 15
Lucæ conuentus habitus 274
Lucius Satyr. 168.215.
Lucius fil. Agrippæ. 333 344.347
Lucullus Celtiberos inuadit. 161
Lucullus Mitridatem aggreditur. 248 250.253. 254.255
Lugdunum reparatum à Plancio. 299
Lycortas Achæus. 111
Lyſias victus à Iudâ. 139. 143.145
Lyſimachus Pontifex, 123

M

L. MAcatus. 58.59. 65
Macchabæi martyres. 131
Macedonia diuiſa, & direpta. 136
Machanidas Tyr. 69
Magas. Ptol. Phil. frater. 19
Magica Ro. vetita. 221
Magi-

Magiſtratum ſumptus. 120
Mago, frater Annibalis 52. 66
Mancinus. 184. 185
Manlius Vulſo. 116
L. Manlius ouat. 105
M. Marcellus opima ſpolia refert. 40. Victoriæ. 53. 54. 55, 62, 64. 66. cęditur. 67
M. Marcellus in Boios. 89. in Gallos. 110
M. Marcellus in Hiſp. 159. 161. Obit 161
M. Marcellus Conſ. 284
Marcellus charus Augusto. 326. 327
Q. Marcius. 103
Marcius Saltus. 103
Mariamne. 321
C. Marius Trib. pleb 201. alia 203. 208. 209. 213. 217. 218. 230. moritur ex crapulâ. 233
Marſicum bellum. 226
L. Martius. 59. 60
Q. Martius Philippus. 229
Maſſilia capta. 289
Maſſiniſſa. 57. 65. 72. 77. 113. 164. moritur. 167
Maſſiua nepos Maſſiniſſę. 65
Mater Deorum Romæ. 71. 74
Matho Conſul. 31
Mecœnas. 342
Menelaüs pſeudo Pontif. 123. 127
L. Cæcilius Metellus. 17
Metellus Pont. Max. cæcus. 26
Metellus Pompeiũ odit. 177
Metellus Creticus. 255. 258
Metellus Numidicus. 209. 216. 217.
L. Metellus de Piratris Sicul. victor. 254
Milo. 281. 282. cæditur. 289
Minucius Equitum Mag. Fabij. 48
Minutius vincit Scordiſcos. 207
Mitridates Eupator. 224. 229. 230. 231. 238. 241. 247. 249. 251. 260. moritur. 262
Modius Anulorum in Cannenſi pugnâ. 31
Molo Mediæ Satrapa. 37. 40. 41. moritur. 42
Mummius. 172. 174. prelium ad Mundam. 293
Muræna. 239
Anton. Muſa Medicus Aug. 327
Muſcum Athen. 11
Mytiſtratum vrbs Siciliæ. 9

N

Nabis Tyran. 69. 86. 89. 94
Næuius Poëta. 30. 77
Narbonenſis prouincia. 199
Narbo Col. 202
Naufragium Rom. 13. 15. 19
Claudius Nero. 60. 68. 69. 74
Neſatias vrbs. 117
Nicanor Ceraunum cædit. 37
Nicanor Dux 138. 139. 149
Nicomedes. 7. Alter. 227. Alius 246
Nicomedia. 7
Numæ libri cremati. 112
Numantia. 86. 179. 180. 181. 183. 184. 185. 189. 190.

Octa-

O

Ctauia. 310
Octauianus Cæſar. 264.295.297. 302. 303. 310. 311. 320. 321. 322. 324.326. 328. 330. 332. & ſeqq. vide Auguſtus
Octauius. 136
Oenanthe. 78
Olbia vrbs Sardiniæ. 9
Olcades. 42
Onias Pontifex. 22
Onias alter. 108. 118. 123
Opimiana vina. 199
Opimius. 200. 201
Oppia lex 57. abrogata. 90
Oppij Ouatio.
Orodes Rex Parthor. 308
Orophernes. 153
Ouidius naſcitur. 299
Oxobij. 156

P

Alladium. 26
Paliencia vrbs. 262
Panium templum. 331
Panormus. 14. 17
Panſa Conſul. 296
Pantheon ab Agrippa, 323
Parthi Syriem occupant. 304 timent Auguſtum 328
M. Æmilius Paulus 13. cæditur ad Cannas. 50
Æmilius Paulus. 99. 100. in Perſeum Conſul. 132. Cenſura. 144. Triumphus. 136. Mors. 151
M. Perperna. 191
Perſeus, ſeu Perſes Mac. Rex. 109. 110. 115. 118. 119. 121. 122. 125. 133. 134. 135. 137.

bellum Peruſinum. 302
Peſtis Romæ. 140. in Italiâ. 120
Petronij expedio. 329
Phameas, ſeu Hymilco. 177
Phariſæi potentes. 245
Pharnaces fil. Mitrid. 262
Phaſaëlus Herodis frater. 292
Philippenſis pugna. 300
Philippus Antiochi frater. 224
Philippus Demetrij filius puer. 31. Rex Maced. 40. 52. 55. 56. 61.65.68.74.80. 80. 83. 88.106.110. moritur.
Philippus corpus Epiphanis refert. 143
Philometor Ptol. 41. 122. 126.169.170
Pilopator Ptol. 49. 51
Philopæmen. 69. 108 111
Piratæ. 247. bellum Piraticum. 257
Piſo in Sicilia pugnat, 189
L. Piſo Thraces inuadit. 339
Plautus Poëta moritur. 83
Plemminius. 73 77. 91
Plotius Gallus Rhetor. 232
Pœni. 164.165.166.167. 169.170.171
Polybius moritur. 198
Q. Pompeius ad Numantiam victus. 181
Pompeius Magnus naſcitur 209. Geſta 236.239. 240.244.245.257 258. 260.263.264.265. 266. 267.287.288.
Cn. Pompeius Magni fil.

fil. 293
Sex. Pompeius Magni fil. 293. 308. 310
C. Popilius Lænas terret Antiochum. 214
Popilius victus à Numãtiam. 183
Poſtumius autor onerum ſociis. 120
Poſtumij mors. 155
Prætores duo additi Romæ. 35
Proſcriptio Syllæ. 238
Triumvirorum. 298
Pruſias Gallos delet, 43
Pruſias Rex Bithyn. Rom. adulator. 137
Pſeudo-Philippus. 178
Pſeudo Perſeus. 183
Ptol. Dionyſius. 283
Ptolom. Philadelphus, φιλογοφόρος, 20. moritur. 20
Ptolemæus fil. Abobi, 185
Punici belli primi initium. 4. finis. 26
Punicum bellum. 11. initium. 45 finis. 79
Punicum bellum. 111. de eo diu deliberant Ro. 162. initium. 164. finis. 171

Q

QVerelæ de Rom. Magiſtr. 126. 127
T. Quintius Flamininus. 85. 88 91
L. Quintius eius frater, 107

R

RAziæ fortitudo, 148
M. Atilius Regulus. 11. 17. 18
Repudium primum Romæ. 33
Rhæti domiti. 335
Rhetores Vrbe pulſi, 226
Rhodij. 87. 97. 16. 17. 132. 135. 141
Romani á Græcis laudati. 35. eorum conſtantia in aduerſis, 48. iuuant Athen. 82. Greciæ arbitri 99. in Pœnos iniqui. 92
P. Rupilius Nepos. 190
Rutilij Rufi iudicium. 225

S

SÆculares Ludi. 30
Sacerdotum Rom. electio. 214
Saluius Tryphon ſeruus 214
Saluſtius moritur. 310
lis Samaritan. & Iudæorum. 169
Samus infula. 330
Sardi victi à Caruilio. 30. 28. 35.
Sarni populi. 202
Q. Mutius Scæuola, 223
M. Scaurus. 203. 204. 208. 209. 212
C. Cornelius Scipio. 1. 8
L. Corn. Scipio Barbati fil. 9
Corn. Scipio Aſina. 14
P. Corn. Scipio victus ad Ticinum. 45. ad Trebiam. 46. Rem bene gerit in Hiſp. 48. 49. &c. cæditur. 59
Cn. Scipio eius frater. 46. 47. 48. 49. 52. 55. 56. cęditur. 59
P. Corn. Scipio poſteà dictus Africanus 45. 50. 61 63. 64, 69. 70. 71, 72. 73. 75. 78. 81. 91. 94. 96. 98. 102. 103. morit. exul Lin.

Linterni. 109
L. Scipio, Africani frater 100. 103. 107. 120
Scipio Naſica. 96. 103. Cenſor. 152
Scipio Naſica dictus Serapio. 182. 188. 192
P. Corn. Scipio Æmilianus. 160. 162. 169. 170, 171. Legatio eius. 183. Secundus Conſulat. 187. 188. 189. moritur. 193
Scodra vrbs. 133
Scopas Dux. 76. 81. 87
Scordiſci victi. 107
Scyphax. 57. 75. 76. capitur. 77
Seleucus Callinicus. 21. 22. 24. 27
Seleucus Ceraunus. 35 37
Seleucus Philopator. 102 117
Seleucus exuſtus Mopſueſtiæ. 223
Sempronij Liguſticum bellum. 28
Sempronius victus ad Trebiam. 46
C. Sempronius Tuditanus. 89
Serani Conſ. moderatio. 128
Serpens Reguli. 12
Sertorius. 236, 240 242. 243. 247. cæditur. 249
Seruilis tumultus Romæ. 85
Seruile bellum ab Euno, 187. à Saluio & Athenione. 214. à Spartaco. 240. 242. 252
Q. Fab. Max. Seruilianus. 177. 179
P. Seruilius Geminus. 16
Seueritatis exemplũ. 182
Sextilis menſis, Auguſtus. 340
Sibyllæ Erythrææ verſus. 245
Sidetes Rex Syriæ. 179 186. 191 interficitur. 192
Simon Macchab. 174. 177. 178 181. 185
Siculum fretum. 5
Siculum bellũ in Sext. Pompeium. 306
Sociale bellum, 226
Sophoniſba. 77
Soſibius Dux. 44
Spartacus. 240. 242. 252
Spartani. 106
Sylla. 230. 232. 233. 235. 236. 237. 238. 239. 241. 243
Syracuſæ. 6. 55. 59
Syrtis Minor. 15

T

Tarentini. 58
Tectoſages Gallogræci. 100
Tempeſtatis ædes. 9
Terentius moritur. 152
Terentius Varro. 50
Teuta Regina. 33. 34. 35
Teutones. 206
Theatro lapideo repugnat Naſica 157. Pompeij. 276. Auguſti tẽpore dedicantur. 336
Thebæi expilati. 141
Theodotus Ætolus. 44
Theodotus Bactrianus. 16
Thermæ vrbs. 16
Tholoſanũ Aurum. 249
Thraces triũphati. 251
Thraſimenus lacus. 47
Tiberis intumeſcens. 26
Tiberius Cæſar. 300. 339. 343. 344
Tigranes Rex Arm. 234. 243

243.252.257
Timotheus victus à Iuda. 143
ToliſtobogiiGallogræci. 100
Trebonius cæſus. 295
Triarij clades 256
Triumphus in monte Albano 33
Triumuiratus. 298
Trocmij Gallogreci. 100
Turbæ Hieroſ ob Trophæa. 328
Tryphon, ſeu Diodotus. 173. 174. 176. fit Rex, 179. cæditur. 181
Tunetum. 12
Turpilius Poëta. 215
Tyndaris portus. 10

V

M. Valerius Africam vexat. 66
M. Terentius Varro naſcitur. 278
C. Terentius Varro. 49. 50
Varus Conſul Corſos inuadit. 29
Ventidius. 297.305.307
Ver Sacrum Rom. 96
Vermina Rex Numid. 79. 82
B. Virgo naſcitur 335
Præſentatur, 337. Cõcipit Chriſtum. 350. Inuiſit Elizabeth. 350. Parit. 351
Virgilius naſcitur. 253
moritur. 333
Viriathus. 162. 163. 164. 170. 176. 178. 180.
Viridomarus Gallus 40
Volſinium vrbs. 5
Manlius Volſo. 116
Vſcana vrbs. 128
Vtica. 63. 291

X

Xantippus Laced. 11. 13

Z

Zeno Cyprius. 4

FINIS.

A01 1468630